

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

Miriam Nývltová Fišáková	SEZONALITA GRAVETTSKÝCH LOKALIT NA ZÁKLADĚ STUDIA MIKRO- STRUKTUR ZUBNÍHO CEMENTU SAVCŮ	13
	SEASONALITY OF GRAVETTIAN SITES BASED ON STUDY OF MAMMAL'S DENTAL CEMENT MIC- ROSTRUCTURES	
Eugeniusz Foltyn, Edel- garda M. Foltyn, Janusz Krzysztof Kozłowski, Jan Maciej Waga	THE YOUNGER PHASE OF THE MIDDLE PALAEOLITHIC IN UPPER SILESIA	25
	MLADŠÍ FÁZE STŘEDNÍHO PALEOLITU V HORNÍM SLEZSKU	
Petr Škrdla	ANALÝZA POVRCHOVÉ ČÁSTI KOLEKCE BOHUNICIENU Z LOKALITY TVAROŽNÁ-ZA ŠKOLOU	45
	ANALYSIS OF THE SURFACE PART OF THE BOHUNICIAN COLLECTION FROM THE SITE OF TVARO- ŽNÁ-ZA ŠKOLOU	
Petr Šída, Petr Pokorný, Petr Kuneš	DŘEVĚNÉ ARTEFAKTY RANĚ HOLOCENNÍHO STÁŘÍ Z LITORÁLU ZANIKLÉHO JEZERA ŠVARCENBERK	55
	EARLY HOLOCENE WOODEN ARTIFACTS FROM THE LAKE ŠVARCENBERK	
Alena Hrbáčková	OSÍDLENÍ LIDU KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU NA ÚZEMÍ MODŘIC A V BLÍZKÉM OKOLÍ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY KERAMIKY	65
	THE MORAVIAN PAINTED CERAMIC CULTURE SETTLEMENT IN THE TERRITORY MODŘICE BASED ON POTTERY ANALYSIS	
Eduard Droberjar	NEUE ERKENNTNISSE ZU DEN FÜRSTENGRÄBERN DER GRUPPE HASSLEBEN LEUNA-GOMMERN IN BÖHMEN	93
	NOVÉ POZNATKY K BOHATÝM KOSTROVÝM HROBŮM SKUPINY HASSLEBEN-LEUNA-GOMMERN V ČECHÁCH	
Tomáš Zeman	ZUR CHRONOLOGIE DER SIEDLUNG ZLECHOV	105
	K CHRONOLOGII SÍDLIŠTĚ VE ZLECHOVĚ	
Lumír Poláček, Marian Mazuch, Marek Hladík, Andrea Bartošková	STAV A PERSPEKTIVY VÝZKUMU PODHRADÍ MIKULČICKÉHO HRADIŠTĚ	119
	STAND UND PERSPEKTIVEN DER FORSCHUNG ZUM SUBURBIUM DES BURGWALLS VON MIKULČICE	
Rudolf Procházka, Marek Peška	ZÁKLADNÍ RYSY VÝVOJE BRNĚNSKÉ KERAMIKY VE 12.-13./14. STOLETÍ	143
	DIE GRUNDLINIEN DER ENTWICKLUNG DER KERAMIK DES 12.-13./14. JAHRHUNDERTS IN BRNO	

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

PALEOLIT A MEZOLIT

BORŠICE (Boršice u Buchlovic, okr. Uherské Hradiště)	Petr Škrdla, Miriam Nývltová Fišáková, Martin Novák, Daniel Nývlt	303
BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	Ondřej Mlejnek	309
HLINSKO (okr. Přerov)	Petr Škrdla	310
HOSTIŠOVÁ (okr. Zlín)	Lenka Pělučová Vitošová	313
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	315
MOHELNO (okr. Třebíč)	Martin Kuča, Milan Vokáč, Lubomír Prokeš	316
MORAVANY (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	Petr Škrdla, Rudolf Procházka	316
MORAVSKÉ BRÁNICE (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča	316
MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)	Miriam Nývltová Fišáková, Alena Hrbáčková	317
NAPAJEDLA (okr. Zlín)	Petr Škrdla	317
PŘEROV (k. ú. Čekyně, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk, Jan Mikulík	321
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Jiří Svoboda, Miriam Nývltová Fišáková, Martin Novák, Jaromír Demek, Jiří Kovanda	322
SILŮVKY (okr. Brno-venkov)	Michal Simandl	331
SPYTIHNĚV (okr. Zlín)	Petr Škrdla, Miriam Nývltová Fišáková, Martin Novák, Daniel Nývlt	331
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča, Petr Škrdla	332
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (k. ú. Jarošov u Uh. Hradiště, okr. Uh. Hradiště)	Petr Škrdla, Miriam Nývltová Fišáková	333
VELATICE (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča, Petr Škrdla	334
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča, Jiří Šmarda	334
ZLÍN (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	Lenka Pělučová Vitošová	334

NEOLIT

BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)	Michal Přichystal	337
BRNO (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město)	Karel Kirchner, Martin Kuča	338
BRNO (k. ú. Komín, okr. Brno-město)	David Parma	340
BRNO (k. ú. Královo Pole, okr. Brno-město)	Petr Holub	340
BRNO (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)	Antonín Zúbek	340
BŘEZINA (k. ú. Pulkava, okr. Vyškov)	Miroslav Šmíd	341
ČEBÍN (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča, Kamil Smíšek	341
DOLANY (k. ú. Dolany u Olomouce, okr. Olomouc)	Jakub Vrána	342
DOUBRAVY (okr. Zlín)	Jana Langová	342
HLUBOKÉ MAŠŮVKY (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	343
HLUK (okr. Uherské Hradiště)	Zdeněk Schenk	343
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	343
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	344
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	344
KRHOVICE (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	345
LESNICE (okr. Šumperk)	Jakub Halama, Petr Kašpárek	345
LIPOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	346
MAŠOVICE (k. ú. Mašovice u Znojma, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	346
MEDLOV (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc)	Marek Kalábek	346
MOHELNO (okr. Třebíč)	Martin Kuča, Milan Vokáč, Lubomír Prokeš	347
MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov)	Martin Kuča	348
MORAVSKÉ BRÁNICE (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča	349
OPAVA (k. ú. Malé Hoštice, okr. Opava)	Jindřich Hlas	350
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Karel Faltýnek, Pavel Šlézar	350
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Pavel Moš	350
POLICE (okr. Šumperk)	Jakub Halama, Petr Kašpárek	350
POPŮVKY (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	Olga Palečková, Marek Lečbých	351
PŘEROV (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk, Vendula Vránová	351
RADVANICE (k. ú. Radvanice u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk, Martin Moník	352
SLATINA (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	353

VEVERSKÁ BÍTÝŠKA (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča	353
ZÁBŘEH (k. ú. Zábřeh na Moravě, okr. Šumperk)	Petr Kašpárek, Jakub Halama	353
ZÁSTRIZLY (okr. Kroměříž)	František Trampota	354
ENEOLIT		
BEZMĚROV (okr. Kroměříž)	Arkadiusz Tajer	355
BRNO (k. ú. Bohunice, okr. Brno-město)	Michal Přichystal	355
BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)	Michal Přichystal	356
BRNO (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město)	Martin Geisler	356
BRNO (k. ú. Komín, okr. Brno-město)	David Parma	356
BRNO (k. ú. Zábřdovice, okr. Brno-město)	Antonín Zúbek	356
BŘEZINA (k. ú. Pulkava, okr. Vyškov)	Miroslav Šmíd	357
HABRŮVKA (okr. Blansko)	Jiří Svoboda	357
HLINSKO (okr. Přerov)	Lubomír Šebela, Petr Škrdla, Zdeněk Schenk	359
HULÍN (okr. Kroměříž)	Martin Paulus	362
CHOLINA (okr. Olomouc)	Miroslav Šmíd	362
KLENOVICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	Petr Gadas, Antonín Přichystal, Lubomír Šebela	362
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	363
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	363
KROMĚŘÍŽ (k. ú. Miňůvky, okr. Kroměříž)	Arkadiusz Tajer	363
KŘENOVICE (k. ú. Křenovice u Kojetína, okr. Přerov)	Arkadiusz Tajer	364
LHOTA (k. ú. Lhota u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)	Dalibor Figel', Václav Novotný ml.	364
MIKULOV (okr. Břeclav)	Petr Kubín	365
MOSTKOVICE (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	365
NÁMĚŠŤ NA HANÉ (okr. Olomouc)	Miroslav Šmíd	365
NAPAJEDLA (okr. Zlín)	Petr Škrdla, Lubomír Šebela, Antonín Přichystal	366
NEPLACHOVICE (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	367
OLŠANY U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	367
OPAVAL (k. ú. Jaktar, okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	367
PŘEROV (k. ú. Čekyně, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk, Jan Mikulík	368
PŘEROV (k. ú. Újezdec u Přerova, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk, Martin Moník, Jan Mikulík	368
PŘESTAVLKY (k. ú. Přestavilky u Přerova, okr. Přerov)	Zdeněk Schenk	368
SENORADY (okr. Brno-venkov)	Josef Kovář, Milan Vokáč	369
SLATINICE (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)	Miroslav Šmíd	369
STRÍBRNICE (k. ú. Stríbrnice nad Hanou, okr. Přerov)	Arkadiusz Tajer	369
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča, Petr Škrdla	370
ÚVALNO (okr. Bruntál)	Tereza Krasnokutská	370
VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)	Arkadiusz Tajer	371
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Zdeněk Čizmář	372
ZNOJMO (k. ú. Přímětice, okr. Znojmo)	Zdeněk Čizmář	372
DOBA BRONZOVÁ		
BLUČINA (okr. Brno-venkov)	Milan Salaš	373
BRNO (k. ú. Komín, okr. Brno-město)	David Parma	373
BRNO (k. ú. Soběšice, okr. Brno-město)	Milan Salaš	374
BRNO (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)	Václav Kolařík, Antonín Zúbek	374
BRNO (k. ú. Zábřdovice, okr. Brno-město)	Antonín Zúbek	375
BZENEC (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	375
HORNÍ LHOTA (k. ú. Horní Lhota u Luhačovic, okr. Zlín)	Jiří Kohoutek, Zuzana Vaňová	375
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	376
JIŘÍKOVICE (okr. Brno-venkov)	David Parma	377
KOBEŘICE (okr. Opava)	Jiří Juchelka, Pavel Stabrava	377
KRAVAŘE (k. ú. Kravaře ve Slezsku, okr. Opava)	Jindřich Hlas	378
KROMĚŘÍŽ (k. ú. Postoupky, okr. Kroměříž)	Arkadiusz Tajer	379
LIPOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	379
LITOVEL (okr. Olomouc)	Pavel Šlézar	379

MEDLOV (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc)	Marek Kalábek	379
MIKULOV (okr. Břeclav)	Petr Kubín	380
NEPLACHOVICE (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	380
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	Jaroslav Peška, Filip Šrámek	380
OPAVA (k. ú. Jaktař, okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	380
MALÉ HOŠTICE (k. ú. Malé Hoštice, okr. Opava)	Jindřich Hlas	380
OTASLAVICE (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	382
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Karel Faltýnek, Pavel Slézar	382
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Pavel Moš	382
OTNICE (okr. Vyškov)	Marek Lečbych	383
PODOLÍ (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)	David Parma	383
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	Marek Lečbych	383
POPICE (okr. Břeclav)	Martin Paulus	383
PRAVČICE (okr. Kroměříž)	Martin Paulus	384
SMRŽICE (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	384
STRÍBRNICE (k. ú. Stříbrnice nad Hanou, okr. Přerov)	Arkadiusz Tajer	384
SUCHOHRDLY (k. ú. Suchohrdly u Miroslavi, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	384
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	Martin Kuča	385
VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)	Arkadiusz Tajer	385
VYSOKÉ POLE (okr. Zlín)	Jiří Kohoutek	385
ZLÍN (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	Jana Langová	386
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	386
ŽAROŠICE (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	387
ŽBÁNOV (k. ú. Žbánov, vojenský újezd Březina, okr. Vyškov)	Pavel Moš	388

DOBA ŽELEZNÁ

BRODEK U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	389
DOBŠICE (k. ú. Dobšice u Znojma, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	389
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	389
CHARVÁTY (okr. Olomouc)	Vendula Vránová	390
JIŘÍKOVICE (okr. Brno-venkov)	David Parma	390
KOMÁROV (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	390
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	391
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	391
LIPOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	391
MAŠOVICE (k. ú. Mašovice u Znojma, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	391
MEDLOV (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc)	Marek Kalábek	392
MIKULČICE (okr. Hodonín)	Marian Mazuch, Jaroslav Škojec	392
MIROSLAV (okr. Znojmo)	Dagmar Jelínková, Ondrej Šedo	392
MODRÁ (k. ú. Modrá u Velehradu, okr. Uherské Hradiště)	Miroslav Vaškových	392
OLŠANY U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	393
POLEŠOVICE (okr. Uherské Hradiště)	Marek Lečbych	393
PRAVČICE (okr. Kroměříž)	Martin Paulus	393
ŠLAPANICE (k. ú. Šlapanice u Brna, okr. Brno-venkov)	David Parma	394
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	394

DOBA ŘÍMSKÁ

BOŽICE (okr. Znojmo)	Jan Jílek	395
DOBŠICE (k. ú. Dobšice u Znojma, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	395
DRÁSOV (okr. Brno-venkov)	Jan Jílek	396
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	397
KOBEŘICE (k. ú. Kobeřice ve Slezsku, okr. Opava)	Jiří Juchelka	397
KOMÁROV (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	397
LIPOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	398
MIROSLAV (okr. Znojmo)	Dagmar Jelínková, Ondrej Šedo	398
MUŠOV (k. ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	Dagmar Jelínková	398
OLDŘIŠOV (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská	398
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	Jaroslav Peška, Filip Šrámek	399
OPAVA (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)	Pavel Malík	399
PRAVČICE (okr. Kroměříž)	Martin Paulus	400

PROSIMĚŘICE (okr. Znojmo)	Jan Jílek, Jan Košťál, Milan Vokáč	400
SUCHOHRDLY (k. ú. Suchohrdly u Miroslavi, okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	403
VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov)	Arkadiusz Tajer	403
STŘEDOVĚK A NOVOVĚK		
BEDŘICHOVICE (okr. Brno-venkov)	David Parma	405
BISKUPICE (k. ú. Biskupice u Jevíčka, okr. Svitavy)	Jiří Doležel	405
BRNO (okr. Brno-město)	Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Marek Peška, Petr Polánka, Lenka Sedláčková, Dana Zapletalová, Antonín Zůbek	410
BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)	Michal Přichystal	461
BRNO (k. ú. Brno-město, okr. Brno-město)	Zuzana Baarová	462
BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)	Pavel Fojtík, Mojmír a Radim Malečkovi	462
BRODEK U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	463
ČEJKOVICE (okr. Hodonín)	František Kostrouch	464
DIVÁKY (okr. Břeclav)	Josef Unger	465
HODONÍN (okr. Hodonín)	František Kostrouch	466
HOSTĚRADICE (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	467
HRANICE (okr. Přerov)	Jakub Vrána	467
HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	468
HRUŠOVANY NAD JEVIŠOVKOU (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	468
JAVORNÍK (k. ú. Javorník-město, okr. Jeseník)	Ladislav Kaiser, Pavel Šlězár	468
JIHLAVA (k. ú. Jihlava, okr. Jihlava)	Petr Hejhal, Petr Hrubý	469
JIHLAVA (k. ú. Pístov u Jihlavy, okr. Jihlava)	Petr Hejhal, Petr Hrubý, Petr Kočár, Karel Malý	472
JIŘÍKOVICE (okr. Brno-venkov)	David Parma	475
KLIMKOVICE (okr. Nový Jičín)	Hana Teryngerová	475
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	Pavel Fojtík	476
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	476
KRNOV (k. ú. Krnov-Horní předměstí, okr. Bruntál)	František Kolář	477
KUŽELOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	477
KYJOV (okr. Hodonín)	Jiří Kohoutek	477
KYJOV (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	477
LITOVEL (okr. Olomouc)	Pavel Šlězár	478
LITOVEL (okr. Olomouc)	Karel Faltýnek, Pavel Šlězár	480
LODĚNICE (k. ú. Loděnice u Mor. Krumlova, okr. Znojmo)	Josef Unger	480
LOŠTICE (okr. Šumperk)	Jakub Halama	480
MACKOVICE (okr. Třebíč)	Lenka Sedláčková, Petr Žákovský	481
MEDLOV (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc)	Marek Kalábek	481
MIKULČICE (okr. Hodonín)	Marek Hladík	482
MIKULČICE (okr. Hodonín)	Marian Mazuch, Jaroslav Škojec	482
MIKULOV (k. ú. Mikulov na Moravě, okr. Břeclav)	Petr Kubín	483
MIROSLAV (okr. Znojmo)	Dagmar Jelínková, Ondrej Šedo	483
MODŘICE (okr. Brno venkov)	Rudolf Procházka	484
MOHELNICE (okr. Šumperk)	Vladimír Goš, Jakub Halama	486
MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)	Marek Hladík, Jaroslav Škojec	486
MRAMOTICE (okr. Znojmo)	Zdeněk Čižmář	487
MUTĚNICE (okr. Hodonín)	František Kostrouch	487
OLDŘIŠOV (okr. Opava)	Tereza Krasnokutská, Michal Zezula	488
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	Hana Dehnerová	489
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	Petr Večeřa	491
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	Karel Faltýnek, Jan Grégr, Richard Zatloukal	492
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	Michal Cheben, Peter Kováčik, Martin Moník, Miroslava Plaštiaková	492
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	Richard Zatloukal	493
OLOMOUC (k. ú. Bělidla, Holice, Nedvězí, Slavonín, okr. Olomouc)	Peter Kováčik	494
OPAVA (k. ú. Opava-Město, okr. Opava)	Marek Kiecoň, Michal Zezula	494

OPAVA (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)	Pavel Malík	496
OPAVA (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)	Marek Kiecoň, Michal Zezula	497
OPAVA (k. ú. Opava-město, okr. Opava)	František Kolář	497
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	František Kolář	499
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	Marek Kiecoň, Michal Zezula	499
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	Zbyněk Moravec	500
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	Pavel Malík, Zbyněk Moravec, Michal Zezula	501
OSTROŽSKÁ NOVÁ VES, (okr. Uh. Hradiště)	Miroslav Vaškových	502
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Karel Faltýnek, Pavel Šlězár	502
OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)	Pavel Moš	503
PAVLOV (k. ú. Pavlov u Dolních Věstonic, okr. Břeclav)	Petr Kubín	503
PODOLÍ (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)	David Parma	503
PODOLÍ U MOHELNICE (okr. Šumperk)	Jakub Halama	503
POZOŘICE (okr. Brno-venkov)	Josef Kovář	505
PRACE (okr. Brno-venkov)	David Parma	505
PROSTĚJOV (okr. Prostějov)	Miroslav Šmíd	505
PŘEROV (okr. Přerov)	Jiří Kohoutek, Zdeněk Schenk	506
PŘEROV (okr. Přerov)	Peter Kováčik, Zdeněk Schenk	508
PŘEROV (okr. Přerov)	Jan Mikulík, Zdeněk Schenk	509
PŘEROV (k. ú. Kozlovice u Přerova, okr. Přerov)	Jan Mikulík, Zdeněk Schenk	510
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Jan Mikulík, Martin Moník, Miroslava Plaštiaková, Zdeněk Schenk	510
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Jan Mikulík, Zdeněk Schenk	511
PŘEROV (k. ú. Újezdec u Přerova, okr. Přerov)	Jan Mikulík, Martin Moník, Zdeněk Schenk	511
PŘÍKAZY (okr. Olomouc)	Ladislav Kaiser	511
RADKOV (k. ú. Radkov u Vítkova, okr. Opava)	František Kolář	512
RADOTÍN (k. ú. Radotín u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)	Dalibor Figel	513
SLATINA (k. ú. Slatina u Jevišovic, okr. Znojmo)	Zdeněk Čížmář	514
STRÁŽNICE (k. ú. Strážnice na Moravě, okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	514
ŠTERNBERK (okr. Olomouc)	Jakub Vrána	515
TIŠNOV (okr. Brno-venkov)	Václav Kolařík	516
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	Dana Menoušková	517
UNIČOV (okr. Olomouc)	Hana Dehnerová	518
ÚSOV (k. ú. Úsov-město, okr. Šumperk)	Jakub Halama	518
VESELÍ NAD MORAVOU (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	519
VĚMYSLICE (okr. Znojmo)	Zdeněk Čížmář	519
VNOROVY (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	519
VRANOV (k. ú. Vranov u Brna, okr. Brno-venkov)	Michal Přichystal	519
VYSOKÉ POLE (okr. Zlín)	Jiří Kohoutek	520
ZLATÉ HORY (k. ú. Zlaté Hory v Jeseníkách, okr. Jeseník)	Martin Moník, Miroslava Plaštiaková	522
ZLÍN (okr. Zlín)	Jiří Kohoutek	522
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Zdeněk Čížmář	523
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Bohuslav F. Klíma	528
ŽAROŠICE (okr. Hodonín)	Jaromír Šmerda	529
ŽBÁNOV (k. ú. Žbánov, vojenský újezd Březina, okr. Vyškov)	Pavel Moš	531
ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)	Josef Unger	532
ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)	Martin Geisler	532

ZPRÁVY O ČINNOSTI

Jiří Doležel	ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČR, BRNO V ROCE 2006	535
Jan Fridrich	1. PRACOVNÍ SETKÁNÍ PALEOLITIKŮ – KVÍLICE 5.–6.12.2006	537
Klára Rybářová, Jiří Svoboda	MIROSLAV DANĚK	537
Lubomír Šebela	JINDRA NEKVASIL OSMDESÁTILETÝ	538
Ivan Čížmář, Jana Marečková,	VÝSLEDKY LETECKÉHO SNÍMKOVÁNÍ ÚAPP BRNO NA MORAVĚ ZA ROK 2006	544
Miloš Čížmář		
Pavel Kouřil	DISKuze: ZNOVU K ARCHEOLOGII V NPÚ – ANEB KDO MANIPULUJE S FAKTY. ODPOVĚĎ N. GORYCZKOVÉ A M. ZEZULOVÍ	549

**PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU
2006**

**OVERVIEW OF EXCAVATIONS IN MORAVIA AND SILESIA
2006**

**ÜBERSICHT DER GRABUNGEN IN MÄHREN UND
SCHLESISIEN 2006**

STRĚDOVĚK A NOVOVĚK

MIDDLE AGES

MITTELALTER UND NEUZEIT

BEDŘICHOVICE (okr. Brno-venkov)

Jižní ulice. Novověk. Pec. Záchranný výzkum.

V průběhu roku 2006 byly sledovány linové výkopy v rámci rekonstrukce kanalizace. V ulici Jižní před domem č. p. 111 byly dokumentovány dva fragmenty vertikálních dvoukomorových povidlářských pecí, datovatelných jen rámcově do novověku.

David Parma

Resumé

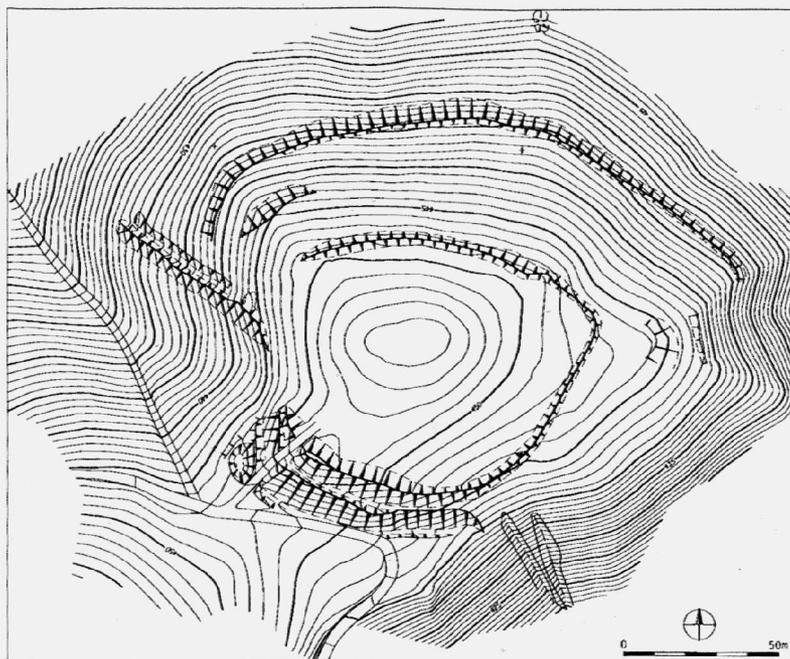
Bedřichovice (Bez. Brno-venkov). Strasse Jižní. Neuzeit. Ofen. Rettungsgrabung.

BISKUPICE (k. ú. Biskupice u Jevíčka, okr. Svitavy)
Hradisko nad Nectavou. Raný středověk – střední a mladší doba hradištní. Hradiště. Povrchová prospekce, soustavný průzkum detektorem kovů, geodetické zaměření.

Raně středověká fortifikace je situována v zalesněné severovýchodní části biskupického katastru na plochem temeni

výrazné kupovité ostrožny nad údolím Nectavy, vyběhající severovýchodním směrem z masivu Kamenné hory. Středový vrchol lokality o nadmořské výšce 455 m se nachází přibližně 1780 m SV od kostela sv. Petra a Pavla v Biskupicích, na Základní mapě ČR 1 : 25 000, listu 24-211 Jevíčko z roku 1999 jej určuje bod vzdálený 331 mm od Z a 145 mm od J okrajové sečkní čáry. Zatímco na jihozápadě je ostrožna spojena krátkým, o cca 7 m sníženým sedlem s rychle se zvedajícími úbočími ústředního vrcholového hřbetu, na dalších stranách spadají její svahy velmi strmě 80–90 m hluboko k říčce Nectavě a do dvou drobných bočních údolí. Na rozdíl od okolních hornin permu a spodního karbonu se výšina nachází v nevelkém místním okrsku ortorul svinovského krystalinika (Svoboda a kol. 1963), poskytujících vhodný materiál pro jednotlivé konstrukční prvky opevňovací soustavy.

Dosud neznámé hradisko vstoupilo do povědomí odborné veřejnosti teprve na konci minulého desetiletí; v sezóně 2000 Davidem Víchem a Pavlem Šlézarem získané ojedinělé povrchové nálezy keramiky včetně zlomku s příměsí tuhy dovozovaly pouze zcela rámcově uvažovat o raně středověkém osídlení polohy (Vích 2001, 31, č. 14; 2005, 325–326; Profantová – Vích, v tisku; Čížmář 2004, 82 – zde

Obr. 1. Biskupice. Půdorysný plán lokality. Zaměření D. Vitulové (ÚAPP Brno) z roku 2005.

Biskupice. Grundriss der Fundstelle. Vermessung durch D. Vitulová (Institut für Archäologische Bodendenkmalpflege Brno) aus dem Jahre 2005.

lokalita označena jako Biskupice 2). Roku 2005 však do Archeologického ústavu AV ČR, Brno předali Martin a Jiří Kejzlarovi z Jevíčka neobvyčejně kvalitní kolekci několika desítek kovových předmětů, na hradisku vyzvednutých v letech 2002–2004 pomocí detektoru kovů, významným způsobem rozšiřující dosavadní vědomosti o jednotlivých fázích osazení ostrožny. V letech 2005 a 2006 bylo proto pokračováno v soustavné povrchové prospekci lokality detekční přístrojovou technikou, vedle M. Kejzlara z Ústavu archeologické památkové péče v Brně se do průzkumu zapojil i D. Vích z Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, který navíc podchytil některé akvizice ze starších amatérských akcí (oběma kolegům patří i za ochotné postoupení nálezů z veškerých těchto aktivit i za údaje o příslušných nálezových okolnostech). Současně pak v říjnu a listopadu 2005 celý opevněný areál geodeticky zaměřila Dana Vitulová z Ústavu archeologické památkové péče v Brně, za ÚAPP Brno se na dokumentačních pracích podílel také David Parma.

Celkové vyhodnocení poznatků získaných v této první etapě průzkumu nectavského hradiska bude možné teprve po dokončení laboratorního ošetření celého nálezového fondu a po jeho zevrubnější analýze, přesto lze připojit několik předběžných informací. Samotné dvoudílné hradiště (obr. 1) zaujalo celou plochou vrcholovou část ostrožny, pouze na severní, poněkud méně srázné straně byla vnější hradba předsunuta o něco níže po svahu dolů, až po úroveň vrstevnice 434 m n. m. Externí fortifikační pás tak vytvořil nepravidelné oválný, na západě srdčité projmutý, na východě zahrocený okruh o osách 180 a 145 m (v liniích JZZ–SVV a JJV–SSZ). Toto ohrazení je dnes s výjimkou několika místních sesuvů prakticky po celém obvodu sledovatelné v podobě více či méně výrazného valu proměnlivé šíře a výšky (průměrně 4–7, resp. 2–3 m vůči exteriéru). Pouze nad velmi srázným východním a jihovýchodním úbočím ostrožny mohlo mít opevnění lehčí konstrukci a v současnosti zde lze zaznamenat pouze nestejně zřetelnou okrajovou terénní hranu. Naopak značně zesílena byla původní hradba na nejvíce ohrožené jihozápadní šíji, kde její valová destrukce při šířce 7–11 m ještě dnes až o 4 m převyšuje předpolí. V úseku asi 80 m dlouhém ji tu navíc provází i vnější, lesní cestou na více místech porušený příkop cca 6 m široký a 1–1,5 m hluboký. Podle charakteru destrukce hrady zvláště na severní straně se zdá, že její těleso bylo budováno s využitím velkého množství lomového kamene. Celkový obvod prvního fortifikačního okruhu činí přibližně 490 m.

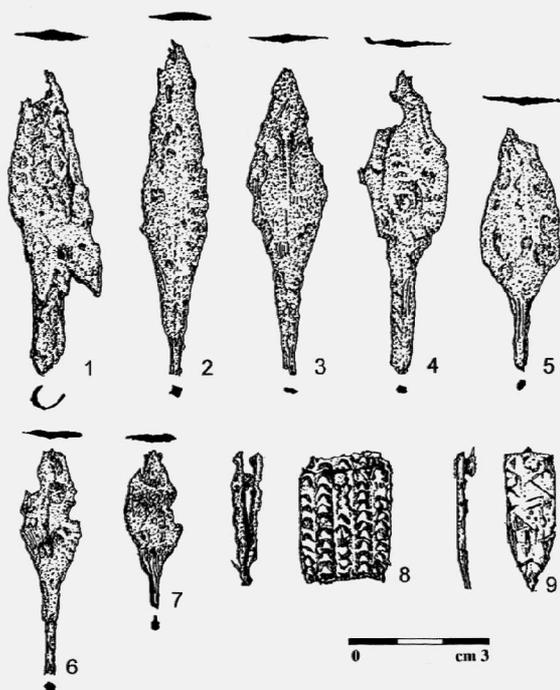
Velmi zajímavým prvkem vnějšího opevnění je boční linie, ze západního projmutí víceméně po spádnicí vybihající severozápadním směrem po svahu dolů. Jedná se o 60 m dlouhý, 6–7 m široký příkop, vně sledovaný přibližně 1,5 m vysokým náspem až 8 m širokým. Oba komponenty jsou bez jakékoli další návaznosti ukončeny při vrstevnici 427 m n. m. Toto opatření sice poněkud připomíná chráněné kryté přístupy vedoucí na některých slovanských hradištích k vodním zdrojům situovaným mimo opevněný areál (např. Klučov, Mařín, Staré Zámky u Lišné), zde se ale s největší pravděpodobností jednalo o možná dodatečné (?) zpevnění západního boku hradiště, ve zvýšené míře ohrožitelného z protější, rychle se zvedající strany bočního údolí. Přehrazení tu zřejmě mělo zabraňovat eventuálním dobyvatelům rozvinout útok právě po mírněji svažitém severozápadním úbočí ostrožny.

Vnitřní ohrazení, poněkud excentricky vložené do primárního pevnostního okruhu, vydělilo ústřední plochý vrcholový díl výšiny. Srdčitý ovál, v osách SVV–JZZ a SZ–JV zhruba 105 m dlouhý a 95 m široký, byl přítom na jihozápadě těsně přiložen k opevnění na šíji a dále je stupňovitě posiloval. V současnosti tu tak vnitřní hradba má podobu 10–12 m širokého a 2,5 m vysokého valu, celková šířka takto zdvojené pevnostní linie na šíji dosahuje 20–29 m při převýšení až 5,5 m oproti šíjovému sedlu. V dalším průběhu je však druhý fortifikační okruh zachován jako nevysoký (0,5–1,5 m) val či terasa o šířce 3–6 m, v západním prudkém svahu se zcela vytrácející. Jeho souhrnný obvod měří cca 300 m.

Bez výkopu lze jen těžko stanovit polohu původního vstupu do celého pevnostního areálu, v úvahu připadají obě boční strany šíje v místech, kde se na okrajové hrany šíjového sedla napojuje vlastní opevnění. Pravděpodobnější je přítom varianta s bránou na jihu, kde je pro komunikační průchod mezi oběma hradebními okruhy příznivěji utvářen terén. Z vnějšího dílu hradiště se patrně teprve z odvrácené strany opyše vjíždělo či vcházelo do centrální vrcholové části, v jejím ohrazení však není žádný náznak vstupu dochován.

Celková rozloha hradiště nad Nectavou včetně všech fortifikačních prvků činí 1,92 ha, samotná jeho plocha bez vlastního opevnění dosahuje 1,42 ha, vnitřní díl pak při hraniční vytyčeném po koruně vnitřního valu 0,67 ha. Lokalita se tak řadí do vcelku početné skupiny středně rozsáhlých ostrožných hradišť slovanského raného středověku, zde aplikovaný pevnostní systém však vykazuje některé méně časté znaky, dané mj. specifickým utvářením kupovité ostrožny se samostatným výrazným vrcholem. Opevnění je tu proto vedeno důsledně takřka po celém obvodu výšiny, ústřední druhá část byla obdobným způsobem vydělena ve vrcholové partii vnitřního areálu tak, aby její hradba současně dále posílila nejvíce ohroženou šíjovou stranu. Z nečetných analogií takto rozčleněných hrazených slovanských sídlišť v českých zemích je možno uvést například hradisko sv. Klimenta u Osvětman, Hradec u Řepic, Šútary-Svatovavřínecký vrch či Žinkovy-Obří hrad (Menoušková 2001, 159, 161, 172–173, obr. 5; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 279–280, 310–311, 365–366). Výjimečným prvkem je pak po spádnicí do údolí vedený severozápadní val s příkopem, patrně přehrazující možné rozvinutí útoku podél severního boku hradiště.

Z prospekčních akcí let 2002–2006 byly vedle několika zlomků železité strusky získány bez výjimky pouze kovové artefakty, na celé ploše hradiska se nepodařilo (na rozdíl od sběru roku 2000) vyzvednout jakékoliv keramické fragmenty. Nálezový fond lze před dokončením konzervace hodnotit pouze velmi rámcově, zdá se však, že reprezentuje nejméně dva odlišné časové horizonty. Některé chronologicky citlivější předměty patrně náleží starším úsekům středohradištního období, uvést lze alespoň dvojici drobných železných nákonců. Z východního výběžku centrálního dílu opevnění pochází podélně tvářený exemplář, členěný třemi plochými lištami a souvisle zdobený vybiženými půlobloučky (obr. 2: 8). Co do tvaru a zejména dekoru odpovídá garniturám, na významných moravských a slovenských lokalitách řazeným do první poloviny či první třetiny 9. století (Bojná I-Valy, Mikulčice, Olomouc-Křížkovského ulice, Pobedim: např. Michna 1988,

Obr. 2. Biskupice. 1–7: železné hroty šípů ze severní části fortifikace; 8, 9 – železná nákončí z východního úseku spodního dílu hradiště.

Biskupice. 1–7: eiserne Pfeilspitzen aus dem Nordteil der Befestigung; 8, 9 – eiserne Riemenzungen aus dem Ostabschnitt des Burgwalls.

26–27, obr. 5–7; Pietka – Ruttkay 2006, 22, 30, obr. 1: 5, 8–10, 6: 1, 2, 6, 17; Janošik – Pietka 2006, 134, 138, 141, obr. 14: 1, 2, 6, 17; 16: 3; souborně Měřinský 2006, 176–238). Druhé nákončí, nalezené ve východní části spodního oddělení hradiště, má naproti tomu protáhlý štitovitý tvar s jediným tylovým nýtem. Nákončí pravděpodobně zakončoval kulovitý, dnes odlomený výběžek, vlastní plochu pak zdobí šikmo kladené, z okraje vycházející vsky (obr. 2: 9). Může se jednat o pozdní derivát obdobných bronzových výrobků z Čech a Moravy, zčásti náležejících ještě vynírajícímu slovansko-avarskému horizontu a pocházejících nebo odvozených ze západoevropské kulturní oblasti (např. Česov, Mikulčice, Olomouc, Rubín u Podbořan: Profantová 1992, 625–626, 682, 690, 715, 736, 738, 747, tab. 1: 9, 22: 1, 24: 8, 33: 8; 1999, 614–620, 627, obr. 2: 1, 4, 10; Zoll-Adamikowa 1998, 515–518, obr. 2: a–d).

Výraznou skupinu artefaktů tvoří nejméně 14 železných šípových hrotů. Byly nalezeny v nápadné koncentraci na severu opevněné plochy, zejména v prudším svahu mezi vnějším a vnitřním fortifikačním okruhem, tedy v části odvrácené od vlastní šíje. Může tak jít o doklad postřelování uvedené části ostrožny útočníky při dobývání hradiště. Neméně zajímavé je v této souvislosti i typové spektrum hrotů: jen 2–3 kusy náleží formám s tulejkou a zpětnými háčky (obr. 2: 1), zbytek pak rombovým, deltoideálním nebo obecně listovitým plochým šípům s řapem (obr. 2: 2–7). Tato varianta šípových hrotů je v nálezovém kontextu opevněných center střední a středozápadní Evropy mnohdy spojována s útoky staromaďarských jezdeckých oddílů na

konci 9. a v první polovině 10. věku (např. Michálek – Lutovský 2000, 203–206, 224–225, 232–234, obr. 78, 79; Lutovský – Michálek 2001, 135–141, obr. 3–6; Felgenhauer-Schmiedt 2002, 390, obr. 9; Kouřil 2003, 113–127, obr. 2–7, 8: 21, 22, 9: 1–10, 12–13, 10 a 11; obecně Schulze-Dörrlamm 2002, 110–114, obr. 1, 2, 4; z dalších nových lokalit kupř. fortifikace Burgstall u Pfaffstättu na dolním Innu: Pollak 2005, 665–670, obr. 10 – za upozornění děkuji doc. dr. Jaroslavu Tejralovi). Je však třeba zdůraznit, že ploché rombovité či deltoideální šípky s řapem se vyskytují na slovanských hradištích v severním Podunají běžně po celé 9. století, byť v proměnlivém procentuálním zastoupení: rozsáhlejší kolekce obdobných střel byla zaznamenána kupř. na hradišku Bojná I-Valy, dle všech indicií zaniklém již kolem poloviny 9. století (Pietka – Ruttkay 2006, 29, 31, obr. 5: 1–11, 13–15; obecně k chronologii Ruttkay 2002, 114–115, obr. 4). V některých případech mohla sice i starší, pustá opevnění sloužit v neklidných časech konce 9. a počátku 10. věku jako přiležitostná refugia, bez přítomnosti dalších obdobně datovatelných artefaktů však pouhý výskyt plochých „nomádských“ šípů nelze spolehlivě spojovat s ohrožením konkrétního objektu staromaďarskými nájezdníky (obdobně např. Kouřil 2003, 137–138, pozn. č. 10; Lutovský 2005, 132). I v případě hradiška nad Nectavou u Biskupic je proto třeba ponechat otázku jeho osídlení v druhé polovině 9. a v prvních desetiletích 10. století prozatím otevřenou.

Další raně středověkou fází osazení hradiště nebo alespoň určitých lidských aktivit na něm dokládá nález stříbrné mince za vnitřním úpatím druhého valu na jihozápadní šíjové straně. Jedná se o půldenár (obol) uherského krále Štěpána I. Svatého, typu H 1 (R 11), jehož ražba byla snad zahájena v určitém časovém odstupu od Štěpánovy korunovace (1000/1001) a pokračovala patrně až do královny smrti roku 1038 (Réthy – Zimmermann – Probszt 1958, 52; Huszár 1979, 31; Kovács 1997, 31–83, 354–355, 358–359, tab. 1: 1–8; 2000). Na Moravu v první polovině 11. století ve značném množství směřovanou a distribuovanou minci (Šmerda 1989) lze snad vtáhnout do souvislosti s fragmentem tuhovce keramiky, vyzvednutým na lokalitě roku 2000 (viz výše), a uvažovat tak o eventuálním krátkodobém osazení polohy někdy v tomto období. Právě této etapě bude také snad možné po komplexnějším vyhodnocení celého spektra nálezů přiřadit některé další předměty. V získaném souboru se konečně vyskytují (stejně jako ve sběru z roku 2000) rovněž nálezy patrně vrcholně středověké, kupř. dvojice masivnějších rombových šípů s trnem, snad již vystřelovaných z kuše.

Jakkoliv určitější závěry může přinést jedině širší vyhodnocení dosavadních nálezů i příští podrobnější výzkum, je vcelku zřejmé, že se v případě fortifikace nad Nectavou u Biskupic jedná o další nevelké moravské hradiště, zbudované patrně ve starších úsecích střední doby hradištní a osazené též v první polovině 11. věku. Poloha, menší rozsah i složitě opevnění dávají vyniknout spíše vojensko-obranným než sídelním aspektům, nápadná je v této souvislosti také jen velmi sporá přítomnost keramických fragmentů v celém ohrazeném areálu. V širších souvislostech může být důležitá poloha lokality přímo na předpokládaném komunikačním tahu, který měl podél Romže a Nectavy nebo přes severní cíp Drahanácké vrchoviny spojoval střední Moravu po průchodu Malou Hanou s východočeským prostorem. Další okruh

otázek pak souvisí s rolí nectavského hradiště v sídelně-správní struktuře zdejší sídelní komory, tradičně svčbytného okrsku na západním okraji Olomoucka, i s jeho funkcí v rámci celé Moravy 9. a počínajícího 11. století. Řešit bude třeba nepochybně i vzájemné relace objektu se dvěma dalšími, ve střední době hradištní osazenými opevněnými body v regionu Malé Hané: s Hradiskem u Velkých Opatovic (10 km JZ – např. Štrof 1987a, 18, 25; 1987b) a zejména pak s rozlehlým hradištěm Mařín u Křenova (9,6 km SZZ – Novotný 1971).

Příspěvek vznikl v rámci výzkumného záměru Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. č. Z80010507 „Pravěký a časně dějinný vývoj ve střední Evropě z pohledu nejnovějších výsledků archeologického bádání na Moravě a ve Slezsku“.

Jiří Doležal

Literatura

- Čížmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha.
- Čtverák, V., Lutovský, M., Slabina, M., Smejtek L. 2003: *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha.
- Felgenhauer-Schmiedt, S. 2002: Herrschaftszentren und Burgenbau des 10. Jahrhunderts in Niederösterreich. Neue archäologische Forschungen im nördlichen Grenzgebiet, in: Henning, J. (ed.), *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*. Internationale Tagung in Vorbereitung der Ausstellung „Otto der Große, Magdeburg und Europa“, Mainz am Rhein, 381–395.
- Huszár, L. 1979: *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*. Budapest – München.
- Janošík, J., Pieta, K. 2006: Nález zvona na hradisku z 9. stoletia v Bojneji, in: Pieta, K. – Ruttkay, A. – Ruttkay, M. (ed.), *Bojná. Hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva*, Nitra, 121–158.
- Kouřil, P. 2003: Staří Maďaři a Morava z pohledu archeologie, in: Klápště, J. – Plešková, E. – Žemlička, J. (ed.), *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*, Praha, 110–146.
- Kovács, L. 1997: *A kora Arpád-kori magyar pénzverésről*. Budapest.
- Kovács, L. 2000: Das Münzwesen und andere Formen der Währung in Ungarn, in: Wiczorek, A. – Hinz, H. – M. (ed.), *Europas Mitte um 1000. Handbuch zur Ausstellung, Beiträge zur Geschichte, Kunst und Archäologie*, Bd. 1, Stuttgart, 197–198.
- Lutovský, M. 2005: Raně středověké nálezy ze sbírky F. C. Friedricha, in: Metlička, M. (ed.), *Archeologie doby hradištní v Čechách*. Sborník příspěvků z pracovního setkání badatelů zaměřených na výzkum doby hradištní v Čechách, konaného v Plzni 19.–21. 5. 2004, Plzeň, 126–133.
- Lutovský, M., Michálek, J. 2001: Archeologie násilného zániku: pád Hradce u Nemětic, in: Měřínský, Z. (ed.), *Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana I/2000. Konference Pohansko 1999. 40 let od zahájení výzkumu slovanského hradiska Břeclav-Pohansko, Břeclav-Pohansko 3.–4. VI. 1999*, Brno, 133–142.
- Menoušková, D. 2001: Hradisko sv. Klimenta, in: Měřínský, Z. (ed.), *Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana I/2000. Konference Pohansko 1999. 40 let od zahájení výzkumu slovanského hradiska Břeclav-Pohansko, Břeclav-Pohansko 3.–4. VI. 1999*, Brno, 159–184.
- Měřínský, Z. 2006: *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu*. II. Praha.
- Michálek, J., Lutovský, M. 2000: *Hradec u Nemětic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru. I*. Strakonice – Praha.
- Michna, P. J. 1988: Počátky hradu olomouckých Přemyslovců (staroslovanská tradice údělnického sídla a jeho podhradí v obraze archeologického bádání), in: Michna, P. – Pojzl, M., *Románský palác na Olomouckém hradě. Archeologie a památková obnova*, Brno, 11–117.
- Novotný, B. 1971: Staroslovanské výšinné hradisko Mařín u Křenova na Svitavsku, *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity XX*, řada archeologicko-klasická (E) 16, 217–223, tab. XXI–XXVII, příloha.
- Pieta, K., Ruttkay, A. 2006: Bojná – mocenské a christianizačné centrum Nitrianskeho kniežatstva, in: Pieta, K. – Ruttkay, A. – Ruttkay, M. (ed.), *Bojná. Hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva*, Nitra, 21–69.
- Pollak, M. 2005: Funde des 9. und 10. Jahrhunderts vom Burgstall Pfaffstatt, VB Braunau am Inn, Oberösterreich, *Fundberichte aus Österreich* 43/2004, 661–693.
- Profantová, N. 1992: Awarische Funde aus den Gebieten nördlich der awarischen Siedlungsgrenzen, in: Daim, F. (ed.), *Awarenforschungen II (Studien zur Archäologie der Awaren 4)*, Wien, 605–778.
- Profantová, N. 1999: Bronzové raně středověké nákončí z Česova, okr. Jičín, *Archeologické rozhledy* 51, 614–630.
- Profantová, N., Vích, D., v tisku: Raně středověké osídlení v prostoru českomoravského pomezí a postavení hradiště Křenov-Mařín v této oblasti, *Přehled výzkumů* 49.
- Réthy, L., Zimmermann, L., Probszt, G. 1958: *Corpus nummorum Hungariae*. Graz.
- Ruttkay, A. 2002: Odras politicko-spoločenského vývoja vo veľkomoravskom vojenstve a výzbroji, in: Ruttkay, A. – Ruttkay, M. – Šalkovský, P. (ed.), *Slovensko vo včasnóm stredoveku*, Nitra, 105–121.
- Schulze-Dörrlamm, M. 2002: Die Ungarneinfälle des 10. Jahrhunderts im Spiegel archäologischer Funde, in: Henning, J. (ed.), *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*. Internationale Tagung in Vorbereitung der Ausstellung „Otto der Große, Magdeburg und Europa“, Mainz am Rhein, 109–122.
- Svoboda, J. (red.) a kolektiv 1963: *Geologická mapa ČSSR. Mapa předčtvrtohorních útvarů 1 : 200 000. Líst M-33-XXIII Česká Třebová*. Praha.
- Šmerda, J. 1989: Nálezy uherských mincí na Moravě z 11. a 12. století, *Slovenská numizmatika* X, 223–233.
- Štrof, A. 1987a: Hradisko u Velkých Opatovic, *Regionální sborník okresu Blansko* '87, 17–26.

- Štrof, A. 1987b: Sondáž na Hradisku u Velkých Opatovic (okr. Blansko), *Přehled výzkumů* 1984, 85–86.
- Vích, D. 2001: Povrchová prospekce severní části Boskovické brázdy v letech 1997–2000, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 27, 27–56.
- Vích, D. 2005: Laténské nálezy na českomoravském pomezí, *Pravěk NŘ* 13/2003, 309–350.
- Zoll-Adamikowa, H. 1998: Eine Knopfricmenzung kleiner Formate vom Wawel in Kraków. Das östliche Vorkommen frühkarolingischer Tierornamentik, in: Wesse, A. (ed.), *Studien zur Archäologie des Ostseeraumes – Festschrift für Michael Müller-Wille*, Neumünster, 515–520.

Resumé

Biskupice (Kataster Biskupice u Jevíčka, Bez. Svitavy), Burgwall über der Nectava. Frühmittelalter – mittlere und jüngere Burgwallzeit. Burgwall. Oberflächenprospektion, systematische Untersuchung durch Metalldetektor, geodetische Vermessung.

Die frühmittelalterliche Fortifikation liegt im bewaldeten Nordostteil des Katasters Biskupice, ca 1 780 m nordöstlich von der St. Peter-und-Paul-Kirche in Biskupice. Sie nimmt den flachen Gipfel eines ausgeprägten Felsenvorsprungs von 455 m Seehöhe ein, der über das Tal des Flüsschens Nectava aus dem Bergmassiv des nördlichsten Teils des Drahaný-Hügellands vorspringt. Mit der Umgebung wird die Anhöhe im Südwesten durch einen kurzen, ca 7 m gesenkten Engpass verknüpft, auf den restlichen Seiten fallen die Abhänge steil 80–90 m tief. Die geologische Sohle besteht aus Orthogneis des Svinover Kristallinikums, der geeignetes Material für einzelne Konstruktionselemente des Befestigungssystems bietet.

Die bis dahin unbekannt Fundstelle wurde erst Ende des vorigen Jahrhunderts registriert, vereinzelte Oberflächenlesen der Keramik aus der Saison 2000 deuteten ganz rahmenhaft auf die frühmittelalterliche Besiedlung hin. In den Jahren 2002–2006 wurde jedoch auf dem Burgwall in Zusammenarbeit mit mehreren Fachinstitutionen mit Hilfe des Metalldetektors eine qualitätsvolle Kollektion mehrerer Zehnte Metallgegenstände gehoben, die bisherige Kenntnisse über einzelne Phasen der Besiedlung des Felsenvorsprungs bedeutend erweiterte. Im Jahre 2005 wurde das ganze befestigte Areal auch geodetisch vermessen (Abb. 1). Die Auswertung gesammter in dieser Forschungsetappe gewonnener Erkenntnisse wird erst nach einer detaillierteren Analyse möglich sein, trotzdem können ein paar vorläufige Informationen angeführt werden. Der eigene zweiteilige Burgwall war durch einen doppelten Mauerkreis befestigt, die äußere Fortifikation bildete ein unregelmäßiger ovaler, teilweise verjüngter Kreis von 490 m Umfang und Achsen 180 und 145 m. Heute erscheint sie praktisch komplett als ein Wall veränderlicher Breite und Höhe (durchschnittlich 4–7, bzw. 2–3 m gegenüber dem Außenraum), über dem steilen Hang im Osten und Südosten kann die Befestigung eine leichtere Konstruktion gehabt haben, die heute in Form einer Terrainkante erscheint. Beträchtlich gestärkt war dagegen die Mauer auf dem meist gefährdeten Südwestengpass, wo sich ihre Walldestruktion von 7–11 m Breite heute noch 4 m über das Vorfeld erhebt. In der Länge von ca 80 m wird sie darüber hinaus durch einen Außengraben gesäumt, der ca 6 m breit und 1–

1,5 m tief ist. Der Mauerkörper wurde allem Anschein nach meistens aus Bruchstein errichtet.

Im Westen läuft aus der Außenbefestigung direkt dem Hang bergab ein Seitengraben aus, der 60 m lang und 6–7 m breit ist mit ca 1,5 m hohem und bis 8 m breitem Wall. Diese Anlage erinnert zwar an gedeckte Zugänge, die auf einigen slawischen Burgwällen zu Wasserquellen außerhalb des befestigten Areals führten (z. B. Klučov, Mařín, Staré Zámky bei Lišeň), hier handelte es sich aber höchstwahrscheinlich um eine zusätzliche Befestigung der Westseite des Burgwalls, die aus der gegenüberliegenden, steil steigenden Seite des Seitentals mehr gefährdet war.

Die Inneumfriedung, exzentrisch in die Primärbefestigung eingesetzt, grenzte den zentralen flachen Gipfel der Anhöhe ab. Das herzförmige Oval von ca 300 m Umfang, ungefähr 105 m lang und 95 m breit, lag im Südwesten der Befestigung des Engpasses an und stärkte sie stufenweise weiter. Gegenwärtig weist hier die Innenmauer die Form eines 10–12 m breiten und 2,5 m hohen Walls auf, die Gesamtbreite der auf diese Weise verdoppelten Befestigungslinie des Engpasses erreicht 20–29 m und der Höhenunterschied macht bis 5,5 m gegenüber dem Engpassattel aus. Weiter ist aber die zweite Befestigungslinie nur als ein niedriger (0,5–1,5 m) Wall oder Terrasse von 3–6 m Breite erhalten, auf dem steilen Westhang geht sie ganz verloren. Die Situierung des ursprünglichen Eingangs in das befestigte Areal ist unklar, in Erwägung kommt ehestens die Südseite des Engpasses. Auch in der Einfriedung des zentralen Höhentals fehlt jede klare Andeutung eines Tors. Die Gesamtausdehnung des Burgwalls über der Nectava einschließlich der Befestigung beträgt 1,92 ha (ohne Außenbefestigung 1,42 ha), das Innenareal weist dann die Fläche von 0,67 ha auf. Von den wenigen Analogien ähnlich gegliederter befestigter slawischer Siedlungen in den tschechischen Ländern ist z. B. der St. Kliment-Burgwall bei Osvětimany, Hradec bei Řepice, Štítary – Svatovavřínecký-Hügel oder Žinkovy-Riesenburg (Obří hrad) anzuführen. Ein außergewöhnliches Element stellt dann der bergab führende Nordwestwall nebst Graben, der wohl den eventuellen Angriff entlang der Nordseite des Burgwalls verhindern sollte.

Unter Funden aus den Jahren 2002–2006 fehlt völlig Keramik, neben ein paar Fragmenten Eisenschlacke geht es ausnahmslos um Metallartefakte. Der Fundfonds kann vor der Beendigung der Konservierung nur sehr rahmenhaft gewertet werden, es scheint jedoch, dass er mindestens zwei verschiedene Zeithorizonte repräsentiert. Einige chronologisch empfindliche Gegenstände gehören wohl der 1. Hälfte des 9. Jahrhunderts an, anzuführen ist z. B. das Paar kleine eiserne Riemenzungen (Abb. 2: 8, 9). Eine ausgeprägte Gruppe bilden mindestens 14 eiserne Pfeilspitzen, die fast ausschließlich im Nordteil des Burgwalls gefunden wurden. Es kann sich um einen Beleg des Beschießens des genannten Teils des Felsenvorsprungs bei seiner Eroberung handeln. Interessant ist in diesem Zusammenhang auch das Spektrum der Pfeilspitzen-typen: nur 2–3 Stk gehörten Tüllenformen mit Rückhaken an (Abb. 2: 1), den Rest sind rhombische, deltoide oder allgemein blattförmige flache Dornpfeilspitzen (Abb. 2: 2–7). Gerade die flachen Pfeilspitzen werden im Fundkontext befestigter Zentren Mittel- und Mittelwesteuropas manchmal mit ungarischen Angreifern des späten 9. und frühen 10. Jahrhunderts in Zusammenhang gestellt, auf slawischen Burgwällen

len im nördlichen Donaugebiet kommen sie jedoch geläufig das ganze 9. Jahrhundert durch zum Vorschein, wenn auch in verschiedener prozentueller Vertretung. Ohne die Anwesenheit weiterer ähnlich datierbarer Artefakte ist auch im Fall des Burgwalls über der Nectava die Frage seiner Nutzung zur Zeit altungarischer Angriffe bisher offen zu lassen.

Eine weitere frühmittelalterliche Phase der Besiedlung des Burgwalls deutet die Silbermünze an, die hinter dem Innenwall auf dem Südwestengpass geborgen wurde. Es handelt sich um einen Halbdénar (Obolus) des ungarischen Königs Stephan I. des Heiligen, Typ H 1 (R I 1), der wohl in einem bestimmten Zeitabstand von der Krönung Stephans (1000/1001) bis zu seinem Tod im Jahre 1038 geprägt wurde. Die in Mähren der 1. Hälfte des 11. Jahrhunderts häufig belegte Münze ist wohl mit dem vereinzelt Fragment der Graphittonkeramik aus der Fundstelle in Zusammenhang zu stellen, und damit kommt die damalige kurzfristige Besiedlung der Lokalität in Frage. Schließlich kommen in der gewonnenen Kollektion auch wohl hochmittelalterliche Gegenstände vor, z.B. ein paar massive rhombische Dornpfeilspitzen.

Konkretere Schlüsse kann nur eine breitere Auswertung bisheriger Funde sowie die künftige detailliertere Grabung bringen. Allem Anschein nach geht es aber im Fall der Fortifikation über dem Flüsschen Nectava um einen weiteren kleineren mährischen Burgwall, der wohl bereits in der 1. Hälfte des 9. Jahrhunderts bestand und auch in der 1. Hälfte des 11. Jahrhunderts besiedelt war. Das Objekt zeichnet sich eher durch Verteidigungs- als Siedlungsqualitäten aus, in breiteren Zusammenhängen kann seine Lage direkt an der Kommunikation von Bedeutung sein, die Mittelmähren mit ostböhmischem Raum verknüpfte. Ein weiterer Fragenkreis hängt dann mit der Rolle des Nectavaer Burgwalls in der Siedlungs-Verwaltungs-Struktur des hiesigen selbständigen Siedlungsbereichs und seinen Beziehungen zu weiteren befestigten Lagen in der Umgebung zusammen (Burgwälle bei Velké Opatovice und Křenov).

BRNO (okr. Brno-město)

Cílem tohoto příspěvku – obdobně jako v uplynulých sedmi letech – je souhrnně informovat o výsledcích záchranných archeologických výzkumů prováděných společností Archaia Brno, o. p. s., na území velkého Brna, především v historickém centru města a v prostoru jeho historických předměstí. Perspektivy, koncepce a metodika systematického archeologického výzkumu centra Brna se nezměnila (Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 35–36, naposledy pak souhrnně viz Holub – Kolařík – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2004, 57–97).

Záchranné archeologické výzkumy v Brně v roce 2006:

Výzkumy prováděné v roce 2006 lze rozdělit do tří skupin: 1) plošné výzkumy; 2) výzkumy realizované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“; 3) menší terénní výzkumy a dokumentace inženýrských sítí. Jako 4. skupinu uvádíme výzkumy, jejichž terénní části proběhly již dříve (většinou v roce 2005), ale v roce 2006 došlo k jejich zpracování a vyhodnocení.

Ad 1) Plošné výzkumy

Byl ukončen archeologický výzkum probíhající v souvislosti s celkovou rekonstrukcí náměstí Svobody (A093/2005).

Byl uskutečněn archeologický výzkum v areálu Božetěchovy 2 (A015/2006) a na části parcely zbouraného domu Přízova 4–6 (A040/2006).

Ad 2) Sondy dokumentované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“

V rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“, o němž jsme podrobněji informovali v roce 2000 (Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 36), byly v roce 2006 realizovány 3 projekty. „Sanovány“ byly bloky 47a (Opletalova a Solniční ulice – A013/2006) a 48a (Joštova a Solniční ulice, Moravské náměstí – A024/2006). Jako vícepráce k „sanaci“ bloku 47a byla dokumentována sonda na České ulici (A076/2006). Započala „sanace“ bloku 22a (Novobranská ulice – A114/2006), která byla ukončena v únoru 2007.

Ad 3) Výzkumy menšího rozsahu

Pokračovala akce na Mendlově náměstí 2a (A056/2005). Nově se uskutečnily následující: Benešova ulice (A077/2006), Bencšova ulice 12–16 (A029/2006), Božetěchova ulice 2 (A006/2006, A015/2006 a A090/2006), ulice Cejl 73 (A107/2006), Černovické nábřeží 10 (A88/2006 a A089/2006), Dominikánské náměstí, Veselá ulice a Zámečnická ulice (A026/2006), Dvořákova ulice, Kapucínské náměstí, Kozi ulice, Mečová ulice, Starobrněnská ulice, Šilingrovo náměstí, Zelný trh (A031/2006), Dvořákova ulice 7 – Mozartova ulice 1 (A066/2006), Jakubská a Rašínova ulice (A012/2006), Jasečská ulice (A109/2006 a A110/2006), Joštova ulice, Moravské náměstí, Solniční ulice (A053/2006), Kopečná ulice (A121/2006), Kopečná ulice 37 – Leitnerova ulice 30 (A055/2006), Křenová ulice 71 a 73 (A111/2006), Lazaretní ulice – Zábřdovická ulice (A022/2006 a S082/2006), Mečová ulice (A044/2006), ulice Nové sady 10 – Soukenická ulice 2 (A041/2006), Orlí ulice 16 (A001/2006), Orlí ulice 10 (A046/2006), Pekařská ulice 53 (A106/2006), ulice Poříčí 3a (A045/2006), Slovanské náměstí (A023/2006), Starobrněnská ulice (A047/2006), Sukova ulice (A056/2006), Zábřdovická ulice 3 (A116/2006), Zelný trh (A063/2006 a A115/2006)

Ad 4) zpracování a vyhodnocení již ukončených terénních částí výzkumů

V roce 2006 bylo dokončeno zpracování výzkumů, které proběhly v roce 2004 a 2005. Jde o následující: ulice Bašty, Denisovy sady (A076/2004), Běhounská ulice (akce A078/2005), Dominikánské náměstí (A049/2004), Dvořákova, Jezuitská a Rooseveltova ulice (A113/2004), Lidická ulice 12 a 14 (A052/2004), Mojžírovo náměstí 15a (A104/2004), Trýbova ulice (A002/2004), Vídeňská ulice 15 (A061/2004)

Předběžné výsledky jednotlivých výzkumů (akce jsou řazeny podle k.ú. a dále podle abecedy):

K. ú. Brno-město

Ulice Bašty, Denisovy sady, parc. č. 352, 353/1 (akce A076/2004. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s další etapou stavby „Rekonstrukce Denisových sadů“.

Plocha staveniště při ulici Bašty, kde se odehrála podstatná část archeologického výzkumu, se nachází v prostoru někdejšího městského příkopu, který se táhl podél parkánové hradby. Pravděpodobně zde využíval terénní konfigurace svahu Petrova, ten nedaleko od západní hranice staveniště končil. Cestu mu zde přehradil blok petrské skály. V souvislosti s budováním nového barokního opevnění města Brna od 2. poloviny 17. století byl příkop zrušen a nasypán zde byl jeden z bastionů (VII).

Část parkánové hradby je v daném prostoru zachována dodnes, tvořila v podstatě severní hranici staveniště. Byla dokumentována jako s. j. 903. Z vnější strany je hradba staticky zajištěna opěrným pilířem (s. j. 904). Ten asi není stejně starý jako vlastní hradba. Pravděpodobně ale navazuje na staršího předchůdce. Jde však jen o hypotézu na základě dokumentovaných indicií. Pilíř i hradba byly při úpravách prostoru asi ve 20. století zvýšeny (s. j. 906).

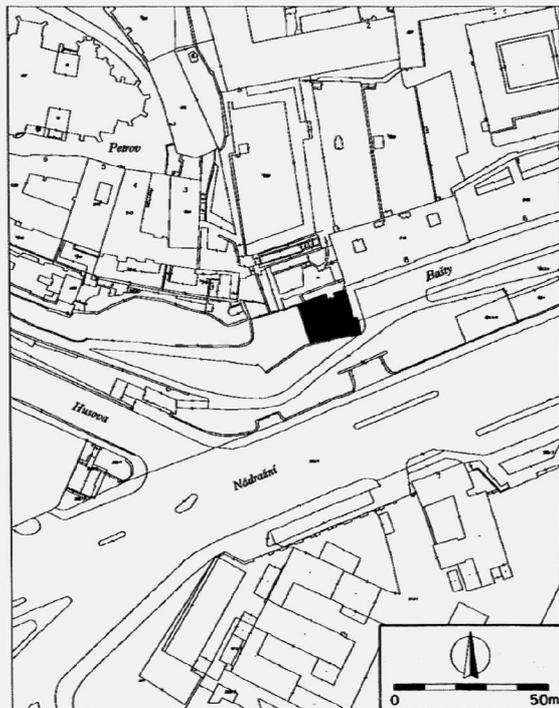

Obr. 3. Plán historického středu Brna s vyznačením výzkumů, které zde probíhaly v roce 2006. 1 – Benešova (A077/2006), 2 – Benešova 10–12 (A029/2006), 3 – Česká (A076/2006), 4 – Dominikánské náměstí, Veselá, Zámečnická (A026/2006), 5 – Dvořákova 7 – Mozartova 1 (A066/2006), 6 – Jakubská, Rašínova (A012/2006), 7 – Joštova, Moravské náměstí, Solniční (A024/2006), 8 – Joštova, Moravské náměstí, Solniční (A053/2006), 9 – Mečová (A044/2006), 10 – Novobranská (A114/2006), 11 – Opletalova, Solniční (A013/2006), 12 – Orlí 10 (A046/2006), 13 – Orlí 16 (A001/2006), 14 – Rašínova, náměstí Svobody, Zámečnická (A093/2005), 15 – Starobrněnská (A047/2006), 16 – Sukova (A056/2006), 17 – Zelný trh (A063/2006), 18 – Zelný trh (A115/2006).

Plan des historischen Stadtzentrums von Brno mit Bezeichnung der 2006 durchgeführten Grabungen.

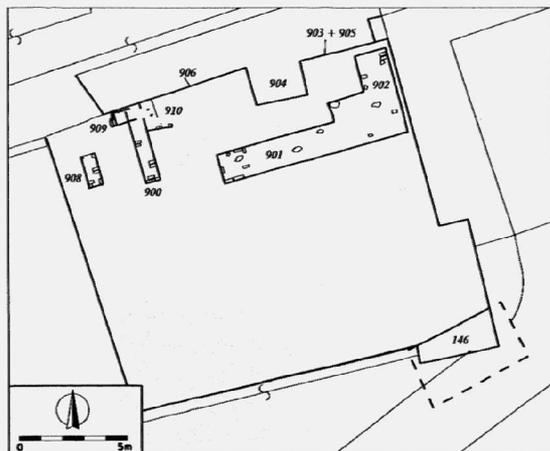
Tab. 1. Přehled referovaných výzkumů.
Übersicht des beschriebenen Grabungen.

název akce	číslo akce	katastrální území	klíčová slova	období
Bašty, Denisovy sady	A076/2004	Brno-město	opevnění, park	13.–19. století
Běhounská	A078/2005	Brno-město	sklepy	14.–19. století
Benešova	A077/2006	Brno-město	opevnění	17.–19. století
Benešova 10–12	A029/2006	Brno-město	opevnění	17.–19. století
Božetěchova 2	A006/2006	Královo Pole	klášter	středověk – 19. století
Božetěchova 2	A006/2006	Královo Pole	klášter, vesnice	13.–19. století
Božetěchova 2	A090/2006	Královo Pole	klášter	středověk – 19. století
Cejl 73	A107/2006	Zábrdovice	hliníky, jámy, vápenné jámy	16.–19. století
Černovické nábřeží 10	A089/2006	Komárov	„negativní“	20. století
Černovické nábřeží 10	A088/2006	Komárov	„negativní“	20. století
Česká	A076/2006	Brno-město	most, opevnění, kanál	16.–19. století
Dominikánské náměstí	A049/2005	Brno-město	sklepy	14.–19. století
Dominikánské náměstí, Veselá, Zámečnická	A026/2006	Brno-město	jámy, sklepy, suterén?, ulice, zděná zástavba	13.–19. století
Dvořákova 7 – Mozartova 1	A066/2006	Brno-město	jámy	novověk
Dvořákova, Jezuitská, Roosveltova	A113/2004	Brno-město	klášter, sklepy, zděná zástavba	14.–19. století
Dvořákova, Kapucinské náměstí, Kozí, Mečová, Starobrněnská, Šilingrovo náměstí, Zelný trh	A031/2006	Brno-město	jámy, sklepy, ulice, zděná zástavba	13.–19. století
Jakubská, Rašínova	A012/2006	Brno-město	hřbitov, jámy, ulice, zděná zástavba	13.–19. století
Jaselská	A109/2006	Veveří	„negativní“	19.–20. století
Jaselská	A110/2006	Veveří	„negativní“	19.–20. století
Joštova, Moravské náměstí, Solniční	A053/2006	Brno-město	hliník, jámy, kanál, komunikace, opevnění, zděná zástavba	13.–19. století
Joštova, Moravské náměstí, Solniční	A024/2006	Brno-město	hliník, kanál, kašna, opevnění	13.–19. století
Kopečná	A121/2006	Staré Brno	jáma	novověk
Kopečná 37 – Leitnerova 30	A055/2006	Staré Brno	jámy, sklepy	12.–19. století
Křenová 71 a 73	A111/2006	Trnitá	jámy, kanály, zděná zástavba	19. století
Lazaretní – Zábrdovická	A022/2006	Zábrdovice	hrobka, kostel	novověk
Lazaretní – Zábrdovická	A082/2006	Zábrdovice	kostel	středověk, novověk
Lidická 12, 14	A052/2004	Černá Pole	„negativní“	19.–20. století
Mečová	A044/2006	Brno-město	jámy, kanály, zděná zástavba	13.–19. století
Mendlovo náměstí 2a	A056/2005	Staré Brno	jámy, odpadní vrstvy, pícka, zděná zástavba	11.–19. století
Mojmírovo náměstí 15a	A104/2004	Královo Pole	hliníky, ražené a kopané sklípky, vesnice	13.–19. století
Nové sady 10 – Soukenická 2	A041/2006	Staré Brno	jámy, jímky, technologická zařízení, studna, zděná zástavba	15.–19. století
Novobranská	A114/2006	Brno-město	opevnění	17.–19. století
Opletalova, Solniční	A013/2006	Brno-město	jámy, jímka, kanál, opevnění	14.–19. století
Orlí 10	A046/2006	Brno-město	dřevohliněná a zděná zástavba	12.–19. století
Orlí 16	A001/2006	Brno-město	dřevohliněná a zděná zástavba	12.–19. století
Pekářská 53	A106/2006	Staré Brno	pec, zděná zástavba	15.–19. století
Poříčí 3a	A045/2006	Staré Brno	„negativní“	20. století
Přizova 4–6	A040/2006	Trnitá	jámy, jímka, technologické zařízení	10.–19. století
Rašínova, náměstí Svobody, Zámečnická	A093/2006	Brno-město	jámy, odpadní vrstvy, kanály, kašny, kostel, vodovody, zděná zástavba	13.–19. století
Slovanské náměstí	A023/2003	Královo Pole	„negativní“	20. století
Starobrněnská	A047/2006	Brno-město	ulice, zděná zástavba	13.–19. století
Sukova	A056/2006	Brno-město	jámy, sklepy, zděná zástavba	13.–19. století
Trýbova	A002/2004	Staré Brno	cihelna	19. století
Vídeňská 15	A061/2004	Štýřice	jámy, jímka?, loch?, pece, hliník	11.–19. století
Zábrdovická	A116/2006	Zábrdovice	„negativní“	20. století
Zelný trh	A063/2006	Brno-město	jámy, kašna	13.–17. století
Zelný trh	A115/2006	Brno-město	studna	středověk –19. století

Obr. 4. Bašty/Denisovy sady (A076/2004). Vyznačení plochy výzkumu.

Bašty/Denisovy sady (Denis-Parkanlage) (A076/2004). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 5. Bašty/Denisovy sady (A076/2004). Přehled zkoumaných situací.

Bašty/Denisovy sady (Denis-Parkanlage) (A076/2004). Übersicht der untersuchten Befunde.

Obr. 6. Bašty/Denisovy sady (A076/2004). Pohled od východu na plochu výzkumu.

Bašty/Denisovy sady (Denis-Parkanlage) (A076/2004). Blick vom Osten auf die Grabungsfläche.

Přibližně 3 m od zachovalého pilíře (s. j. 904) byl odkryt relikv dalšího již zbouraného opěrného pilíře (s. j. 910, základ s. j. 911) parkánové hradby. Západně od něho se parkánová hradba nenacházela, byla zbourána již v minulosti.

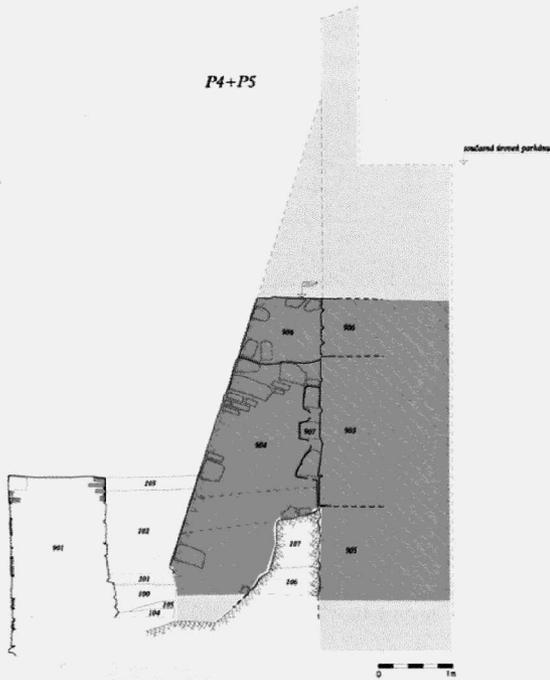
Od západu přiléhala ke zbouranému pilíři zeď s. j. 900, která pokračovala dále na jih. Byla založena do svahu, na svém jižním konci jen poměrně mělce. Základ byl položen do navázek. Mohlo by jít o navázky související se zrušením opevnění v 19. století a s úpravami prostoru na park. Součástí těchto úprav by pak byla asi i výstavba zdi s. j. 900. Mohla například plnit funkci plentky navržené terasy. Její druhou plentou by pak tvořila zeď s. j. 908. Ta se táhla rovnoběžně se zdí s. j. 900 1,80 m západně. Měla podobný charakter.

Přímo před parkánovou hradbou bylo odkryto zděné nároží. Kratší rameno (s. j. 902) přiléhalo k parkánové hradbě a směřovalo na jih, delší (s. j. 901) bylo s hradbou rovnoběžné. Ve vnitřním rohu bylo nároží zesíleno. Severozápadní roh tohoto zesílení se přimyká k jihovýchodnímu rohu opěrného pilíře s. j. 904. Nároží bylo postaveno na svahu klesajícím k východu. Jeho sklon kopíruje základová spára. Z vnější strany bylo nároží založeno jen mělce. Většinou se jednalo o nadzemní zdivo. Prostor mezi nárožím a opěrným pilířem, přesněji parkánovou hradbou, byl zasypan. Kdy k tomu došlo, není zcela jasné. Není vyloučeno, že se tak stalo vzápětí po výstavbě nároží, které by tedy sloužilo jako „plenta“. Mohlo dojít k vyrovnání svahu v „interiéru“ nároží. Funkce nároží totiž nebyla odhalena. Pokud by se opět mělo jednat o součást parkových úprav v 19. století, je zarážející mohutnost zdiva. Možná mohlo plnit zajišťující funkci

z hlediska statiky. Na základě charakteru zdiva lze nároží považovat za barokní. Potom by bylo nutné uvažovat o něm jako o součásti fortifikačního systému. Otázkou je však jeho vztah ke zmiňovanému bastionu.

Jisté je, že nároží s. j. 901–902 ani zdi s. j. 900 a 908 nejsou zachyceny na obraze, který představuje podobu Brna v roce 1645, ani na kresbě z roku 1817. K interpretaci popsaných konstrukcí by bezesporu výrazně přispělo studium písemných a ikonografických pramenů, týkajících se výstavby barokního opevnění Brna od 2. poloviny 17. století a terénních úprav předmětného území po jeho zrušení a budování parkových úprav od 2. desetiletí 19. století.

Při ulici Bašty byla dokumentována jáma na hašení vápna (s. j. 146), která asi souvisí s výstavbou domů na ulici Bašty v 19. století. Konkrétně lze uvažovat o nejbližší stojícím domě č. 8, který si zde v letech 1839–1841 vystavěl Karel Offermann (tehdy dům č. 416, k němu Bukovský 1996) (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006a).

Obr. 7. Bažty/Denisovy sady: Řez hlavní a parkánovou hradbou, pohled z jihovýchodu. Bažty/Denisovy sady, Schnitt durch Haupt- und Zwingermauer, Blick von Südosten.

Běhounská ulice, parč. č. 32 (akce A78/2005). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

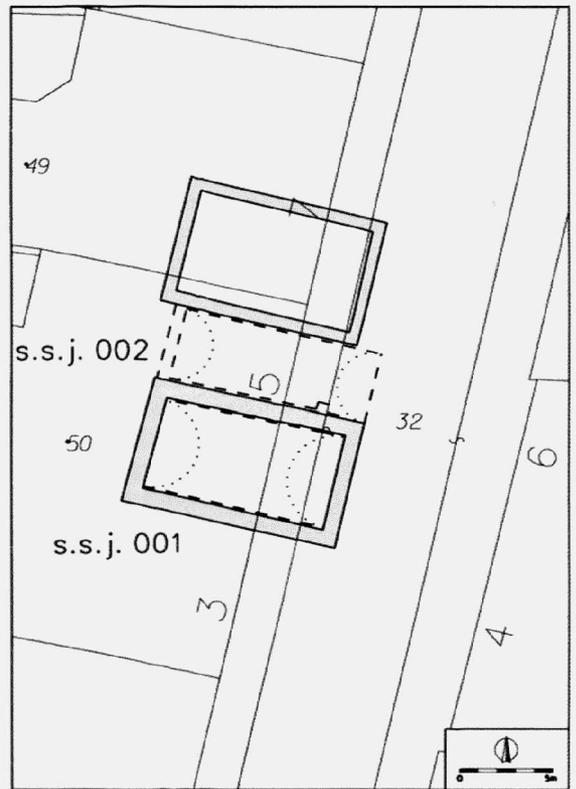
V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2005 v souvislosti s havárií vodovodního potrubí na Běhounské ulici.

Archeologický výzkum dokumentoval segmenty dvou výkopem narušených sklepních prostor. Ze sklepa s. s. j. 001 byla zachycena část severní stěny. Zdivo s. j. 902 se svým charakterem hlásí do období kolem roku 1300, popřípadě do 14. století. V novověku (snad v renesanci) byla do sklepa vložena valená klenba. Ze severu přilhal ke sklepu s. s. j. 001 novověký sklep s. s. j. 002. Byla dokumentována část valené klenby. Jižní stěnu vytvářelo jmenované zdivo s. j. 902, severní stěnu zdivo s. j. 900, které se svým charakterem hlásí rovněž do středověku.

Dokumentovanou situaci interpretujeme tak, že ve středověku v daném prostoru existoval sklep s. s. j. 001, v novověku upravený. Sklep s. s. j. 002 neexistoval, místo bylo pravděpodobně nepodsklepené. Lze uvažovat o tom, že se zde nacházel průjezd domu, ke kterému náležel sklep s. s. j. 001. Je možné, že jde o dům stojící na parcele 16 podle Vičarovy rekonstrukce (Vičar 1965, 266 + příložený plán). Zeď s. j. 900 by mohla představovat jižní stěnu středověkého sklepa na sousední parcele 17 (Polánka – Zůbek 2006a).

Obr. 8. Běhounská (A078/2005). Vyznačení plochy výzkumu. Běhounská-Str. (A078/2005). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 9. Běhounská (A078/2005). Hypotetická rekonstrukce zkoumaných sklepů. Běhounská-Str. (A078/2005). Hypothetische Rekonstruktion untersuchter Keller.

Benešova ulice, parc. č. 281/2 (akce A077/2006). Novověk. Město, předměstí, opevnění. Záchranný výzkum.

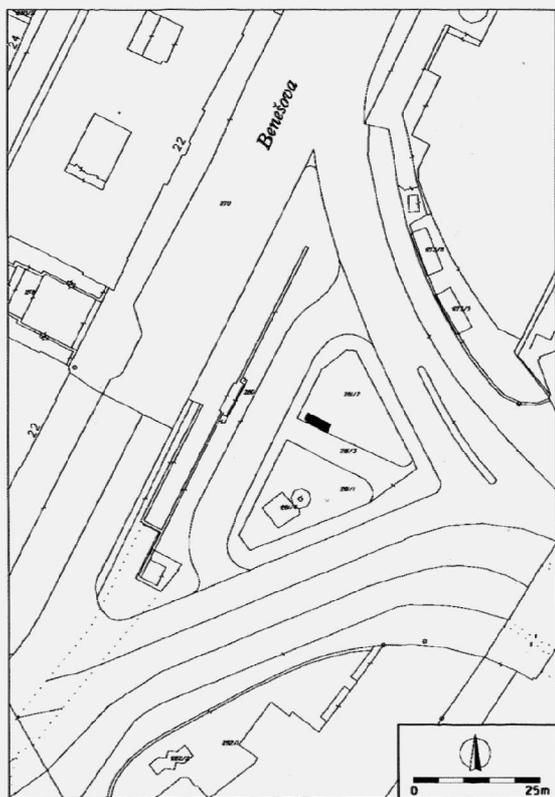
Výzkum byl proveden na základě dohody o spolupráci mezi Ústavem archeologické památkové péče v Brně a společností Archaia Brno, o. p. s. Byl vyvolán přeložkami vodovodu na Benešově ulici.

Zkoumaná lokalita se nachází především v prostoru V. bastionu vnitřního pásma barokního opevnění, postaveného v průběhu 60. let 18. století, případně již uvnitř příkopu mezi vnitřním a vnějším bastionovým pásmem. Výstavbě bastionu předcházela středověký farní kostel sv. Martina se hřbitovem a zástavbou okolo něj. Tento kostelík je poněkud záhadný; jeho počátky neznáme. Poprvé se o něm objevují zmínky až v letech 1345–1348 v městských knihách počtů, a to ještě jen díky tomu, že obyvatelé sídlící při komunikacích v jeho bezprostředním okolí byli poplatníky městské sbírky (Švábenský 1993, 257; Vičar 1966, 230). Zpráv o něm je tak málo, že ani není známo, kdo ho založil a kdo přesně držel jeho patronátní právo. Existuje však možnost, že lze kostel doložit již k roku 1255. Nejstarší inventář listin brněnské kapituly z 1. poloviny 14. století údajně eviduje nedochovanou písemnost k tomuto roku, jež se kostela týkala (Švábenský 1993, 257); tomuto prameni však zatím nebyla věnována odpovídající pozornost. Údajný vztah kostela k benediktinskému klášteru na Luhu (v Komárově) je

však Bočkovou fikcí (Švábenský 1993, 265). V tuto chvíli již lze spíše za nepravděpodobnou považovat často opakovanou Richterovu představu o České vsi zasahující až do těchto míst a zčásti nepojaté do městských hradeb (Richter 1936; odtud Dřimal – Peša 1969, 72; Švábenský 1993, 257; Kuča 2000, 24, 475–476). Z výše citovaných zpráv z poloviny 14. století by spíše vyplývalo, že zástavba v okolí sv. Martina zaujímalá polohu při okružní komunikaci kolem hradeb a při cestě k Šutě (Křenové ulici); mohla tedy vzniknout až v 1. polovině 13. století jako předměstí královského města. Vzhledem k dnešnímu stavu výzkumu však není vyloučeno, že je pohřební areál staršího data a sloužil již raně středověkému osídlení v místech ulice Spálené a Dornychu; zatím však neznáme doklady takto starých pohřbů. Stáří kostela a jeho okolnosti však pro nás zůstávají neznámé. Možnost jejich poznání zde bude díky velkým zásahům do terénu patrně ztížena, jak by mohly ukazovat výsledky drobné záchranné akce z roku 1985 (Procházka 2000, 89–90), kdy se zdivo, považované za pilíř kostela, dochovalo až v úrovni podložní šterkové říční terasy. K podobě kostela a k jeho případnému slohovému zařazení bohužel také nemáme co dodat, neboť jej nevyobrazuje žádná veduta ani historický plán Brna; obléhání Švédy se kostel nejspíše nedožil.

Po geomorfologické stránce leží zkoumaný prostor na svahu klesajícím k východu směrem k zaniklému Svitavskému náhonu. Dnešní povrch se nachází v nadmořské výšce okolo 204–209 m n. m. Geologické podloží při výzkumu zachyceno nebylo, ale patrně je zde podobně jako v historickém jádru Brna tvoří kvartérní sprašové návěje, střídané pohřbenými půdními horizonty. Na jejich povrchu bývá obvykle místy zachován i nejmladší holocénní půdní horizont.

Téměř všechny sondy byly negativní, tj. byly zahlobeny do závěsek barokního příkopu a mladších úprav, popř. protínaly zášpy inženýrských sítí. Tyto aktivity navíc od sebe nebylo vždy možno bezpečně odlišit. Jediná sonda, která přinesla pozitivní nález, byla vyhloubena při severní straně chodníku protínajícího parčík u konečné stanice trolejbusů (S1). Při její západní stěně byla prořata v hloubce 1,25 m od povrchu (ten se nachází v 205,20 m n. m.) lomová zeď s. j. 901 (původně byly rozlišovány dvě konstrukce – s. j. 901 a 902, po proražení byly ztotožněny). Lic zdi byl upraven cihlovou plentou (s. j. 900). Zdivo vzhledem ke svému složení jistě není středověké a konstrukce s vnější plentou prozrazuje, že se patrně jedná o lic barokní hradby, pravděpodobně součást bastionu, jehož tvar zčásti respektuje ostrůvek mezi komunikacemi. Zdá se být poněkud posunut na západ vůči poloze rekonstruované na základě historických vedut a plánů (Kolařík 2004, tab. 1). Terén východně zdi byl dosypán několika úrovněmi návězek, přičemž nejmladší s. j. 102 a snad i 103 mohou souviset se zánikem funkce bastionového opevnění. Spodní úroveň návězek o charakteru minimálně znečištěné přemístěné půdy (s. j. 105 a 106) může naopak souviset se stavbou opevnění. Nejedná se patrně o středověké kulturní vrstvy in situ. Ze spodnější partie byl vyzvednut drobný zlomek keramiky s oranžovou glazurou a zlomek cihly. Sonda byla sledována do 2,30 m od povrchu (Zapletalová 2006a).

Obr. 10. Benešova (A077/2006). Vyznačení sondy S1. Benešova-Str. (A077/2006). Bezeichnung des Suchschnitts S1.

Benešova ulice 12–18, Novobranská ulice, parc. č. 274, 275, 276 (akce A029/2006). Novověk. Město, předměstí, opevnění. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí a dostavbou domu Benešova 12–18 byly pro potřebu umístění zázemí a podzemních garáží hloubeny ve dvorních částech domů nové suterénní prostory. Bylo předpokládáno narušení barokního bastionového opevnění města, v důsledku čehož zde byl společností Archaia Brno, o. p. s., proveden v období od června do září 2006 archeologický dohled nad výkopovými pracemi.

Geomorfologicky se zkoumaný prostor nachází na mírném jihovýchodním svahu spadajícím do široké a dnes ploché aluviální nivy řeky Svitavy a potoka Ponávky. Leží v nadmořské výšce 206,00–209,00 m n. m. V současné době je původní terén značně ovlivněn stavební činností, která zde probíhala v mnoha fázích od středověku do současnosti, a proto nadmořské výšky především kvartérních sedimentů nemusí poukazovat na jejich původní úroveň.

Zkoumaný prostor se nachází na jihovýchodním okraji historického jádra města, vymezeného středověkými hradbami, a to vně opevnění, v místech středověkého a od 60. let 17. století barokního příkopu. Situování před hradbami podmínilo jeho specifický stavební vývoj. Zdejší zástavba nenavazuje na historickou prostorovou situaci, protože blok budov na půdorysu protáhlého obdélníku byl vyměřen na základě tzv.

definitivního regulačního plánu pozemků pevnostního pásu v 60. letech 19. století, až po zrušení opevnění na nezastavěném území. Jedinou historickou hranici tvoří na severu zástavba Novobranské ulice, jejíž jihovýchodní uliční fronta kopíruje přibližně průběh kurtiny barokního opevnění mezi IV. a V. bastionem. Domy vystavěné v letech 1878–1879 (v první polovině 20. století zčásti přestavěné, zčásti nahrazené novostavbou) jsou průčelím otočeny do novověké třídy vedoucí v této části města podél zrušeného opevnění (Bahring, též Palackého, Charlotty Masarykové, I. máje, Benešova).

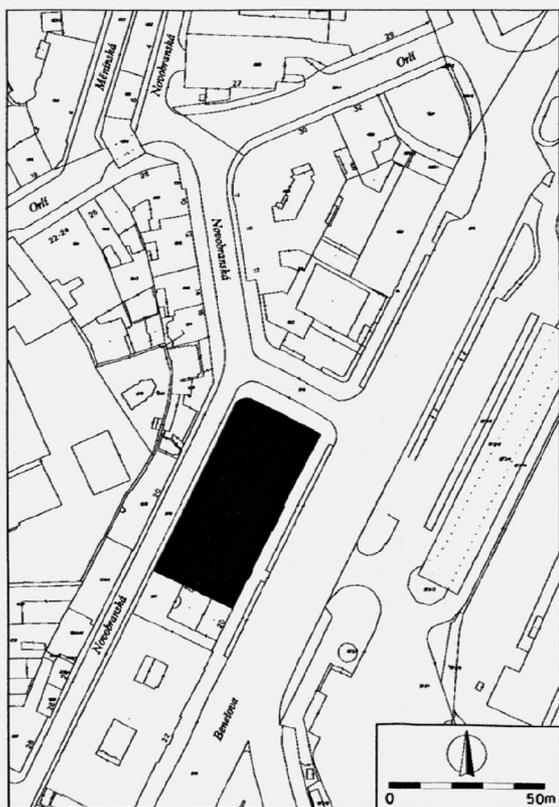
V linii severozápadní hranice stavební jámy, která současně tvoří jihovýchodní uliční čáru Novobranské ulice, procházela barokní kurtina bastionového opevnění (s. j. 900), tvořená strmě šikmo vyzděnou zdí z cihel a kamenů, spojených na světle běžovou tvrdou maltu. Kamenný materiál, složený převážně z krinoidového vápence (nahodile i slepence Old Red), byl zastoupen převážně v jádru zdiva, cihly byly použity jako vnější plenta. Šírka ani původní výška kurtiny nebyly zachyceny, stejně jako nebylo výkopy dosaženo základové spáry. Pouze v jihovýchodní části profilu kurtina zasahovala do prostoru stavební jámy a její líc byl již v minulosti částečně zničen přístavbami. V průběhu fungování barokního opevnění se v prostoru domu na jihovýchod od kurtiny nacházel příkop, jehož dna nebylo nikde v rámci stavebních prací dosaženo. Zároveň bylo konstatováno, že veškeré středověké fortifikační stavby byly v tomto prostoru zničeny výstavbou barokního opevnění.

V celém vytěženém prostoru dvora byly zaznamenány pouze navážky, tvořené přemístěnou zeminou se značným procentem stavebního odpadu, které zaplnily v 19. století barokní příkop. Do nich byly v 70. letech 19. století založeny stávající domy, které ovšem prošly po 2. světové válce radikální přestavbou, s níž souvisely i recentní suterény při Novobranské ulici. Také hloubené výkopy pro vzduchotechniku v suterénních místnostech domů narazily pouze na navážky související se zásypem barokního příkopu (Kolařík 2006a).

Česká ulice, parc. č. 575 (akce A076/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ byla provedena dokumentace sondy v prostoru České ulice před domem č. 27 a následně byla vyklizena barokní kanalizační stoka pod zástavbou Solniční č.o. 2, 4, 6, 8, 10, 14. Akce byla provedena jako vícepráce k již ukončenému průzkumu bloku 47 (viz níže A013/2006 – Opletalova a Solniční ulice; Zapletalová 2006d).

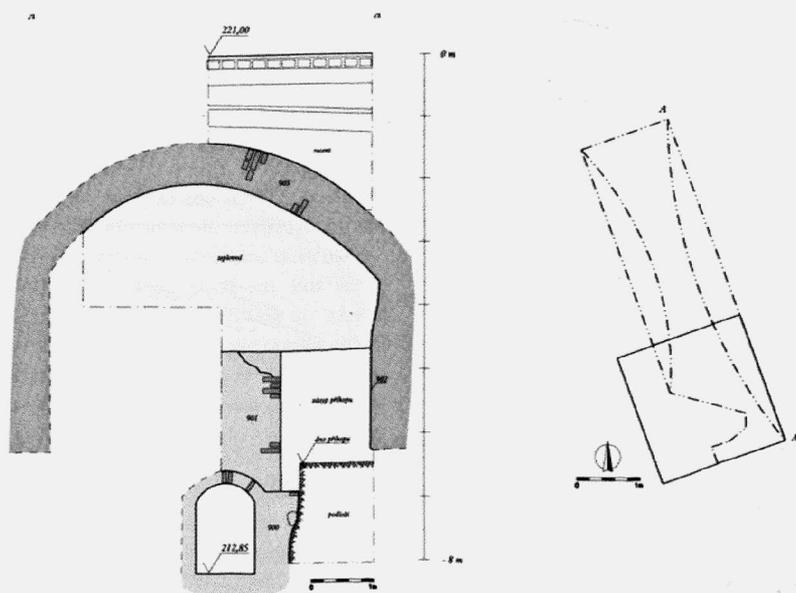
Sonda byla situována do prostoru úzce souvisejícího s někdejší Veselou branou. První písemná zmínka o této bráně pochází až z roku 1340, ale její existenci na křížení výše zmíněných ulic můžeme jistě předpokládat již v polovině 13. století, v době výstavby brněnského opevnění. Vycházelo se z ní směrem na severozápad k hradu Veverčí a dále na Českomoravskou vrchovinu. Skládala se z hlavní brány s předbranním na parkánu, před ní pak byl předsunutý asi 18 m široký příkop. Na přelomu 15. a 16. století docházelo ke zpevnění všech brněnských bran v důsledku hrozičích tureckého nebezpečí a prudkého rozvoje palných zbraní. Také brána Veselá byla opatřena předsunutým barbakánem, který byl spojen s městem zde dále popisovaným

Obr. 11. Benešova 12–18 (A029/2006). Vyznačení plochy staveniště. Benešova-Str. 12–18 (A029/2006). Bezeichnung der Baustelle.

Obr. 12. Česká (A076/2006). Vyznačena je sonda a průběh prozkoumané hlavní trasy kanalizace a jejích přípojek. Česká-Str. (A076/2006). Suchschnitt und Verlauf der untersuchten Haupttrasse der Kanalisation und ihrer Anschlüsse.

Obr. 13. Česká (A076/2006). Profil zkoumaných situací. Česká-Str. (A076/2006). Schnitt durch die untersuchten Befunde.

(znovu nalezeným) mostem. Ten překračoval příkop třemi oblouky vyzděnými z cihel. Po vybudování barokního bastionového opevnění ztratila stará brána svůj význam a postupně během 17. a 18. století zanikla (Borský 2006).

Sonda o rozměrech 2,50 × 1,50 m byla vyhloubena do úrovně cca 8 m pod dnešní vozovku. Cca 1,40 m pod povrchem byl dokumentován vrchol klenby (s. j. 903) o síle 0,65 m a rozporu cca 5,20 m, vystavěné z gotických prstovanných cihel o velikosti 28 × 7 až 8 × 13 až 14 cm, které byly spojovány tvrdou šedou vápennou maltou. Pod cca 6 m mocným souvrstvím zásypů z 18. a 19. století bylo dokumentováno ploché dno městského příkopu, vyhloubené do správošého podloží. Do tohoto dna byl do hloubky 2 m zapuštěn barokní cihlový kanál (s. j. 900), sklenutý valenou klenbou a vystavěný z cihel o velikosti 14 × 6 × ? a 15 × 6 × 30 cm, spojovaných

jemnou šedou vápennou maltou. Vnitřní světlost kanálu je 1,50 × 0,90 m. Barokní kanál byl v celé své délce (cca 200 m) postupně vyčištěn a z jednoho z dřevěných prahů, na kterých leží cihelné dno kanálu, byl odebrán vzorek pro dendrochronologickou analýzu. Tato analýza vznik stavby zasadila do období krátce po roce 1654 (Rybníček 2006).

Na základě archivních plánů a stavební dokumentace lze situaci celkem přesně interpretovat a následně i rekonstruovat. Klenbu s. j. 903 je možno určit jako pozdněgotický mostní oblouk, překračující středověký městský příkop před Veselou branou. Most zde byl vybudován zřejmě v souvislosti s výstavbou barbakánu v závěru 15. století. Na základě archivních plánů z 18. století víme, že pod středním mostním obloukem (ze tří) se nacházela barokní kanalizační stoka, takže byl výzkumem zachycen právě tento mostní oblouk.

Barokní kanalizační stoka je známa z historických plánů 18. a 19. století. Dendrochronologická analýza jejího vzniku posunula do 2. poloviny 17. století, tedy do období, kdy byl ještě středověký městský příkop nezasypan. Zasypaní vlastního příkopu proběhlo v několika fázích v 18. a 19. století (Merta – Peška 2007).

Dominikánské náměstí, parc. č. 509 (akce A049/2005). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

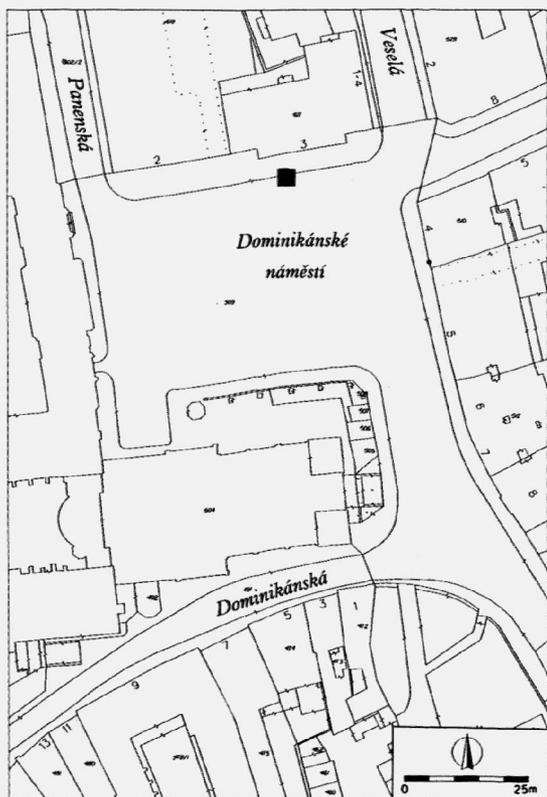
V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s havárií a následnou opravou kanalizace na Dominikánském náměstí. Za účelem opravy bylo nutné vykopat šachtu o rozměrech 3,60 × 3,60 m a maximální hloubce cca 5 m.

Šachta byla položena v prostoru někdejšího domu, který na východě sousedil s kaplí Panny Marie. Tu v roce 1297 u domu Mikuláše od Věže založil český král Václav II. V roce 1908 ji nechala zbourat brněnská městská rada (Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003, 44, 45). Šachta z velké části zasáhla výšek sklepních prostor zmíněného domu. Tyto prostory byly zkoumány v roce 1999 v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“. Tehdy byla situace interpretována tak, že se původně jednalo o obdélnou gotickou prostorou, která byla v pozdní gotice přestavěna. Pod náměstím byla vyražena

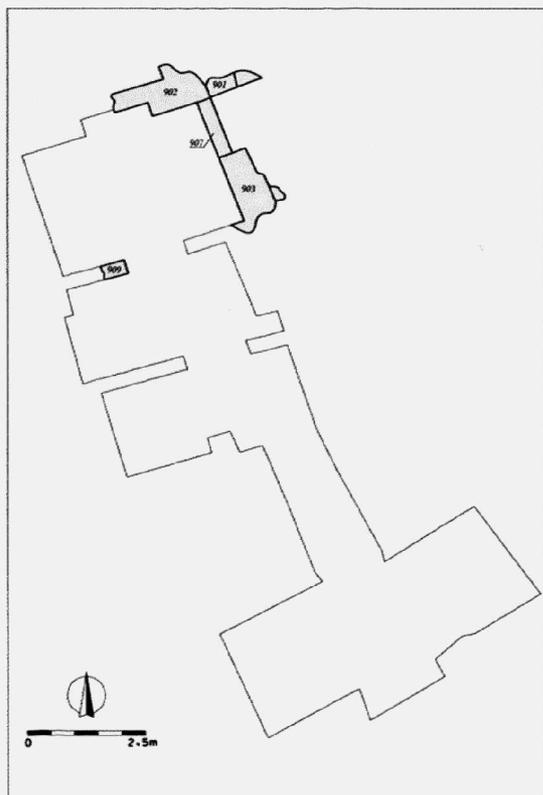
chodba a malý sklípek křížového půdorysu. Do 1. poloviny 16. století bylo datováno vložení klenby. Později došlo k rozdělení původně velké prostory příčkami na trojici menších (Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003, 56).

Šachta se dotkla nejsevernější prostory. Zeď s. j. 903 představuje východní stěnu sklepa, s. j. 905 klenbu sklepa. Zeď s. j. 909 je jednou ze zmiňovaných příček. Zeď s. j. 907 je recentního původu, souvisí s jmenovanou sanací sklepů. Zdivo s. j. 902 představuje severní stěnu sklepa se zazděným vstupem do sklepa severněji. Ten je zachycen na plánech z roku 1806 (Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003, 56). Z tohoto sklepa byl při výzkumu dokumentován segment klenby (s. j. 904). Vyzdění sklepa (s. j. 902, 903) se svým charakterem hlásilo na základě dosavadního poznání do novověku, popřípadě pozdního středověku.

Dokumentovaný profil P1 potvrdil, že prostor domu východně od popsaných sklepů nebyl podsklepen. Na sprašovou návět tu dosedal zbytek půdního typu. Na něm bylo uloženo souvrství, jehož části byly interpretovány jako podklad podlahy či přímo podlaha. Zde zachycená blíže neurčená zdiva s. j. 900, 901 a 908 pak jistě souvisejí s domem. Představují pravděpodobně základy jeho stěn či příček. Jednoznačně středověkého původu bylo zdivo s. j. 908, bylo starší než popsané sklepy (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006b).

Obr. 14. Dominikánské náměstí (A049/2005). Vyznačení sondy.
 Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz) (A049/2005). Bezeichnung des Suchschnitts.

Obr. 15. Dominikánské náměstí (A049/2005). Zaměření sklepů. Vyznačeny dokumentované zdi. Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz) (A049/2005). Vermessung der Keller. Dokumentierte Mauern sind bezeichnet.

Dominikánské náměstí, Veselá ulice, Zámečnická ulice, parc. č. 509, 528, 604 (akce A026/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Komplexní regenerace historického jádra“, Zámečnická ulice, p. p.č. 528, k.ú. Brno-město. Terénní část výzkumu proběhla od 16.5. do 15.9. 2006. Kromě Zámečnické ulice se zemní práce dotkly také malých úseků parcel Dominikánského náměstí a Veselé ulice.

Co se týče geologického podloží, archeologický výzkum potvrdil, že ve své svrchní části je tvořeno sprašovou návějí. Na ní dosedala vrstva půdního typu, který však již z velké části zničen. Pokud byl v segmentech dokumentován, nacházel se jeho povrch v podstatě na celé ploše ulice v hloubce cca 0,60–0,80 m od stávajícího povrchu. Lze tedy prohlásit, že dnešní sklon ulice víceméně kopíruje sklon původního terénu. Poněkud jiná byla situace na křižovatce s ulicí Veselou. Dokumentované profily ukázaly, že půdní typ se zde musel nacházet ve vyšší úrovni. K jeho odstranění došlo již ve 13. století, poněvadž na sprašové podloží tu dosedají takto staré aktivity (komunikační úrovně a jámy neznámé funkce).

Archeologický výzkum potvrdil středověký původ ulice. Pro poznání nejstaršího období, tedy vzniku a počátečního rozvoje města ve 13. století, ovšem mnoho informací nepřinesl. Můžeme snad předpokládat, že zde tehdy stávaly dřevohliněné stavby. Za suterén dřevohliněné stavby lze považovat s. s. j. 004, který byl vyplněn požárovými destrukcemi s keramickými zlomky z 2. poloviny 13. století. Zdá se, že i pozdější zděný dům s. s. j. 013 byl založen do zásypů podobného suterénu. Nevyřešena zůstává také otázka, zda již v této době byly do Zámečnické ulice svým průčelím obráceny nějaké domy nebo zda byla ulice vymezena čtyřmi parcelami s domy, jejichž průčelí byla obrácena do náměstí Svobody, Dominikánského náměstí a Veselé ulice.

Situace se vyjasňuje až s přítomností zděné zástavby, jejíž relikty výzkum dokumentoval. Na základě charakteru zdiva lze nejstarší z nich klást do 14. století. Podařilo se zjistit, že na nároží Zámečnické a Veselé ulice tehdy stával podsklepený dům, okapově orientovaný do Veselé ulice (s. s. j. 015). Protilehlé nároží ústí ulice Zámečnické vymezoval také podsklepený dům (k tomu viz s. s. j. 032 z akce A03/2003 – Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2005), jehož orientace je však nejasná. Na severní straně vyústění ulice do náměstí Svobody se nacházel dům, který byl svým průčelím pravděpodobně obrácen do náměstí (k tomu viz s. s. j. 002 a 013). Na jižní straně stál dům, základem jehož dispozice byla nárožní věž, patrná na brněnských vedutách do roku 1676 (Flodrová 1995, 66).

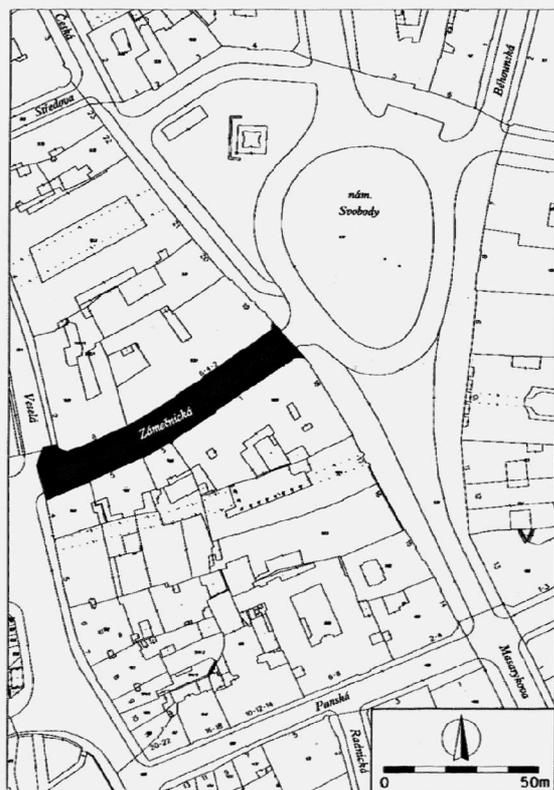
Další jednoznačné doklady stejně starých domů nebyly na Zámečnické ulici při výzkumu dokumentovány. Za středověké lze dále prohlásit s. s. j. 003, 014, snad 001; dům s. s. j. 019 je nutné považovat již za novověký. Tyto domy asi patřily, pokud nejsou o něco mladší, drobným řemeslníkům, kteří jsou jmenováni písemnými prameny k polovině 14. století (Vičar 1965, 261).

Popsaná situace by se snad dala vysvětlit tak, že Zámečnická ulice neměla původně vlastní zástavbu, tedy domy, které by byly svým průčelím do ní obráceny. Teprve v průběhu 14.

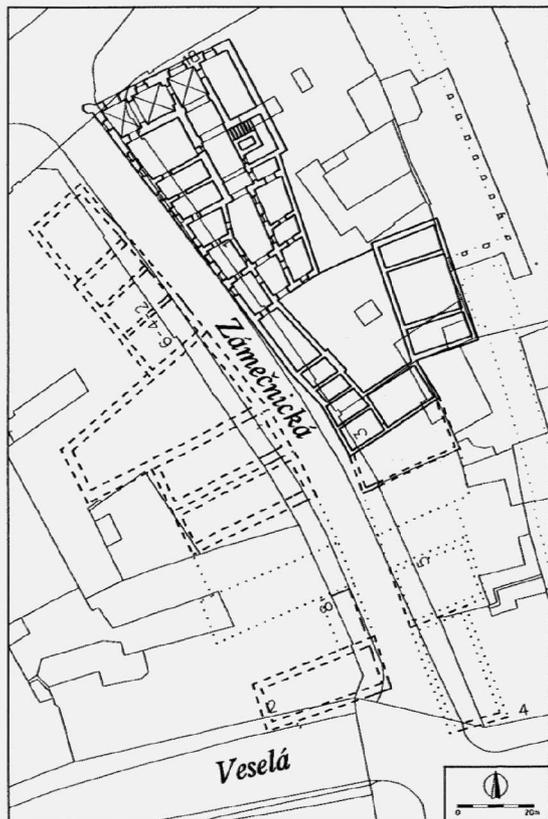
století došlo k její realizaci na prostoru, který byl vyčleněn z původně velkých městišť. Jde samozřejmě o hypotézu, protože je nutné brát zřetel na dosud nepříliš vysokou úroveň archeologického poznání.

Po vynesení uvedené zástavby lze říci, že původní ulice měla šířku v průměru 5 m. Do takto představené konstrukce poněkud nezapadá studna, dokumentovaná při akci A03/2003 (Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2005 – tam viz s. s. j. 002). Byla vybudována v 1. polovině 13. století, svou funkci ztrácí ve 2. polovině 15. století a v 16. století byla definitivně zasypana. Po jejím vynesení do plánu se stále nachází mimo zástavbu v prostoru ulice. Snad by mohlo jít o nepřesnost zaměření ve stížených podmínkách. Tímto způsobem ovšem nelze vysvětlit přítomnost zdi s. j. 990, která byla při akci A03/2003 zachycena v ústí Zámečnické ulice do náměstí Svobody (Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2005). Svým charakterem se hlásila do středověku. Ulice by se díky ní stala neprůjezdnou. Jako jediné vysvětlení se nabízí možnost, že zeď náleží starší stavbě. Průběh ulice by tedy byl původně jiný.

Z mladších období byly dokumentovány následné úpravy jmenovaných staveb (vkládání příček, kleneb apod.). Z 19. století pak pocházejí relikty kanalizační sítě (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006c).

Obr. 16. Dominikánské náměstí, Veselá, Zámečnická (A026/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz), Veselá-Str., Zámečnická-Str. (A026/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

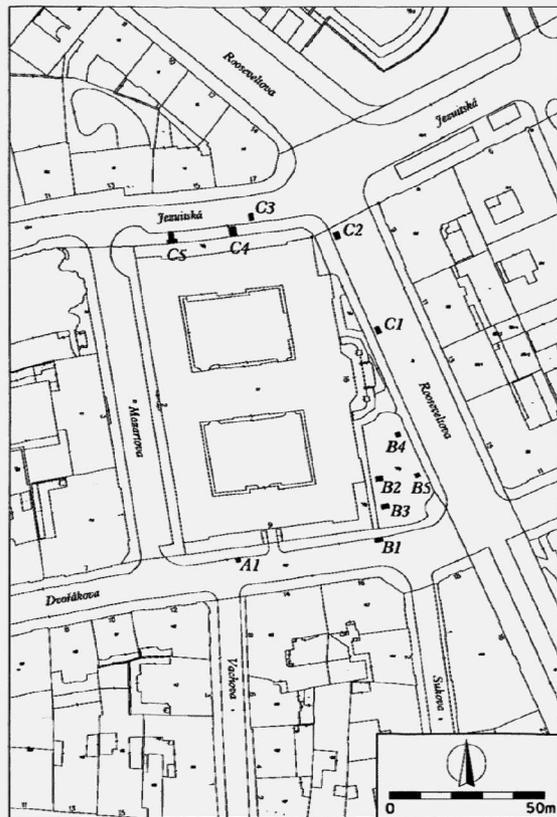
Obr. 17. Dominikánské náměstí, Veselá, Zámečnická (A026/2006). Vyznačení rekonstruované středověké a novověké zástavby. Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz), Veselá-Str., Zámečnická-Str. (A026/2006). Bezeichnung der rekonstruierten mittelalterlichen und neuzeitlichen Bebauung.

Dvořákova ulice, Jezuitská ulice, Rooseveltova ulice, parc. č. 13/1, 79, 81, 102 (akce A113/2004). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v letech 2004 a 2005 v souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ – blok 38. Celkem bylo položeno 11 průzkumných sond.

Archeologický výzkum do jisté míry ověřil charakter geologického podloží. Ve svrchní části je z podstatné části tvořeno sprašovou návějí. Její mocnost přesahuje 3 m, místy její spodní partie obsahují písčitou složku. V sondě B1 se pod spraší nacházely písčité vrstvy, které lze považovat za říční nánosy. Na sprašovou návěj dosedal půdní typ, ten byl zachycen v sondách B5, C2, C3, C4 a C5. Jeho povrch se nacházel v hloubce 0,60 až 1 m. Síla se pohybovala kolem 0,40 m. V místech, kde byly položeny sondy A1, B1 a C1, byl sice půdní typ odstraněn již v minulosti, lze však předpokládat, že jeho povrch se původně nacházel výše než stávající terén.

V sondách C2 a C5 byly zčásti zachovány středověké terény. Představovala je souvrství tvořená odpadními vrstvami a štetovými úpravami. Velice pravděpodobně pocházejí ze 13. století. Souvisejí se sídlištními procesy, které se odehrávaly

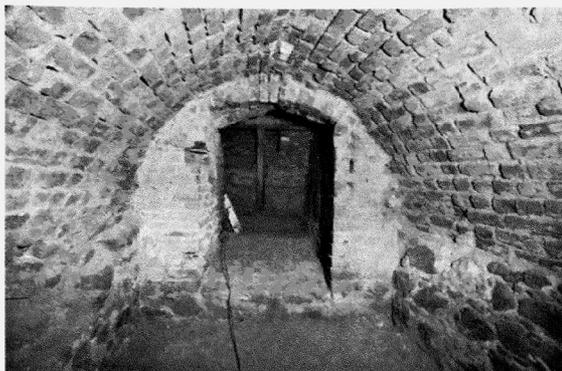
Obr. 18. Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova (A113/2004). Vyznačení sond. Dvořákova-Str., Jezuitská-Str., Rooseveltova-Str. (A113/2004). Bezeichnung der Suchschnitte.

v dané části města. Jejich výsledkem jsou i dokumentované středověké a novověké jámy, většinou blíže neurčené funkce.

Ani jedna z dokumentovaných sond nezachytila průběh středověké městské hradby. Můžeme však z vysokou pravděpodobností říci, že sondy B4, B5, C1 a C2 se nacházely vně hlavní fortifikace, v prostoru parkánu.

V sondách B1, B3 a C4 byly zachyceny také reliktů někdejší zděné zástavby (s. s. j. 007, 010, 014). Stavbu s. s. j. 010 bude asi nutné spojovat se stavbou, kterou zachycují ještě plány a fotografie z 19. století v jihovýchodním rohu jezuitského areálu a která je snad totožná s osamělým domem zobrazeným v tomto místě na veduté autorů H. B. Beyera a H. J. Zeisera z roku 1645. Nejhodnotnější pozůstatky zděné zástavby byly dokumentovány v sondě C5. Šlo o část středověkého sklepa (s. s. j. 003), který byl zachycen již při výzkumech v roce 2002 (s. j. 919, 920, 949 – Holub – Kolařík – Merta – Zábek 2005, 510). Středověký byl i nově objevený sklípek s. s. j. 002, do něhož se vstupovalo právě ze sklepa s. s. j. 003. Sklep s. s. j. 002 byl v novověku rozšířen o další sklepní prostory (s. s. j. 001). Společně náležely k části nově budovaného jezuitského kláštera (s. s. j. 013). Sondy C4 a C5 odhalily dílčí úseky její severní stěny.

Jmenované sklepy zanikají na počátku 20. století v souvislosti s rozsáhlou asanací klášterního komplexu a budováním nové zástavby. Při nich došlo bezpochyby k rozsáhlým úpravám terénu. Jednoznačně to doložily sondy A1, B1, B2, B3

Obr. 19. Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova (A113/2004). Pohled od severu do sklípku s. s. j. 002.

Dvořákova-Str., Jezuitská-Str., Rooseveltova-Str. (A113/2004). Blick vom Norden in den Keller, Bündel stratigraphischer Einheiten (B.s.E.) 002.

a B4. Docházelo jak ke snesení terénu (viz jmenovaná absence půdního typu), tak místy i k jeho navýšení (Kolařík – Polánka – Zůbek 2006a).

Dvořákova ulice, Kapucinské náměstí, Kozi ulice, Mečová ulice, Starobrněnská ulice, Šilingrovo náměstí, Zelný trh, parc. č. 59, 94, 102, 294, 392, 397, 447, 486 (akce A031/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Výzkum probíhal od května do srpna 2006 a byl vyvolán realizací vstupů NN a VN do sekundárních kolektorů. Archeologicky sledováno a dokumentováno tak bylo na různých místech historického jádra města Brna a v jeho bezprostředním okolí celkem 19 sond. Sondy, v nichž byl zjištěn zachovalý archeologický terén, byly zdokumentovány. Zemní zásahy, které nepřesáhly úroveň recentních navážek a zásypů inženýrských sítí, byly dokumentovány pouze fotograficky (sonda na rohu Malinovského náměstí a Benešovy ulice, na jihozápadním rohu Malinovského náměstí a Rooseveltovy ulice, na rohu Dvořákovy a Kozi ulice, dvě sondy v Kozi ulici, na Šilingrově náměstí před domem Starobrněnská 20/ Dominikánská 19, na rohu před domem Radnická 11, na rohu před domem Zelný trh 5, před domem Kapucinské náměstí 5, na východním nároží Vachovy a Koblišné ulice). Popsána bude pouze situace v sondách s pozitivním nálezem.

V sondě před domem Mečová 2 byla v řezu dokumentována zdiva demolovaného domu. Nejstarší stavební fázi patří zdiva s. j. 901 a 905. Zatímco zdivo s. j. 901 vymezuje zasypanou sklepní prostorou, přepaženou zřejmě v baroku příčkou s. j. 900, mělce založené zdivo s. j. 905 představuje základ nadzemní nepodsklepené části domu. Keramické zlomky vyzvednuté z této zdi navozují otázku, zda se zdivo částečně nezachovalo v negativu. Prostor mezi těmito zdivy byl dodatečně členěn příčkou s. j. 902, patrně ještě gotickou. Nejstarší zděné fázi předcházela dřevohliněný suterén, zasypány požárovými planýrkami. Jeho zasypaní se bohužel nepodařilo ověřovat. Dokumentována byla ještě jáma neznámé funkce. Rovněž určení jejího přibližného stáří je problematické. Při vzorkování zasypaní byly vyzvednuty pouze tři malé otřelé zlomky

keramiky, odpovídající 13. století. Všechny zachycené aktivity byly zahlobeny do sprašového podloží, na němž se pouze v útržku dochoval půdní horizont. Původní terén ležel tedy výše a byl již v minulosti zničen. V zásadě se jedná o pokračování situace zachycené v letech 1990–1991 a 2000, a to o nejstarší zděné jádro domu Mečová 2. Celkově situace v sondě odráží změnu uliční čáry po vybombardování v listopadu 1944 a výstavbě OG Velký Špalíček v roce 2000. Dokumentovaná rýha zasáhla přední část středověké domovní parcely Staré mincovny, jejíž činnost je zde nesporná od počátku 15. století (Procházka – Himmelová 1995, 236).

V sondě před domem Mečová 4 byly zachyceny dvě vrcholně středověké (z 2. poloviny 13.–14. století) jámy neznámé funkce, patrně odpadní, překryté komunikační štetovou úpravou. Do těchto situací byla zahlobena drobná novověká či recentní zdiva a jáma na vápno. Oproti předchozí sondě situace dokládá narůstající povrch středověké ulice, nachází se tedy vně domovní parcely.

V sondě před domem Mečová 10 bylo zachyceno souvrství středověkých komunikačních úprav – planýrek a štetů. Toto souvrství nasedalo přímo na snížený povrch spraše a překrývalo zasypaní dvou vrcholně středověkých jam neznámé funkce a dvou drobných výkopů, vzniklých snad crozi. I tato sonda dokládá fungování středověké uliční komunikace.

V sondě před domem Starobrněnská 7 byla zachycena zdiva domu, předcházejícího dnešní stavbě ze závěru 19. století, s níž se také posunula uliční čára (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač 2005, 14). Bylo dokumentováno vrcholně gotické zdivo domovního průčelí, patrně v místech nepodsklepeného průjezdu (s. j. 1900) a k němu přízděného sklepa (s. j. 1901). K názoru o následnosti obou gotických zdív vedou drobné rozdíly v maltě a rozdílné složení užitého stavebního kamene. Časový odstup stavby obou zdív od sebe však nemusí být velký. Obě zdiva spadají do horizontu staveb s oranžovou maltou. Byla patrně obě dokumentována už v sondách S12 a S26 ke kolektoru K18, kdy se je nepodařilo rozlišit. Obě byla považována za sklepní zdiva a bylo zachyceno severozápadní nároží, tedy rozhraní nepodsklepené a podsklepené části (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač 2005, 18–19, 23). V dokumentované sondě i v sondách v rámci kolektoru bylo zdivo založeno do starších komunikačních situací, jež takřka odstranily půdní horizont a starší kulturní vrstvy. Již z vyhodnocení příslušných sond přínaležících ke kolektoru vyplynulo, že zdiva nemohou být výrazně starší než ze závěru 13. století, neboť porušovala jámu 588, jejíž zasypaní obsahovaly keramiku odpovídající 2. polovině 13. století. Do výkopu této jámy navíc proklesávalo ještě komunikační souvrství vytvořené po jejím zplanýrování. Zbytek tohoto souvrství patrně zachytila i letošní sonda. Většina vrstev, pokud se je podařilo navzorkovat, obsahovala nepříliš výraznou keramiku datovatelnou do průběhu 13. století, většinou tuhovou, pouze z vrstvy s. j. 1107 byl vyzvednut atypický zlomek keramiky ostřeji slídou. Z uvedeného vyplývá, že již v průběhu 13. století proběhly v tomto prostoru rozsáhlé terénní úpravy a s nimi zanikla možnost poznat dnes charakter osídlení horizontu I.1 (12. století), jež je známo z plošných výzkumů blízkých parcel domů Starobrněnská 2–8 a u nějž lze předpokládat, že bylo přítomno i v jižní části dnešní ulice.

Obr. 20. Dvořákova, Kapucínské náměstí, Kozi, Mečová, Starobrněnská, Šilingrovo náměstí, Zelný trh (A031/2006). Vyznačení sledovaných sond. Dvořákova-Str., Kapucínské náměstí (Kapuzinerplatz), Kozi-Str., Mečová-Str., Starobrněnská-Str., Šilingrovo náměstí (Šilingerplatz), Zelný trh (Krautmarkt) (A031/2006). Bezeichnung der verfolgten Suchschnitte.

Přímo touto sondou byly doloženy ještě mladší konstrukce s. j. 1902 a 1903, související patrně s dodatečným zaklenutím průjezdu v pozdní gotice či renesanci, popř. snad i s dodatečným zpevněním domovního nároží. Čistě pro úplnost je nutno zmínit, že ve stropní rozrážce ke kolektoru bylo dokumentováno ještě sklepní zdivo z masivních bloků slepence Old-Red a cihel, zděné na tvrdou bílou vápennou maltu a situované západně od nároží – rozhraní zachycených středověkých zdív (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač 2005, Tab. 1/13). Jeho přesný vztah ke středověkým stavebním fázím, zejména ke gotickému sklepu s. j. 1901, bude muset osvětlit další výzkum.

Sondou S12 ke kolektoru byl zachycen již zmíněný výkop s. j. 588 se stupňovitou jižní stěnou, jenž by hypoteticky dovo-

loval vyslovit názor, že by mohl být i pozůstatkem zahloubeného suterénu dřevohliněné stavby. Je však vysunutý hluboko do předpokládané komunikace a jeho jednoznačné interpretaci brání malý rozsah odkryvu. Se zástavbou předcházející nejstarší zjištěné zděné fázi, vztahující se k dotčené parcele, tedy s nadzemní nepodsklepenou částí dřevohliněného domu, mohla souviset i sloupová jamka s. j. 503. Její interpretace je však vzhledem ke stratigrafické pozici (porušuje komunikační situaci, zatímco do výkopu s. j. 588 komunikační vrstvy a štěty předcházející zdivu proklesají) a zachovalosti terénu problematická (další stavba?, lešení?). Přítomnosti starší zástavby, patrně dřevohliněné, nasvědčuje nepřímo i větší zlomek maloformátové prstované

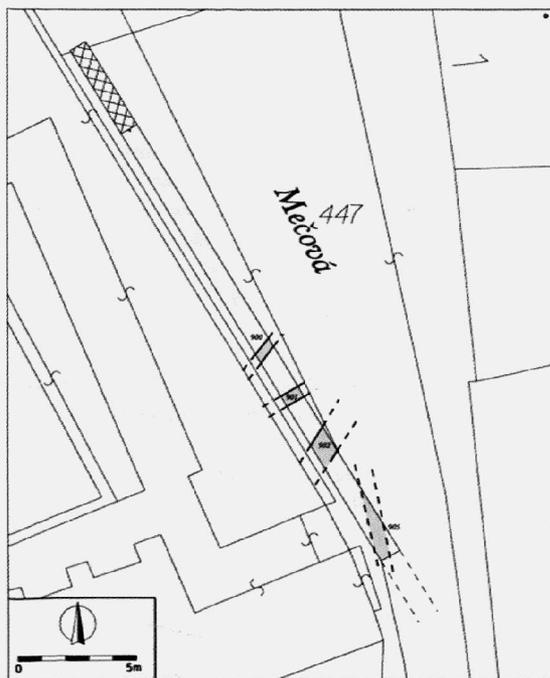
cihly beze stop malty, vyzvednutý z vrstvy s. j. 1104 ležící při bázi komunikačního souvrství.

V sondě na Šilingrově náměstí před domem Starobrněnská 21/ Biskupská 1 bylo v úrovni 0,50–0,70 m od povrchu (ten v 232,11 m n. m.) dokumentováno sprašové podloží. V podstatě se jednalo o útržek mezi výkopy pro inženýrské sítě. Sondy dokazují, že původní povrch půdního typu a případně středověké komunikační úrovně ležely nejméně o 0,50 m výše než snížený povrch spraše a byly již zřejmě z velké části odstraněny.

V sondě severně domu Zelný trh 8 byl dokumentován pozdně gotický sklep domu, předcházejícího stavbě Dietrichštejnského paláce v roce 1616, s níž se uliční čára náměstí posunula k jihu. Patrně se jedná o stejné zdivo, jaké bylo v roce 2004 zachyceno v ražené kanalizační přípojce ke kolektoru K18. Sklep byl zasypan suti obsahující velké množství pozdně středověké a renesanční keramiky.

V sondě před domem Kapucínské náměstí 2 bylo v hloubce 0,80 m od povrchu (ten v 215,02 m n. m.) dokumentováno severní obvodové zdivo barokního sklepa. Bylo smíšené s použitím krinoidového vápence a úlomků cihel. Sklep byl původně zaklenut cihlovou klenbou. Patrně nebyl dokumentován v rámci sanace podzemí ani archeologickým výzkumem (srov. Svoboda – Černoušková 2001). Podle zaměření leží východně od známých sklepů v rámci domu č. 4. Patřil jednoznačně původní domovní zástavbě před rokem 1896.

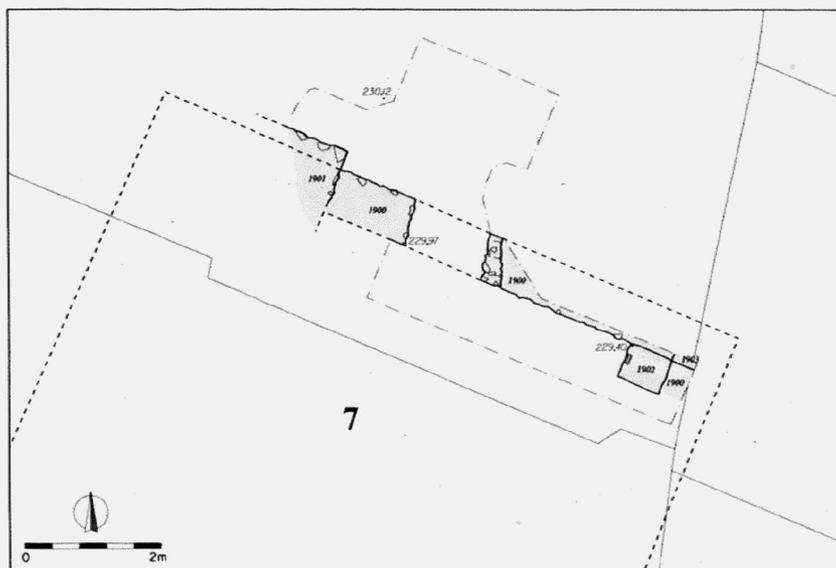
Sonda před domem Kapucínské náměstí 7 prorazila v úrovni cca 0,60 m od povrchu (ten v 219,22 m n. m.) klenbu dosud neznámého gotického sklípku. Obvodové zdivo sklípku bylo ve spodních partiích lomové, plynule však přecházelo do lomené cihlové klenby z maloformátových cihel ($5 \times 12 \times 26$ cm). Prostora byla členěna vloženou příčkou s cihlovým, valeně sklenutým záklenkem vstupu. Ten byl vyzděn z cihel jiného formátu ($6 \times 13 \times 26$ – 27 cm) než obvodová zdiva. Bylo možno pozorovat i mírný rozdíl v maltě.

Obr. 21. Mečová (A031/2006). Dokumentované historické konstrukce.

Mečová-Str. (A031/2006). Dokumentierte historische Konstruktionen.

Časový odstup od stavby obvodového zdiva však nemusí být veliký. Všechna zdiva náleží horizontu výstavby s oranžovou maltou a dokládají tak dosud bezpečně nedoloženou stavbu sklípku, vysunutých pod ulici již ve 2. polovině 13. století či v 1. polovině 14. století. Blíže dobu stavby bez známých stratigrafických vztahů ke staršímu osídlení či zástavbě stanovit nelze. Sklípek byl v baroku podezděn druhým valeně zaklenutým patrem, jehož prostora byla využita při stavbě kolekto-

Obr. 22. Starobrněnská (A031/2006). Dokumentované historické konstrukce před č. p. 7.

Starobrněnská-Str. (A031/2006). Dokumentierte historische Konstruktionen vor der Nr. 7.

ru (Svoboda – Černoušková 2001). Gotický sklípek byl podle nálezů v písčitém zásepu zasypan až v 19. – počátku 20. století.

V sondě před domem Malinovské náměstí 24 bylo zachyceno novověké smíšené zdivo, převážně z masivních bloků pískovce a slepence Old-Red. Při jeho východním lici byly zjištěny do hloubky 3,20 m zásepy inženýrských sítí a navážky, jež mohou souviset s odklizením následků bombardování koncem 2. světové války. O tom by svědčil domovní štítek s nápisem Krapfengasse, vyzvednutý z těchto navážek (Zapletalová 2006b).

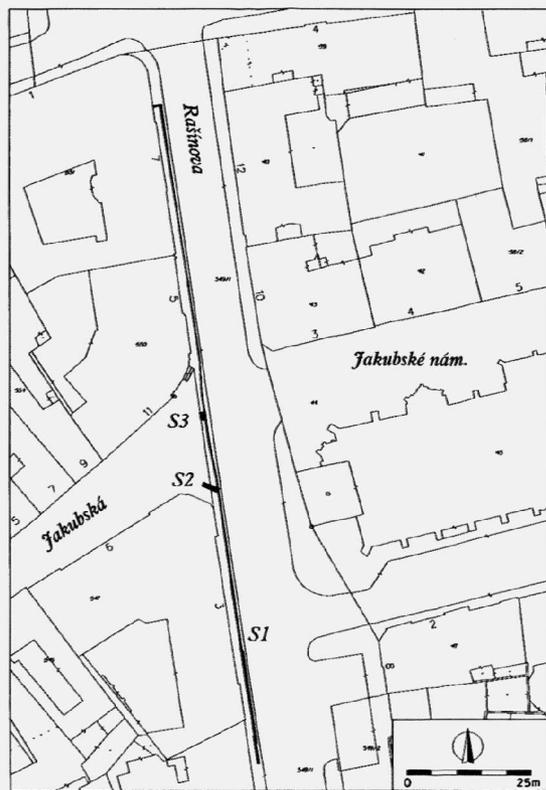
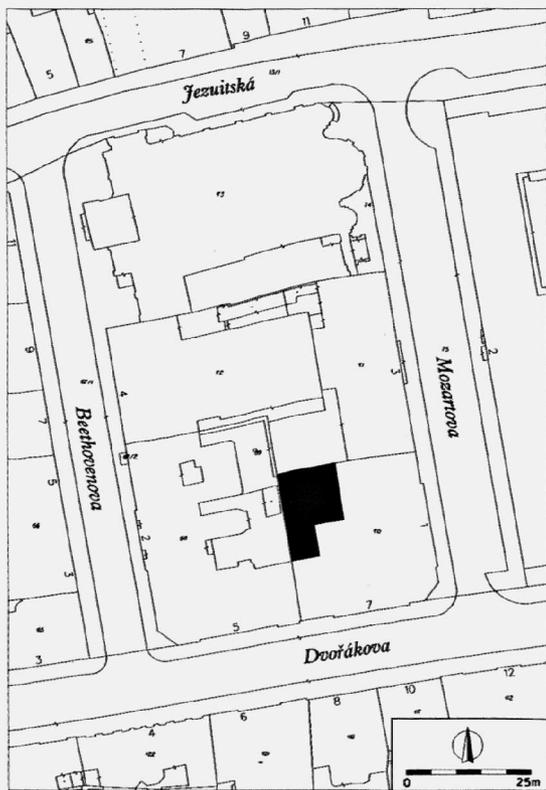
Dvořákova ulice 7 – Mozartova ulice 1, parc. č. 70 (akce A066/2006). Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Výzkum byl vyvolán přístavbou ateliérů Janáčkovy akademie múzických umění ve dvorní části domu Dvořákova 7/ Mozartova 1 (JAMU).

Zkoumaný prostor se nachází v rámci jezuitské koleje a pozdějších kasáren (po roce 1784). Jezuité navázali po roce 1578 na bývalý herburský klášter ze 40. let 13. století a v 17. století jeho prostory podstatně zvětšili. Podoba zástavby i terénu se v místech dnešní Dvořákovy, Beethovenovy a Mozartovy ulice radikálně změnila v letech 1904–1905, kdy byla kasárna zbořena a na jejich místě vznikla nová zástavba. Po geomorfologické stránce leží zkoumaná plocha na východním svahu, klesajícím k východu směrem k Ponávce a k jihu

ke Kobližné ulici. Dnešní povrch se nachází v nadmořské výšce okolo 212 m n. m. Geologické podloží zde tvoří kvarterní sprašové návěje, střídané pohřbenými půdními horizonty (konzultováno s Mgr. Lenkou Lisou, PhD., z GÚ AV ČR Praha) Na jejich povrchu bývá obvykle místy zachován i nejmladší holocénní půdní horizont.

Výsledky výzkumu byly významně ovlivněny dochováním terénu. Ze sondáží na okolních parcelách, zejména ve dvoře domu Dvořákova 5, bylo známo, že se nedochoval holocénní půdní typ. Protože povrch dvora byl snížen oproti okolním dvorům (okolo 212,2 m n. m.) cca o 1,50 m (dlažba cca v 210,75 m n. m.), bylo možno počítat maximálně se zbytky výrazně zahluobených aktivit (jímky, resp. studny, zděné sklepy nebo dřevohlinité suterény, základová zdiva zaniklé zástavby aj.). Tento předpoklad se při skrývce plně potvrdil. Veškeré dochované stavební aktivity (parcelní zídky zpevňující okolní terén, přístavby), které byly zaznamenány, souvisejí se stávající budovou JAMU; doložené výkopy patřily inženýrským sítím. Tyto situace byly dokumentovány pouze fotograficky. Pozitivní doklad středověkého osídlení nepřinesly ani odkryté řezy při severní a západní parcelní hranici. Doloženy na nich byly pouze výkopy novověkého stáří a nejasné funkce. U rozměrnějších výkopů v západní stěně stavební jámy, které zasáhly do sledované plochy pouze svými okraji, lze uvažovat i o výkopech pro sklepy v rámci sousedních parcel, potvrdit nebo vyloučit to však bude muset až další výzkum. Nestabilní suťový zásep výkopu v severozápadním

Obr. 23. Dvořákova 7 – Mozartova 1 (A066/2006). Vyznačení sledované plochy. Dvořákova-Str. 7 – Mozartova-Str. 1 (A066/2006). Bezeichnung der verfolgten Fläche.

Obr. 24. Jakubská – Rašínova (A012/206). Vyznačení dokumentovaných sond. Jakubská-Str. – Rašínova-Str. (A012/206). Bezeichnung dokumentierter Suchschnitte.

rohu parcely překračovala parcelní zídka vynášecím cihlovým pasem, který byl ještě z jižní strany zpevněn krátkou lomovou kamennou konstrukcí, spojenou hlinou. (Zapletalová 2006c).

Jakubská ulice, Rašínova ulice, parc. č. 548, 549/1 (akce A012/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum se uskutečnil ve dnech 29.3. až 19.4. 2006 v souvislosti s výkopy pro položení elektrického vedení. Celkem byly provedeny tři výkopy. Označeny byly jako sondy S1, S2 a S3. V současné době se archeologický výzkum nachází ve fázi zpracování, proto se o něm bude referovat později (Polánka – Zůbek 2006b).

Joštova ulice, Moravské náměstí, Solniční ulice parc. č. 566, 776, 800 (akce A024/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ – blok 48a proběhl v roce 2006 záchranný archeologický výzkum. Blok 48a se nachází mezi ulicemi Českou, Solniční, Joštovou a Moravským náměstím. Celkem bylo s menšími změnami realizováno 7 projektovaných sond.

Sonda A1 ve vozovce v Joštově ulici před Moravským náměstím 6 byla posunuta oproti projektované poloze k jihu kvůli funkčním inženýrským sítím. Ve východní stěně se v hloubce 0,50 m od povrchu (v 222,32 m n. m.) dochovalo geologické podloží – holocénní půdní horizont o mocnosti 0,36 m a v jeho podloží sprašová návěj, historické nadloží bylo již v minulosti odstraněno. Do geologických vrstev byl zahluoben výkop pro cihlový zaklenutý kanál (s. j. 902). Jeho klenba se nacházela v hloubce 1,50 m od stávajícího povrchu. Po proražení klenby bylo zjištěno, že je kanál dosud funkční, a od dalšího hloubení sondy bylo upuštěno. Kanál byl zdokumentován běžnými postupy, jeho vnitřní tvar se však nepodařilo otvorem v klenbě exaktně vyměřit. Jeho vni-

trní světlá výška dosahovala 1,35 m a vnitřní světlá šířka 1,60 m. Měl cihlovou podlahu, svislé stěny, hladina rychle protékajících splašek dosahovala mocnosti 10–12 cm. Kanál může být nejvýše barokního stáří, mnohem spíše však pochází až z 19. století. Díky výzkumu A53/2006 (rekonstrukci Moravského náměstí) se podařilo dodatečně zjistit, že se tento kanál stáčí před budovou Nejvyššího správního soudu k jihu a je patrně spádově zaústěn do starší kanalizační štol, vyklížené v rámci bloku 47.

Sonda B1 ve vozovce před Moravským náměstím 6 byla oproti projektu rozšířena jižním směrem kvůli funkční inženýrské síti. Situace v ní se jevila nejprve jako série vrcholně středověkých komunikačních planyrek a štetových vrstev. Po rozšíření se však ukázalo, že se jedná o severní okraj rozměrného výkopu, patrně totožného s výkopy exploatačních jam v sondách B2 a B3. Horní část zásypů může svědčit o komunikačním využití prostoru po zániku hliníku někdy ve 14.–15. století, jeho výkop však patrně zabíral celou sondu, protože byl v celém jejím průběhu odstraněn půdní horizont. V hloubce 4,60 m od povrchu (ten v 222,92 m n. m.) byl zachycen povrch pohřbeného půdního horizontu a v 5,10 m se ustálila hladina spodní vody; poté byla těžba zastavena.

V sondě B2 před Moravským náměstím 6 se nacházel archeologický terén již v 0,30 m pod povrchem (ten 219,95 m n. m.). Situace byla začištěna a v součinnosti se stavební firmou zkoumána plošně. Nejprve byl odtěžen raně novověký výkop – vzhledem k tenké vrstvě vápna při jeho dně snad původně jáma na vápno. Výkop porušoval zásypy vrcholně středověkého hliníku, který mohl být podle keramiky v zásypu zplanýrovan již v průběhu 13. století. Nevyjasněn zůstává vztah tohoto hliníku k výkopu ve východní části sondy s částečně propálenou stěnou; buď je to starší objekt (jeho možná interpretace jako pyrotechnologické výrobní zařízení je spíše sporná), nebo se jedná o jediný výkop a byl vyzorován pouze rozdíl v zásypu (zřícená stěna?). Výkop či výkopy jsou zahluobeny do komunikačního náslapu na povrchu půdního typu, mocného 0,46 m. Teprve po zasypání obou výkopů se

Obr. 25. Joštova, Moravské náměstí, Opletalova, Solniční (A013/2006 a A024/2006). Vyznačení sond. Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Opletalova-Str., Solniční-Str. (A013/2006 und A024/2006). Bezeichnung der Suchschnitte.

vytvořily planýrky komunikačního charakteru, do nichž potom byla zahlobena již zmíněná vápenná jáma. Sonda byla dokumentována i geologem včetně odběru vzorků zemin (Mgr. Lenka Lisá, Ph.D.). Výsledky jejich rozborů nejsou dosud k dispozici. Podle předběžného posouzení byl v hloubce 3,80–3,95 od povrchu dokumentován zvlněný povrch druhotně přemístěného přeplaveného téglu. Ten pozvolna přecházel cca v úrovni 4,15 m do 0,32 m mocného světle hnědého půdního sedimentu, jenž pozvolna přecházel v úrovni 5,20 m ve zvodnělý písek. Hladina spodní vody se ustálila cca 5,30 m pod povrchem.

Situace v sondě B3, situované rovněž ve vozovce před Moravským náměstím 6, se nejprve jevila jako superpozice několika výkopů zahlobených do zbytku půdního typu, zachyceného v jižní stěně. Povrch půdního typu v hloubce 0,75 m od povrchu (ten v 219,84 m n. m.) se jevil jako udusaný a tento nášlap patrně pokračoval i nad zásypy jam. V další fázi těžby bylo zjištěno, že se jedná o nepravidelnou rozměrnou exploatační jámu – hliník, zasypaný jednorázově převážně přemístěným geologickým podložím. Stáří hliníku lze určit pouze rámcově do vrcholného středověku, sporadické malé zlomky keramiky nalezené v jeho zásypech se sem patrně dostaly až druhotně se zeminou; přesto by podobně jako v sondě B1 bylo možno podle některých zlomků usoudit na planyrování této jámy až někdy v průběhu 14.–15. století. Zhruba ve 4,30 m od povrchu sondy byl dokumentován povrch pohřbeného půdního horizontu, sonda byla sledována do hloubky 4,50 m.

V sondě B4 na parkovišti před Moravským náměstím 1a (Moravskou galerií) v hloubce 0,20–0,30 m od povrchu bylo zachyceno novověké smíšené zdivo, jehož koruna byla ve východní části porušena inženýrskou sítí. Jde patrně o kruhový základ kašny postavené v roce 1860 (Anonym 1927, 57). Bylo doporučeno zdivo zachovat in situ a těžbu zastavit.

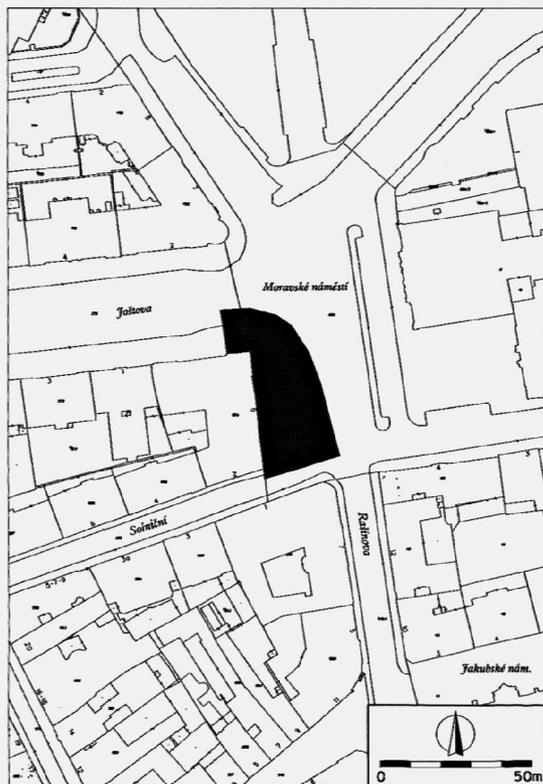
V sondě C1 ve vozovce před Solniční 1 byl zachycen zbytek planýrky či komunikační vrstvy na půdním typu. Do této situace bylo zahlobeno smíšené zdivo, interpretované jako koruna středověké parkánové hradby. V úrovni 0,70–0,80 m byla těžba zastavena a zdivo ponecháno in situ.

Sonda C2 ve vozovce před Solniční 2 porušila novověké zásypy z 19. – počátku 20. století, zaplňující snad stavební jámu současně zástavby, a drobnou cihlovou zídku, patrně vymezující chodník. Těžba byla zastavena kvůli funkčnímu plynovodu (Zapletalová 2006d).

Joštova ulice, Moravské náměstí, Solniční ulice parc. č. 776, 800 (akce A053/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Komplexní regenerace historického jádra“, Moravské náměstí, p. p. č. 800, k. ú. Brno-město. Terénní část výzkumu proběhla od 24.7. do 9.8. 2006. Kromě Moravského náměstí se zemní práce stavby dotkly také malých úseků parcel Joštovy a Solniční ulice.

Archeologický výzkum ověřil, že svrchní část geologického podloží tvoří v daném prostoru sprašová návěť. Na ni dosedala vrstva půdního typu. Jeho svrchní část byla „zkulturněna“. Toto zkulturnění pochází z počátku 13. století. Doklady staršího osídlení nebyly zaznamenány.

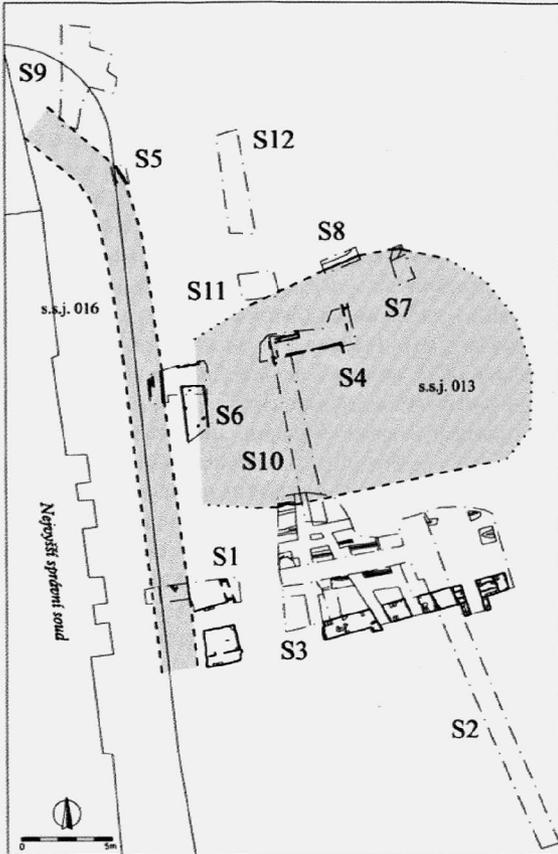
Obr. 26. Joštova, Moravské náměstí, Solniční (A053/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str. (A053/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Na povrchu půdního typu byla přítomna tenká požárová vrstvička, snad dokládající rozsáhlejší požár v daném prostoru (asi přítomného porostu). Objeven v ní byl fragment keramiky z 1. poloviny 13. století. Do ní byla zahlobena jáma neznámé funkce a sloupová jamka. Další aktivitou, kterou výzkum dokumentoval, byly pozůstatky komunikace, orientované ve směru JZ–SV. Jako její doklady jsme interpretovali lineární žlábky, pravděpodobně „koleje“ po kolech vozů. (V souvislosti se žlábků s. j. 508, 509, 514 a 515 lze uvažovat o tom, že se jedná o současně „vyjeté koleje“ jednoho vozu. Jeho přední náprava by měla rozchod kol 1,50 m, zadní 1,75 m. Ve žlábku s. j. 515 byla nalezena podkova. Nacházela se na valounu, na kterém zřejmě kůň podkovo ztratil.) Z dokumentovaných segmentů je zřejmé, že šířka komunikace činila nejméně 4 m. Datovat ji lze do 1. poloviny 13. století. Její průběh je paralelní s průběhem příkopu městského opevnění. Překryla ji odpadní vrstva, z níž získaný keramický materiál lze datovat k polovině 13. století.

Na základě popsané situace je možno vyslovit hypotézu, že před kopáním městského příkopu byl prostor zbaven za pomoci ohně přítomného porostu. Jmenovaná komunikace snad sloužila k odvozu vykopané zeminy. Kam a proč byla odvážena, není jasné.

Popsané situace byly dokumentovány v sondách S2 a S3. Výzkum zde dále zachytil několik středověkých jam neznámé funkce. Výraznou aktivitou bylo vyzdění vnější stěny příkopu

Obr. 27. Joštova, Moravské náměstí, Solniční (A053/2006). Vyznačení sond a dokumentovaných úseků s. s. j. 013 a 016. Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str. (A053/2006). Bezeichnung der Suchschnitte und dokumentierter Abschnitte des B.s.E. 13 a 016.

Obr. 28. Joštova, Moravské náměstí, Solniční (A053/2006). Pohled od východu na západní část sondy S3. Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str. (A053/2006). Blick vom Osten auf den Westteil der Sondage S3. (A044/2006).

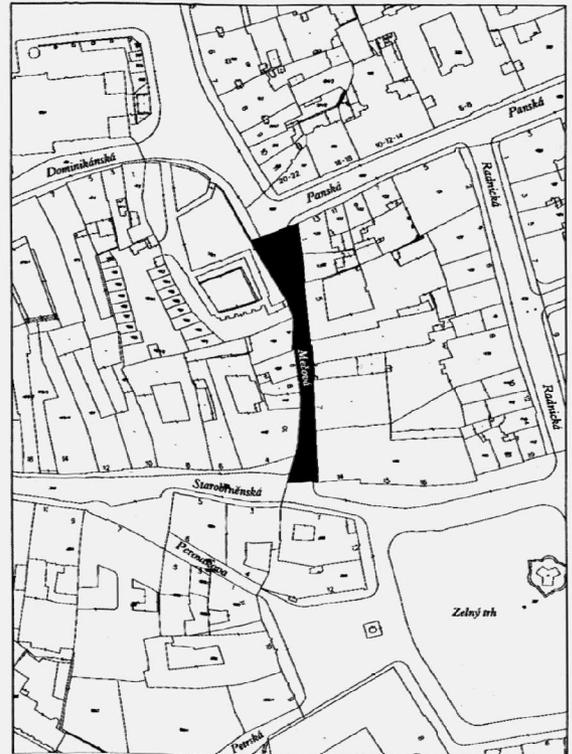
městského opevnění. Na podkladě poznatků z akce A81/2004 lze ho klást do 16. století (Kolařík 2005).

Severněji byly zaznamenány výkopové aktivity, které lze považovat za velký hliník na získávání sprašové hlíny – s. s. j. 013 (zachytila ho rovněž akce A024/2006). Datovat ho lze do 13. století, snad jeho druhé poloviny. Sondy S6, S9 a snad i S10 zachytily pravděpodobně základy opevňovacího příkopu. Byl vybudován proti švédskému obležení města před polovinou 17. století. Po krátké době byl zase zasypan z důvodu výstavby bastionového opevnění. Výzkum také dokumentoval pozůstatky asanované zástavby z 18. a 19. století. Sondy S1, S5, S6 a S9 dokumentovaly průběh zděného kanálu z 19. století – s. s. j. 016 (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006d).

Mečová ulice, parc. č. 447 (akce A044/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Komplexní regenerace historického jádra“, Mečová ulice, p. p. č. 447, k. ú. Brno-město. Terénní část výzkumu proběhla během léta 2006.

Archeologický výzkum přinesl především poznatky k vývoji středověké a novověké zástavby ulice. V současné době se nachází ve fázi zpracování, proto budeme podrobněji o jeho výsledcích referovat později (Kolařík – Merta – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006a).

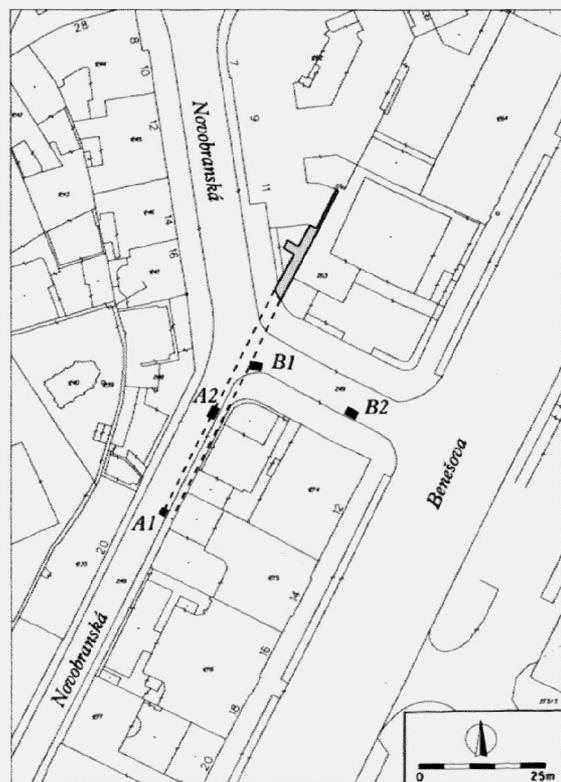

Obr. 29. Mečová (A044/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Mečová-Str. (A044/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Novobranská ulice, parc. č. 249 (akce A114/2006). Novověk. Město, opevnění. Záchraný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ – blok 22a proběhl v závěru roku 2006 a na počátku roku 2007 záchraný archeologický výzkum. Celkem byly realizovány 4 sondy; dvě v prostoru Novobranské ulice za domy Benešova č. 12 a 14 a dvě na spojnici mezi Novobranskou a Benešovou ulicí.

Výsledkem archeologického výzkumu je především ověření průběhu vyzdění vnitřní strany příkopu bastionového opevnění města ze 2. poloviny 17. století. Jde o kurtinu mezi IV. a V. bastionem. Dokumentoval ji rovněž výše referovaný výzkum A029/2006 na parcelách domu Benešova 12–18 (Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2007).

Obr. 30. Novobranská (A114/2006). Vyznačení sond a průběhu vyzdění vnitřní stěny barokního příkopu. Šedě je zakreslen úsek zkoumaný při akci A141/2000.

Novobranská-Str. (A114/2006). Bezeichnung der Suchschnitte und des Verlaufs der Vermauerung der Innenwand des Barockgrabens. Der bei der Aktion A141/2000 untersuchte Abschnitt ist grau bezeichnet.

Opletalova ulice, Solniční ulice parc. č. 584, 596/1 (akce A013/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ – blok 47a proběhl v roce 2006 záchraný archeologický

výzkum. Blok 47a představuje okolí Hudební fakulty JAMU mezi ulicemi Husovou, Joštovou, Solniční a Opletalovou. Celkem bylo provedeno 6 sond ze 7 projektovaných a 2 šachty nad rámeček projektové dokumentace.

Zkoumaný prostor leží při severní hranici historického městského jádra. Po geomorfologické stránce se nachází na mírném jižním svahu klesajícím směrem k náměstí Svobody. Směrem k severu se lokalita svažuje do nivy drobné vodoteče, v novověku zvané Žabí potok, jenž protékal přibližně dnešní Marcšovou ulicí a dále směrem k dnešní jižní straně třídy Milady Horákové, kde ústil do Ponávky. Dnešní povrch lokality se nachází v nadmořské výšce cca 220 m n. m. Geologické podloží lokality tvoří kvartérní sprašová náněv, na jejímž povrchu se místy zachoval holocenní půdní horizont. Nižší partie geologického podloží, zachycené přímo výzkumem, tvoří přeplavený tégl, pohříbené půdní horizonty či pedimenty, písek pravděpodobně fluvialního původu a téglly. Podrobnější geologická analýza nebyla v době odevzdání příspěvku k dispozici.

Zkoumaný prostor nebyl sice přímo začleněn do prstence středověkých hradeb, ale nachází se na místě středověkého městského příkopu a v jeho nejbližším předpolí. Do vnitřního města byl začleněn až vybudováním barokního opevnění v 2. polovině 17. století. Písemně jsou městské hrady poprvé doloženy v roce 1243 v městských privilegiích; lze předpokládat, že byly budovány již od 30. let 13. století. Sledovaný prostor se nacházel v blízkosti Veselé brány na severní straně města. Vlastní opevnění města tvořila vnitřní hradební zeď, v tomto prostoru zesílená hranolovými i půlválcovými věžemi ve vzdálenostech okolo 40 m, předsunutou parkánovou zdí, vymezující prostor parkánu, a na ni navazujícím vyzdřeným příkopem. V 15. století byly hrady dále zdokonalovány v souvislosti s husitskými a česko-uherskými válkami, jež se Brna bezprostředně dotkly. Roku 1486 uzavřel klášter augustiniánů s městem o postavení hradeb kolem kláštera, které jej začlenily do vnitřního města. Na počátku 16. století byly před městskými branami stavěny barbakány. Dále byly hrady upravovány ještě v souvislosti s hrozící válkou s Vysokou Portou (1593–1606). Výslednou podobu dostalo brněnské raně barokní opevnění v letech 1639–1642, kdy bylo před švédským vpádem zesíleno. Především opevnění augustiniánského kláštera bylo značně upraveno. Na vnějších stranách byl klášter chráněn dvojími příkopy navázanými na městský příkop a protaženými až k Veselé bráně. V severních rozích klášterního opevnění byly umístěny dva bastiony (I. a II.).

Podoba opevnění se začala podstatně měnit po třicetileté válce. Brno bylo postupně přestavěno na barokní pevnost. Ta byla budována ve dvou základních etapách, její výstavba se však především v nedostatků financí značně prodlužovala. Do roku 1700 bylo dokončeno vnitřní vysoké bastionové pásmo. Vně vnitřního pevnostního pásu se rozkládal široký příkop s možností zavodnění v době obležení. Před příkopem byl postaven nižší vnější pevnostní pás, budovaný až ve 2. čtvrtině 18. století. Zkoumaný prostor se opět nachází mezi I. a II. bastionem. Barokní opevnění postupně ztratilo opodstatnění především v průběhu vojenských operací za napoleonských válek a rovněž brzdilo stavební rozvoj města. Bylo proto nejprve ve 30. letech 19. století přetvořeno na parkovou okružní kolonádu a v následujících desetiletích začalo být postupně rušeno a bouráno. I. bastion byl definitivně zpla-

nýrován roku 1863. Zásadních změn doznal dotčený prostor ve 2. polovině 19. století, kdy se po vzoru vídeňského „Ringu“ budovala okružní třída okolo jádra bývalého středověkého Brna. Její součástí byla i úprava prostranství na severní straně města v prostoru zrušeného pevnostního pásu (nově vytvořená ulice Joštova).

Co se týče podoby středověkého osídlení, máme je doloženo od 1. poloviny 13. století. Nejstarší městské knihy uvádějí k polovině 14. století na severním předměstí Brna (Quartum quartale extra civitatem) osídlení hlavně před Veselou bránou (Ante portam Laetorum) a kolem cesty z ní vedoucí. Východněji odsud se rozkládalo v rámci stejné předměstské čtvrti ještě osídlení Ante portam Cursorum. O. Vičar (1966, 232–234) se na základě městských rejstříků pokusil tuto zástavbu rekonstruovat, ale pro nedostatek topografických údajů je jeho rekonstrukce pouze orientační a značně hypotetická. V těsné blízkosti Veselé brány a hradeb se patrně nacházely hlavně menší usedlosti, případně hospodářské dvorce zámožnějších měšťanů. Archeologicky jsou doložena i četná výrobní zařízení (cihelna, vápenky apod.; Procházka 2000, 91–92).

V sondě A1 v severozápadní části Opletalovy ulice bylo zachyceno drobné zdivo neznámé funkce, zahloubené do navážek. Jeho možný vztah k hradebnímu systému se nepodařilo objasnit. Dále byl výkop dokumentován až od úrovně 3,40 m od povrchu (v 222,50 m n. m.). V této úrovni byl doložen výkop zahloubený do starších vrstev a geologického podloží (spraše). Jeho funkce je nevyjasněná. Situaci se nepodařilo navzorkovat, ale lze předpokládat, že je výkop vrcholně středověkého stáří. Sonda byla dotěžena do 4,50 m od povrchu.

V další sondě A2, položené v severovýchodní části Opletalovy ulice, bylo dokumentováno souvrství planýrek až do hloubky 2,90 m od povrchu (v 222,20–222,27 m n. m.). Pod nimi byly doloženy výkopy zahloubené do kulturní vrstvy a geologického podloží (půdního typu a spraše). Dva původně rozlišované výkopy byly v průběhu výzkumu ztotožněny, jednalo se o rozměrnější jímku ze 14.–15. století. Jejím dna nebylo dosaženo, sonda byla dotěžena do úrovně 3,80 m. Ze záspy jímky byl získán početný soubor dobře zachované keramiky, vyzvednuty byly i zlomky skla.

V sondě B1, situované zhruba ve středu Opletalovy ulice ve vozovce při západní straně, byla dokumentována série planýrek – vesměs asi ještě středověkých. Pod nimi byl doložen vrcholně středověký výkop, patrně exploatační jáma nebo jímka, zahloubená do spraše. Její zásep odpadního organického charakteru přesahoval hranice výkopu a nasedal přímo na spraš; půdní typ byl v této sondě zcela odstraněn. Sonda byla dotěžena do úrovně 4,60 m od povrchu (v 221,85 m n. m.).

V sondě B3 v jihozápadní části Opletalovy ulice byl dokumentován rub eskarpy barokního bastionového opevnění. Dále byla šachta hloubena v navážkách až po úroveň spodní vody (cca do 6 m od úrovně 221,35–221,47 m n. m.). Ve spodní části byl v severní stěně šachty proveden průraz, který patrně doložil opěrný pilíř eskarpy. Interpretace tohoto zdiva je ale vzhledem k užití metodě výzkumu jen velmi hypotetická; sonda je položena přibližně v místech křížení barokního opevnění s původním středověkým hradebním příkopem a je tedy možné, že byla zasažena kontraeskarpou středověkého příkopu a že navážky představují jeho zásep.

V blízké sondě C1, projektované do dosypané parkové úpravy JAMU na nároží Solniční a Opletalovy ulice, byly nejméně do hloubky 4,50 m od povrchu (222,90 m n. m.) dokumentovány navážky, vyplňující zrušený barokní hradební příkop. Následovaly vrstvy světle hnědého jílu o síle cca 0,70 m, hnědého písku a šterkopísku nejasného původu o síle 0,30 m. Může se jednat o materiál z fluválních sedimentů, at již v primární nebo přemístěné poloze, jejich možný přírodní původ zůstává však vzhledem k jejich podloží otázkou pro budoucí bádání. Není vyloučeno, že šterkopísky souvisejí se zavodněním příkopu. Pod nimi byla totiž dokumentována hnědá hlína o mocnosti 1,50 m, snad mírně promísená pískem, která nadohla obsahovala úlomky cihel různé frakce a drobné uhlíky. Její proveniencce opět není jasná, může se jednat o náplavu v primární poloze, do níž se dostaly v malé míře antropogenní příměsi, nebo o totéž přemístěné člověkem. Podobná uložení byla zachycena i ve spodních partiích sondy C2. Ke spolupráci se bohužel nepodařilo včas přivzat geologa. Sonda dosáhla v úrovni 7,20 m spodní vody a těžba byla poté zastavena.

Nejvýznamnější nález přinesla sonda C2 ve vozovce při severní straně Solniční ulice na nároží s Opletalovou ulicí. V průzkumné šachtě byly nejprve do hloubky 3,80–4,25 od povrchu (221,60 m n. m.) dokumentovány záspy příkopu barokního opevnění. Poté byla zasažena klenba cihlového zaklenutého kanálu. Průrazem bylo zjištěno, že byla stoka v západní části druhotně upravena dosud užívaným betonovým vájíčkem. Východní část stoky byla již mimo provoz. Vnitřní světlá výška byla v místech průrazu zjištěna cca 1,20 m, šířka cca 1,10 m. Stoka měla cihlovou podlahu a skláněla se směrem k východu. Ve východní stěně sondy byl proveden průraz až po šikmo se svažující líc eskarpy. Stoka byla k hradební zdi přizděna na spáru, v místech styku byl při průrazu zjištěn zával, který patrně indikuje zděnou větrací šachtu ve stropě stoky (Š1). Stoka byla možná svedena do kolmo navazujícího 2. patra zaklenuté stoky. Opět se jednalo o klenutou stoku s cihlovou podlahou, uvnitř omítnutou. Západní stěna této stoky byla svislá, východní se šikmo svažovala dovnitř, což znamená, že stoka využívá přímo vnitřní líc eskarpy. Vnitřní světlá výška stoky byla 1,67 m, maximální světlá šířka 1,10 m a šířka u dna 0,98 m. Sklon dna u této stoky nebyl téměř žádný, jak ukazují výsledky geodetického zaměření. Všechna dokumentovaná zdiva mají podobnou maltu a rozměry použitých cihel.

Čistě technicky vzato je kanál v obou patrech k hradbě dodatečně přizděn, a může být tedy současný nebo mladší než eskarpa barokního příkopu z 2. poloviny 17. století. Podle písemných pramenů bylo vnitřní bastionové pásmo dobudováno do konce 80. let 17. století (Kuča 2000, 67–71). Po jakou dobu mohl kanál koexistovat s barokní hradbou, nelze při zvolené metodě výzkumu zcela přesně určit, teoreticky může být i zhruba současný. Klenba 1. patra byla zasypána planýrkou příkopu, v nižších partiích byl ale zahlouben do uložení podobné hlinité nejspodnější vrstvě prozkoumané v sondě C1, tedy patrně do dna příkopu, takže by se patrně s výjimkou větráků nacházel pod povrchem i v době funkce příkopu. Protože kanál nevede směrem z hradeb, ale naopak dovnitř, není vyloučeno, že může souviset se zavodňováním příkopu. Přesné určení funkce a stáří se ale neobejde bez podrobnějšího archivního studia. Ke kanálu přinesl další informace výzkum referovaný výše (Česká ulice – akce A076/2006).

Spodní patro stoky muselo být nejprve vyčištěno od kalu a zásepů až po zavalenou větrací šachtu (viz šachta Š2). Poté se kanál lomil k východu a pokračoval pod dnešní zástavbu. Byly zjištěny ještě dvě větrací šachty (šachta Š3 a Š3a). Kanál byl pro stavební účely posouzen statikem, prozkoumán kamerovým průzkumem a geodeticky zaměřen (Geocomp, spol. s r. o.). Ze zásepů byl vyzvednut soubor dýmek, souvisejících patrně s blízkými kasárnami (Kuča 2000, 72). Pokračování kanálu je přístupné z budovy Nejvyššího správního soudu (Moravské nám. 6), kde je do něj napojena spádovým funkční stoka. Barokní stoka je zde parně přerušena suterénními zdvy budovy Solniční 4.

Šachta 2 při rozhraní parku a chodníku v jižní části Opletalovy ulice byla cíleně vyhloubena pro vyčištění zasypané větrací šachty. V horní části bylo zdvího proraženo kanalizací.

Šachta 3 v jižní část Opletalovy ulice ve vozovce při východní straně byla cíleně hloubena pro vyčištění další zasypané větrací šachty, vedoucí ze spodní kanalizační chodby. Šachta byla v horní části narušena inženýrskými sítěmi, takže byla dokumentována pouze západní strana do úrovně 1,70 m od povrchu (v 221,20 m n. m.) (Zapletalová 2006d).

Orlí ulice 10, parc. č. 207, 209/3, 209/4 (akce A046/2006). Středověk, novověk. Město, sídliště. Záchraný výzkum.

V souvislosti s výstavbou lékařských ordinací byl v prostoru dvorku domu Orlí ulice 10 proveden v létě 2006 záchraný archeologický výzkum.

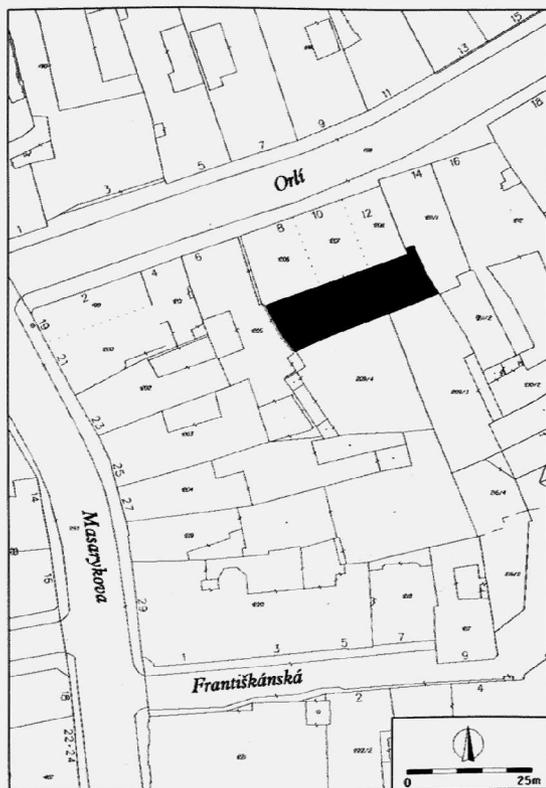
Přestože byly původní středověké domy zbourány v 50. letech 20. století, zůstaly v prostoru dvorku některé plochy nedotčené. Největším nálezem je pozůstatek dvou fází suterénu dřevohliněného domu. Starší byla postavena již v závěru 12. století a mladší v první polovině 13. století. Jde o prozatím nejstarší nálezy svého druhu v Brně. V poslední etapě plošného výzkumu se nám podařilo odhalit osídlení z druhé poloviny 12. století, které v průběhu 13. století převrstvila zděná zástavba. Ojedinelým nálezem je pozůstatek základů zděného domu, který náležel k nejstarším svého druhu v Brně.

Výzkum je v současnosti ve fázi zpracování, proto o něm bude referováno později (Kolařík – Peška – Polánka – Sedláčková – Zapletalová – Zůbek 2006).

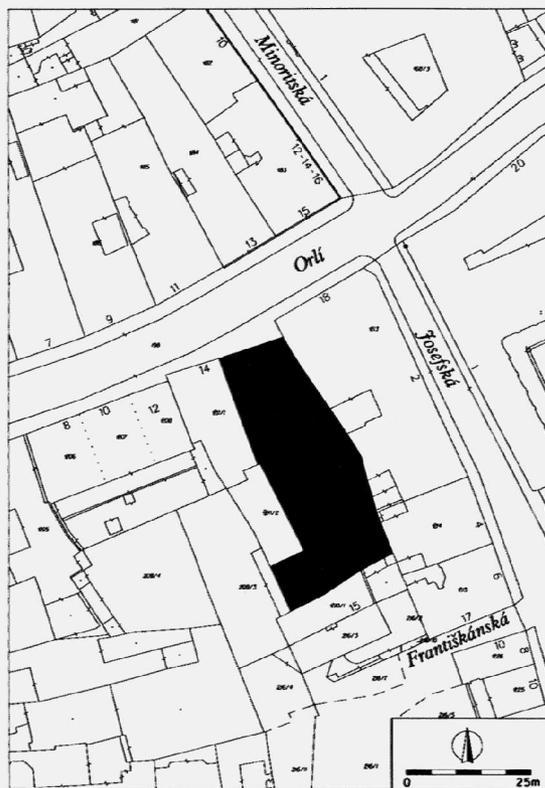
Orlí ulice 16, parc. č. 210/1, 210/2, 212 (akce A001/2006). Středověk, novověk. Město, sídliště. Záchraný výzkum.

Akce byla vyvolána celkovou rekonstrukcí objektu na Orlí ulici 16 v Brně, realizovanou firmou Prelax, s.r.o., Přerov. Vlastní záchraný výzkum byl proveden po dohodě s vlastníkem objektu a jeho terénní část byla uskutečněna v měsících lednu až srpnu 2006. Objekt je situován v historickém jádru Brna v ulici Orlí, jedná se o historickou stavbu se středověkým jádrem.

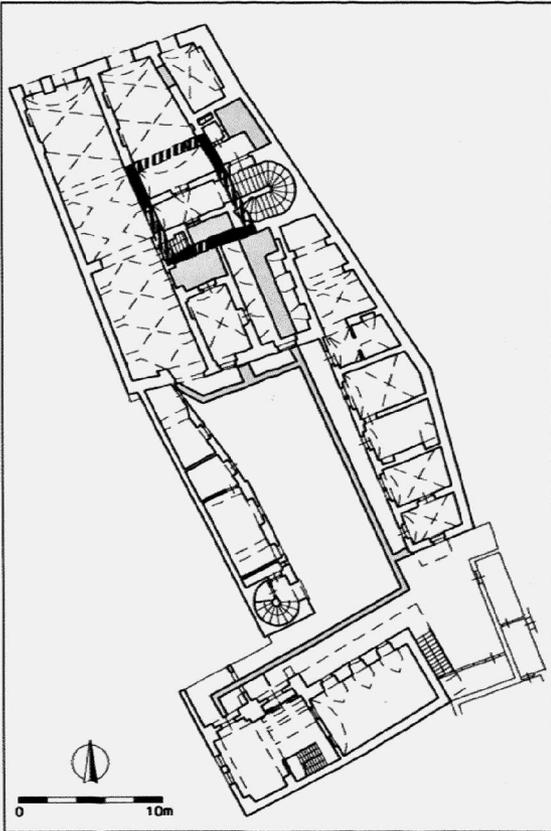
Vlastní archeologický výzkum sestával z dokumentace řezů výkopů pro inženýrské sítě a částečné preparace terénních situací v průběhu snižování podlah 1. NP a hloubení

Obr. 31. Orlí 10 (A046/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Orlí-Str. 10 (A046/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 32. Orlí 16 (A001/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Orlí-Str. 16 (A001/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 33. Orlí 16 (A001/2006). Šedě vyznačeny sledované výkopy, černě dům z 2. poloviny 13. století.

Orlí-Str. 16 (A001/2006). Verfolgte Aushübe sind grau, das Haus aus der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts schwarz bezeichnet.

výtahové šachty. V rámci výzkumu byla provedena i dílčí dokumentace obnažených historických stavebních konstrukcí, sestávající z fotografické a kresebné dokumentace jednotlivých úseků zdi a odebrání vzorků pro dendrochronologickou analýzu. Kompletace do podoby závěrečné náleзовé zprávy bude záviset na případném získání finančních prostředků na zpracování.

Ulice Orlí byla vyměřena již v době založení města, nicméně počátkem 20. století byla částečně rozšířena. Původní průběh ulice si dodnes zachovává jižní část a částečně i severní fronta v západní části (podrobněji Vičar 1965, 276–277; stabilní katastr z roku 1825). Geomorfologicky se objekt Orlí 16 nachází na mírném, k východu skloněném svahu, směřujícím k vodoteči Ponávky.

Z archeologického hlediska je velice důležitá okolnost, že při ulicích Orlí, Josefské a Františkánské bylo v minulosti zachyceno tzv. předlokační osídlení, přesněji sídlištní aktivity sahající před založení města (Procházka – Loskotová 1999, 169–188). Celý tento prostor je tedy jedním z nejvýznamnějších archeologických terénů v historickém jádru Brna. V minulosti již v blízkosti předmětného prostoru proběhla řada archeologických výzkumů – Orlí ulice 3, Orlí 16 – vstupy do kolektoru, Františkánská ulice 9, Masaryko-

va ulice 27, rekonstrukce Františkánské ulice, Josefská ulice 7 a 8, sondy v prostoru tzv. Římského náměstí a další drobné akce (Cejnková – Loskotová 1992; Peška 1997, 1999; souhrnněji Procházka 2000). Tyto výzkumy kromě nálezů z období existence středověkého města zachytily i zmíněný sídlištní horizont z 12. století – tedy před jeho založením (lokací). V souvislosti s obdobnými nálezy v prostoru ulic Radnická, Starobrněnská a Petrova je dnes již zcela zřejmá skutečnost, že toto osídlení hrálo významnou roli při zakládání Brna počátkem 13. století (Procházka – Loskotová 1999, 181). V současnosti je už patrné, že se nálezy z 12. století koncentrují v prostoru raně středověké komunikace mezi někdejšími branami Starobrněnskou a Měniňskou (dnešní ulice Starobrněnská, Zelný trh, Orlí). Lze předpokládat, že v prostoru při těchto ulicích existují i další zachované situace, jež osídlení z 12. století dokumentují, a to nejen v prostranstvích zástavby, ale i pod současnou komunikací (vozovkou).

Archeologickým výzkumem v prostoru objektu Orlí 16 byla učiněna řada zajímavých zjištění. Původní terén s komunikačním souvrstvím a s řadou odpadních objektů byl dokumentován cca 1 m pod úrovní dvora. Při výkopu výtahové šachty bylo dokumentováno souvrství ležící na půdním typu. Pod souvrstvím se nacházely archeologické nálezy z poloviny 12. století. Při výkopu kanalizace v 1. NP zadní části uličního traktu byl dokumentován zasypáný suterén dřevohliněného domu z 1. poloviny 13. století. Patrně nejzajímavějšími movitými nálezy získanými v rámci výzkumu Orlí 16 jsou zlomky reliéfních komorových kachlů s rytířskými motivy, odkryté při snižování přízemí objektu při ulici.

V rámci dílčí dokumentace obnažených historických stavebních konstrukcí, která se soustředila zvláště na období gotiky, byl upřesněn rozsah dochovaných středověkých zdív a stavební vývoj domu v tomto období. Za pozornost stojí zvláště dokumentace středověkých zdív ve 2. NP uliční budovy, které byly v rámci SHP považovány za mladší. Za poměrně unikátní lze považovat dochování části přízemí gotického domu z 13. století v 1. NP s částečně zachovaným okenním otvorem, vyzděným z maloformátových cihel. V Brně jsou domy z tohoto období doloženy, s výjimkou Staré radnice a Minoritské ulice 2 a několika dalších spíše tušených příkladů, pouze v úrovni sklepů. Při dokumentaci průčelí byly v úrovni 1. NP zachyceny tři fáze průjezdu do objektu. Celkově lze říct, že výzkum výrazně upřesnil zvláště stavební vývoj domu ve středověku (Kolařík – Peška 2006).

Rašínova ulice, Náměstí Svobody, Zámečnická ulice, parc. č. 528, 537, 549/1 (akce A093/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Až do podzimu 2006 pokračoval archeologický výzkum spojený s rekonstrukcí náměstí Svobody, který se v menší míře dotkl také prostoru ulic Rašínovy a Zámečnické.

V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto o něm budeme referovat později (Polánka – Zúbek 2006c).

Obr. 34. Rašínova, náměstí Svobody, Zámečnická (A093/2005). Vyznačení plochy výzkumu. Rašínova-Str., Platz náměstí Svobody, Zámečnická-Str. (A093/2005). Bezeichnung der Grabungsfläche.

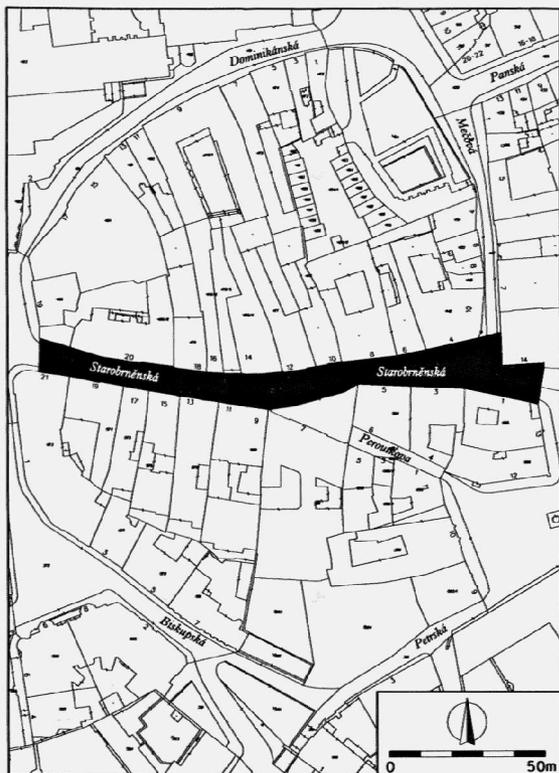
Starobrněnská ulice, parc. č. 392 (akce A047/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Komplexní regenerace historického jádra“, Starobrněnská ulice, p. p. č. 392, k. ú. Brno-město. Terénní část výzkumu proběhla během léta 2006.

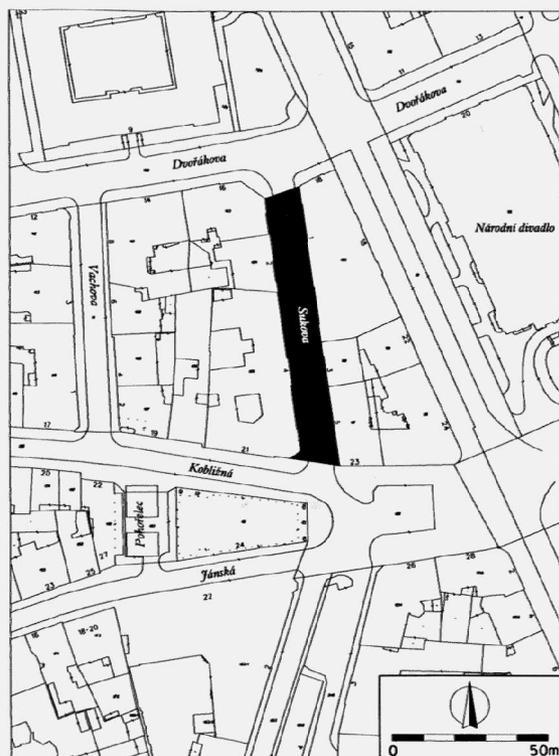
V současné době se archeologický výzkum nachází ve fázi zpracování, proto bude podrobněji o jeho výsledcích referováno později (Kolařík – Merta – Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006b).

Sukova ulice, parc. č. 101 (akce A056/2006). Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Výzkum byl vyvolán celkovou rekonstrukcí povrchu na Sukově ulici a souvisejícími přeložkami inženýrských sítí. Zkoumán byl celý prostor ulice Sukovy. Tato ulice v dnešní podobě vznikla až v souvislosti s velkou asanací na počátku 20. století. Předcházela jí ulička při hradbě, směřující ke středověkému Koňskému trhu východně jezuitského (dříve herburského) kláštera a pozdějších kasáren. V 18. století nesla

Obr. 35. Starobrněnská (A047/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Starobrněnská-Str. (A047/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche

Obr. 36. Sukova (A056/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Sukova-Str. (A056/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

tato ulička název Za hradbami nebo U Nové brány, jež byla postavena v místech středověké Branky roku 1787 (Flodrová 1993, 230; Vičar 1965, 275). Její východní hranici tvořila středověká městská hradba, jejíž průběh přibližně kopíruje i dnešní východní strana ulice. Západní fronta byla ale předsunuta oproti dnešní o cca 7 m směrem do komunikace. Pozůstatky gotické až barokní zděné zástavby a předcházející zástavby dřevohliněné, popř. ještě doklady hospodářského zázemí těchto domů se tedy v prostoru dnešní ulice dochovaly až do let 2003–2005, kdy byl ražen sekundární kolektor K7 a jeho postranní rozrážky (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005). Ty a související vstupy a přeložky inženýrských sítí archeologický terén značně poškodily, přesto ale lze konstatovat, že se archeologické situace v některých místech dochovaly mezi stropem kolektoru a podsypy pod vozovku, po obou stranách mezi kolektorem a sklepy stávající zástavby a někdy i pode dnem kolektoru, kde je nenarušily inženýrské sítě. Sukovu ulici je tedy i přes plošný odkryv nadále třeba považovat za území s archeologickými nálezy ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů a bude se jich i v budoucnu týkat povinnost provést záchranný výzkum v případě zemních zásahů do terénu.

Po geomorfologické stránce leží zkoumaný prostor na svahu klesajícím k východu směrem k dnes zaniklé Ponávce a Svitavskému náhonu a k jihu směrem ke Koblížné ulici. Dnešní povrch se nachází v nadmořské výšce okolo 207,00–210,00 m n. m. Geologické podloží zde podobně jako v historickém jádru Brna tvoří kvartérní sprašové návěje, střídané pohřbenými půdními horizonty. Na jejich povrchu bývá obvykle místy zachován i nejmladší holocenní půdní horizont.

Výzkum byl veden převážně plošně v součinnosti se zemními pracemi stavby; byla sledována skrývka starých komunikačních podsypů a vzhledem k poničení terénu v této úrovni byly začistěny pouze situace s dochovaným archeologickým terénem. Výsledky výzkumu byly ovlivněny dvěma skutečnostmi, a to hloubkou skrývky, jen výjimečně překračující úroveň cca 0,70 m od povrchu, a zároveň značným poničením terénu recentními inženýrskými sítěmi. Výzkum započal výkopem plynovodu, jehož stěny však proťaly pouze zapískované výkopy pro starší inženýrské sítě, resp. v severní části i betonovou směsí zalitou sondu. Následně po odstranění vozovky postupovala skrývka a navazující výzkum od jihu k severu. Jediným hlubším zásahem při této stavbě byl výkop v jihovýchodní části ulice, jenž proťal úzký cihlový zaklenutý kanálek, ústící patrně do stoky v Koblížné ulici. Ta byla opakovaně zachycena při výzkumu kolektoru (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 24, 29, 34, 45). Kanálek měl vnitřní světlost výšky 1,10 m a vnitřní světlost šířku 0,48 m. Nebyl zanesen žádnými kaly, proto lze usuzovat na funkci buďto vodovodní štol, nebo dešťové kanalizace. Byl patrně zahluhoben do zásypů středověkého výkopu, které se podobaly běžným komunikačním vrstvám. Podobná situace byla zachycena i v ražbě kolektoru na počátku Koblížné a Sukovy ulice v těžní šachtě TŠ 6 a první stropní rozrážce (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 21–23, 48–49, 60). Tyto situace svědčí o exploatačním využití prostoru při obvodu města v jeho počátcích (těžba hlíny pro stavebnictví, cihlářství, hrncářství atd.) a následném zanášení nebo zavážení odpadem, v jed-

nom případě snad i o blízkosti obtěžujících či nebezpečných řemesel (v tomto případě koželužství).

V nejnižší části ulice byla zachycena ještě různě stará zdiva původně gotického sklepa, zkoumaného při ražbě kolektoru (řez P42 až P53) a v přeložkách plynovodu (S15). Sklep byl označen jako místnost 01 (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 28–29, 60–61, 86) a byl rekonstruován jako původně plochostropý, o rozměrech cca 10 × 9 m. Kromě kamenných obvodových zdív byla doložena v sondě S15 i odkládací nika z vysokých cihel. Dodatečně, snad v renesanci, byl tento sklep zaklenut. Při rekonstrukci ulice byl začistěn malý úsek kamenného metabazitového zdíva, spojeného žlutou maltou (s. j. 901), jenž je ztotožnitelný s východní obvodovou stěnou sklepa 01. Ostatní cihlová nebo převážně cihlová zdiva různé konstrukce související patrně se zaklenutím tohoto sklepa nebo s dostatečně nezkoumanými prostorami východně od sousední sklepní prostory 02. Všechna zmíněná zdíva patří bezpochyby domu při nároží s Koblížnou ulicí, jehož nejstarší zděná stavební fáze byla postavena v blíže neurčené době okolo roku 1300. Hypoteticky je možné, že se jedná o nárožní dům u Branky, zvaný ve 14. století cum magna stuba (Vičar 1965, 269; 1966, 261).

Díky ražbě kolektoru je známo, že na sklepní prostoru 01 navazoval sklípek 02, patrně až barokního stáří, jenž dodatečně propojil gotické jádro 01 s dalším gotickým jádrem, označeným jako sklepy 03 a 04, a s dodatečně přizděnou cihlovou prostorou, snad lednicí. Severně od těchto sklepů se patrně nacházela nepodsklepená část domu s dodatečně vloženým sklípem 05 (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 86–87). Většina těchto konstrukcí se však při skrývce na povrchu neprojevila. Zachyceno bylo pouze cca 20 m od uliční čáry Koblížné ulice severozápadní nároží cihlového zdíva, navazující na příčku dokumentovanou v ražbě kolektoru v rámci sklepní prostory 03. Severní stěna tohoto nároží může být totožná s cihlovým zdívem malého sklípku vloženého do gotické prostory 04. Drobnou prostorovou odchylku lze přičíst na vrub nepřesným geodetickým metodám použitým při výzkumu kolektoru, sklípek by tak měl poněkud větší rozměry (vnitřní světlost cca 2 × 2,5 m). Obtížně určitelná je i funkce zdíva zachyceného poněkud severněji. Patrně neodpovídá zachyceným sklepním zdívům a bude poměrně mladé (obsahuje kolkovanou cihlu). Může se jednat o základ vzemenní příčky. Další dokumentované zdívo by mohlo naznačovat dodatečně vložené drobné prostory v rámci sklepa 04. Dokumentované vyvápnění východnější prostory může být omítka nebo stopy po deponování vápna. Tyto zdi se však v ražbě kolektoru vysledovat nepodařilo.

Celkově všechna zmíněná zdíva postupně vytvořila rozsáhlý domovní trakt, jenž se dožil asanace (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 87, tab. I/6). Stávající budova bývalé Bářské a hutní společnosti byla postavena v roce 1922 (Svoboda – Černoušková 2001).

Oba v ražbě kolektoru dokumentované dřevohliněné suterény, jež předcházely zděným gotickým jádrům, se v úrovni dosažené při rekonstrukci ulice neprojevily. Totéž vesměs platí i o dokladech hospodářského zázemí, patřících k tomuto městišti (jímký), které byly dokumentovány severně zástavby (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005, 87).

Další zdíva byla dokumentována až při severní hranici parcely domu č. 4. Jde o starší smíšené zdívo, patrně základ

nepodsplepené části domu, vymezující původní uliční čáru, a mladší skřípek, který průběh tohoto zdiva porušil. Do ražby kolektoru zdiva nezasáhla, v těchto místech byla zaznamenána jen rozměrná nepravidelná jáma zasypaná zvrstvenou destrukcí po dřevohliněné zástavbě. Prostorově by tato situace odpovídala uloženinám mezi zmíněnou superpozicí zdív. Ztotožnění je ale velmi nejisté, neboť se může jednat jak o superpozici více výkopů, tak i o nesourodý zásyp jednoho výkopu.

Sklon terénu v ulici byl v minulosti srovnán. Zatímco ještě před severním koncem dnešního domu Sukova 4 byly zachyceny zbytky středověkých a novověkých výkopů v půdním typu, severněji se dochovala už jen spraš, a to ve sledované úrovni pouze v malém útržku. Většinu zmíněných výkopů představují drobné a mělké zásahy, vesměs interpretovatelné jako sloupové jamky. Žádný z nich se nepodařilo ztotožnit s hloubkovými výkopy zachycenými v ražbě a rozrážkách kolektoru. Pouze dva z nich se podařilo smysluplně navzorkovat. Vyzvednutá keramika patří 13. století. Tyto jámy patrně dokládají nepodsplepenou dřevohliněnou zástavbu. Výjimky představují dvě novověké jámy, jež zasáhly do ražby kolektoru, jejichž stáří se však nepodařilo jednoznačně vyřešit. Keramické nálezy zachráněné dělníky z různých situací při ražbě lze klást do 16.–18. století.

Pozůstatky zástavby zkoumané při severním konci domu Sukova 4 v kolektoru nebyly zachyceny a lze tedy konstatovat, že se jedná o základová zdiva a podlahu nepodsplepeného domu. Zdiva jsou podle svého charakteru i podle stratigrafie novověká, patrně až z 18.–19. století.

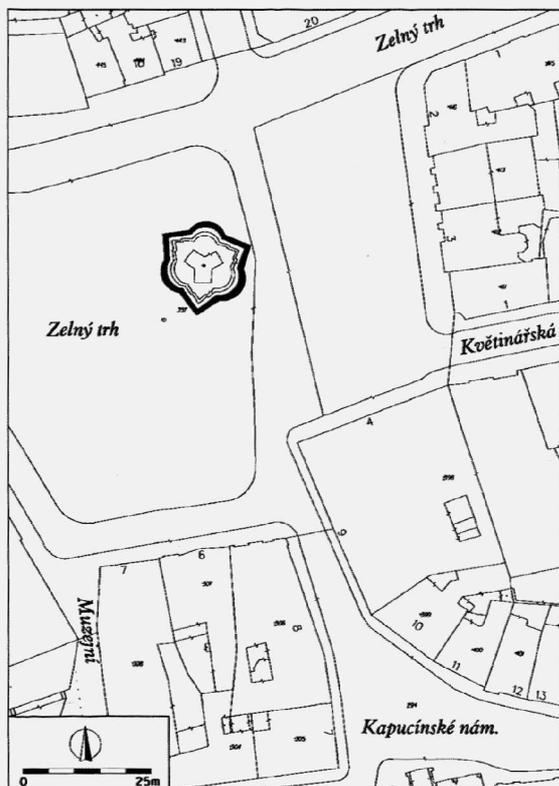
Ze zástavby severní části ulice byl zachycen pouze malý útržek cihlového zdiva při parcelní hranici domu Sukova č. 2, vymezujícího ze severní strany zasypanou prostor, kterou se nepodařilo ztotožnit s žádnou situací z kolektoru. Dnešní dům pochází opět z počátku 20. století (Svoboda – Černoušková 2001).

Celkově poznatky získané výzkumem při výstavbě kolektoru i při rekonstrukci ulice bohužel odpovídají pouze takovému metodickému postupu, který obě tyto stavby dovolily aplikovat. V obou případech je ztížena možnost sledovat prostorové a stratigrafické vztahy zachycených sídelních aktivit a možnost datace a obecně odběr movitých nálezů. Poznamenána časovou tísní a u kolektorů i sníženou viditelností a bezpečnostními podmínkami bývá také kvalita dokumentace. Informace získané takovýmto způsobem nejsou sice zcela bez významu, nespňují ale obvykle dnešní požadavky na kvalitu archeologických pramenů. Vzhledem k tomu, že stavební zásahy i záchranný archeologický výzkum zpravidla způsobují nevratný zánik archeologického terénu, je žádoucí v předstihu před další ražbou kolektoru provádět plošný záchranný výzkum celé dotčené ulice (Zapletalová 2006e).

Zelný trh, parc. č. 397 (akce A063/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti se zajištěním statiky kašny na Zelném trhu proběhl v létě 2006 záchranný archeologický výzkum.

Výkopové práce odhalily základové zdivo kašny. Dokumentovány byly vesměs středověké výkopy neznámé funkce. Zachyceno bylo také stejně staré souvrství komunikačních a odpadních vrstev (Kolařík – Polánka – Zúbek 2006b).

Obr. 37. Zelný trh (A063/2006). Vyznačení dokumentovaného výkopu.

Zelný trh (Krautmarkt) (A063/2006). Bezeichnung des dokumentierten Aushubs.

Zelný trh, parc. č. 397 (akce A115/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V listopadu 2006 byla sledována těžba zásypu historické studny v severovýchodní části Zelného trhu za účelem její prezentace.

Studna se nachází v ploše náměstí Zelný trh, které bylo patrně tržištěm už ve 12. století, protože se kolem tohoto prostoru koncentruje osídlení z této doby a v listině z roku 1293 i v příjmech měšťanů se ozývá antiquum forum (Procházka 2000, 106–107). Prostor náměstí je ovšem poničen a odpad z doby nejstaršího sídelního horizontu se zde nedochoval. Zachovány jsou až kulturní vrstvy z 1. poloviny 13. století, a to vesměs pouze ve východní části náměstí. Je to dáno komunikačními úpravami plochy náměstí a odstraňováním blátivých nánosů, doložených od 14. století i písemně (Procházka 2000, 98); těmto zásahům podlehl na velké části náměstí i půdní horizont. Pochopitelně se tak dělo v důsledku předláždování až do 20. století. Prozatím však neznáme z plochy náměstí ani zahloubené aktivity odpovídající nejstaršímu sídelnímu horizontu a předpokládáme tedy, že jeho plocha ve 12. století ještě nebyla zastavěna (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač 2005, 12–13).

Vlastní studna byla zachycena nejprve v ražbě kolektoru ve 33 m staničení. Při této příležitosti byla dokumentována část kamenného roubení a výkopu pro studnu. Poté byla její horní část narušena ještě v sondě S5, vstupu inženýrských

sítí do kolektoru (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač 2005, 16, 30). Studna byla nade vší pochybnost veřejná. Dobu jejího vzniku se v době stavby sekundárního kolektoru K18 určit nepodařilo, je však patrně ještě středověká. Je vyznačena na Beyerově – Zeiserově kavalírní perspektivě „Obléhání Brna Švédy r. 1645“ (MuMB i. č. 2284), kde má dřevěnou nadzemní konstrukci a zastřešení. Studna sloužila hluboko do novověku, je vyznačena na Annisově – Zehentnerově mapě Brna z roku 1784 (MZA D22, i. č. 364) a na mapě Brna z roku 1828 (Polánka 2005, obr. 5). Podle literatury (Anonym 1927, 25) byla zasypaná až v 80. letech 19. století (spolu se Zlatou studní na styku ulic Jezuitské a Běhounské jako poslední dvě veřejné studny). Na vedutě Josefa Maserleho z roku 1768 (MuMB, i. č. E 16361; Polánka 2005, obr. 6) je tato studna vyobrazena s ozdobně kovanou mříží a stříškou na kamenicích zpracované okrouhlé nadzemní obrušnici.

Po geomorfologické stránce leží náměstí na východním svahu klesajícím od Petrova směrem k Ponávce a jeho dnešní povrch se nachází v nadmořské výšce cca 220,50–227,00 m n. m. Geologické podloží zde tvoří kvartérní sprašové návěje, střídané pohřbenými půdními horizonty; na jejich povrchu se místy zachoval i nejmladší holocénní půdní horizont.

Zásyp studny byl odčtěn na úroveň 11 m od stávajícího povrchu dlažby (ten v 220,02–220,18 m n. m.), tedy zhruba do 209,20 m n. m. Nebylo dosaženo případných zbytků středověkých zásypů ani dna studny. Nepodařilo se tedy v této fázi výzkumu určit dobu jejího vzniku. Oproti předchozí

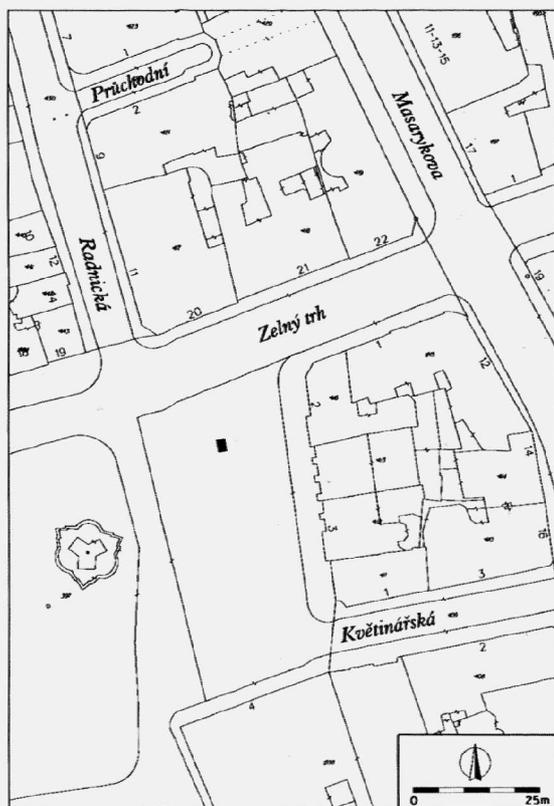
příležitosti k výzkumu se ale podařilo zpřesnit poznatky o její konstrukci a stavebních fázích. Ukázalo se také, že kolektor studnu narušil v mnohem větší míře, než se podařilo při jeho ražbě zdokumentovat. Zasáhl v úrovni 2,80 až 6,50 m zhruba dvě třetiny jejího půdorysu.

Oproti dokumentaci z kolektoru bylo zjištěno, že cihlový pas ze sondy S5 nebyl zaslepující statickou konstrukcí, jak se původně předpokládalo, ale mírně vyklenutým podkladem pod ozdobnou kamennou nadzemní obrušnici (s. j. 900). Původní středověké roubení studny, vyzdčené z kamenů na hlinu (s. j. 902 = A005/2003 – 901 = 974), bylo kvůli úpravě nadzemní části v horní partii dozděno zhruba o 0,20–0,40 m cihlami, spojovanými na šedobílou maltu (s. j. 901). Místy byl stejnou maltou a cihlami vyspraven i vnitřní líc roubení, hlavně v horní části studny. Cihlová konstrukce nebyla odkryta celá, takže neznáme její půdorys. Při překrývání studny byla zdokumentována jižní část této úpravy, v níž byl vně i zevnitř studny zaznamenán zaslepený vertikální otvor (vpusť?). Protože si jeho umístění uvnitř a vně studny půdorysně neodpovídá, lze předpokládat, že otvor zdívkem procházel šikmo. Jeho přesný význam se prozatím nepodařilo určit ani po prostudování odborné studnařské literatury (Pšross – Pšross 1959).

V dozděné horní části roubení na styku s původním roubením byly zjištěny tři trámové kapsy. Vzhledem k jejich umístění lze předpokládat, že byly původně čtyři a jihozápadní kapsu zničila již zmíněná přípojka ke kolektoru. Dokládají to dva vodorovně ložené souběžné trámy, probíhající ve směru V–Z. Zbytky po trámu se dochovaly pouze u severnějších kapes, ze severozápadní byl vyzvednut dendrochronologický vzorek. Funkce těchto trámů vzhledem k jejich umístění pod cihlovou konstrukcí uniká poznání. Pokud by byly doloženy v rámci kamenného roubení, patrně by se dalo uvažovat o původním rumpálu. Takto je nutno pomýšlet opět spíše na lešení. Novodobé čerpací zařízení v rámci kované mříže vyobrazené na vedutách (vyobrazeny v Anonym 1927) by také svědčilo spíše pro kladku nebo vahadlo.

Zbytek dubového trámu byl odeslán na dendrochronologickou analýzu (Ing. M. Rybníček), měl však malý počet letokruhů. Při porovnání s moravskou standardní dubovou chronologií by se jako nejpravděpodobnější rok nejmladšího letokruhu jevil rok 1841. Vzorek ale neobsahoval hranici bělového dřeva, následovalo by tedy minimálně 5 nebo i více dalších letokruhů. Kvůli malému počtu letokruhů však není toto datum průkazné a vyžadovalo by ověření sérií dalších vzorků ze stejné konstrukce, což však v tomto případě není reálné. Dřevo však už vzhledem k zachovalosti a funkční poloze nemohlo být středověké.

Další trámové kapsy byly zjištěny v kamenném roubení. V úrovni cca 6 m od povrchu byla zjištěna zazděná kapsa v jižní stěně. Nebyla však zaznamenána při hloubení, ale až dodatečně z dotěžené úrovně, takže se ji podařilo z bezpečnostních důvodů zdokumentovat jen velmi rámcově (ze svislého žebříku). Možnou protilehlou trámovou kapsu v severní stěně roubení pravděpodobně zničila už ražba kolektoru. Další trámové kapsy byly zaznamenány v hloubce 9,50 m od povrchu. Tyto trámové kapsy jsou patrně pozůstatkem lešení s povalovou konstrukcí, které bylo po dokončení roubení odstraněno.

Obr. 38. Zelný trh (A115/2006). Vyznačení sondy. Zelný trh (Krautmarkt) (A115/2006). Bezeichnung des Suchschnitts.

Při eventuálním pokračování těžby bude opět nutný archeologický dohled a dokumentace případných středověkých zásypů a základového věnce u dna, včetně odběru dendrovzorků. Před případnou úpravou pro prezentaci by bylo vhodné studnu geodeticky zaměřit, protože se konstrukční detaily (trámové kapsy aj.) vzhledem k metodě výzkumu nepodařilo zdokumentovat exaktně. Vhodné by bylo přizvat ke spolupráci i geologa pro přesné určení provenience stavebního kamene (Zapletalová – Štourač 2007).

K. ú. Černá Pole

Lidická ulice 12 a 14, parc. č. 3646–3656 (akce A052/20004). Novověk. Město. Záchraný výzkum

V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s rekonstrukcí dvorany domů Lidická 12 a 14 při dostavbě Městského divadla.

Archeologický výzkum potvrdil, že terén je v daném prostoru do hloubky 2 až 3 m tvořen recentními navážkami. Z geologického podloží se podařilo zachytit pouze jeho svrchní část. Představoval ho půdní typ dosedající na sprašovou návěj. Na profilu P1 byla do něho zahloubena blíže neurčená jáma. Její výplň neposkytla žádný datační materiál. Na půdní typ dosedala navážka, sestávající hlavně z přemístěného půd-

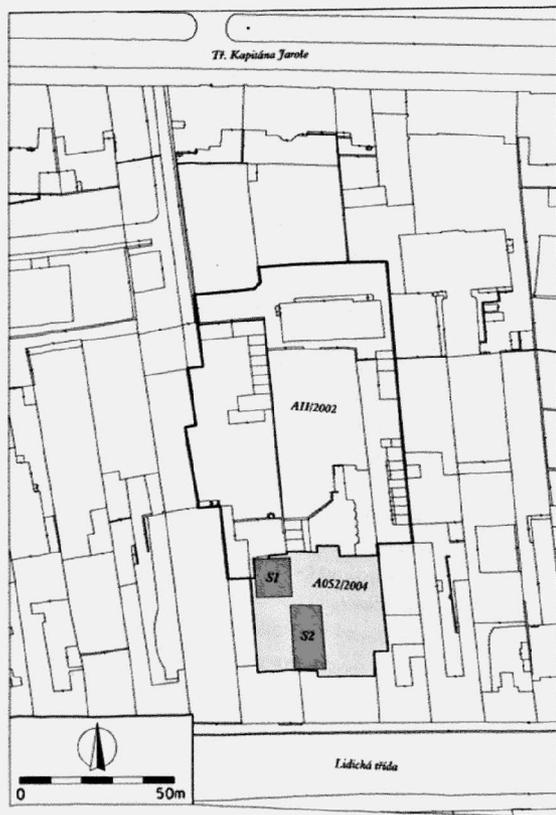
ního typu. Registroval ji už výzkum z roku 2002 (Zúbek 2002). Poskytla materiál datovaný do středověku a novověku. Jde však velice pravděpodobně o druhotné přemístění. Navážku je asi nutné spojovat s terénními úpravami prostoru v 19. století (Polánka – Zúbek 2006d).

K. ú. Komárov

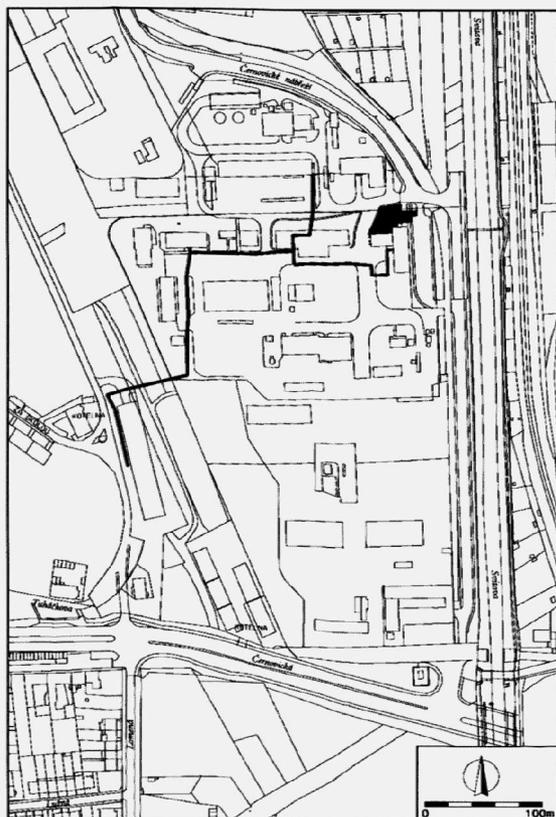
Černovické nábřeží 10, parc. č. 148/1 (akce A088/2006). Novověk. Plužina. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavebními úpravami parkoviště a zpevněných ploch v areálu firmy Linde Gas, a. s., na Černovickém nábřeží 10 (k. ú. Komárov) byl pro možné porušení archeologických situací při zemních pracích společnosti Archaia Brno, o. p. s., proveden v období od listopadu 2006 do ledna 2007 záchraný archeologický výzkum formou dohledu nad výkopovými pracemi.

Geomorfologicky se lokalita nachází v ploché inundaci Svitavy, na pravém břehu jejího regulovaného koryta, v nadmořské výšce cca 197–198,00 m. Podloží je zde tvořeno hlinitopísčitymi fluvialními sedimenty. Před regulací toku řeky Svitavy v letech 1847–1851 ležela popisovaná lokalita na jeho levém břehu v západní části katastru Černovic, 700 m severozápadně od intravilánu obce, a tvořila součást hospodářského zázemí středověké vsi. Až do 50. a 60. let sloužily

Obr. 39. Lidická 12, 14 (A052/2004). Vyznačení plochy staveniště a sledovaných sond. Lidická-Str. 12, 14 (A052/2004). Bezeichnung der Baustelle und der verfolgten Suchschnitte.

Obr. 40. Černovické nábřeží 10 (A088/2006 a A089/2006). Vyznačení sledovaných výkopů. Černovické nábřeží 10 (A088/20 und A089/2006). Bezeichnung der verfolgten Aushübe.

zdejší pozemky jako polnosti (trať Zelnice, něm. Krautgarten). Teprve tehdy zde byl vystavěn komplex plynárny. Od roku 1966 bylo území začleněno do katastru Komárova.

Sledované výkopové práce zasáhly pouze do hloubky 0,30–0,50 m. Pohybovaly se tak v rámci recentních navážek a stavebních demolic, pocházejících pravděpodobně až z 2. poloviny 20. století a souvisejících s výstavbou a přestavbou plynárenského komplexu. Žádné starší situace na staveništi narušeny nebyly. Zachyceno nebylo ani geologické podloží, které se na základě zjištění při výkopu plynovodu pohybuje na lokalitě v hloubce 0,80 m a více (Kolařík 2007a).

Černovické nábřeží 10, parc. č. 128/1, 128/2, 140/1, 141, 142, 148/1, 481/2, 1659/3, 1659/4 (akce A089/2006). Novověk. Plužina. Záchranný výzkum.

V souvislosti s hloubením výkopu pro střednětlaký plynovod v areálu firmy Linde Gas, a. s., na Černovickém nábřeží 10 a jeho přípojky z ulice Za mostem (k. ú. Komárov, Trnítá) byl vzhledem k možnému porušení archeologických situací proveden společností Archaia Brno, o. p. s., v období od listopadu 2006 do ledna 2007 záchranný archeologický výzkum formou dohledu nad výkopovými pracemi.

Geomorfologicky se lokalita nachází v ploché inundaci Svitavy, na pravém břehu jejího regulovaného koryta, v nadmořské výšce cca 197–198,00 m. Podloží je zde tvořeno hlinitopísčitymi fluvialními sedimenty. Před regulací toku řeky Svitavy v letech 1847–1851 ležela popisovaná lokalita na jeho levém břehu v západní části katastru Černovic, 700 m severozápadně od intravilánu obce, a tvořila součást hospodářského zázemí středověké vsi. Až do 50. a 60. let sloužily zdejší pozemky jako polnosti (trať Zelnice, něm. Krautgarten). Teprve tehdy zde byl vystavěn komplex plynárny. Od roku 1966 bylo území začleněno do katastru Komárova.

Sledované výkopové práce, které byly prováděny pro potřebu uložení střednětlakého plynovodu, zasáhly do hloubky 1,00–1,10 m. Pouze výjimečně při vyhýbání se starším inženýrským sítím byl výkop více prohlouben. Převážnou část výšky odkrytého profilu představovaly recentní navážky, vzniklé pravděpodobně v 50. a 60. letech 20. století při výstavbě areálu plynárny. V navážkách se nahodile nacházely i starší nálezné komponenty, např. středověká dlaždice a bíle polévané kamenné kachle. Terén původních polností byl totiž pro potřebu výstavby plynárny navýšen asi o 0,80–1,00 m, snad z obavy před povodňovou aktivitou Svitavy. Ze stejného důvodu možná vznikl i suchý příkop na západ od areálu plynárny, který spojoval ve směru SZ–JV staré a nové řečiště Svitavy. Žádné starší situace v trase plynovodu zachyceny nebyly. Geologické podloží tvoří středně hnědý hlinitopísčité fluvialní sediment, který se na většině plochy areálu nacházel pod navážkami v hloubce 0,80–1,00 m. V některých místech nebylo geologického podloží dosaženo ani při dně výkopu, naopak vně, na západní straně areálu plynárny, v místech zahloubeného suchého kanálu se nacházelo hned pod travním drnem.

Zkoumaný prostor patrně sloužil od středověku jako polnost a hospodářské zázemí nedalekých Černovic. K sídelním účelům nebyl pravděpodobně využíván ani v raně středověkém a pravěkém období z důvodu polohy v plochem reliéfu v blízkosti řeky Svitavy, ohrožovaném záplavami (Kolařík 2007b).

K. ú. Královo Pole

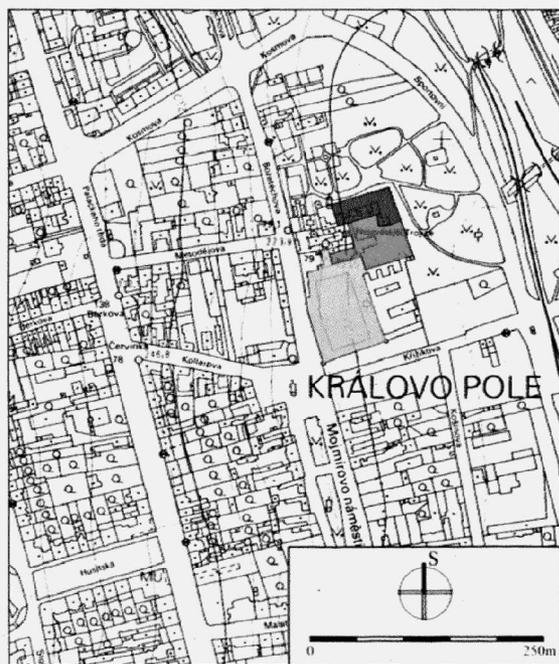
Božetěchova ulice 2, parc. č. 1, 3 (akce A006/2006). Středověk, novověk. Klášter. Záchranný výzkum.

V rámci rekonstrukce refektáře bývalého kartuziánského kláštera v Králově Poli byl sledován především novověký nárůst terénu, a to jak v interiéru, tak v exteriéru budovy a přilehlého úseku velkého ambitu. Výrazné navýšení terénu v tomto prostoru můžeme datovat do 18. století, nárůst činí cca 2 metry. V prostoru západního křídla velkého ambitu byly v hloubce cca 1,50 metru pod současným povrchem zachyceny na několika místech relikty novověké pálené dlažby z nakoso kladených dlaždic.

Při budování kanalizace v prostoru dvora s křížovou kaplí (bývalý malý ambit) bylo dokumentováno dnes již snesené středověké zdvo východní chodby malého ambitu (Holub – Merta – Sedláčková 2006).

Božetěchova ulice 2, parc. č. 1, 3, 5/1 (akce A015/2006). Středověk, novověk. Vesnice, klášter. Záchranný výzkum.

V rámci rekonstrukce bývalého kartuziánského kláštera v Králově Poli byly dokumentovány výkopové práce v objektech SO 422, 321, 322, 323 a 325. Zachyceno bylo bohaté osídlení v průběhu středověku a novověku. Nejstarší sídelní aktivity lze klást do 1. poloviny 13. století a spojujeme je se vznikem vsi Královo Pole. Od závěru 14. či počátku 15. století převrstvují vesnické osídlení aktivity, které lze spojovat s činností hospodářského zázemí kartuziánského kláštera (v rámci objektu SO 422 byl sledován úsek středověké ohradní zdi,

Obr. 41. Božetěchova 2 (A006/2006, A015/2006 a A090/2006). Vyznačení sledovaných ploch. Božetěchova-Str. 2 (A006/2006, A015/2006 und A090/2006). Bezeichnung der verfolgten Flächen.

vymežující jižní část areálu). Z novověkých nálezů stojí za zmínku především horkovzdušné zařízení, jehož provoz můžeme spojit s činností sladovny a pivovaru před jejich přesunem do objektu Božetěchova 1–3.

V rámci stojící architektury bylo dokumentováno mimo výše zmíněnou ohradní zeď několik středověkých objektů.

O výsledcích výzkumu pojednáme podrobněji po jeho ukončení v roce 2007 (Holub – Kolařík – Merta – Peška – Polánka – Sedláčková – Zapletalová – Zübek 2006).

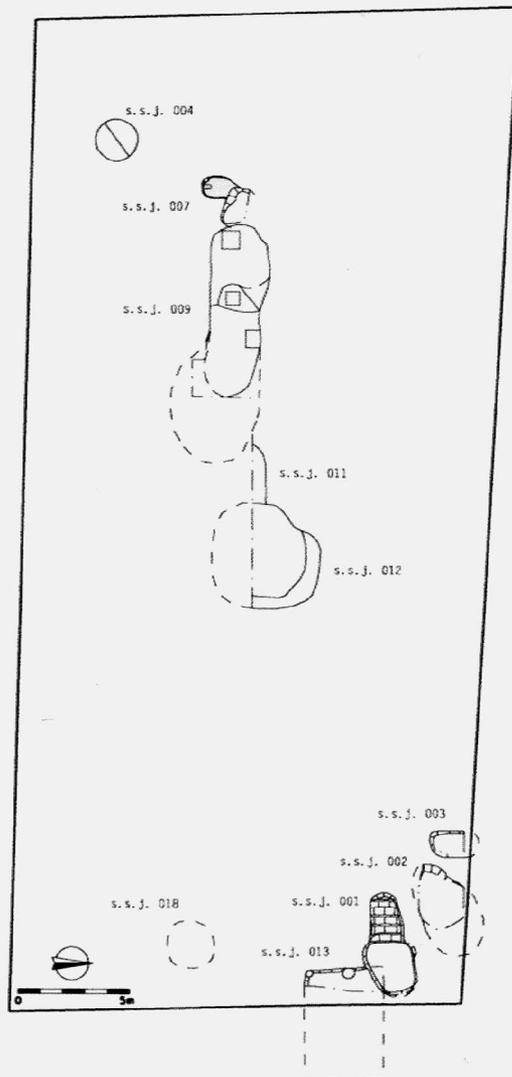
Božetěchova ulice 2, parc. č. 3 (akce A090/2006). Středověk, novověk. Klášter. Záchraný výzkum.

V rámci rekonstrukce objektu SO 326 (severní klauzury) proběhl v roce 2006 záchraný archeologický a doplňující stavebně-historický průzkum. V exteriérech budov byl sledován mohutný nárůst terénu, v západní části areálu až 3 metry. Archeologickým i stavebně-historickým průzkumem byly dokumentovány četné pozůstatky stavebních konstrukcí středověkých mnišských cel, v případě stojící architektury dokonale konzervovaných jako sklepní podlaží dnešních budov.

V současné době probíhá zpracování výzkumu, o jehož výsledcích bude podrobně pojednáno později (Borský – Holub – Kolařík – Merta – Sedláčková 2006).

Mojmírovo náměstí 15a, parc. č. 1098/2 (akce A104/2004). Středověk, novověk. Vesnice. Záchraný výzkum.

V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s výstav-

Obr. 43. Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Vyznačení zkoumaných situací.
Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Bezeichnung untersuchter Befunde.

Obr. 42. Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Vyznačení plochy výzkumu.
Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 44. Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Pohled od jihu na sklípek s. s. j. 001.
Mojmírovo náměstí 15a (A104/2004). Blick vom Süden auf den Keller B.s.E. 001.

bou budovy Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka na Mojžířově náměstí 15a.

Při archeologickém výzkumu byla do jisté míry ověřena rovněž situace geologického podloží. V severovýchodní části parcely byl v hloubce cca 4 m (220,30 m n. m.) zaznamenán třetihorní jíl – tégl. Jeho povrch se mírně skláněl směrem k jihu, popřípadě jihovýchodu. Na něm byla uložena cca 0,10–0,40 m silná vrstva rezavě hnědého písku s kameny. Následovala sprašová návěť, která byla dokumentována na celé ploše parcely. Půdní typ chyběl, byl odstraněn již v minulosti.

Nejstarší lidská aktivita pochází ze 13. století. Představoval ji zahloubený relikv dřevěné či dřevohliněné stavby, který snad lze interpretovat jako suterén (s. s. j. 013). Pravděpodobně náležel domu, jenž stával v čele parcely, která byla obrácena ke komunikaci – návsi. Byla součástí vesnice, kterou zde ve 13. století založil panovník ve spolupráci s brněnskými měšťany (Řepa a kol. 2004, 33).

Další pozůstatky zástavby představovaly sklípky s. s. j. 001 a 002, ražené do podloží. Datovány byly do 15. století. Ze stejné doby zřejmě pocházela i blíže neurčená aktivita, snad hliník (s. s. j. 009), a jáma s. s. j. 005. Do středověku, blíže však neurčeného, náležela i jáma kruhového půdorysu s. s. j. 004. V daném prostředí spíše než o odpadní jímce je zřejmě nutné uvažovat o jiné funkci. Snad šlo o exploatační jámu na sprašovou hlínu. Středověká byla i jáma s. s. j. 018 charakteru zásobnice a snad i blíže neurčené jámy s. s. j. 006, 011 a 014.

Do 17. století byla datována pec s předpeční jámou, nalezená v zadní části parcely (s. s. j. 007). Asi z 18. století pocházely jámy neznámé funkce s. s. j. 003 a 012. Ve druhém případě by snad mohlo jít o hliník. Novověká byla snad i jáma s. s. j. 010. Zcela nedatovány zůstaly jámy s. s. j. 008 a 016. Do 20. století spadá jáma s. s. j. 015.

Původní pravěké a středověké terény nebyly na parcele přítomny. Byly odstraněny již v minulosti výkopovou aktivitou, označenou jako s. s. j. 017. Ta odstranila i půdní typ a není

vyloučeno, že i část sprašového podloží. Následně byla zavezena z převážné většiny uloženinou charakteru půdního typu. Vysvětlení této aktivity není zcela jasné. Snad ji můžeme považovat za terénní úpravu při výstavbě hraběcího domu pro zaměstnance velkostatku v 1. polovině 19. století. Většina dochovaných zděných konstrukcí staré zástavby byla založena do jmenované zavázky (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006c).

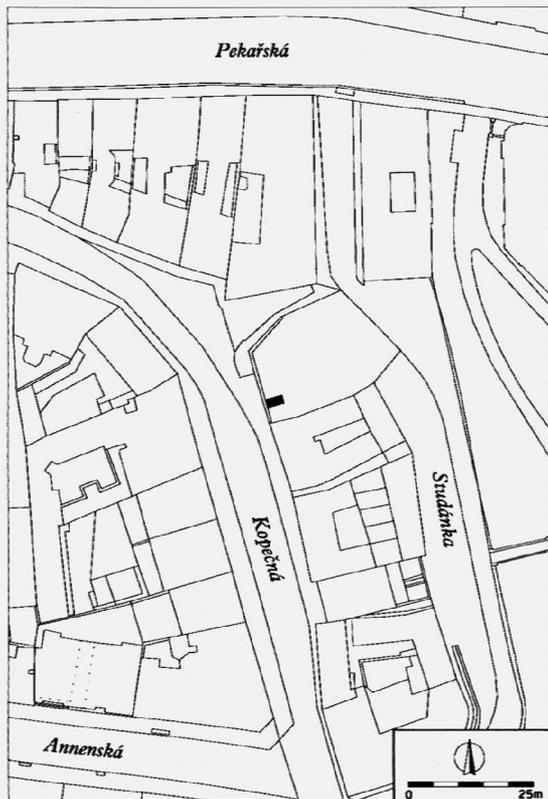
Slovanské náměstí, parc. č. 2051/1, 2051/2 (akce A023/2006). Novověk. Plužina. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán rekonstrukcí parku v Brně-Králově Poli na Slovanském náměstí a víceméně se omezil na odborný dohled. Byl proveden v květnu až srpnu 2006.

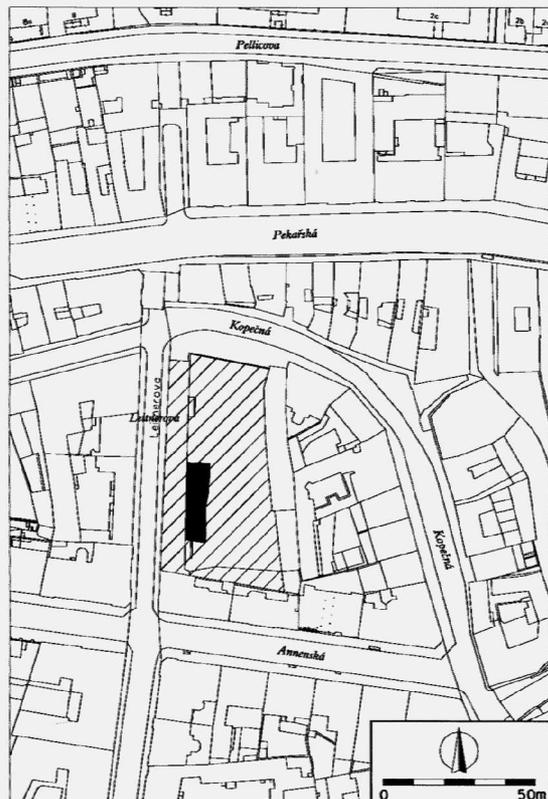
Lokalita se nachází na mírném východním svahu, klesajícím k dnes zaniklému toku Ponávky, v nadmořské výšce cca 237–243 m. Sledována byla plocha cca 14 250 m². Geologické podloží lokality tvoří podobně jako na jiných místech Králova Pole kvartérní sprašová návěť. Na její povrch nasadily návěťky, související s parkovými úpravami, popř. s inženýrskými sítěmi. Jak se ukázalo při skrývce nájzdů na severozápadní i jihozápadní straně parku, holocénní půdní horizont v nadloží spraše, nevykazující makroskopicky zjištělné stopy antropogenního znečištění, se dochoval pod těmito parkovými úpravami pouze v útržcích a místy dosahoval mocnosti okolo 50 cm. Ostatní zemní zásahy (základy polyfunkčního objektu, kanalizace, retenční nádrž na závlivkovou vodu) tento poznatek potvrdily. Většina pokládaných inženýrských sítí nezasáhla ani pod úroveň parkových návěťek. Prostor Slovanského náměstí patrně nebyl osídlen a do konce 19. století byl využíván zemědělsky (Kuča 2000, 406–407, 410). Zastavní byl teprve v průběhu 1. poloviny 20. století. Nepotvrdila se ani možná přítomnost pravěkého či středověkého osídlení nebo pohřebních aktivit (Zapletalová 2006f).

Obr. 45. Slovanské náměstí (A023/2006). Vyznačení sledované plochy.
Slovanské náměstí (A023/2006). Bezeichnung der verfolgten Fläche.

Obr. 46. Kopečná (A121/2006). Vyznačení dokumentovaného výkopu. Kopečná-Str. (A121/2006). Bezeichnung des dokumentierten Aushubs.

Obr. 47. Kopečná 37 – Leitnerova 30 (A055/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Šrafovane plocha staveniště. Kopečná-Str. 37 – Leitnerova-Str. 30 (A055/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche. Die Baustelle ist schraffiert.

K. ú. Staré Brno

Kopečná ulice, parc. č. 1160/2 (akce A121/2006). Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl proveden v souvislosti s výkopem pro telefonní kabel o rozměrech 1,80 × 3,40 m a hloubce 1,80–2,20 m, situovaný zhruba v místech šachtice D2, vyhloubené již dříve v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“ - blok 61.

Z bezpečnostních důvodů (nezapažený výkop přesahoval výši ramen dokumentující osoby, byl obtížně přístupný, byl obklopen vykopanou zeminou a stěny tvořila převážně nesoudržná promáčená navážka) byl výkop zdokumentován pouze zběžně. Bylo zjištěno, že do těchto míst pravděpodobně ještě zasahují novověké výkopy či výkop zachycený v roce 2004 v šachtici D2 (Zapletalová 2005, 5–6, tab. 19; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2005, 149–150, Zapletalová 2006g).

Kopečná ulice 37 – Leitnerova ulice 30, parc. č. 1172 (akce A055/2006). Středověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán „Novostavbou bytového domu, ul. Kopečná 37, Brno“. Terénní práce probíhaly v měsících srpnu a září 2006, následně v součinnosti s postupem bagrování stavební jámy ještě v prosinci 2006.

Nálezy dokládají sídlištní objekty ze dvou horizontů – z mladohradištního období a ze 13.–14. století. Výzkum se v současné době nachází ve fázi zpracování, proto o něm bude podrobněji referováno později (Polánka – Sedláčková 2006).

Mendlovo náměstí 2a, parc. č. 2, 3/1, 16/1 (akce A056/2005). Mladohradištní období, středověk, novověk. Sídliště, předměstí, klášter. Záchranný výzkum.

V souvislosti s demolicí a novou výstavbou orlovný na Mendlově nám. 2a při východní straně presbytáře klášterního kostela Panny Marie byly pro potřebu zázemí tělocvičny (šatny) hloubeny pod budovou nové suterénní prostory. Proto zde byl společností Archaia Brno, o. p. s., proveden v období od září 2005 do ledna 2006 záchranný archeologický výzkum.

Geomorfologicky se zkoumaný prostor nachází na jihovýchodním úpatí Žlutého kopce (283,00 m n. m.) a jihozápadním úpatí Špilberka (285,00 m n. m.) v nadmořské výšce cca 205,00 m, na velmi mírném svahu, který pozvolna klesá jižním směrem k bývalému Svrateckému náhonu. Samotná lokalita se nachází v inundaci Svratky a v minulosti jí byla vždy ovlivňována. Geologické podloží zde tvoří vápnité slínovce terciérního stáří šedoocelové barvy. Na tyto sedimenty nasedá cca 0,40–1,20 m mocná vrstva nivních sedi-

mentů, představovaná přeplavenými povodňovými hlinami. Svrchní vrstva obsahuje doklady antropogenního ovlivnění v podobě zlomků uhlíků a mazanic. Je to dokladem holocenní sedimentace, kdy přeplavovaný materiál byl již antropogenně ovlivněn. Zastoupeny nejsou starší nivní nebo eolické sedimenty. Důvodem může být posun inundační zóny v průběhu kvartéru blíže lokalitě a vyplavení starších sedimentů. Snad mohl tento proces také způsobit úplný zánik pravěkých situací, pokud zde byly vůbec přítomny. Během výzkumu ale nebyly pravěké artefakty nalezeny ani v sekundárních polohách. Vliv podloží tégly způsobuje zvodnění celého podloží. Asi 60–70 m jihovýchodně od lokality protékal západovýchodním směrem tzv. Svratecký náhon (snad regulované rameno řeky Svratky), tvořící v těchto místech k severu vybíhající meandr (?).

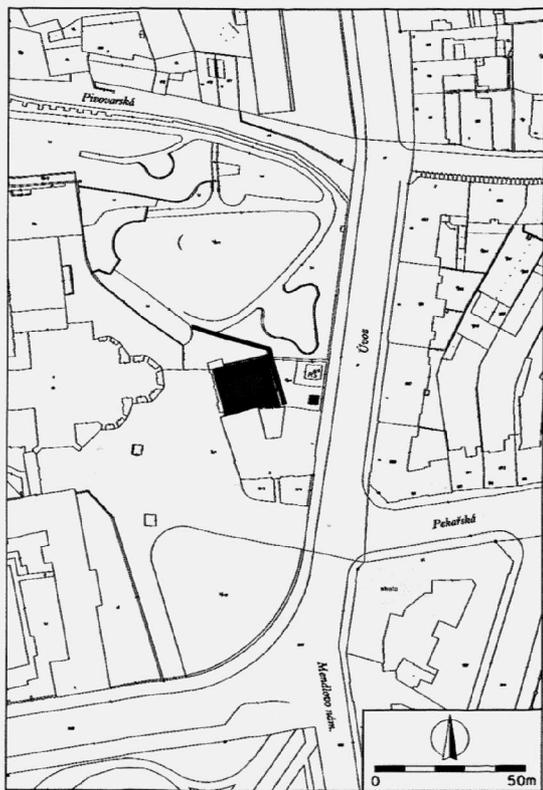
Přímo je antropogenní využití prostoru doloženo od 2. poloviny 11., resp. 1. poloviny 12. století. Reprezentováno je odpadní vrstvou s. j. 217 o mocnosti 0,35–0,40 m. Vrstva byla dokumentována pouze na severní straně lokality, na jihu bezpečně chyběla. Zdali byla vrstva v jižní části plochy výzkumu odstraněna lidskou nebo přírodní (odplavena vodou) aktivitou nebo zda se vůbec v tomto prostoru vyvinula (to by svědčilo o přítomnosti hranice osídlení a inundace), nemůžeme přesně rozhodnout. Jiné sídlištní aktivity zde z tohoto období postrádáme, a proto můžeme uvažovat o tomto prostoru jako o okraji sídelní plochy, která sloužila pouze jako

zázemí a úložiště odpadu pro blíže neznámou sídlištní jednotku. Toto navýšování terénu odpadními vrstvami je, jak uvidíme i později, pro naši lokalitu typické až do 14. století, kdy právě v době výstavby klášterního areálu dochází k úpravám povrchu pomocí šterkových štětů a později i cihlových a kamenných dlažeb. Za 200–250 let terén v tomto místě narostl o 1,75 m.

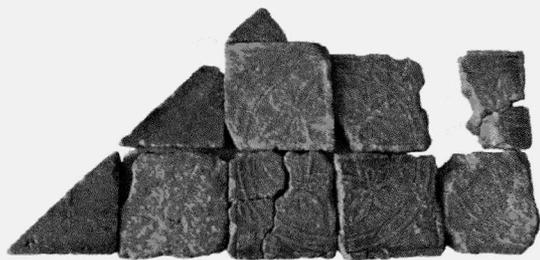
Na zkoumané ploše plynule pokračovala akumulace sídlištního odpadu i v 2. polovině 12. a 1. polovině 13. století, doprovázená však již i nahodile sídlištními objekty. Jednalo se o objekt s. j. 513 neznámého půdorysu i funkce, jehož větší část byla zničena výkopem pro základy domu Mendlovo nám. 2, dále oválnou jámu (s. j. 532) a vypalé dno a stěny výkopu s. j. 558, interpretované jako píčka s předpeční jámou (s. s. j. 007). Do toho horizontu náleží také mělká jáma s. j. 559. V tomto období zde tedy můžeme uvažovat o okrajovém prostoru sídlištního areálu s nevýraznou přítomností výrobního a hospodářského zázemí, jehož povrch byl lokálně upravován a zpevňován pomocí šterkových štětů pro pohodlnější provoz (s. j. 104).

Sídlištní funkce prostoru nabývají na významu od 2. poloviny 13. století a pokračují dále do století čtrnáctého. Při neustálém narůstání terénu se v dotčeném prostoru častěji začínají objevovat objekty blíže neznámé funkce, někdy i v superpozici, doprovázené sloupovými a kúlovými jámami. Pouze v případě sklípku s. s. j. 002 (min. rozměry 3,30 × 1,50 – východní část zahloubena pouze 0,40 m) můžeme pravděpodobně mluvit o hospodářské funkci objektu. Zajímavé je v tomto případě také zjištění, že hladina podzemní vody se ve 14. století nacházela pravděpodobně níže než dnes (v době výzkumu byla výše než dno výkopu). V případě kúlových a sloupových jam se na omezeném prostoru nepodařilo vypořádat jejich výraznější struktury. Výjimku tvoří dvě částečně zachycené řady drobných kúlů (s. s. j. 008, 009), tvořících pravděpodobně nosnou konstrukci plůtků, popř. stěn lehkých dřevěných objektů. V průběhu středověku bylo zdejší území zpevňováno šterkovými štěty (např. s. j. 236).

V průběhu 14. století se začínají na lokalitě objevovat nepřímé doklady o stavební činnosti v okolí. Jsou reprezentovány až 0,25 m mocnými vrstvami drtě a malých zlomků krinoidového vápence (s. j. 106, 108; jde o surovinu, která musela být dovážena z lomů na Stránské skále, vzdálených vzdušnou čarou cca 6 km.). S vysokou pravděpodobností se jedná o odpad, který vznikl opracováním vápence při výrobě stavebních článků, použitých při stavbě kláštera cisterciáček v 2. čtvrtině 14. století (byly použity např. pro ostění vysokých oken a portálu kostela Panny Marie, dále při stavbě a výzdobě křížové chodby a kapitulní síně kláštera, severně od kostela). V případě, že by byl popisovaný stavební odpad uložen na tomto místě primárně, mohlo se jednat o nejbližší zázemí stavební hutě, která klášterní komplex budovala během 14. století. Zajímavé je také zjištění přítomnosti značně poškozených glazovaných reliéfních dlaždic bezprostředně pod nejstarší vrstvou tohoto stavebního odpadu. Jedná se o dlaždice o rozměrech 15 × 15 × 3,5 cm, zeleně glazované a zdobené liliovitými motivy na půlkruhovém segmentu s perlovcem. Identické dlaždice (ovšem bez glazury) byly nalezeny při výzkumu v interiéru kostela sv. Petra a Pavla v roce 1991–1993 (Peška 1992, tab.11). Zcela hypoteticky můžeme uvažovat, že dlaždi-

Obr. 48. Mendlovo náměstí 2a (A056/2005). Vyznačení plochy výzkumu a sledovaných výkopů. Mendlovo náměstí (Mendel-Platz) 2a (A056/2005). Bezeichnung der Grabungsfläche und der verfolgten Aushübe.

Obr. 49. Mendlovo náměstí 2a (A056/2005). Dlaždice ze 14. století.

Mendlovo náměstí (Mendel-Platz) 2a (A056/2005). Fliesen aus dem 14. Jahrhundert.

ce pocházely z nejstarší podlahy předchůdce klášterního kostela, farního gotického kostela Panny Marie (?).

Snad již v 2. polovině 14., popř. v 15. století se začíná také přímo na lokalitě budovat zděná zástavba. Nejstarší je patrně zeď s. j. 906, která prochází celou plochou výzkumu ve směru V-Z. Tvořila součást ohrazení klášterního areálu a rozdělovala jeho plochu na severní a jižní část. Z jihu k ní byla v západní části přišmorcována zeď 901, nesená na minimálně dvou cihelných vynášecích pasech (s. j. 900). Tvořila pravděpodobně východní stěnu budovy nám zatím neznámé funkce, která využívala zeď s. j. 906 jako svoji severní stěnu. Zachycena jako stojící je ještě na plánech z 19. století. Přibližně ve stejném místě jako s. j. 901 z jihu byla ze severu kolmo na zeď s. j. 906 přizděna zeď s. j. 907. Tuto konstrukci se nepodařilo přesně datovat, ale nepochybně je mladší než konstrukce s. j. 906 a 901. Na základě studia archivních plánů se domníváme, že zeď s. j. 907 tvořila západní stěnu rozměrné budovy patrně hospodářského charakteru, která opět využila ohradní zeď s. j. 906 jako svoji jižní stěnu. Mladší součásti tohoto komplexu hospodářských budov kláštera jsou i základové zdi s. j. 903 a 905, které byly součástí další stavby nacházející se na jih od ohradní zdi s. j. 906. V případě zdi s. j. 903 se podařilo zachytit dřevěnou roštovou konstrukci (s. j. 910), která pomocí podélných břeven a pilotů roznášela tíhu smíšeného základového zdiva. Bohužel se nepodařilo odebrat vzorky dřev dendrochronologicky datovat, takže můžeme konstrukci zařadit pouze rámcově do období raného novověku.

Pravděpodobně od 16.–17. století se výstavbou zděných objektů mění funkční režim některých částí území. Původně nezastavěná plocha, tvořící hospodářské zázemí nejprve starobrněnské středověké sídlištní aglomerace, později kláštera, na které se vyskytovala pouze lehká dřevěná zástavba, je na severu a jihovýchodě zkoumaného území zahrnuta do interiéru zděných hospodářských budov kláštera. V interiérech přestává docházet k akumulární činnosti. Také v exteriérech jsou pokládány dlažby (s. j. 908 a 904) umožňující čištění volných prostranství.

V hospodářském zázemí kláštera je doloženo pravděpodobně pro 19. století jednorázové hašení vápna (vápenná jáma s. s. j. 005). U severní strany zdi s. j. 906 bylo také někdy v období novověku zakopáno uhynulé prase z klášterního hospodářství (s. j. 560).

Další vývoj na lokalitě je již reprezentován především plány novověkých staveb a následným zánikem hospo-

dářského zázemí klášterního areálu v průběhu 2. poloviny 19. století (s. j. 135–137, 149–153, 160, 161). Vývoj byl završen výstavbou dnešního domu Mendlovo nám. 2 v jižním sousedství lokality a prvorepublikovou realizací orlovný, která v roce 2005 až na zachované průčelí zcela zanikla (Kolařík 2006b).

Ulice Nové sady 10 – Soukenická ulice 2, parc. č. 1485, 1486/1-4, 14787/1-2 (akce A041/2006). Středověk, novověk. Vesnice. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou polyfunkčního domu na Soukenické 2 – Nových sadech 10. Terénní část výzkumu proběhla od června do září 2006.

Vedle pravěkého období pocházejí pozůstatky osídlení až z období středověku a novověku. Nálezy ze 13. či 14. století nebyly v podstatě zaznamenány. Se 13. a 14. stoletím lze snad spojovat jen dvě jámy. Výrazný horizont aktivit pochází až z 15. století. Snad se tu odráží skutečnost, že první písemné zprávy o osídlení prostoru pocházejí teprve z počátku 15. století. Zcela vyloučit vyšší stáří osady však v tuto chvíli nelze.

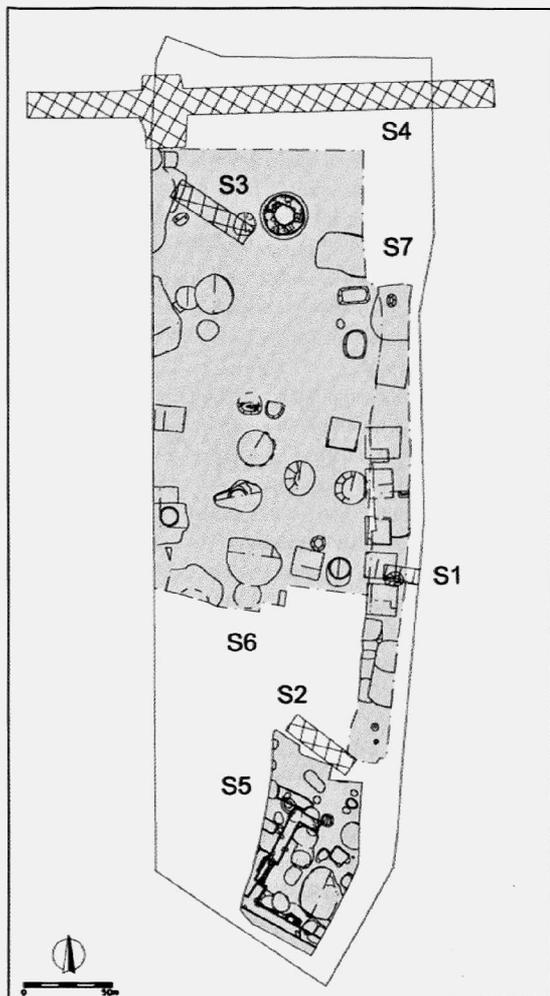
Archeologický výzkum potvrdil, že lokalita byla od 15. století osídlena kontinuálně až do dnešních dnů. Zkoumány byly především zahloubené aktivity, související s životem osady. Přítomny byly pozůstatky dřevěných konstrukcí v podobě sloupových a kulových jamek, odpadní jímky a rozličné jámy neznámé funkce. U těch rozsáhlejších se nabízí myšlenka, že

Obr. 50. Nové sady 10 – Soukenická 2 (A041/2006). Vyznačení plochy výzkumu.

Nové sady 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 51. Nové sady 10 – Soukenická 2 (A041/2006). Přehled zkoumaných situací a sond.
Nové sady 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006).
Übersicht untersuchter Befunde und Suchschnitte.

Obr. 53. Nové sady 10 – Soukenická 2 (A041/2006).
Pohled od jihozápadu na sondy S6.
Nové sady 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006).
Blick vom Südwesten auf Suchschnitt S6.

Obr. 54. Nové sady 10 – Soukenická 2 (A041/2006).
Pohled od severu na s. s. j. 004.
Nové sady 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006).
Blick vom Norden auf B.s.E. 004.

Obr. 52. Nové sady 10 – Soukenická 2 (A041/2006).
Pohled od jihovýchodu na sondy S5.
Nové sady 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006).
Blick vom Südosten auf den Suchschnitt S5.

se jedná o těžní jámy na podložní písek. Potvrdit to však nelze. U některých jímek byly pozorovány doklady vydrvení. Dále byly prozkoumány dva objekty, které lze snad interpretovat jako nějaká technologická zařízení. Šlo o poměrně velké jámy, do kterých byl usazen sud. Sud se nacházel také v jámě s. s. j. 007. Zde však může jít o odpadní jímku. Při ulici Nové Sady byly zkoumány pozůstatky zděného domu. Časově ho klade me do novověku, bližší určení není jisté; může se pohybovat od 17. do 19. století. V severozápadní části plochy byla odkryta vyzděná studna, zasypaná ve 20. století.

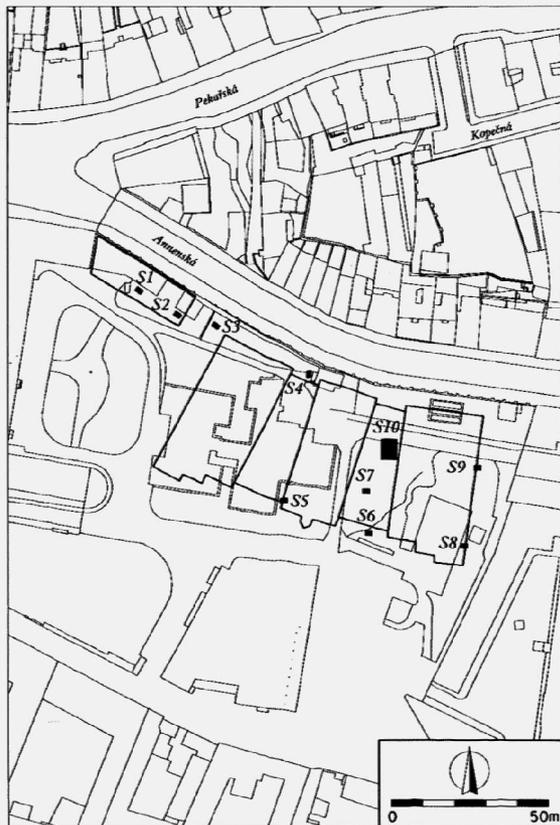
Z hlediska užívaných metod archeologických výzkumů bylo přínosné zjištění ze sondy S5. Zde bylo prozkoumáno 32 výkopů. Pouze 17 z nich zasahovalo do podloží, na kterém spočíval „půdní typ“. Při aplikaci často užívané metody výzkumu, kdy je horizont „půdního typu“ odstraněn a teprve poté jsou exkavovány archeologické situace, by tedy došlo ke zničení 47 % přítomných výkopů (Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006).

Pekařská ulice 53, parc. č. 1752/1 (akce A106/2006). Středověk, novověk. Předměstí. Záchranný výzkum.

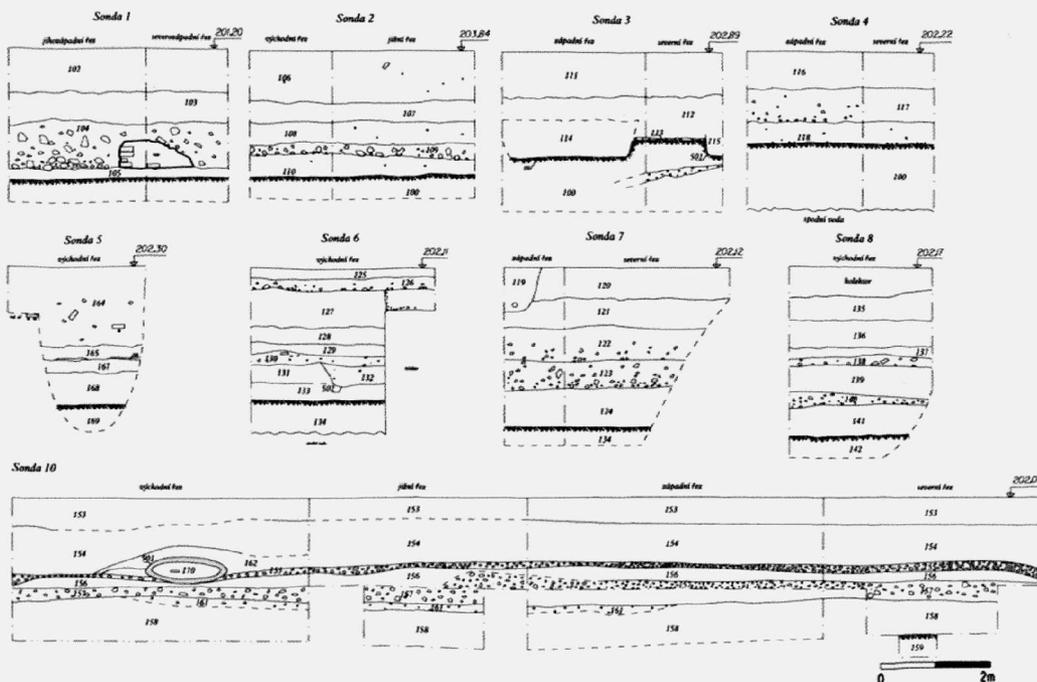
Vlastní akce byla vyvolána přípravnými pracemi před zahájením plánované výstavby kliniky ICRC v areálu Fakultní nemocnice U sv. Anny v Brně. Za optimální metodu pro zachycení případných archeologických aktivit v celém prostoru byl zvolen zjišťovací výzkum formou sondáže. Výzkum sestával z dokumentace stěn sond vyhloubených bagrem, označených jako S1 až S10. U sondy S10 proběhl navíc po odtěžení terénu mechanizací na úroveň - 2,20 m i částečný plošný odkryv.

Minulost sledovaného prostoru je spojena zvláště s existencí kláštera dominikánek u kostela sv. Anny. Dne 17. 6. 1312 Jan Lucemburský z popudu své manželky Elišky založil v daném prostoru (při dnešní ulici Pekařské) klášter dominikánek (Hortus regius, Königsgarten) a věnoval mu svůj veškerý zdejší majetek. V polovině 14. století došlo k rozšíření areálu kláštera a z takto vzniklého celku vznikl samostatný útvar právně vyčleněný ze Starého Brna. V době společenské krize 15. století klášter podobně jako další církevní instituce upadal a ztratil mnoho svých statků. V následujících staletích se území kláštera postupně rozrůstalo v tzv. „Území sv. Anny“. Katastr Území sv. Anny byl omezen na areál kláštera, rozkládající se v prostoru vymezeném na severu ulicí Pekařskou, na jihu pak Svrateckým náhonem. Za náhon zasahovala zahrada sahající až k nově vystavěné silnici z Brna do Starého Brna (1774–1776).

Charakter a rozsah zástavby ve sledovaném prostoru lze pozorovat od 18. století na historických plánech a mapách Brna (podrobněji viz Černoušková – Hodeček 1996; Borský – Černoušková 1998; Hanák 1988; naposledy Merta 2006a). Pro

Obr. 55. Pekařská 53 (A106/2006). Vyznačení sond a projektovaných budov. Pekařská-Str. 53 (A106/2006). Bezeichnung der Suchschnitte und geplanter Gebäude.

Obr. 56. Pekařská 53 (A106/2006). Dokumentované profily. Pekařská-Str. 53 (A106/2006). Dokumentierte Schnitte.

středověký původ osídlení v tomto prostoru však nejsou k dispozici historické doklady. Písemně doložená zástavba je nejbližší před bránou Brněnskou, na Provaznickém vršku (Lochenberku; statek kostela Všech svatých) a pod Puhlíkem při cestě ke Svatce (náhonu), kde se ovšem jednalo o obydlí chudiny. Ještě na obou v Brně deponovaných vedutách H. B. Beyera a H. J. Zeisera není zobrazena mezi Provaznickým vrškem a Svrateckým náhonem žádná zástavba. Stejnou situaci zobrazují méně přesné veduty – Merianova mědirytina a anonymní plán z knihy *Relatione dell'assedio di Bruna e de la fortezza di Spilberg*. Zástavbu zobrazuje až van Allen zhruba k roku 1690, je však otázka, zda je situace vyobrazena zcela věrohodně.

Archeologické poznatky o daném prostoru jsou prozatím poměrně chudé. V blízkém okolí v minulosti proběhlo několik archeologických výzkumů, z nichž se však pouze dva dotkly areálu u nemocnice U sv. Anny. Byl to jednak výzkum v rámci přístavby objektu M1 v roce 1989, při němž bylo dokumentováno koryto Svrateckého náhonu s mostem, zpod kterého byl vyzvednut bohatý soubor nálezů z období 13. až 15. století (Procházka 1990). Druhý výzkum proběhl v roce 1996 při Svrateckém náhonu v souvislosti s výstavbou pavilonu V, ten se však omezil pouze na dokumentaci stěn stavební jámy (Procházka 1996). V roce 1998 byl proveden podrobný sondážní průzkum bloku 61 (mezi ulicemi Anenskou a Pekařskou), který v tomto prostoru potvrdil intenzivní středověké osídlení (Kováčik 1998). V roce 2003 byl realizován výzkum v prostoru Hybešovy ulice 42, sousedící s areálem fakultní nemocnice, který však nedoložil žádné osídlení, ale pouze náplavy související se Svrateckým náhonem. V téže roce byl proveden výzkum v proluce Pekařská ulice 72 proti dnešní fakultní nemocnici. V rámci něho byla zachycena pozdně středověká kostnice, náležící zaniklé komendě johanitů. Sondážní výzkum bloku 95 v roce 2003 osvětlil geologické poměry v prostoru ulic Anenská, Leitnerova a Jircháře (Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zúbek 2004, 70, 71, 75, 76, 77). Výzkumy na Kopečné ulici 43 (novostavba „Anenské terasy“; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zúbek 2005) a Kopečné 37 („Dům U sedmi švábů“) v letech 2004 a 2006 doložily kromě středověké zástavby i intenzivní osídlení tohoto prostoru v raném středověku (12. století).

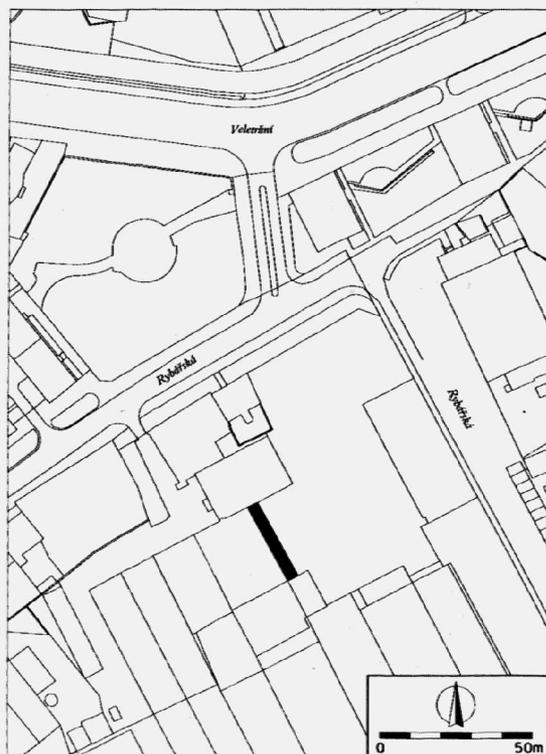
Na základě zjišťovacího archeologického výzkumu, který byl proveden v listopadu a prosinci roku 2006, můžeme zkoumaný prostor z archeologického hlediska rozdělit na dvě části: 1) prostor na svahu mírněji návrší v prostoru Pekařské ulice, na kterém dříve stával klášter dominikánek (S1 až S4), jehož podloží je tvořeno svahovými sprašovými hlínami; 2) prostor někdejších špitálních zahrad, jenž leží v inundaci Svrateckého náhonu (S5 až S10) a jehož podloží je tvořeno povodňovými hlínami.

Na území těsně přiléhajícímu k někdejšímu klášteru dominikánek byly dokumentovány pozůstatky novověké zástavby (s. j. 900, S1) v úrovni – 2 m. Sondami zde bylo také doloženo osídlení ze 16. století (S1, S2 a S4). Blízkost středověké zástavby nepřímo dokládá množství vysokých gotických cihel v destrukténi suťové vrstvě s. j. 109 (S2). Nejstarší situace ve všech sondách byly překryty novověkými dorovnávkami terénu a půdním pokryvem z období výstavby nemocnice v 19. století.

V prostoru inundace Svrateckého náhonu byly nejstaršími dokumentovanými aktivitami vrstvy z období pozdního středověku (konec 14. a 15. století), zachycené v sondách S5, S7, S8, S9 a S10. Převážně se jednalo o cca 0,50 až 1 m silné souvrství, jehož součástí byly v některých případech komunikační – šterkové vrstvy (S8 a S10), případně planýrka s množstvím vypálených zlomků mazanice (S7). V rámci plošné sondy S10 se podařilo získat soubor pozdněstředověkých nálezů, v němž se druhotně nachází i keramika ze 12. století. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto nejstarší nálezy nejsou zcela fragmentarizované, případně omlété, lze v jejich okolí očekávat rozptýlené sídlištní aktivity. Charakter nejstaršího pozdněstředověkého osídlení se poněkud vymyká v sondě S9, ve které byla zachycena silná organická vrstva s množstvím dřev na povrchu geologického podloží. Velmi zajímavým dokladem řemeslné činnosti z období novověku (17. století) je pozůstatek potravinářské (?) pece, dokumentovaný v sondě S10. Situace ve všech sondách byly překryty v průběhu 17. až 19. století dorovnávkami terénu, které zřejmě souvisely s postupným zanášením Svrateckého náhonu a následným zvyšováním spodní vody (Peška – Zapletalová 2006).

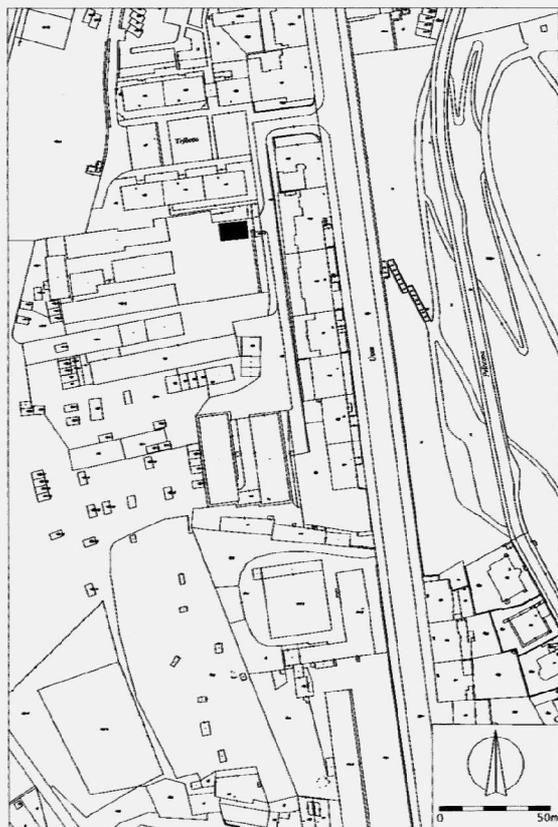
Ulice Poříčí 3a, parc. č. 901/1 (akce A045/2006). Novověk. Plužina. Záchraný výzkum.

Archeologický dohled byl proveden v areálu firmy Beghelli – Elplast, a. s., v Brně na Poříčí 3a. V dvorní části areálu při ulici Rybářské byl realizován úzký výkop pro betonový

Obr. 57. Poříčí 3a (A045/2006). Vyznačení sledovaného výkopu.

Poříčí 3a (A045/2006). Bezeichnung des verfolgten Aushubs.

Obr. 58. Trýbova (A002/2004). Vyznačení sledované plochy.
Trýbova-Str. (A002/2004). Bezeichnung der verfolgten Fläche.

základ předávací haly; další zemní práce nebyly projektovány. Výkop o délce cca 28 m byl široký 0,40 m a hluboký 0,80–0,95 m od stávajícího povrchu (nadmořská výška cca 202 m) a prakticky nezasáhl pod úroveň šterkových a škvárových navázek pro komunikační úpravu dvora. Proto byla provedena pouze fotografická a základní měřičská dokumentace. Výkop tedy nenarušil žádné archeologické situace. Protože se lokalita nachází v inundaci mezi hlavním korytem Svatky a zaniklým mlýnským ramenem a je známo, že byl tento prostor až do počátku 19. století využíván převážně jako pastviny, lze předpokládat, že nebyl ve středověku a novověku osídlen; nelze však v budoucnu vyloučit nálezy pravěké nebo raně středověké (Zapletalová 2006h).

Trýbova ulice, parc. č. 145/9 (akce A002/2004). Novověk. Výrobní zařízení. Záchraný výzkum.

Zkoumaná lokalita se nachází v poměrně hlubokém terénním zářezu mezi ulicemi Trýbova a Tomešova. Zářez tvoří do západního svahu zahluoubený vytěžený hlíník bývalé cihelny při ulici Úvoz.

Dokumentována byla část vlastní cihlářské pece se třemi otvory o šířce cca 0,75 m, vzdálenými od sebe 3,10 m a ústícími do odtahového kanálu (s. j. 912 představuje klenbu kouřového kanálu). Vlastní pec je částečně rekonstruovatelná

Obr. 59. Videňská 15 (A061/2004). Vyznačení plochy staveniště.
Videňská-Str. 15 (A061/2004). Bezeichnung der Baustelle.

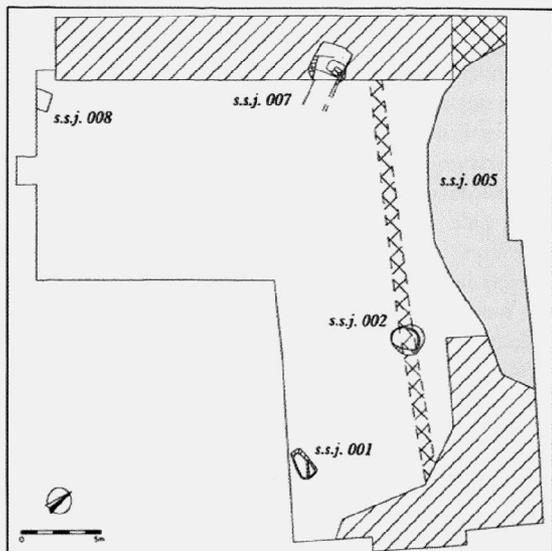
z řezů a byla snad obdélného půdorysu o rozměrech více než 20 × 17 m. Sestávala ze dvou paralelních komor (rozdělených pravděpodobně na více vypalovacích komor), mezi nimiž byl umístěn kouřový sběrač, utěsněný šterkopískovou izolací. Šterkopískovou izolací, zesílenou při obvodových zdech, bylo také podsypáno cihelné dno pece. Rozměry jednotlivých vypalovacích komor lze rekonstruovat na cca 4–4,5 × 3,5 m. Jednalo se pravděpodobně o některou z konstrukčních variant kruhovky s nepřetržitým provozem. Z cihlářské pece se dochovala pouze spodní část do maximální výšky 1 m. Hlavní technologické části konstrukce jsou však u tohoto typu pecí umístěny vedle vypalovacích komor a nad nimi, nemohly být proto zachyceny.

Z cihlářských výrobků byly dokumentovány cihly s kollem FuE a s číslem 2 v obdélném rámečku o rozměrech 30 × 14,5–15 × 6,5–7 cm (Holub – Merta – Zůbek 2006).

K. ú. Stýřice

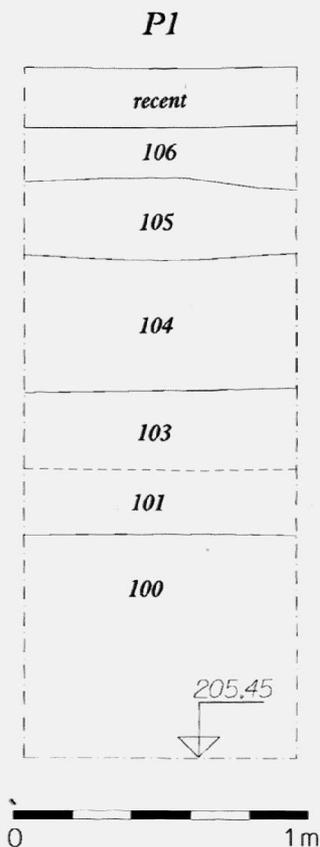
Videňská ulice 15, parc. č. 438, 440 (akce A061/2004). Středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V roce 2006 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s výstavbou integrovaného domu na ulici Videňská 15.

Obr. 60. Videňská 15 (A061/2004). Vyznačení zkoumaných situací. Šrafované plochy, zničené již v minulosti.

Videňská 15 (A061/2004). Bezeichnung untersuchter Befunde. Die in der Vergangenheit vernichteten Flächen sind schraffiert.

Obr. 61. Videňská 15 (A061/2004). Reprezentativní profil lokality.

Videňská-Str. 15 (A061/2004). Repräsentativer Schnitt durch die Fundstelle.

Prokázalo se, že novodobá výstavba a recentní zásahy (inženýrské sítě apod.) nestačily ani zdaleka zničit historické terény a zahloubené objekty. Nejvíce byl poškozen terén v severovýchodním rohu staveniště, a to do poměrně velké hloubky. Obdobně tomu bylo v západní části staveniště (při ulici Videňské), kde historický terén zničila výstavba domu a jeho sklepů. Přesto i zde byly místy zachovány dolní části zahloubených aktivit. Část plochy při severní hranici stavby pak zničil už v novověku pravděpodobně hliník na těžbu sprašové hlíny (s. s. j. 005). Z velké části však v prostoru staveniště zůstaly zachovány nejen zahloubené objekty, ale dokonce i historický terén.

Kromě pravěkého osídlení byly zaznamenány aktivity náležející do 2. poloviny 11. a 12. století. Exkavován byl zbytek pece s. s. j. 002 a na profilech byly dokumentovány 3 jámy neznámé funkce. V této době se na lokalitě vytvořila „kulturní“ vrstva (s. j. 103) o dokumentované síle 0,20 až 0,30 m, ležící na půdním typu. Že osídlení pokračovalo i ve 13. století, dokládají vedle vrstvy s. j. 112 a kulové jamky s. s. j. 009 poměrně početné nálezy keramického materiálu v zásypech mladších jam. Do 15. století byla datována jáma neznámé funkce, snad jímka s. s. j. 008. Do 2. poloviny 15. či do 16. století byla usazena i aktivita s. s. j. 007, zřejmě v podloží vyražený sklípek či loch. Přibližně stejně starý keramický materiál byl získán i ze zásypů hliníku s. s. j. 005. Byly zachyceny ještě 4 jámy neznámé funkce a jedna pec, které nebyly blíže datovány. Na povrchu jmenované „kulturní“ vrstvy z 11. a 12. století bylo uloženo 0,30 až 0,90 m silné souvrství zahradních horizontů a navážek (s. j. 104, 105, 106). Pocházejí z novověku až z 20. století, bližší určení nebylo provedeno.

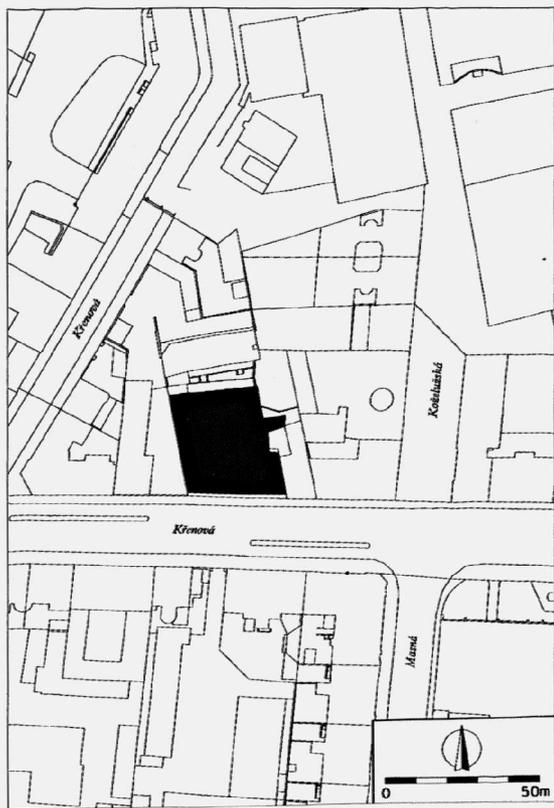
Podloží na lokalitě představoval půdní typ (s. j. 101), který dosedal na sprašovou návěj (s. j. 100). Její mocnost se pohybovala kolem 2 m. Pod ní se nacházela vrstva okrové písčité hlíny. Ta ležela na šterkopísčitém podloží (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006f).

K. ú. Trnitá

Křenová ulice 71 a 73, parc. č. 176/1 – 176/4 (akce A111/2006). Novověk. Město, plůžina. Záchranný výzkum.

Výzkum byl proveden v říjnu a listopadu 2006. Byl vyvolán výstavbou domu IFM centrum na parcelách demolovaných domů Křenová 71 a 73. Vzhledem k tomu, že byli pracovníci společnosti přivoláni až k vytěženému stavební jámě, omezil se výzkum na dokumentaci jejích stěn a dokladů zástavby.

Zkoumaný prostor se nachází přímo na břehu původního koryta řeky Svitavy, regulovaného do dnešní podoby v letech 1847–1851. Svitava zde tekla prakticky po dnešní ulici přibližně ke křižovatce s dnešní ulicí Podnásepní, kde se stáčela k jihu. Středem řečiště vedla po náspu dálková cesta a později císařská silnice na Olomouc až k Červenému mostu přibližně v místech mostu dnešního. Geologické podloží lokality tvoří světle hnědý hlinítopísčité fluvialní (nivní) sediment, ojediněle obsahující malé zlomky zvířecích kostí. Podobný sediment tvoří geologické podloží i na opačném břehu původní Svitavy pod novostavbou bytových domů mezi Křenovou a Masnou ulicí a dnešním řečištěm Svitavy (Kolařík – Zúbek 2005, 4). Dnešní povrch se nachází v nadmořské výšce okolo 202 m,

Obr. 62. Křenová 71 a 73 (A111/2006). Vyznačení plochy staveniště.
Křenová-Str. 71 a 73 (A111/2006). Bezeichnung der Baustelle.

původní povrch geologických vrstev leží v úrovni cca 200,40 m n. m.

Co se týče zástavby, byl prostor staveniště využíván zemědělsky patrně až do regulace Svitavy, teprve poté mohl začít být zastavován. Na mapě Brna z roku 1839 ještě zástavba v tomto prostoru není, západní část zástavby (dům č. 71) zkoumaného staveniště už je ale na Dolčzelově plánu z roku 1858 (studováno na www.vilemwalter.cz). Archivní rešerše v Archivu města Brna, jež měla osvětlit podobu domu, byla takřka bez výsledku. Podařilo se získat pouze fotografii malého výřezu dvorní části silně poničeného pavlačového domu č. 71 z let 1948–1949 (AMB, fond XIIa, sign. XIIa 36) a fotografie obou zbořených domů těsně před demolicí (AMB, sign. XIIa 114). Pavlačový dům měl do ulice 3 nadzemní podlaží a patrně i sklepy nebo sklepní byty, částečně zapuštěné pod terén. Dvorní křídlo bylo nižší a ve dvoře stály ještě další zděné stavby či přístavby.

Výzkum potvrdil poznatky učiněné archivním studiem. Nebyly zjištěny žádné doklady středověkého osídlení; na povrch náplavy nasadaly přímo navážky o charakteru písku, sutě a škváry. Veškeré stavební aktivity patřily zástavbě z 1. poloviny 19. století, případně ještě mladší. Jednalo se o sklepy ze severozápadní části stavební jámy a pozůstatky zástavby při ulici Křenové. Zajímavé byly především základy domu při uliční frontě. Byly konstruovány jako masivní smíšené vrstvené zdivo, převážně složené z bloků slepence či

pískovce Old-Red, případně i z tmavě šedého vápence. Úroveň podlah se bohužel nepodařilo zachytit (může být totožná s přechodem smíšených a cihlových zdív, jež byl u západnější části doložen níže než u východní). Lze ale předpokládat, že se nejednalo o sklepní zdivo, protože vnitřní líc byl zejména u východního zdiva omázn znečištěnou hlinou, podobnou podložní náplavě. U obou těchto zdív se také nepodařilo doložit žádné interiérové úpravy. Nadzemní zdivo byla konstruována z cihel a byla v obou případech členěna výklenky pro okna širokými 0,90–1 m. V západnějším zdivu se zachovala i komínová šachta. Veškeré tyto poznatky se nevylučují se svědectvím jediné nalezené historické fotografie. Vzhledem k existenci mezery mezi oběma základovými zdívami lze vyslovit předpoklad, že se mezi oběma částmi domu původně nacházel průjezd. Naopak zdivo v severozápadní části parcely byla jednoznačně sklepní. I když byla rovněž konstruována jako smíšená, s menším podílem a frakci kamene, měla cihlový vnitřní líc, byla omítnuta a podařilo se doložit úroveň podlahy a vnitřní příčky. Zdivo patrně navazovalo na nepodsklepenou část při ulici, jejich rozhraní se však už nepodařilo zachytit. Se zástavbou souvisela také cihlová kanalizace. Zachycena byla v jižní stěně stavební jámy mezi základovými zdími (pod průjezdem). Patrně navazovala na odbagrovanou stoku, dokumentovanou v severní stěně stavební jámy, ze které odbočovala (či spíše do níž ústila) ještě menší přípojka, zachycená ve východní stěně stavební jámy.

Jedinou aktivitou stratigraficky starší než dokumentovaná zástavba jsou dva rozměrné a vzájemně se porušující výkopy v západní stěně stavební jámy. Severnější a mladší jáma byla zasypana převážně zlomky stavební keramiky, resp. pálené hlíny. Ve stratigraficky starší a jižnější jámě, zasypané převážně uhlíkatým prachem, byly vyskládány nasucho cihly s kolky, jejich zlomky a nahodile i žárem deformované kusy. U obou situací lze hypoteticky pomýšlet na souvislost s výrobou cihel, těsně předcházející vzniku zástavby. Nelze však vyloučit ani jinou interpretaci, např. zasypané stavební jámy v rámci sousední parcely (Zapletalová 2006i).

Přízova ulice 4–6, parc. č. 1017 (akce A040/2006). Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s výstavbou bytového domu při ulici Přízově a Spálené proběhla v září a říjnu 2006 první etapa záchranného archeologického výzkumu předmětné parcely.

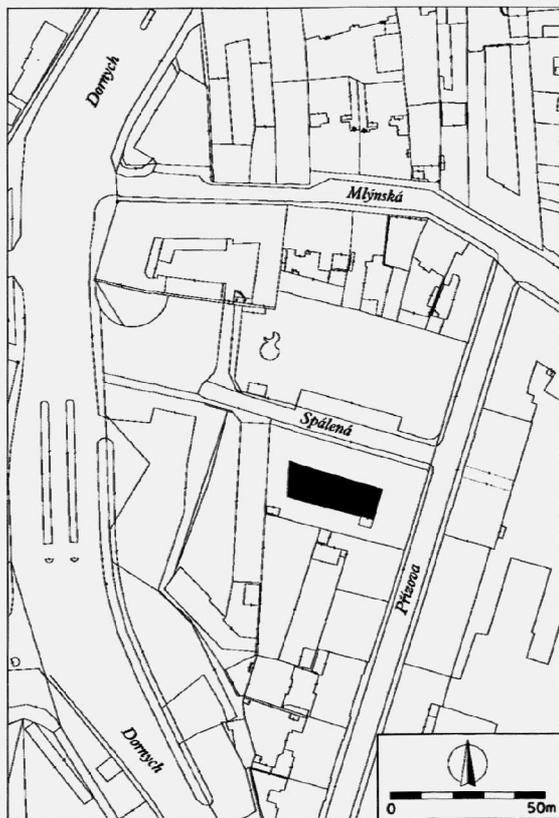
Kromě pravěkého osídlení byly zahyceny dvě jámy z 10.–12. století. Na plochu rovněž zasahovalo osídlení První předměstské čtvrti, založené ve 13. století. Dokumentovány byly sloupové jamky, jámy neznámé funkce a jedno technologické zařízení.

Výzkum bude ještě pokračovat, proto o něm budeme blíže referovat až po jeho ukončení a zpracování (Polánka – Zůbek 2006e).

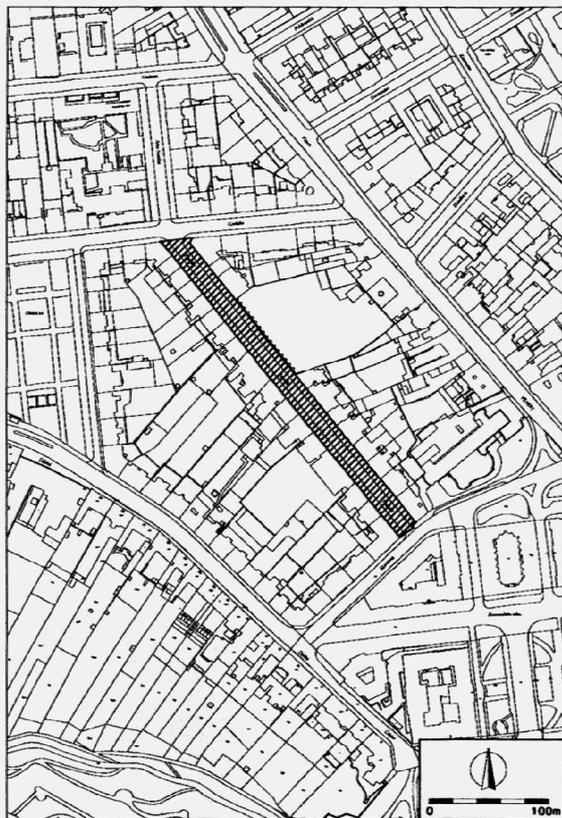
K. ú. Veveří

Jaselská ulice, parc. č. 421 (akce A109/2006). Novověk. Plužina. Záchranný výzkum.

Výzkum byl proveden na základě dohody o spolupráci mezi Ústavem archeologické památkové péče v Brně a spo-

Obr. 63. Přízova 4–6 (A040/2006). Vyznačení plochy výzkumu.
Přízova-Str. 4–6 (A040/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 65. Jaselská (A109/2006 a A110/2006). Vyznačení plochy staveniště.
Jaselská-Str. (A109/2006 und A110/2006). Bezeichnung der Baustelle.

Obr. 64. Přízova 4–6 (A040/2006). Pohled od jihu na zkoumanou plochu.
Přízova-Str. 4–6 (A040/2006). Blick von Süden auf die Grabungsfläche.

lečnosti Archaia Brno, o. p. s. Byl vyvolán rekonstrukcí vodo-
vodu na Jaselské ulici.

Dnešní ulice Jaselská se nachází v místech mezi středověkými předměstskými osadami Švábkou a Hartlůvkou. Terén tu byl využíván převážně zemědělsky, předpokládá se zde ale také průtok nebo alespoň blízkost tzv. Žabího potoka,

ktejřý podle vedut z poloviny 17. století (MuMB i. č. 2284) protékal od prameniště na Cimplu přibližně při severní straně dnešního Žerotinova náměstí, stácel se k dnešní ulici Milady Horákové a vléval se do Ponávky. Dnešní Jaselská ulice vznikla po roce 1784 v místech zahrady augustiniánského kláštera a nesla název Augustiniánská (Augustinská) ulice. Nejdříve byla zastavěna její východní uliční fronta, zástavba v dnešní podobě vznikla v poslední čtvrtině 19. století a je založena do terénu dosypaného navážkami nejméně o 5–7 m. Úroveň původního terénu je dodnes patrná v zahradě mezi domy Jaselská č. 16 a 18 (Hálová-Jahodová 1975, 50; Kuča 2000, 297, 448–451). Výzkum se tedy omezil pouze na archeologický dohled nad hloubením jednotlivých inženýrských sítí a přítomnost recentních násypů potvrdil (Zapletalová 2006j).

**Jaselská ulice, parc. č. 421 (akce A110/2006). Novověk. Pluži-
na Záchranný výzkum.**

Výzkum byl proveden na základě dohody o spolupráci mezi Ústavem archeologické památkové péče v Brně a společností Archaia Brno, o. p. s. Byl vyvolán rekonstrukcí kanaliza-
ce na Jaselské ulici.

Podmínky výzkumu i jeho výsledky odpovídají předchozí akci (Zapletalová 2006k).

K. ú. Zábrdovice

Ulice Cejl 73, parc. č. 2/2, 5/1, 5/2 (akce A107/2006). Středověk, novověk. Vesnice. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán výstavbou objektu Administrativního a školícího centra Krajského úřadu Jihomoravského kraje na adrese Cejl 73 v Brně-Zábrdovicích. Terénní část výzkumu proběhla od 27.10. do 5.12. 2006.

Z historických období bylo zaznamenáno slovanské osídlení (7.-12. století). Lze mu přiřadit tři jámy. Získaný keramický materiál však nebyl příliš výrazný.

Důležitý byl poznatek, že nebylo zaznamenáno osídlení v období vrcholného středověku (13.-15. století). Snad pouze několik jam a některé keramické zlomky by mohly pocházet z 15. století (spíše jeho konce). Osídlení lze jasně doložit od 16. století, a to kontinuálně až do 20. století (24 jam – hlínky, vápenné jámy, většinou však funkčně neurčené). Písemnými prameny doložená předměstská vesnice Cejl tedy ve středověku do daného prostoru zřejmě nezasahovala. K jejímu rozšíření sem došlo asi až v 16. století (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2007).

Lazaretní ulice – Zábrdovická ulice (kostel Nanebevzetí Panny Marie), parc. č. 1157 (akce A022/2006). Novověk. Kostel. Záchranný výzkum.

V průběhu rekonstrukcí podlah a položení nových inženýrských sítí v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích byly na přelomu roku 2005 a 2006 dokumentovány narušené historické stavební konstrukce.

Zábrdovice, stejně tak i areál kláštera jsou položeny v nivě řeky Svitavy, jejíž tok zde výrazně meandroval. Na ikonografických pramenech je zakreslen i mlýnský náhon, jehož ostře zalomený tok dotvářel zábrdovický ostrov. Je více než pravděpodobné, že se jedná o původní rameno Svitavy. Zkoumaný prostor dosahuje výšky 202,60 m n. m.

Klášter premonstrátů s kostelem Nanebevzetí Panny Marie založil na levém břehu v meandru řeky Svitavy někdy před rokem 1209 Lev z Klobouk. Roku 1210 potvrdil lokaci Přemysl Otakar I. Lev z Klobouk měl v Zábrdovicích dvůr, u něhož vystavěl kostel sv. Kunhuty, který vysvětil roku 1211 za přítomnosti krále Přemysla Otakara I. a markraběte Vladislava Jindřicha hnězdenský arcibiskup Jindřich Kietlitz. Do vybudování klášterního kostela využíval konvent tento vlastnický kostel jako provizorium. Funkci kostela jako primární klášterní svatyně dokládá občasný přídomek zábrdovických opatů „abbas sancte Cunegundis“ (1243). Ve třetí čtvrtině 13. století byl pak vybudován klášterní kostel Panny Marie. Klášter byl ve 20. letech 15. století poničen husity. Přestavba a náprava škod byla provedena v letech 1441 až 1450. Následně byl snad klášter úplně zbořen za česko-uherských válek, což zmiňuje zpráva z roku 1483. Opravy klášterního areálu probíhaly velmi pomalu, dokončeny byly až Oietrem Gabrim v poslední čtvrtině 16. století. Opět byl klášter vypleněn za stavovského povstání roku 1619, další škody utrpěl za třicetileté války od Švédů v letech 1643 a 1645. Vyhořelý klášter byl nahrazen novostavbou, budovanou v rozmezí let 1654 až 1658. Původní klášterní kostel byl zcela přestavěn v letech 1661 až 1669, kdy vznikl monumentální dvojvěžový kostel Nanebevzetí Panny Marie, postavený podle projektu Giovanniho Pietra Tencally. V letech 1753–1755 byl kostel doplněn centrální kaplí Panny Marie Czenstochovské, v 50. až 60. letech 18. století byl postaven severně starého konventu kostel sv. Kunhuty. Klášter byl zrušen za josefinských reforem roku 1784 a do jeho areálu byl přemístěn vojenský špitál od Sv. Anny jako c. k. vojenská nemocnice. Hřbitov byl zrušen v roce 1784. V církevní správě zůstal klášterní kostel, jehož interiéry byl v 70. letech 18. století upraven snad podle projektu F. A. Grimma (Samek 1994, 240-248; Foltýn a kol. 2005, 233–239; Číhalík – Staňková – Zdražilová 2004).

Obr. 66. Cejl 73 (A107/2006). Vyznačení plochy výzkumu. Cejl 73 (A107/2006). Bezeichnung der Grabungsfläche.

Obr. 67. Cejl 73 (A107/2006). Ilustrační záběr Cejl 73 (A107/2006). Illustrationsansicht.

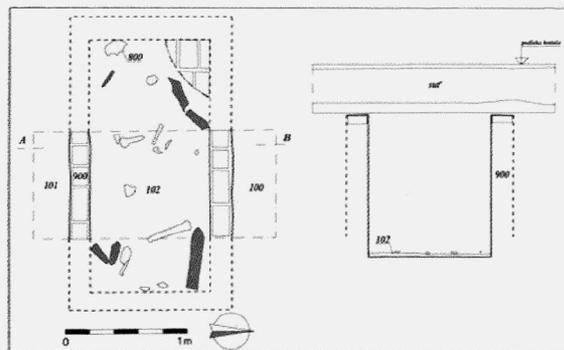
V nejbližším prostoru zkoumané lokality se uskutečnilo doposud několik archeologických výzkumů. V roce 2000 proběhl výzkum při budování kanalizace v objektu Vojenské nemocnice (Procházka 2001). Při rekonstrukci kaple sv. Kunhuty v roce 2001 uskutečnili výzkum pracovníci UAPP Brno (Unger 2002). Na jaře roku 2003 byly dokumentovány tři statické sondy ověřující stav založení kostela (Merta – Rybníček – Zúbek 2004).

Geomorfologicky se lokalita rozkládá v inundaci řeky Svítavy. Vlastního geologického podloží nebylo dosaženo. Stavba a veškeré aktivity byly založeny do povodňových hlín.

V průběhu stavebních prací byly zkoumány, respektive převážně fotograficky dokumentovány výkopy v ploše obnovované podlahy kostela a jižní sakristie. Důslednější pozornost byla věnována objektu centrálně umístěné hrobky.

Nejnižší úroveň výkopů se v prostoru kostelní lodi i presbytáře pohybovala ve stavebních sutích, souvisejících s dorovnaním úrovně podlahy raně barokní novostavby. V žádném ze sledovaných výkopů nebyly doloženy „klasické“ archeologické situace ani předpokládané hroby. Výkopy při obvodových zdech odhalily jejich základy. Ani zde nebyly rozpoznány žádné případné substrukce starších (středověkých) konstrukcí, které by mohly být interpretovány jako pozůstatek původního kostela.

Při úpravě podlahy v centrální části lodi byla proražena klenba zděné hrobky. Hrobka (s. j. 900), vyzděná z cihel o rozměrech 28,5 × 14 × ? cm spojených šedobílou vápen-

Obr. 69. Lazaretní – Zábřdovická (kostel Nanebevzetí Panny Marie) (A022/2006). Dokumentovaná hrobka.

Lazaretní-Str. – Zábřdovická-Str. (Mariä Himmelfahrtskirche) (A022/2006). Dokumentierte Grabstätte.

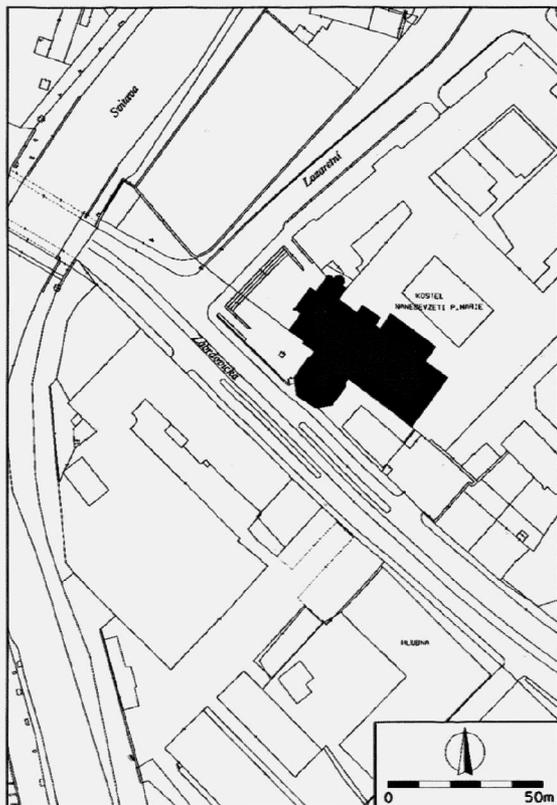
nou maltou, dosahovala rozměrů 2,10 × 1 m. Její podlaha (s. j. 901), která se nachází 1,55 m pod úrovní dnešního povrchu, byla vyzděna z naplocho položených cihel (29 × 16 × ? cm), pojených šedobílou vápennou maltou. Interiér byl omítnut hrubou omítkou bílé barvy. Hrobka byla zřejmě primárně překryta kamennou deskou (náhrobkem), která byla odstraněna při některé z předchozích oprav podlahy. Na podlaze hrobky ležely zpřeházené pozůstatky dřevěné rakve, promíchané s neanatomicky uloženými kosterními ostatky nebožtíka (jednoho). Při průzkumu hrobky a následné dokumentaci vlastního pohřbu nebyly nalezeny žádné osobní předměty nebožtíka (medailonky, růženec, pektorální kříž apod.) ani součásti pohřebního oděvu. Z těchto okolností vyplývá, že v nám neznámé době (nejpravděpodobněji při posledních větších stavebních úpravách dlažby kostela v roce 1938) byla hrobka „vypleněna“.

K dataci hrobky se nelze archeologicky přesněji vyjádřit. Podle použitých cihel, které nebyly opatřeny žádným kolkem, lze předpokládat, že hrobka byla vystavěna ještě někdy před polovinou 19. století. Z centrálního umístění hrobky v kostelní lodi, tedy na čestném místě, pak můžeme jen usuzovat, že kosterní pozůstatky náležely pravděpodobně některému z opatů kláštera nebo některému z mecenášů. Teoreticky lze uvažovat např. o opatu Godefriedu Oleniovi (1650–1682), který dokončil novostavbu kostela a klášterního areálu (Hurt 1969). (Merta 2006b).

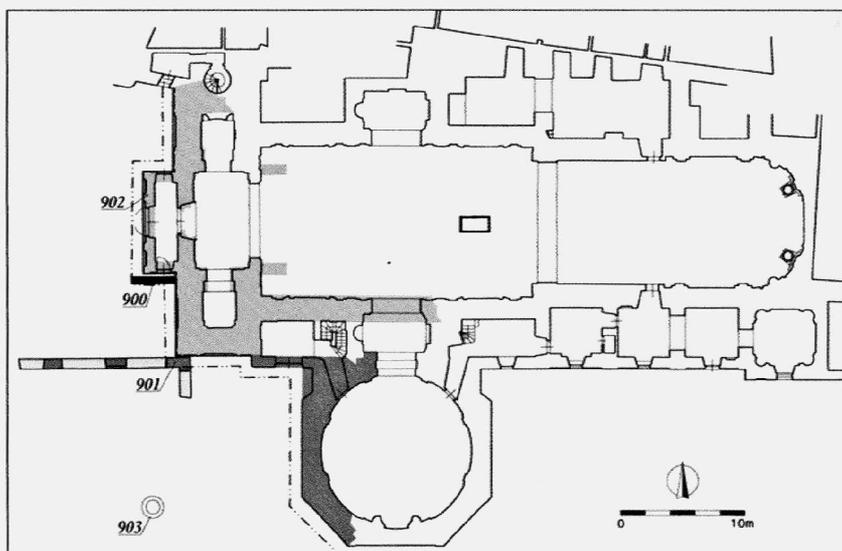
Lazaretní ulice – Zábřdovická ulice, parc. č. 1138/1, 1161/1 (akce A082/2006). Středověk, novověk. Kostel. Záchraný výzkum.

V souvislosti se statickým zabezpečením obvodového zdiva kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábřdovicích a rekonstrukcí prostranství před západním průčelím kostela se v září 2006 uskutečnil záchraný archeologický výzkum.

V průběhu stavebních prací byl dokumentován výkop v ploše před průčelím a bylo zkoumáno obnažené obvodové zdivo kostela. Odkryté konstrukce a archeologické situace byly dokumentovány kresběně, písemně a fotograficky.

Obr. 68. Lazaretní – Zábřdovická (kostel Nanebevzetí Panny Marie) (A022/2006). Lazaretní-Str. – Zábřdovická-Str. (Mariä Himmelfahrtskirche) (A022/2006).

Obr. 70. Lazaretní – Zábřdovická (A082/2006). Půdorys kostela Nanebevzetí P. Marie a dokumentovaných konstrukcí. Černě relikt středověké zdi. Světle šedě zdivo renesanční novostavby kostela. Středně šedě stavební fáze úpravy fasády a výstavby kaple P. Marie Czenstochovské.

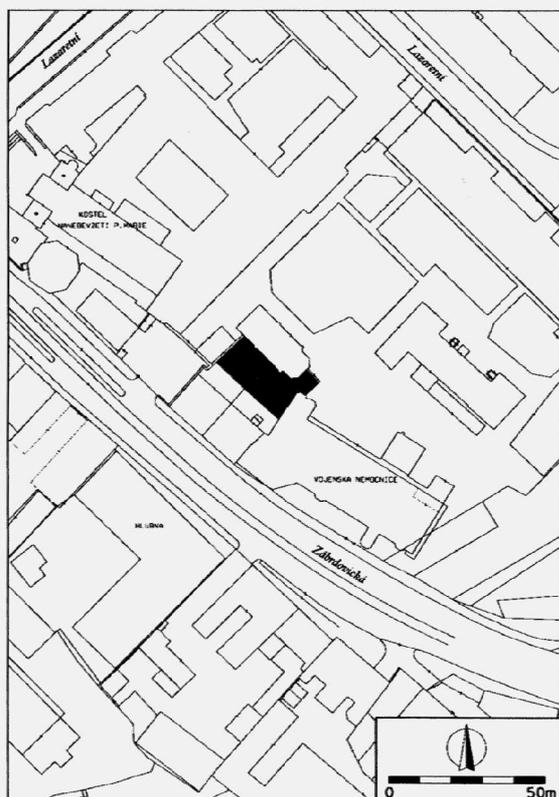
Lazaretní-Str.– Zábřdovická-Str. (A082/2006). Grundriss der Mariä Himmelfahrtskirche und dokumentierter Konstruktionen. Schwarz ist das Relikt der mittelalterlichen Mauer bezeichnet. Das hellgraue Mauerwerk gehört dem Renaissance-Neubau der Kirche. Mittelgrau sind Bauphasen der Herrichtung der Fassade und die Kapelle der Jungfrau von Czenstochowa bezeichnet.

V prostranství před západním průčelím kostela se podařilo zachytit kamenné zdivo s. j. 900. Jednalo se o kamennou zeď probíhající rovnoběžně s jižní stranou renesanční předsině (ve vzdálenosti 0,30 m). Zeď dosahovala šířky 0,55–0,60 m, byla vystavěna z vápenců na bílošedou vápennou maltu. Koruna zdiva se nacházela v hloubce cca 1,20 m pod současnou úroveň povrchu, na východní straně byla zničena při výstavbě kostela. Lze se tedy domnívat, že byla vystavěna někdy v období gotiky, souvisela zřejmě se starší stavební fází kostela, respektive areálu kláštera.

Při jihovýchodním nároží jižní věže kostela byl na několika místech odkryt fragment zdi s. j. 901. Její nároží bylo částečně na spáru přizděno k jihovýchodnímu nároží věže. Zeď směřovala k jihu a k západu. Dosahovala šířky 0,85 m, byla vystavěna převážně z kamenů za účasti zlomků stavební keramiky na bílou vápennou maltu. Koruna zdi se nacházela asi 0,50 m pod současným terénem. Zeď můžeme ztotožnit s ohradní zdí vyobrazenou na kresbě klášterního areálu od F. B. Wernera z roku 1752.

Necelých 12 m jižně od jihovýchodního nároží jižní věže kostela byla odkryta z cihel vyzděná kruhová konstrukce o průměru 1,70 m. K vyzdění byly použity cihly 29 × 14 × 7 cm zděné na žlutou vápennou maltu. Konstrukci můžeme snad interpretovat jako pozůstatek studny (?). Časově stavbu na základě nálezové situace nelze zařadit (snad 18./ 19. století).

Odkryto a dokumentováno bylo obvodové zdivo kostela v úrovni základů (s. j. 902). Výzkum prokázal, že během existence současné stavby došlo mimo vlastní přestavby i k výraznému navýšení okolního terénu. Terén se v průběhu posledních 300 let zvedl asi o 1,10 m. Tento stav dokládá

Obr. 71. Zábřdovická 3 (A116/2006). Vyznačení staveniště. Zábřdovická-Str. 3 (A116/2006). Bezeichnung der Baustelle.

právě úroveň předzákladu a na něj nasedající nadzemní zdivo renesanční novostavby. Bylo také jasně patrné, že boční přístavby přinejmenším na východní straně kostela vznikly zároveň s novostavbou kaple Panny Marie Czenstochovské (1753–1755). Tato situace je ostatně dobře patrná na zmiňovaném vyobrazení F. B. Wernera (Merta 2006c).

**Zábrdovická ulice 3, parc. č. 1152, 1154 (akce A116/2006).
Novověk. Klášter. Záchranný výzkum.**

V souvislosti s rekonstrukcí tepelného hospodářství v areálu vojenské nemocnice Brno byly v létě 2006 dohledovány otevřené výkopy teplovodů.

V průběhu stavebních prací byla fotograficky dokumentována trasa rekonstruovaných teplovodů. Vzhledem k tomu, že zde nebyla učiněna žádná pozitivní zjištění archeologických situací, tato forma dokumentace byla shledána postačující.

Při rekonstrukci teplovodního řadu nebyly zjištěny žádné pozitivní archeologické situace. Obnažené profily původních výkopů doložily pouze mohutné přesuny půdy v minulých obdobích, kdy docházelo k nejrůznějším úpravám nádvoří nemocnice. Archeologický terén se v daném prostoru nachází v hloubce 1,50 až 2,0 m, jak doložil záchranný archeologický výzkum doprovázející rekonstrukci kaple sv. Kunhuty (Merta 2006d).

*Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Marek Peška,
Petr Polánka, Lenka Sedláčková, Dana Zapletalová,
Antonín Zůbek*

Literatura

- Anonym 1927: *Zásobování vodou zemského hlavního města Brna*. Brno.
- Borský, P. 2006: *Bloky 47 a 48*. Nepublikovaný stavebně-historický průzkum uložený v archivu Archaia Brno o. p. s.
- Borský, P., Černoušková, D. 1998: *Orientační stavebně-historický průzkum – Blok 91*. Nepublikovaný rukopis uložený v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Borský, P., Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Sedláčková, L. 2006: *Brno-Královo Pole, Božetěchova 2 – severní klausury*. Terénní dokumentace z akce A090/06 uložená v archivu Archaia Brno o. p. s.
- Bukovský, J. 1996: Bývalý Offermannův dům č. 416 v ulici Bašty č. 8 v Brně, *Forum brunense* 1995/1996, 47–58.
- Cejnková, D., Loskotová, I. 1992: Pozůstatky středověkého osídlení na Orlí ulici v Brně, *Forum Brunense* 1992, 21–31.
- Černoušková, D., Hodeček, D. 1996: *Fakultní nemocnice Usvaté Anny v Brně*. Brno.
- Čihalík, M., Staňková, E., Zdražilová, B. 2004: *Standardní stavebně-historický průzkum kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích*. Rukopis uložený v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Dřímál, J., Peša, V. 1969: *Dějiny města Brna 1*. Brno.
- Flodrová, M. 1995: „Královský a „markraběcí“ dům v Brně, *Brno v minulosti a dnes* 13, 65–89.
- Flodrová, M. 1997: *Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek*. Brno.
- Foltýn, D. a kol. 2005: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha.
- Hanák, L. 1988: Brno, průzkum podzemí, Pekařská ulice. *SÚRPMO Brno* 01/1988.
- Hálová-Jahodová, C. 1975: *Brno – dílo přírody, člověka a dějin*. Brno.
- Holub, P., Kolařík, V., Kováčik, P., Merta, D., Peška, M., Procházka, R., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2004: Systematický archeologický výzkum města Brna, *Forum Urbes Medii Aevi* 1, 57–97.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2004: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2003, *Přehled výzkumů* 45, 39–95.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2005: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2004, *Přehled výzkumů* 46, 111–169.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Zůbek, A. 2005: Poznámky k topografii nejbližšího okolí bývalého herburského kláštera v Brně, *Brno v minulosti a dnes* 18, 485–528.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2006: *Brno-Královo Pole, Božetěchova 2 – SO 321, 322, 323, 325, 422*. Terénní dokumentace z akce A015/06 uložená v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Holub, P., Kováčik, P., Merta, D., Peška, M., Procházka, R., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2002: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2001, *Přehled výzkumů* 44, 71–114.
- Holub, P., Merta, D., Peška, M., Zůbek, A. 2003: Poznámky k historické topografii Dominikánského náměstí, *Brno v minulosti a dnes* 17, 41–77.
- Holub, P., Merta, D., Sedláčková, L. 2006: *Brno-Královo Pole, Božetěchova 2 – refektář*. Terénní dokumentace z akce A06/06 uložená v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Holub, P., Merta, D., Zůbek, A. 2006: Cihelna z 19.–20. století v ulici Trýbova v Brně, *Archeologia technica* 17, 66–70.
- Hurt, R. 1969: Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích. *Příloha Vlastivědného věstníku moravského* 21, č. 1.
- Kolařík, V. 2004: *Středověké a raně novověké opevnění města Brna na základě archeologických výzkumů (Pramenná základna)*. Seminární práce na ÚAM FF MU Brno.
- Kolařík, V. 2005: Brno, *Moravské nám. 6 – Nejvyšší správní soud*. Nálezová zpráva č. 40/05 uložená v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V. 2006a: *Brno, Benešova 12–16*. Nálezová zpráva č. 55/06 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V. 2006b: *Brno, Mendlovo náměstí 2a – orlovna*. Nálezová zpráva č. 06/06 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V. 2007a: *Brno, Komárov, Černovické nábřeží 10 (areál firmy Linde Brno)*. „Stavební úpravy prodejny, parkoviště a zpevněných ploch“. Nálezová zpráva č. 03/07 uložená v archivu Archaia Brno, o. p. s.

- Kolařík, V. 2007b: *Brno, Komárov, Černovické nábřeží 10 (areál firmy Linde Brno)*. „Vnější STL plynovod a plynovodní přípojka STL“. Nálezová zpráva č. 04/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Merta, D., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006a: *Brno-Mečová – rekonstrukce*. Terénní dokumentace z akce A44/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Merta, D., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006b: *Brno-Mečová – rekonstrukce*. Terénní dokumentace z akce A47/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Peška, M. 2006: *Brno-Orlí 16*. Terénní dokumentace z akce A01/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zapletalová, D., Zúbek, A. 2006: *Brno-Orlí 10*. Terénní dokumentace z akce A46/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů Brno-stoková síť města Brna (ISPA projekt), 10. stavba a 11. stavba, náměstí Svobody, Zámečnická*. Nálezová zpráva č. 36/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006: *Brno, Soukenická 2 – Nové Sady 10 (polyfunkční dům)*. Nálezová zpráva č. 80/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2007: *Sanace brněnského podzemí – blok 22a (Novobranská ulice)*. Nálezová zpráva č. 09/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Zúbek, A. 2006a: *Sanace brněnského podzemí, blok 38 (Dvořákova, Jezuitská, Roosveltova)*. Nálezová zpráva č. 32/06 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Zúbek, A. 2006b: *Zelný trh-Parnas*. Terénní dokumentace z akce A63/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005: *Brno, Křenová-Masná*. Nálezová zpráva č. j. 48/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kováčik, P. 1998: *Brno, blok 91 (ul. Pekařská, Anenská, Kopečná)*. Nálezová zpráva č. 06/98 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Kuča, K. 2000: *Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha – Brno.
- Merta, D. 2006a: *Dílčí SHP opěrné zdi FN U sv. Anny*. Rukopis uložený v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D. 2006b: *Rekonstrukce interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábřovicích. A022/2006*. Nálezová zpráva č. 39/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D. 2006c: *Sanace zdiva kostela sv. Máří Magdalény, Brno-Zábřovice, kostel Nanebevzetí P. Marie, statika a rekonstrukce prostoru před průčelím. A82/2006*. Nálezová zpráva č. 58/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D. 2006d: *Brno-Zábřovice, Vojenská nemocnice v Brně – rekonstrukce tepelného hospodářství*. Nálezová zpráva č. 71/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D., Peška, M. 2007: *Česká – barokní kanalizační stoka*. Dílčí stavebně-historické posouzení a nálezová zpráva o archeologickém průzkumu č. 14/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D., Peška, M., Procházka, R., Sadílek, J. 2000: *Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 1999, Přehled výzkumů 41 (1999), 35–61*.
- Merta, D., Rybníček, M., Zúbek, A. 2004: *Ke stavebnímu založení kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábřovicích. Vě službách archeologie 5, 146–150*.
- Peška, M. 1992: *Brno. katedrála sv. Petra a Pavla, výzkum roku 1991 a 1992. Katalog nálezů stavební keramiky*. příloha VII. nálezové zprávy 55/94 uložena v archivu Ústavu archeologické památkové péče Brno.
- Peška, M. 1997: *Brno, Orlí 3*. Nálezová zpráva č. 08/97 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Peška, M. 1999: *Brno, Orlí ul. č. 3, parc.č. 190, Přehled výzkumů 40 (1997-1998), 297–298*.
- Peška, M. 2006: *Orlí 16, rekonstrukce objektu. Předběžná zpráva o provedení archeologického výzkumu a dílčí dokumentaci obnažených historických stavebních konstrukcí*. Nálezová zpráva č. 53/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Peška, M., Zapletalová, D. 2006: *Brno-Pekařská 53*. Terénní dokumentace z akce A106/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů K7, Koblížná – náměstí Svobody v k.ú. Brno-střed. Koblížná, Sukova, Poštovská a Kozí*. Nálezová zpráva č. 39/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L., Štourač, D. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů Brno – stoková síť města Brna (ISPA projekt), 18. stavba, Zelný trh, Starobrněnská*. Nálezová zpráva č. 21/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L. 2006: *Brno-Kopečná 37, Leitmerova 30*. Terénní dokumentace z akce A55/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006a: *Brno. Bašty, Denisovy sady (závěrečná etapa rekonstrukce)*. Nálezová zpráva č. 31/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006b: *Brno. Dominikánské náměstí (havárie a oprava kanalizace)*. Nálezová zpráva č. 34/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006c: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Komplexní regenerace historického jádra“, Zámečnická ulice, p.p.č. 528, k.ú. Brno-město*. Nálezová zpráva č. 78/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.

- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006d: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Komplexní regenerace historického jádra“, Moravské náměstí, p.p.č. 800, k.ú. Brno-město*. Nálezová zpráva č. 5/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006e: *Brno-Královo Pole. Mojžírovo náměstí 15a. Stavba budovy Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka*. Nálezová zpráva č. 30/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006f: *Brno. Vídeňská 15 (Integrovaný dům)*. Nálezová zpráva č. 35/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2007: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při výstavbě Administrativního a školícího centra Krajského úřadu Jihomoravského kraje Cejl 73, Brno-Zábrdovice*. Nálezová zpráva č. 1/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006a: *Brno. Běhounská ulice (havárie vody)*. Nálezová zpráva č. 27/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006b: *Brno, Jakubská – Rašínova*. Terénní dokumentace z akce A12/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006c: *Brno-náměstí Svobody*. Terénní dokumentace z akce A93/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006d: *Brno, Lidická ulice 12 a 14. Rekonstrukce dvorany při dostavbě Městského divadla v Brně*. Nálezová zpráva č. 28/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006e: *Brno-Přítova, Spálená*. Terénní dokumentace z akce A40/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Procházka, R. 1990: Kovové předměty z výbavy středověkého měšťana z výzkumu v Brně-Pekařské ulici, *Archaeologia historica* 15, Brno, 99–109.
- Procházka, R. 1996: Staré Brno, *Pekařská 53/55, Fakultní nemocnice*. Nálezová zpráva č. 125/96 uložena v archivu ÚAPP Brno.
- Procházka, R. 2000: Zrod středověkého města na příkladu Brna (k otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech). In: *Mediævalia archaeologica* 2, Praha – Brno, 7–158.
- Procházka, R. 2001: *Zábrdovice. Vojenská nemocnice, kanalizace*. Nálezová zpráva č. 2/01 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Procházka, R., Himmelová, Z. 1995: Příspěvek k vývoji středověké zástavby tzv. Velkého špalíčku v Brně, *Archaeologia historica* 20, 233–245.
- Procházka, R., Loskotová, I. 1999: K topografii a interpretaci předlokačního osídlení brněnského historického jádra, *Archaeologia historica* 24, 169–188.
- Pštroš, M., Pštroš, Č. 1959: *Stavba studní (příručka pro stružnaře)*. Praha.
- Richter, V. 1936: Z počátků města Brna, *Časopis Matice moravské* 60, 257–314.
- Rybníček, M. 2006: *Závěrečná zpráva z akce Brno-Česká*. Nepublikovaný dendrochronologický posudek uložený v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Řepa, M. a kol. 2004: *Dějiny Králova Pole*. Brno.
- Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1 (A-I)*. Praha.
- Svoboda, A., Černoušková, D. 2001: *Historická mapa podzemí*. Brno.
- Švábenský, M. 1993: Osudy města Brna do roku 243, *Brno v minulosti a dnes* 11, 223–266.
- Unger, J. 2002: *Kaple sv. Kunhuty*. Nálezová zpráva č. 81/02 uložena v archivu ÚAPP Brno.
- Vičar, O. 1965: Místopis Brna v polovici 14. století (prostor uvnitř městských hradeb), *Brno v minulosti a dnes* 7, 242–283.
- Vičar, O. 1966: Místopis Brna v polovici 14. století (předměstí), *Brno v minulosti a dnes* 8, 226–275.
- Zapletalová, D. 2005: *Brno, blok 61, č. akce A61/2004*. Nálezová zpráva č. 18/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006a: *Brno, Benešova – rekonstrukce vodovodu*. Nálezová zpráva č. 73/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006b: *Brno, EON – přeložky NN a VN ke kolektoru*. Nálezová zpráva č. 49/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006c: *Brno, Dvořákova 7, JAMU*. Nálezová zpráva č. 54/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006d: *Brno, Sanace podzemí, blok 47a, blok 48a*. Nálezová zpráva č. 43/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006e: *Brno, Sukova – rekonstrukce ulice*. Nálezová zpráva č. 13/07 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006f: *Brno, Slovanské náměstí – úprava parku*. Nálezová zpráva č. 52/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006g: *Brno, Kopečná – Studánka*. Nálezová zpráva č. 84/06 v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006h: *Brno, Poříčí 3a*. Nálezová zpráva č. 45/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006i: *Brno, Křenová 71, 73 – IFM centrum*. Nálezová zpráva č. 63/06 v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006j: *Brno, Jaseňská – rekonstrukce vodovodu*. Nálezová zpráva č. 61/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2006k: *Brno, Jaseňská – rekonstrukce kanalizace*. Nálezová zpráva č. 62/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D., Štourač, D. 2007: *Brno, Zelný trh, rekonstrukce historické studny*. Nálezová zpráva č. 87/06 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zúbek, A. 2002: *Brno, Lidická ulice 16 (dostavba Městského divadla Brno)*. Nálezová zpráva č. 15/02 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.

Resumé

Brno (Bez. Brno-Stadt)

Das Ziel des vorliegenden Beitrags ist, ähnlich wie in vorigen sieben Jahren, über die Ergebnisse archäologischer Ret-

tungsgrabungen zusammenfassend zu berichten, die durch die gemeinnützige Gesellschaft Archaia Brno auf dem Gebiet des Großen Brünns, vor allem im historischen Stadtkern und im Raum seiner historischen Vorstädte durchgeführt wurden. Perspektiven, Konzeption und Methodik der systematischen archäologischen Erforschung des Zentrums Brünns änderten sich nicht (Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 35-36, zuletzt zusammenfassend siehe Holub – Kolařík – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zúbek 2004, 57-97).

Archäologische Rettungsgrabungen in Brunn im Jahre 2006:

Die 2006 durchgeführten Grabungen sind in drei Gruppen gegliedert: 1) Flächengrabungen; 2) Grabungen im Rahmen des Projekts „Sanierung der Brünner Kellerräume“; 3) kleinere Grabungen und Dokumentation von Versorgungsnetzen. Als Gruppe 4 werden Grabungen angeführt, deren Terrainarbeiten schon früher erfolgt hatten, aber erst im Jahre 2006 bearbeitet und ausgewertet wurden.

Ad 1) Flächengrabungen

Beendet wurde die archäologische Forschung im Zusammenhang mit der Gesamtrekonstruktion des Platzes der Freiheit (náměstí Svobody) (A093/2005). Es wurde eine archäologische Grabung im Areal Božetěchova-Str. 2 (A015/2006) und auf einem Teil der Parzelle des abgerissenen Hauses Přizova-Str. 4-6 (A040/2006) durchgeführt.

Ad 2) Suchschnitte im Rahmen des Projekts „Sanierung der Brünner Kellerräume“

Im Rahmen des Projekts „Sanierung der Brünner Kellerräume“, über welches wir detailliert im Jahre 2000 berichtet hatten (Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 36), wurden im Jahre 2006 3 Projekte realisiert. „Saniert“ wurden Blöcke 47a (Opletalova-Str. und Solniční-Str. – A013/2006) und 48a (Joštova-Str. und Solniční-Str., Mährischer Platz – A024/2006). Als Mehrarbeit zur „Sanierung“ des Blocks 47a wurde der Suchschnitt in Česká-Str. dokumentiert (A076/2006). Aufgenommen wurde die „Sanierung“ des Blocks 22a (Novobranská-Str. – A114/2006), die im Februar 2007 abgeschlossen wurde.

Ad 3) Grabungen kleineren Umfangs

Fortgesetzt wurde die Grabung auf dem Mendel-Platz 2a (A056/2005). Aufgenommen wurden folgende Grabungen: (A056/2005), Benešova-Str. (A077/2006), Benešova-Str. 12-16 (A029/2006), Božetěchova-Str. 2 (A006/2006, A015/2006 und A090/2006), Cejl-Str. 73 (A107/2006), Černovické nábřeží 10 (A88/2006 und A089/2006), Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz), Veselá-Str. und Zámečnická-Str. (A026/2006), Dvořákova-Str., Kapucínské náměstí (Kapuzinerplatz), Kozi-Str., Mečová-Str., Starobrněnská-Str., Šilingrovo náměstí (Šilingerplatz), Zelný trh (Krautmarkt) (A031/2006), Dvořákova-Str. 7 – Mozartova-Str. 1 (A066/2006), Jakubská und Rašínova-Str. (A012/2006), Jaselská-Str. (A109/2006 und A110/2006), Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str. (A053/2006), Kopečná-Str. (A121/2006), Kopečná-Str. 37 – Leitnerova-Str. 30 (A055/2006), Křenová-Str. 71 und 73 (A111/2006), Lazaretní-Str. – Zábřdovická-Str. (A022/2006 und S082/2006), Mečová-Str. (A044/2006), Nové

sady-Str. 10 – Soukenická-Str. 2 (A041/2006), Orlí-Str. 16 (A001/2006), Orlí-Str. 10 (A046/2006), Pekařská-Str. 53 (A106/2006), Poříčí-Str. 3a (A045/2006), Slovanské náměstí (Slawenplatz)(A023/2006), Starobrněnská-Str. (A047/2006), Sukova-Str. (A056/2006), Zábřdovická-Str. 3 (A116/2006), Zelný trh (Krautmarkt)(A063/2006 und A115/2006)

Ad 4) Bearbeitung und Auswertung der bereits abgeschlossenen Grabungen

Im Jahre 2006 wurde die Bearbeitung der Grabungen beendet, die im Jahre 2004 und 2005 erfolgt hatten. Es handelt sich um folgende: Bašty-Str., Denisovy sady (Denis-Parkanlage) (A076/2004), Běhounská-Str. (Aktion A078/2005), Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz)(A049/2004), Dvořákova-Str., Jezuitská- und Roosveltova-Str. (A113/2004), Lidická-Str. 12 und 14 (A052/2004), Mojžírovo náměstí (Mojmír-Platz)15a (A104/2004), Trýbova-Str. (A002/2004), Vídeňská-Str. 15 (A061/2004)

Vorläufige Ergebnisse einzelner Grabungen (Aktionen werden in alphabetischer Ordnung gereiht):

Katastralgebiet Brno-Stadt

Bašty-Str., Denisovy sady (Denis-Parkanlage), Parzellen Nr. 352, 353/1 (Aktion A076/2004). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief im Jahre 2004 im Zusammenhang mit der weiteren Etappe der „Renovierung der Denis-Parkanlage“.

Die archäologische Grabung wurde im Raum des ehemaligen Stadtgrabens und der Burggrabenmauer durchgeführt. Sie legte mehrere Mauern frei. Ein Teil davon gehört der Burggrabenmauer und zwei Stützpfeilern, der Rest ist jünger und kann mit der Sicherung von Aufschüttungen der Terrasse des im 19. Jahrhunderts errichteten Parks zusammenhängen. Weiter wurde eine Kalkgrube festgestellt, die mit dem Aufbau der Häuser in der Bašty-Str. in der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts in Zusammenhang zu stellen ist.

Běhounská-Str., Parzelle Nr. 32 (Aktion A78/2005). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung erfolgte im Jahre 2005 im Zusammenhang mit der Panne der Wasserleitung in der Běhounská-Str.

Erfasst wurden Relikte zweier Kellerräume. Der ältere stammt aus der Wende des 13./14. Jahrhunderts, der jüngere wurde in der Neuzeit errichtet, vielleicht an der Stelle der ursprünglich nicht unterkellerten Durchfahrt des mittelalterlichen Hauses.

Benešova-Str., Parzelle Nr. 281/2 (Aktion A077/2006). Neuzeit. Stadt, Vorstadt, Befestigung, Rettungsgrabung.

Die Grabung erfolgte im Zusammenhang mit der Versetzung der Wasserleitung in der Benešova-Str.

Die Fundstelle befindet sich innerhalb der barockzeitlichen Bastion-Befestigung aus den 60er Jahren des 18. Jahrhunderts. Früher stand dort die St.Martin-Kirche mit dem

Friedhof. Sie ist in den Jahren 1345-1348 belegt, ihre Anfänge sind in die Mitte des 13. Jahrhunderts zu datieren. Im Suchschnitt S1 wurde ein Teil der Umfassungsmauer der Bastei festgestellt, restliche Suchschnitte wurden in Aufschüttungen des Barockgrabens angelegt.

Benešova-Str. 12-18, Novobranská-Str., Parzellen Nr. 274, 275, 276 (Aktion A029/2006). Neuzeit. Stadt, Vorstadt, Befestigung. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Renovierung und dem Zubau des Hauses Benešova-Str. 12-18 erfolgte eine archäologische Aufsicht über Aushubsarbeiten.

Die Grabungsfläche liegt im Raum des mittelalterlichen und später barockzeitlichen Grabens. Die Nordwestgrenze der Baugrube bildete eine steinerne barockzeitliche Kurtine der Basteinbefestigung mit äußerer Ziegelmauer. Im ganzen Raum des Haushofs wurden Aufschüttungen versetzten Bodens und Baubfalls festgestellt.

Česká-Str., Parzelle Nr. 575 (Aktion A076/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung der Brünner Kellerräume“ wurden Suchschnitte im Raum der Česká-Str. vor dem Haus Nr. 27 dokumentiert.

Der Suchschnitt wurde im Raum vor dem ehemaligen Veselá-Tor aus der Mitte des 13. Jahrhunderts angelegt. Belegt wurde der mittlere Brückenbogen, der im Spätmittelalter eine Brücke bildete, die die Stadt mit der vorgeschobenen Barbakane verknüpfte hatte. Darunter führte der barockzeitliche Kanal, der dendrochronologisch kurz nach 1654 datiert wird.

Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz), Parzelle Nr. 509 (Aktion A049/2005). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief im Jahre 2004 im Zusammenhang mit einer Kanalisationspanne. Zwecks der Reparatur musste ein Schacht von 3,60 × 3,60 m und 5 m Tiefe abgeteufelt werden.

Der Schacht war im Raum des Hauses situiert, das im Osten an die Marienkapelle aus dem Jahre 1297 grenzte, die 1908 abgerissen worden war. Die Grabung legte den Nordteil der Kellerräume eines spätmittelalterlichen bis neuzeitlichen Hauses frei. In Richtung Osten war das Haus nicht unterkellert.

Dominikánské náměstí (Dominikanerplatz), Veselá-Str., Zámečnická-Str., Parzellen Nr. 509, 528, 604 (Aktion A026/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch das Projekt der „Komplexen Regeneration des historischen Kerns“, Zámečnická-Str. Nr. 528, Katastralgebiet Brünn-Stadt, veranlasst.

Anhand der Gestaltung der geologischen Sohle bestätigte die Grabung, dass die Neigung der heutigen Zámečnická-Str. ungefähr das ursprüngliche Terrain kopiert. Im 13. Jahrhundert ist dort eine holzlehmige Bebauung vorzusetzen, die

ältesten gemauerten Bauten sind in das 14. Jahrhundert datiert. Anhand der Grabung kann angenommen werden, dass die Straße ursprünglich durch vier Häuser abgegrenzt war, deren Stirnseiten nicht in die Straße orientiert waren. Erst ab dem 14. Jahrhundert gab es dort wohl eine echte Bebauung.

Dvořákova-Str., Jezuitská-Str., Roosveltova-Str., Parzellen Nr. 13/1, 79, 81, 102 (Aktion A113/2004). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief in den Jahren 2004 und 2005 im Zusammenhang mit dem Projekt der „Sanierung der Brünner Kellerräume“ - Block 38.

Die Grabung sollte die Gestaltung der geologischen Sohle überprüfen, die durch eine äolische Lössschicht gebildet war, worunter sich im Suchschnitt B1 Sandschichten befanden, die für Flussablagerungen gehalten werden können. Auf der Lössschicht beruhte der Bodentyp. In Suchschnitten C2 und C5 waren mittelalterliche Terrains wohl aus dem 13. Jahrhundert teilweise erhalten. Kein einziger der dokumentierten Suchschnitte erfasste den Verlauf der mittelalterlichen Stadtmauer.

Suchschnitt C5 erfasste ein Segment des mittelalterlichen Kellers, der in der Neuzeit erweitert worden war. Von ihm aus konnte man einen weiteren, auch mittelalterlichen Keller betreten.

Dvořákova-Str., Kapucinské náměstí (Kapuzinerplatz), Koží-Str., Mečová-Str., Starobrněnská-Str., Šilingrovo náměstí (Šilinger-Platz), Zelný trh (Krautmarkt), Parzellen Nr. 59, 94, 102, 294, 392, 397, 447, 486 (Aktion A031/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief von Mai bis August 2006 und wurde durch die Errichtung der Nieder- und Hochspannungseintritte in Sekundärkollektoren veranlasst.

Vor dem Haus Mečová 2 wurde im Schnitt das Mauerwerk eines abgerissenen Hauses dokumentiert. Die ältesten mittelalterlichen Mauern gehörten den Kellerräumen und den Fundamenten des oberirdischen Teil des Hauses. Ihnen ging ein holzlehmiges Kellergeschoss mit Brandplanierungen vor.

Vor den Häusern Mečová 4 und 10 wurden Steinsatzherrichtungen der mittelalterlichen Straße belegt. Darin waren zwei hochmittelalterliche Gruben, neuzeitliches oder rezentes Mauerwerk und eine Kalkgrube eingetieft.

Im Suchschnitt vor dem Haus Starobrněnská 7 wurde das Mauerwerk einer Hausfront und des ihr angefügten Kellers wohl aus dem Ende des 13. Jahrhunderts festgestellt. Die Mauern waren auf der Straßenebene angelegt.

Suchschnitt C12 erfasste eine wohl ältere Bebauung, einen eingetieften Kellerraum eines holzlehmigen Baus.

Nördlich des Hauses Krautmarkt 8 wurde ein spätgotischer Keller dokumentiert, der durch Bauschutt mit zahlreicher Keramik verschüttet war.

Auf dem Kapuzinerplatz 2 wurde das Mauerwerk eines barockzeitlichen Kellers erfasst, vor Nr. 7 das Gewölbe eines bisher unbekanntes gotischen Kellers.

Dvořákova-Str. 7 – Mozartova-Str. 1, Parzelle Nr. 70 (Aktion A066/2006). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Grabung wurde durch den Zubau der Ateliers der Janáček-Akademie der musischen Künste im Hofteil des Hauses Dvořákova 7 / Mozartova 1 (JAMU) veranlasst.

Sämtliche verfolgte Bauaktivitäten gehörten dem JAMU-Gebäude oder den Versorgungsnetzen. Der älteren Periode waren nur neuzeitliche Aushübe unklarer Funktion an der Nord- und Westgrenze der Parzelle zuzuschreiben.

Jakubská-Str., Rašínova-Str., Parzellen Nr. 548, 549/1 (Aktion A012/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung erfolgte im Zusammenhang mit Aushüben für die elektrische Leitung. Die Ergebnisse werden gegenwärtig bearbeitet.

Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str., Parzellen Nr. 566, 776, 800 (Aktion A024/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt der „Sanierung der Brünner Kellerräume“ – Block 48a verlief im Jahre 2006 eine archäologische Rettungsgrabung.

Suchschnitte B1, B2 und B3 bestätigten die Nutzung des Raums des Mährischen Platzes als Kommunikationsader. Auch in der Solniční-Str. befanden sich auf dem Bodentyp Planierungen oder Kommunikationsschichten, in welche gemischtes Mauerwerk eingetieft war. Das gehört wohl der mittelalterlichen Burggrabenmauer.

Joštova-Str., Moravské náměstí (Mährischer Platz), Solniční-Str., Parzellen Nr. 776, 800 (Aktion A053/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch das Projekt der „Komplexen Regeneration des historischen Kerns“, Mährischer Platz, veranlasst.

Die Grabung belegte Aktivitäten aus dem 13. Jahrhundert. Entdeckt wurde eine dünne Brandschicht, Gruben unbekannter Funktion und Linearrillen, wohl Spuren der Wagenräder. Diese Befunde können mit Aktivitäten bei dem Abteufen des Stadgrabens zusammenhängen. Von dem letztgenannten wurde die Ausmauerung der Außenwand, wohl aus dem 16. Jahrhundert, freigelegt.

Mečová-Str., Parzelle Nr. 447 (Aktion A044/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologischen Grabung wurden durch das Projekt der „Komplexen Regeneration des historischen Kerns“, Mečová-Str., veranlasst. Gegenwärtig werden ihre Ergebnisse bearbeitet.

Novobranská-Str., Parzelle Nr. 249 (Aktion A114/2006). Neuzeit. Stadt, Befestigung. Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief im Zusammenhang mit dem Projekt der „Sanierung der Brünner Kellerräume“ – Block 22a. Ihr

Ergebnis ist die Überprüfung des Verlaufs der Vermauerung der Innenseite des Grabens der Bastei-Stadtbefestigung aus der 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts.

Opletalova-Str., Solniční-Str., Parzelle Nr. 584, 596/1 (Aktion A013/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt der „Sanierung der Brünner Kellerräume“ – Block 47a verlief im Jahre 2006 eine archäologische Rettungsgrabung.

Der untersuchte Raum befindet sich auf der Stelle des mittelalterlichen Stadtgrabens. Neben der Gruben unklarer Funktion wohl mittelalterlichen Alters wurde im Suchschnitt A2 eine Latrine aus dem 14.-15. Jahrhundert festgestellt. Im Suchschnitt B3 wurde die Rückseite der Eskarpe der Barockbefestigung dokumentiert. Im Suchschnitt C2 kam ein Ziegelkanal an den Tag, der der Befestigungsmauer angefügt war und in das senkrecht anknüpfende 2. Stockwerk mündete.

Orlí-Str. 10, Parzellen Nr. 207, 209/3, 209/4 (Aktion A046/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung erfolgte im Zusammenhang mit dem Aufbau der ärztlichen Ordinationszimmer.

Im Hofraum wurden zwei Phasen des Kellergeschosses eines holzlehmigen Hauses aus dem Ende des 12. und der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts entdeckt. Weiter wurden Fundamente eines gemauerten Hauses gefunden, wohl eines der ältesten in Brünn.

Orlí-Str. 16, Parzellen Nr. 210/1, 210/2, 212 (Aktion A001/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung. Rettungsgrabung.

Die Aktion wurde durch die Gesamtrenovierung des Objekts Orlí 16 veranlasst.

Die Grabung legte das ursprüngliche Terrain mit der Kommunikations-Schichtenfolge und zahlreichen Abfallobjekten frei. Die bei der Grabung geborgenen archäologischen Funde gehören in die Mitte des 12. und in die 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts. Weiter wurde der Umfang des erhaltenen mittelalterlichen Mauerwerks und die Baugeschichte des Hauses präzisiert.

Rašínova-Str., Náměstí Svobody (Platz der Freiheit), Zámečnická-Str., Parzellen Nr. 528, 537, 549/1 (Aktion A093/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die durch die Rekonstruktion des Platzes der Freiheit veranlasste Grabung wird gegenwärtig bearbeitet.

Starobrněnská-Str., Parzelle Nr. 392 (Aktion A047/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archeologische Grabung wurde durch das Projekt der „Komplexen Regeneration des historischen Kerns“, Starobrněnská-Str. veranlasst. Gegenwärtig werden ihre Ergebnisse bearbeitet.

Sukova-Str., Parzelle Nr. 101 (Aktion A056/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Grabung wurde durch die Gesamtrenovierung der Oberfläche der Sukova-Str. veranlasst.

Dokumentiert wurde das Mauerwerk eines ursprünglich gotischen Kellers, das gemischte Mauerwerk der Fundamente des nicht unterkellerten Hausteils, der die Straßenlinie respektierte, und ein jüngerer Kleinkeller, der den Verlauf dieses Mauerwerks störte. Weiter wurden Reste mittelalterlicher (13. Jahrhundert) und neuzeitlicher Aushübe im Bodentyp festgestellt.

Zelný trh (Krautmarkt), Parzelle Nr. 397 (Aktion A063/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung verlief im Zusammenhang mit der Sicherung der Statik des Brunnens auf dem Krautmarkt.

Dokumentiert wurden meistens mittelalterliche Aushübe unbekannter Funktion und die Schichtenfolge der Kommunikations- und Abfallschichten.

Zelný trh (Krautmarkt), Parzelle Nr. 397 (Aktion A115/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im November 2005 wurde die Entfernung des Ausfüllung des historischen Brunnens verfolgt.

Die Brunnenausfüllung wurde bis zur 11 m Tiefe entfernt und es wurden weder eventuelle Reste mittelalterlicher Verschüttung noch der Brunnenboden erreicht. Die Brunnenzimmerung war aus Stein und Erde gemauert, der oberridische Teil war aus Ziegeln und Mörtel errichtet. In der Zimmerung wurden Balkenlöcher mit Balkenresten festgestellt.

Katastralgebiet Černá Pole

Lidická-Str. 12 und 14, Parzellen Nr. 3646–3656 (Aktion A052/20004). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief im Jahre 2004 im Zusammenhang mit der Rekonstruktion der Halle der Häuser Lidická 12 und 14 bei dem Zubau des Stadttheaters.

Die Grabung bestätigte 2 bis 3 m dicke rezente Aufschüttungen wohl aus dem 19. Jahrhundert, die auf dem Bodentyp beruhen.

Katastralgebiet Komárov

Černovické nábřeží 10, Parzelle Nr. 148/1 (Aktion A088/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief in Form der Aufsicht über Bauherrichtungen des Parkplatzes und der gefestigten Flächen im Areal der Firma Linde Gas AG.

Aushubsarbeiten betrafen nur das Niveau der Aufschüttungen und Bauruinen wohl aus der 2. Hälfte des 20. Jahrhunderts.

Černovické nábřeží 10, Parzellen Nr. 128/1, 128/2, 140/1, 141, 142, 148/1, 481/2, 1659/3, 1659/4 (Aktion A089/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief in Form der Aufsicht über dem Aushub für die Mitteldruck-Gasleitung im Areal der Firma Linde Gas AG.

Aushubsarbeiten betrafen nur das Niveau der Aufschüttungen und Bauruinen wohl aus der 2. Hälfte des 20. Jahrhunderts.

Katastralgebiet Královo Pole

Božetěchova-Str. 2, Parzellen Nr. 1, 3 (Aktion A006/2006). Mittelalter, Neuzeit. Kloster. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief im Rahmen der Renovierung des Refektoriums und des Aufbaus der Kanalisation im Raum des Hofes mit Kreuzkapelle des ehemaligen Kartäuserklosters in Královo Pole.

Es wurde eine deutliche Erhöhung des Terrains (ca um 2 m) im 18. Jahrhundert festgestellt. Erfasst wurden Relikte neuzeitlichen Pflasters und des heute schon abgetragenen mittelalterlichen Mauerwerks des Ostgangs des kleinen Ambits.

Božetěchova-Str. 2, Parzellen Nr. 1, 3, 5/1 (Aktion A015/2006). Mittelalter, Neuzeit. Dorf, Kloster. Rettungsgrabung.

Im Rahmen der Rekonstruktion des ehemaligen Kartäuserklosters in Královo Pole wurden Aushubsarbeiten in Objekten SO 422, 321, 322, 323 und 325 dokumentiert.

Erfasst wurden Siedlungsaktivitäten aus der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts, die mit der Entstehung des Dorfes Královo Pole verknüpft werden. Ab der Wende des 14./15. Jahrhunderts ist die Dorfbesiedlung durch Aktivitäten überdeckt, die mit dem Wirtschaftshinterland des Klosters zusammenhängen. In die Neuzeit ist nur der Fund einer Heißluftanlage zu datieren, die wohl zur Mälzerei und der Bierbrauerei gehörte. Über die Grabungsergebnisse wird detailliert nach ihrer Beendigung im Jahre 2007 berichtet werden.

Božetěchova-Str. 2, Parzelle Nr. 3 (Aktion A090/2006). Mittelalter, Neuzeit. Kloster. Rettungsgrabung.

Im Rahmen der Rekonstruktion des Objekts SO 326 (Nordklausur) verlief 2006 eine archäologische Rettungsgrabung und eine ergänzende bauhistorische Untersuchung.

Neben der Terrainerhöhung außerhalb der Gebäude wurden Überreste von Baukonstruktionen mittelalterlicher Mönchzellen dokumentiert. Gegenwärtig werden die Grabungsergebnisse bearbeitet, ein detaillierter Bericht wird folgen.

Mojmírovo náměstí (Mojmír-Platz) 15a, Parzelle Nr. 1098/2 (Aktion A104/2004). Mittelalter, Neuzeit. Dorf, Kloster. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief 2004 im Zusammenhang mit dem Aufbau des Gebäudes des T.G. Masaryk – Wasserwirtschaftlichen Forschungsinstituts auf dem Mojmír-Platz 15a.

Die Grabung überprüfte die geologische Sohle. Die älteste Aktivität stellte das Kellergeschoss eines holzlehmigen Baus aus dem 13. Jahrhundert dar. Aus dem 15. Jahrhundert stammen Keller, die in die Sohle eingetieft waren, und Gruben unklarer Funktion. Von weiteren Funden ist ein Ofen aus dem 17. Jahrhundert und Gruben unbekannter Bestimmung aus dem 18.–20. Jahrhundert zu nennen.

Slovanské náměstí (Slawenplatz), Parzellen Nr. 2051/1, 2051/2 (Aktion A023/2003). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch die Renovierung des Parks auf dem Slawenplatz veranlasst.

Der Raum des Slawenplatzes war wohl nicht besiedelt und bis Ende des 19. Jahrhunderts wurde er landwirtschaftlich genutzt.

Katastralgebiet Staré Brno

Kopečná-Str., Parzelle Nr. 1160/2 (Aktion A121/2006). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung wurde im Zusammenhang mit dem Aushub für den Telefonkabel durchgeführt.

Es wurde festgestellt, dass auf diese Stelle neuzeitliche Aushübe oder der 2004 im Schacht D2 erfasste Aushub reichen.

Kopečná-Str. 37 – Leitnerova-Str. 30, Parzelle Nr. 1172 (Aktion A055/2006). Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung wurde durch den Neubau des Wohnhauses Kopečná 37 veranlasst.

Die Funde belegen Siedlungsobjekte aus zwei Horizonten – aus der jungburgwallzeitlichen Periode und aus dem 13.–14. Jahrhundert. Die Grabungsergebnisse werden gegenwärtig bearbeitet, ein detaillierter Bericht wird folgen.

Mendlovo náměstí (Mendel-Platz) 2a, Parzellen Nr. 2, 3/1, 16/1 (Aktion A056/2005). Jungburgwallzeit. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Vorstadt, Kloster. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung wurde im Zusammenhang mit der Demolition und dem Neuaufbau der Orel-Turnhalle auf dem Mendel-Platz 2a durchgeführt.

Die Grabung belegte eine Abfallschicht, die sich entweder ab der 2. Hälfte des 11. oder 1. Hälfte des 12. Jahrhunderts entwickelte. Durch Abfallschichten erhöhte sich das Terrain bis zum 14. Jahrhundert um 1,75 m. Aus der Wende des 12./13. Jahrhunderts stammt ein Ofen mit Vorofengrube. Ab der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts sind Objekte unbekannter Funktion häufiger und es wurde auch ein eingetiefter Keller entdeckt. Im Verlauf des 14. Jahrhunderts kommen auf der Fundstelle Belege der Bautätigkeiten zum Vorschein, die wohl mit dem Aufbau des Zisterzienserinnenklosters zusammenhängen. Es handelt sich um 0,25 m dicke Feinschlagschichten aus krinoidem Kalkstein. Darunter wurden glasierte Relieffliesen gefunden. Ab der 2. Hälfte des 14. Jahrhunderts entstand auf

der Fundstelle gemauerte Bebauung. Wohl ab dem 16.–17. Jahrhundert wurde ein Teil der Grabungsfläche in das Interieur der gemauerten Wirtschaftsgebäude des Klosters einbezogen.

Nové sady-Str. 10 – Soukenická-Str. 2, Parzellen Nr. 1485, 1486/1-4, 14787/1-2 (Aktion A041/2006). Mittelalter, Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch den Aufbau des polyfunktionellen Hauses in Soukenická-Str. 2 - Nové sady-Str. 10 veranlasst.

Neben urzeitlichen Funden bestätigte die Grabung, dass die Fundstelle ab dem 15. Jahrhundert kontinuierlich bis heute besiedelt war. Erforscht wurden Säulen- und Pfostengruben, Latrinen und verschiedene Gruben unbekannter Funktion. In zwei Fällen wurde darin ein Fass eingesetzt. Weiter wurden Überreste eines gemauerten neuzeitlichen Hauses untersucht.

Pekařská-Str. 53, Parzelle Nr. 1752/1 (Aktion A106/2006). Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt. Rettungsgrabung.

Die Testgrabung wurde durch Vorbereitungsarbeiten für den Aufbau der ICRC-Klinik im Areal des St. Anna-Fakultäts-Krankenhauses hervorgerufen.

Die Grabung dokumentierte Überreste neuzeitlicher Bebauung im Niveau – 2 m und die Besiedlung aus dem 16. Jahrhundert. Die mittelalterliche Bebauung wurde indirekt durch hohe gotische Ziegeln in der Destruktionsschicht belegt. Die ältesten dokumentierten Aktivitäten stellten Schichten aus dem Spätmittelalter dar, manchmal mit Straßenherrichtungen.

Poříčí-Str. 3a, Parzelle Nr. 901/1 (Aktion A045/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Aufsicht erfolgte im Zusammenhang mit dem Aushub für Betonfundamente der Halle im Areal der Firma Beghelli – elplast AG. Der Aushub störte keine archäologischen Befunde.

Trýbova-Str., Parzelle Nr. 145/9 (Aktion A002/2004). Neuzeit. Produktionsanlage. Rettungsgrabung.

Die betreffende Fundstelle liegt im tiefen Terraineinschnitt der abgebauten Lehmgrube der ehemaligen Ziegelfabrik zwischen den Straßen Trýbova und Tomešova.

Dokumentiert wurde ein Teil des Ziegelofens mit zwei parallelen Kammern und Ziegeln mit Stempel.

Katastralgebiet Štýřice

Videňská-Str. 15, Parzellen Nr. 438, 440 (Aktion A061/2004). Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung verlief 2004 im Zusammenhang mit dem Aufbau des integrierten Hauses in der Videňská-Str. 15.

Neben urzeitlicher Besiedlung wurde eine Kulturschicht aus der 2. Hälfte des 11. und dem 12. Jahrhundert verzeichnet. Erforscht wurde ein Ofenrest und es wurden 3 Gruben unbekannter Funktion dokumentiert. Die Besiedlung aus dem 13. Jahrhundert wird durch eine Kulturschicht, Pfostengruben und Keramikmaterial belegt. In das 15. Jahrhundert gehört eine Grube unbekannter Funktion und ein in die Sohle eingetiefter Keller oder Loch.

Katastralgebiet Trnítá

Křenová-Str. 71 und 73, Parzellen Nr. 176/1–176/4 (Aktion A111/2006). Neuzeit. Stadt, Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die Grabung erfolgte im Oktober und November 2006. Sie wurde durch den Aufbau des IFM-Zentrums veranlasst.

Es wurden keine Belege mittelalterlicher oder älterer Besiedlung festgestellt. Auf der Oberfläche der Anschwemmungsschichten beruhten unmittelbar Sand- und Schuttanschüttungen.

Přízova-Str. 4–6, Parzelle Nr. 1017 (Aktion A040/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung

Die erste Etappe der archäologischen Rettungsgrabung verlief im Zusammenhang mit dem Aufbau des Wohnhauses.

Neben urzeitlicher Besiedlung wurden zwei Gruben aus dem 10.–12. Jahrhundert festgestellt. Auf der Fläche kam ebenfalls die Besiedlung des Ersten Vorstadviertels zum Vorschein, das im 13. Jahrhundert gegründet worden war. Die Grabung wird fortgesetzt werden, daher wird darüber nach ihrer Beendigung näher berichtet werden.

Katastralgebiet Veverří

Jaselská-Str., Parzelle Nr. 421 (Aktion A109/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch die Rekonstruktion der Wasserleitung veranlasst. Sie beschränkte sich auf die Aufsicht über das Abteufen der Versorgungsnetze und bestätigte nur die Anwesenheit rezenter Aufschüttungen.

Jaselská-Str., Parzelle Nr. 421 (Aktion A110/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die Bedingungen der Grabung sowie ihre Ergebnisse sind gleich wie bei der vorherigen Aktion.

Katastralgebiet Zábřovice

Cejl-Str. 73, Parzellen Nr. 2/2, 5/1, 5/2 (Aktion A107/2006). Mittelalter, Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch den Aufbau des Objekts des Verwaltungs- und Schulungszentrums des Südmährischen Kreisamts veranlasst.

Aus historischen Perioden wurde die slawische Besiedlung (7.–12. Jahrhundert) verzeichnet. Weitere Besiedlung ist erst ab dem 16. Jahrhundert (bis heute) belegt.

Lazaretní-Str. – Zábřdovická-Str. (Mariä Himmelfahrtskirche), Parzelle Nr. 1157 Aktion A022/2006). Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Rahmen der Renovierung des Fußbodens und der Errichtung neuer Versorgungsnetze in der Kirche wurden gestörte historische Baukonstruktionen dokumentiert.

In keinem der verfolgten Aushübe kamen archäologische Befunde oder angenommene Gräber vor. Aushübe an den Umfassungsmauern legten deren Fundamente frei. Im Zentralteil des Schiffes wurde eine Grabstätte wohl aus der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts entdeckt.

Lazaretní-Str. – Zábřdovická-Str., Parzellen Nr. 1138/1, 1161/1 (Aktion A082/2006). Mittelalter, Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der statischen Sicherung des Umfassungsmauerwerks und der Rekonstruktion des Freiplatzes vor der Westfront der Kirche wurde im September 2006 eine archäologische Rettungsgrabung vorgenommen.

Die Grabung stellte eine gotische Mauer fest, die wohl die ältere Phase der Kirche darstellt. Weiter wurde die Umfassungsmauer des Klosters und ein wohl neuzeitlicher Brunnen freigelegt.

Zábřdovická-Str. 3, Parzellen Nr. 1152, 1154 (Aktion A116/2006). Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion der Heizanlage des Militärkrankenhauses erfolgte im Sommer 2006 die archäologische Aufsicht über Aushübe der Wärmeleitung.

Die Aushübe legten keine archäologischen Befunde frei.

BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)

Západně od ulice Netroufalky. Novověk – 2. světová válka. Bojiště. Záchraný výzkum.

V roce 2006 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno záchraný archeologický výzkum na rozhraní katastrálních území městských částí Bohunice, Nový a Starý Lískovec při realizaci další etapy výstavby Univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, a to budování infrastruktury pro plánovaný Akademický výukový a výzkumný areál a související zázemí. Při této příležitosti bylo v dosud nezastavěném prostoru vymezeném přibližně komunikacemi ulic Kamenice, Bitešská (tzv. Pražská radiála), Jihlavská a Netroufalky odkryto pokračování známého polykulturního sídliště (viz kap. Neolit a Eneolit).

Nejmladší lidské aktivity, které se na dotčené ploše projeví, spadají do závěru druhé světové války. Vedle několika kráterů po výbuchu patrně šrapnelů se jedná především o systém zákopů, který byl podle objevených nábojnic vybudován v roce 1945 německými vojáky při obraně Brna před postupující Rudou armádou.

Michal Přichystal

Resumé

Brno (Kataster Bohunice, Nový und Starý Lískovec, Bez. Brno-město). Westlich von der Netroufalky Str. Neuzeit – 2. Weltkrieg. Kriegsschauplatz. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Brno-město, okr. Brno-město)

Hrad Špilberk, předbrání. Novověk. Opevnění. Záchraný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí předbrání při vjezdové bráně do NKP Špilberk byl koncem roku 2006 proveden záchraný archeologický výzkum (obr. 72). Dotčená plocha se nachází před západní bránou, na mapě 1 : 5 000, list Brno 9-0, je místo výzkumu lokalizováno v okolí bodu 222/253 mm od Z/J s.č. Nadmořská výška v tomto prostoru dosahuje 283 m. Při záchraném výzkumu byla odkryta velká část základů původního předbrání, které chránilo vstup do západní brány hradu. Zachyceny byly dva typy zdíva, mohutné kameno-cihlové nároží skořepinové konstrukce (K 901) a subtilnější cihlová konstrukce, tvořená dvěma zdmi o šířce koruny 55 cm (K 902-903). V místech případné návaznosti těchto zdí se nacházel recentní výkop, který znemožnil určit jejich vzájemný vztah. I přes rozdílný charakter nemusí jít nutně o dvě stavební fáze předbrání, zdi K 902-903 mohly vzhledem k jejich poloze v trase původní komunikace souviset s konstrukcí lávky či padacího mostu (vlčí jáma?). Šikmé zkosení čelních

stěn ukazuje, že předbrání bylo alespoň částečně založeno do hradního příkopu a tvořilo jeho vyzděnou eskarpu. Základová spára se nacházela v hloubce 180 cm, zdi zde nasadly na skalní masiv, který dál klesal severním směrem (stěna příkopu). Na základě rozměrů cihel lze všechny zachycené zdi zařadit do barokního období. Přesné datování je obtížné, s výstavbou předbrání snad nemůžeme počítat před rokem 1645. K jeho zboření došlo kolem poloviny 19. století.

Zuzana Baarová

Resumé

Brno (Kataster Brno-město, Bez. Brno-město). Burg Špilberk. Neuzeit. Befestigung. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

„Staré Zámky“. Starší doba hradištní. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Na podzim roku 2005 našli bratři M. a R. Malečkoví u vodní nádrže ležící pod severovýchodními svahy hradiště „Staré Zámky“ (k lokalitě podrobněji Čížmář 2004, 92-93, zde pod heslem „BRNO-LÍŠEŇ 3“) dva bohatě zdobené kovové artefakty. Jedná se o drobnější zlacené pásové kování lité z bronzu a nesoucí charakteristické prvky značně pokročilého avarského stylu – liliovité ryté motivy na podkladu s jemným puncováním (obr. 73: 1). To lze zejména na základě materiálu z okruhu avarsko-slovanských pohřebišť datovat do 2. poloviny 8. století (např. Justová 1990, 53, 67-74; Zábajník 1991, 241). Samotnému závěru „avarské doby“ patrně náleží i drobná zlacená faléra, lisovaná z bronzového plechu a zdobená silně geometricky stylizovaným vegetativním ornamentem (obr. 73: 2). Prezentované předměty lze tak spojovat s vlastními počátky hradiška, založeného zřejmě právě v 2. pol. 8. stol. a zničeného požárem až někdy na konci 10. stol. (např. Poulik 1948-1950, 99-106).

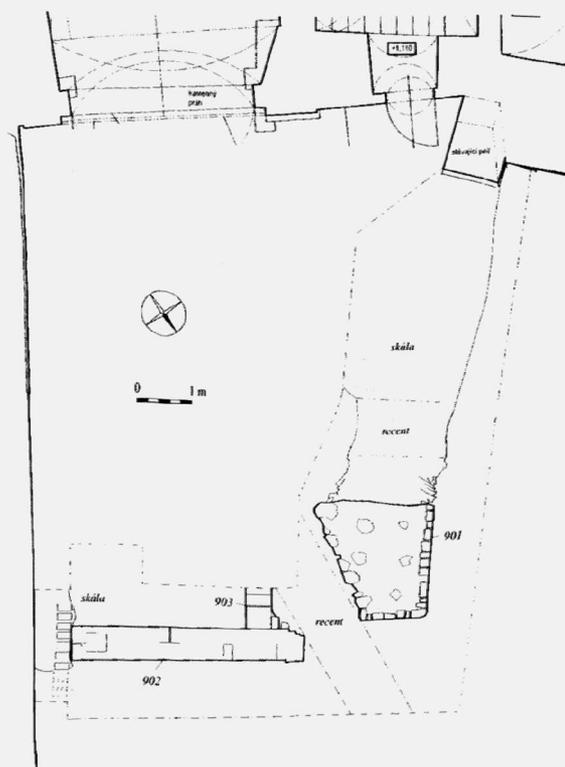
Pavel Fojtík, Mojmír a Radim Malečkoví

Literatura

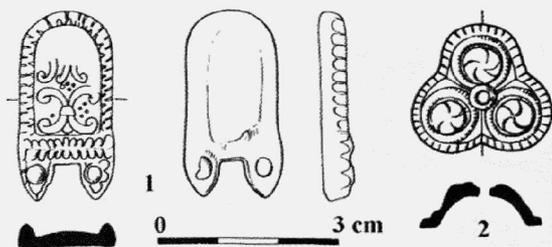
- Čížmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha.
- Justová, J. 1990: *Dolnorakouské Podunají v raném středověku*. Praha.
- Poulik, J. 1948-1950: *Jižní Morava – země dávných Slovanů*. Brno.
- Zábajník, J. 1991: Seriation von Gürtelbeschlaggarnituren aus dem Gebiet der Slowakei und Österreichs (Beitrag zur Chronologie der Zeit des awarischen Kaganats). In: Čilinská, Z. (ed.), *K problematike osídlenia stredodunajskej oblasti vo včasnóm stredoveku*, Nitra, 219-321.

Resumé

Brno (Kataster Líšeň, Bez. Brno-město). „Staré Zámky“. Die awarisch-slawische Periode (2. Hälfte des 8. Jh.). Einzel-fund. Oberflächensammlung.

Obr. 72. Brno-Špilberk, předbrání. Půdorysný plán zjištěných archeologických situací. Brno-Špilberk, Grundriss der festgestellten Befunde vor dem Tor.

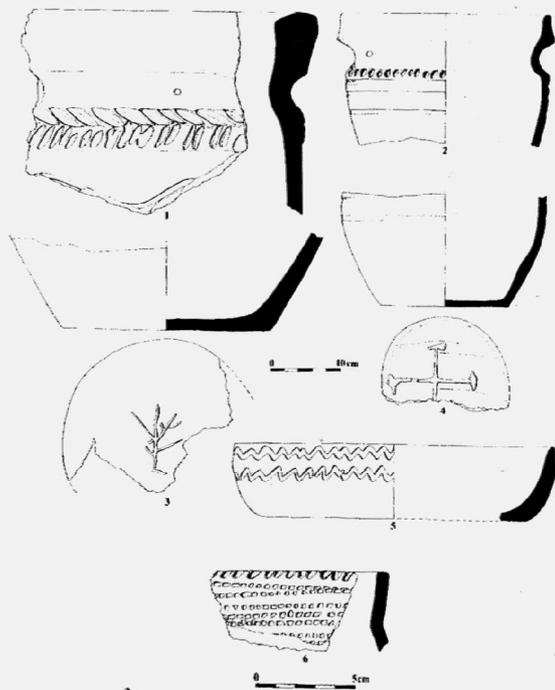

Obr. 73. Brno-Líšeň, „Staré Zámky“. Kovové artefakty nalezené na severovýchodních svazích hradiska. Brno-Líšeň, „Staré Zámky“. Die Metallartefakten aus dem nordöstlichen Hang des Burgwalls.

BRODEK U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)

„Za zámek“. Středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Počátkem měsíce března byly zahájeny zemní práce vyvolané výstavbou nové skladovací haly a stavbou místní komunikace v areálu firmy Stavbros, spol. s r. o., v Brodce u Prostějova v poloze „Za zámek“. Při skrývce nadložní vrstvy, dosahující místy mocnosti až 70 cm, se na světlém sprašovém podloží vyrýsovalo několik tmavších skvrn signalizujících přítomnost archeologických objektů. Těch si všiml při náhodné návštěvě Brodce u Prostějova Mgr. Pavel Moš, archeolog Muzea Prostějovska v Prostějově, který své zjištění kon-

Obr. 74. Brodek u Prostějova. Středověká keramika z objektů. Brodek u Prostějova. Keramikauswahl aus dem Objekten.

zultovala s pracovníky prostějovského pracoviště ÚAPP Brno. Výsledkem vyvolaného jednání s jednatelem firmy panem Vladislavem Hanslíkem bylo uzavření smlouvy o provedení záchranného archeologického výzkumu. Ten byl realizován ve dnech 27. až 29. března 2006. Bylo prozkoumáno 6 objektů, z toho 5 středověkých a jeden z přelomu halštatu a starší doby laténské.

Středověké objekty jsou datovány do druhé poloviny 12. až první poloviny 13. století. Ve třech případech se jednalo o exploatační jámy (K 503, 505 a 506), nesoucí stopy po charakteristické těžbě spraše, dále o kotlovitou jámu kruhového půdorysu (obsahovala vedle kolekce keramiky i kompletní kostru psovité šelmy) a konečně o spodní část kruhové pece (K 501), zbudované v zásypu pozdně halštatského objektu. Na tomto místě je třeba poznamenat, že zbytky podobných zařízení byly zachyceny i ve třech dalších středověkých objektech. Pec situovaná na východní straně objektu K 503 byla doplněna široce oválnou předpeční jámou, jejíž dno se nacházelo 70 cm pod úrovní pece. To umožňovalo její obsluhu vestoje. V západní části objektu K 505 se nacházela kotlovitá jáma s podhloubenou západní stěnou. Povrch jámy byl beze zbytku do hloubky několika centimetrů propálen. Někdejší podoba této pece a její využití nám nejsou známy. Pozůstatky pece se rýsovaly také v neprozkoumané části objektu K 506. Na základě charakteru středověkých objektů se domnívám, že se podařilo odkrýt část výrobního okrsku, situovaného na okraji někdejší osady. Nálezy železné strusky a blízkost vodního toku evokují existenci kovářské dílny.

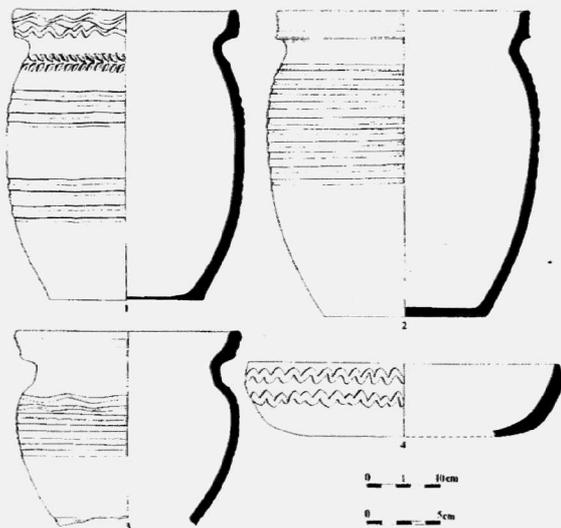
Středověká keramika (obr. 74 a 75) je vesměs archaická se zřetelnými mladohradištními tradicemi. Z objektu K 501 byl vyzvednut zlomek cylindrického hrdla hrnce, reflektující vlivy ze sousedního Polska.

Závěrem několik slov k možné interpretaci středověkých nálezů z polohy Za zámek. Profesor Jan Šrot se ve svém článku K otázce Nebštých u Brodce (Šrot 1984) pokusil identifikovat v terénu zaniklou osadu uvedeného jména. Na základě nalezených drobných zlomků keramiky ze 14. století ji situoval do blízkosti prameniště vody (jižně od námi sledované polohy) s pomístním názvem Štipla. Z pohledu jazykovědce Františka Kopečného se jedná o zkomoleninu původního názvu Neustift, Nebstich, Nebštých - zdrobnělina Štíftl - Štipla. Slovo Neustift značí totiž v doslovném překladu nové založení, tedy Lhotu. Patří do okruhu „Jesních“ jmen s koncovkou - stift, přesahujících kdysi z Rakouska na Moravu (Šrot 1984, 24). Domnívám se, že starobylý charakter nalezeného souboru, jenž zahrnuje ještě i mladohradištní složku, ukazuje spíše na souvislost se středověkým Brodskem než s kolonizační osadou Nebštých. Podle listinných dokladů je Brodek u Prostějova doložen od konce 13. století (Kopečný 1985, 6).

Miroslav Šmíd

Literatura

- Kopečný, F. 1985: Jména obcí a osad prostějovského okresu, *Studie Muzea Prostějovska v Prostějově*.
 Šrot, J. 1984: K otázce Nebštých u Brodce, *Zpravodaj 2/8, Muzeum Prostějovska v Prostějově, Prostějov*, 22-24.

Obr. 75. Brodek u Prostějova. Středověká keramika z objektů.
Brodek u Prostějova. Keramikauswahl aus dem Objekten.

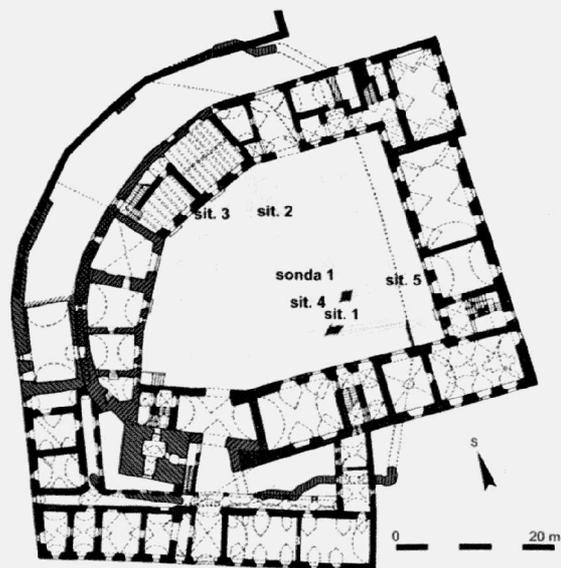
Resumé

Brodek u Prostějova (Bez. Prostějov). „Za zámekem“. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

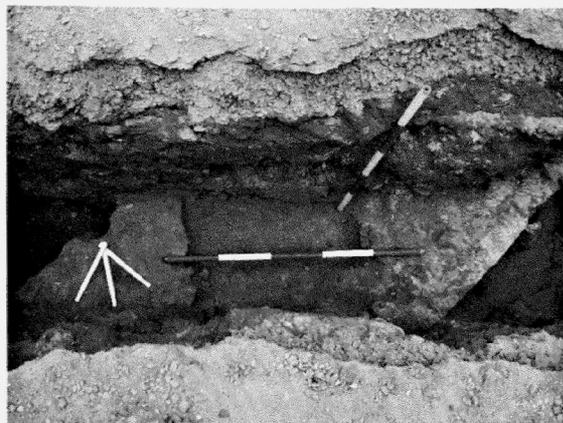
ČEJKOVICE (okr. Hodonín)

Intravilán obce, parc. č. 434. Středověk, novověk. Tvrz. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum probíhal v souvislosti s rekonstrukcí inženýrských sítí a komunikací od května do začátku

Obr. 76. Čejkovice, tvrz. Celkový plán s vyznačením výkopů a pozitivních situací.
Čejkovice, die Feste. Gesamtplan mit ausgezeichneten Aushüben und Fundstellen.

Obr. 77. Čejkovice, tvrz. Zeď zaniklého východního křídla.
Čejkovice, die Feste. Mauern des verfallenen Ostflügels.

srpna 2006. Při výkopových pracích v prostoru nádvoří tvrze byly zachyceny četné doklady středověkého a raně novověkého osídlení (obr. 76).

Raně gotickou komendu založili templáři v první polovině 13. století. První písemná zmínka pochází z roku 1248. Po zrušení templářského řádu roku 1312 tvrz přechází do panských rukou. Gotická tvrz byla přestavěna na zámek v renesančním a barokním slohu (Plaček 2001,).

Při výzkumu byly objeveny mocné kamenné zdi bývalého východního gotického křídla, které zaniklo při renesančních úpravách tvrze (obr. 77).

Ze zásybu někdejších sklepních prostorů byl získán menší soubor především zlomků keramiky. Ze zvířecích kostí se jednalo o domácí savce (tur, prase, ovce/koza a kur) a o lovné druhy (jelen, srnec, zajíc).

Na jiných místech nádvoří se nacházely zasypané zahloubené jámy neznámé funkce a často i neznámého stáří (obr. 78). Výjimečným nálezem byla jáma s propálenými stěnami a dnem, na němž spočívala vrstva uhlíků a několik zlomků strusky. V tomto případě se jednalo o zahloubenou část pece či jiného výrobního objektu se stopami pyrotechnických aktivit.

Po celou dobu výzkumu byly porůznu nalézány jednotlivé lidské především zlomků keramiky, které pocházejí z narušených hrobů. Nádvoří tvrze nebylo využíváno jen pro komunikační účely, ale také k pohřbívání. Téměř tři desítky kostrových hrobů byly v tomto prostoru odkryty již v roce 1977 (Tribula - Bednaříková 1980, 205).

K poznání hmotné kultury 14.-15. století přispěly vedle keramiky rovněž kovové předměty, z nichž lze jmenovat bronzovou obdélnou přezku, železný hřebík a masivní železný hrot šípů. Stavební aktivity v souvislosti s přestavbou tvrze dokládají nálezy pálených cihel a střešní krytiny.

Ulice Peckova, ppč. 716/4. Středověk. Sidliště. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavbou rodinného domu v intravilánu Čejkovic bylo dokumentováno souvrství prachovité hlíny (SJ

3, 4), obsahující drobné uhlíky, zvířecí kosti, mazanici a zlomky keramických nádob, datovatelných do 1. poloviny 15. století. Souvrství spočívalo na sprašovém podloží v hloubce 160 cm pod současným terénem (obr. 79). Tuto situaci lze interpretovat jako relikv zhloubeného objektu.

Dosud se předpokládalo, že středověký půdorys Čejkovic byl vymezen areálem tvrze a návší kolem potoka Prušánky (Kuča 1996, 466). Referovaný výzkum doložil, že středověký půdorys obce sahal minimálně 200 m severozápadně od kostela sv. Kunhuty směrem na Čejč.

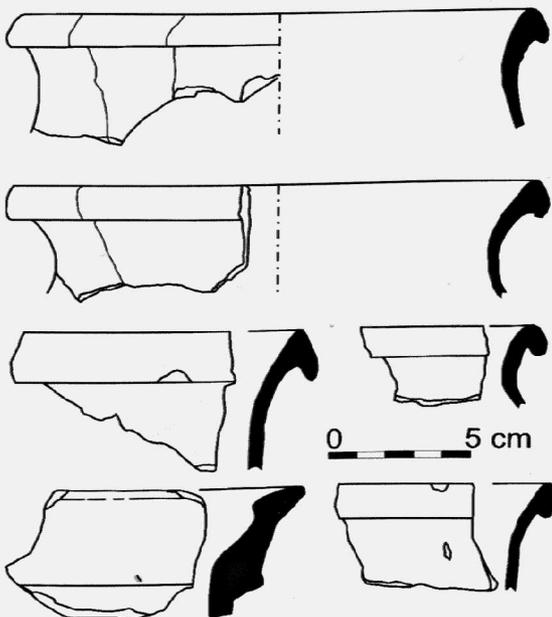
Podle nejstarších map existovala jižní část Peckovy ulice již v druhé polovině 18. století. Ve stavbou dotčeném prostoru se nacházela proluka po minimálně dvou usedlostech. Ještě v 70. letech 19. století tudy vedla komunikace směřující k potoku Prušánka. V následujících letech byla proluka zastavěna třemi domy, komunikace pak probíhala v severní části proluky. V druhé polovině 20. století došlo k postupné demolici domů a ke stavbě současné prodejny potravin.

Zhloubený objekt zanikl patrně násilně. Svědčí o tom zlomky mazanice s otisky konstrukčních prvků nadzemní části domu dřevohliněné konstrukce. Příčinou zániku mohla být jedna z četných válečných událostí, které postihly Čejkovice v 15. století. Nevelký rozsah stavebních prací nedovoluje blíže specifikovat situaci dotčeného prostoru.

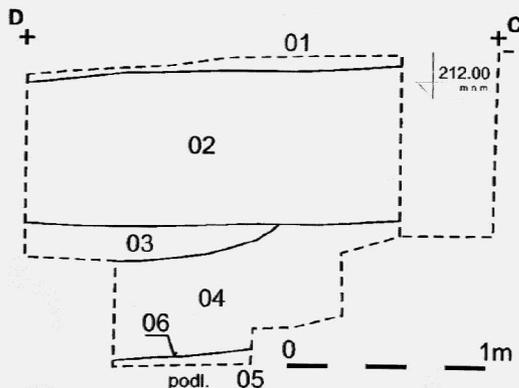
František Kostrouch

Literatura

Kostrouch, F. 2006: *Čejkovice, ul. Peckova, ppč. 716/3, 716/4*. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě rodinného domu p. Červenky. Archiv MM Hodonín.

Obr. 78. Čejkovice, tvrz. Sonda 1, vrstva 0101, výběr nálezů keramiky.
Čejkovice, die Feste. Sondage 1, Schicht 0101. Auswahl der Keramik

Obr. 79. Čejkovice, Peckova ulice. Jižní profil.
Čejkovice, Peckova StraÙe. Das Südprofil.

- Kostrouch, F., Štívová, Z. 2006: *Čejkovice, tvrz.* Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. Archiv MM Hodonín A-2610.
- Kuča, K. 1996: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 1. díl A-G, Praha.
- Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hradů a tvrzí*, Praha., 165–168.
- Tribula, J., Bednaříková, J. 1980: Archeologický výzkum gotické tvrze v Čejkovicích (okr. Hodonín), *Vlastivědný věstník moravský* 32, 202–207.

Resumé

Čejkovice (Bez. Hodonín). Intravilan Gemeinde, Parzelle Nr. 434. Mittelalter, Neuzeit. Feste. Rettungsgrabung.

Čejkovice (Bez. Hodonín). Peckova Strasse. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

DIVÁKY (okr. Břeclav)

„Padělky za humny“. Střední a mladší doba hradištní. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

Na ostrožně jižně Divák, v místech orbou narušovaného pohřebiště, byla roku 2005 a 2006 provedena již šestá a sedmá etapa školního záchranného antropologicko-archeologického výzkumu, při němž bylo zachyceno 37 hrobů ze střední a mladší doby hradištní. Tři středohradištní hroby byly výklenkové podmolového typu. Zvláště pozoruhodný je hrob ženy pohřbené ve skrčené poloze na okraji pohřebiště u kruhové jámy s téměř kompletní kostrou ovce nebo kozy staré 1,5 až 2 roky (určila M. Nývltová Fišáková). Jeden středohradištní hrob, uložený v bočním výklenku, obsahoval srp, náušnice a korálky. Další středohradištní hrob muže s nožem byl uložen v hrobové komoře překryté dřevěnou konstrukcí zapuštěnou do stěn. V mladohradištních hrobech se našly esovité záušnice, mince a nože.

Josef Unger

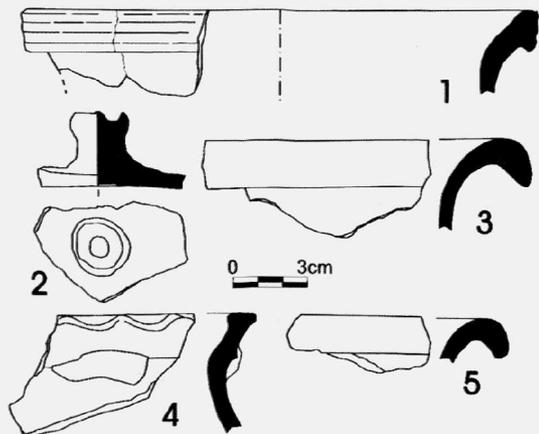
Resumé

Diváky (Bez. Břeclav), „Padělky za humny“. Gräberfeld. Mittlere und jüngere Burgwallzeit.

HODONÍN (okr. Hodonín)

Bratislavská ulice, parc. č. 3540. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Počátkem října 2006 byl proveden archeologický výzkum při výstavbě kanalizační přípojky ke kulturnímu domu EHO

Obr. 80. Hodonín, ul. Bratislavská. Výběr zlomků keramických nádob ze 14. století.

Hodonín, Str. Bratislavská. Auswahl der Keramik aus dem 14. Jahrhundert.

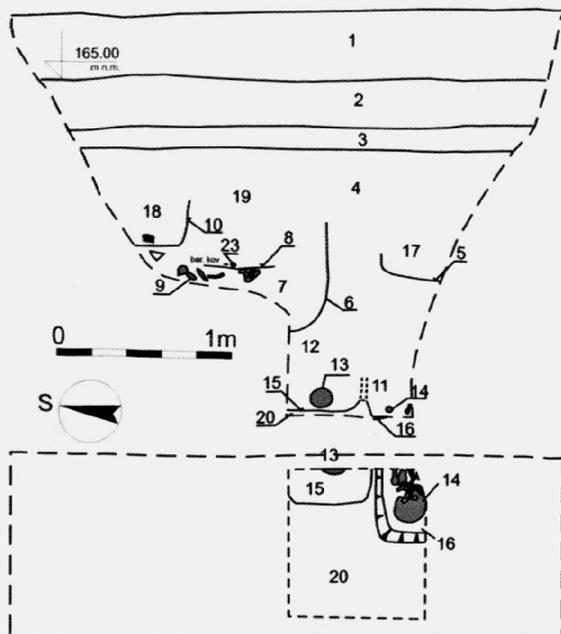
v historickém jádru Hodonína. V dotčených místech se do 50. let 20. století nacházela budova panského pivovaru, který zanikl krátce po roce 1905. Přípojkou byly narušeny dva sklepy vyzděné z cihel na vápenno-cementovou (?) maltu. Cihelná podlaha se nacházela v hloubce 2 m pod současným terénem. Na profilech byly patrné mocné recentní zásypy z demolice budovy. Pouze v severní části výkopu byl dochován relikt původní stratigrafie. Na podloží, tvořeném tmavým hnědožlutým pískem a zachyceném v hloubce 1,2 m, ležela mocná kulturní vrstva s keramickými zlomky nádob a se zlomky kostí větších hospodářských zvířat. Keramiku lze na základě četných analogií datovat do průběhu 14. století (obr. 80). Výzkumem byla dokumentována patrně poslední stavební fáze pivovaru z konce 19. století. Středověká kulturní vrstva souvisí s blíže neurčitelným osídlením předhradí hodonínského hradu.

Masarykovo náměstí. Středověk, novověk. Město, hřbitov. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum u kostela sv. Vavřince na Masarykově náměstí v Hodoníně byl prováděn počátkem listopadu 2006 v souvislosti s přívodem vody k plánovaným kašnám. Protlaková jáma situovaná 11 m jihovýchodně od kostela porušila horizont s kosterními pozůstatky zemřelých jedinců. Pro vyhodnocení situace byla u jižní šikmé stěny položena mikrosonda, která mj. částečně odkryla dva neporušené kostrové pohřby. Sondou hlubokou 230 cm byla zachycena stratigrafie pohřbů v minimálně pěti úrovních nad sebou (obr. 81). Zdokumentováno bylo celkem 8 hrobových jam, přičemž koster-

ní pozůstatky byly patrné na profilech pouze v pěti případech. Zemřelí byli ukládáni do hrobů v dřevěných rakvích sbitých železnými kovanými hřebíky. Orientace dokumentovaných pohřbů byla ve všech případech západovýchodní. Přídavky obsahoval pouze pohřeb SJ 23, a to ve formě neidentifikovatelného předmětu z barevného kovu. Zásadním zjištěním byla úroveň, ve které se tyto pohřby nacházejí. V době zániku hřbitova ležely první pohřby jen cca 50 cm pod terénem, který je doložen souvrstvím s obsahem stavební suti (SJ 2 a 3). Nejhlubší pohřeb byl v hloubce 160 cm od stejné úrovně zapuštěn do písčité vrstvy (SJ 20) s ojedinelou středověkou keramikou. Vyložení intaktní písčité podložky zachyceno nebylo. Pokračování mladohradištního pohřebiště, odkrytého před nedalekou radnicí (Klanica 1974, 74), se sondou nepodařilo prokázat. Sondou byl rovněž vymezen minimální rozsah hřbitova v prostoru jihovýchodně od kostela. Neobvyklé je velké množství především středověké keramiky ze 14.–15. století, která pochází ze zásypů jednotlivých hrobů, což se na podobných nekropolích nachází jen výjimečně. Lze předpokládat, že mladší hroby narušily při rozšiřování hřbitova původní středověká souvrství. Zásypy hrobů uzavíral horizont stavební suti, ve které se vedle nahodilých raně novověké keramiky nacházely rovněž fragmenty omítky s vápenným nátěrem. Omítka a stavební materiál může pocházet z barokního kostela, který byl upravován v 80. letech 18. století, případně také ze hřbitovní zdi, která obklopovala pohřebiště.

Počátky kostela sv. Vavřince lze nepřímou klást k roku 1240, kdy je v písemných pramenech zmiňována fara. Původní kostel měl západovýchodní orientaci, což je rozdíl 90°

Obr. 81. Hodonín, Masarykovo náměstí. Východní profil a půdorys protlakové jámy s úrovněmi pohřbů. Hodonín, Masarykovo Platz. Das Ostprofil und Grundriß des Aushubs mit einzelnen Gräberniveaus.

oproti současnému stavu. Tato stavba byla kolem roku 1668 nahrazena barokním kostelem, přestavěným v letech 1780–1786. Kolem kostela se rozkládal původní městský, tzv. Přední hřbitov. Jeho zrušení je kladeno již na počátek 18. století (Hlavinka – Noháč 1926, 60) či do roku 1784 (Novák 1967, 8). Tehdy vznikl nový hřbitov vedle panského dvoru, na kterém byla v letech 1720–1722 postavena kaple sv. Kříže.

František Kostrouch

Literatura

- Hlavinka, Noháč 1926: Hodonský okres. *Vlastivěda moravská*, sv. 44. Brno.
- Klanica, Z. 1974: Mladohradištní pohřebiště v Hodoníně (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 1973, 74.
- Kostrouch, F. 2006a: *Hodonín, Masarykovo náměstí – ul. Jánošíkova*. Předběžná nálezoř zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě vodovodu na Masarykovo náměstí. Archiv MM Hodonín A-2660.
- Kostrouch, F. 2006b: *Hodonín, ul. Bratislavská, p.p.č. 3540*. Nálezoř zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě kanalizace ke kulturnímu domu EHO. Archiv MM Hodonín A-2678.
- Kostrouch, F. v tisku: Nové archeologické nálezy v Hodoníně. *Muzejní občasník Masarykova muzea v Hodoníně*.
- Novák, V. 1967: Kolik bylo v Hodoníně hřbitovů? Zrnka a zrníčka z dob dávných i nedávných. *Kulturní kalendář města Hodonína*, březen 1967, 8.

Resumé

Hodonín (Bez. Hodonín). Bratislavská Strasse, Parzelle Nr. 3540. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Hodonín (Bez. Hodonín). Masarykovo Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Friedhof. Rettungsgrabung.

HOSTĚRADICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Středověk, novověk (15.–16. století). Středověká vesnice. Záchranný výzkum.

V listopadu 2006 byly sledovány trasy kanalizace a stavby mostu v rámci rekonstrukce průtahu obcí Hostěradice. Sledované území s nálezy se na ZM ČR 34-11-14 v měřítku 1 : 10 000 nachází v okolí bodu 356 mm od západní sekční čáry a 301 mm od jižní sekční čáry. V profilech kanalizace se na jihovýchodním okraji historického jádra obce podařilo zachytit 5 zahloubených objektů, které můžeme podle sporadických nálezů datovat do průběhu 15. a 16. století.

Zdeněk Čížmár

Resumé

Hostěradice (Bez. Znojmo). Spätmittelalter (15. Jh.), Neuzeit (16. Jh.). Mittelelterliches Dorf. Rettungsgrabung.

HRANICE (okr. Přerov)

Masarykovo náměstí. Vrcholný středověk. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Ve dnech 22.3. až 24.7.2006 proběhl záchranný výzkum na ploše Masarykova náměstí v Hranicích na Moravě. Identifikace lokality je možná na mapovém listu ZM ČR (M 1 : 10 000) číslo 25-12-22: Z : 12 – J : 123; Z : 19 – J : 125; Z : 20 – J : 118; Z : 11 – J : 108. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Výzkum byl zapříčiněn stavební akcí „Regenerace historického jádra města Hranice“, která zahrnovala novou úpravu povrchu náměstí, včetně nového dláždění, výměny staré kanalizace a také odvlhčení domů obklopujících obvod náměstí. Výzkum se soustředil především na dokumentaci a vzorkování profilů výkopů kanalizace a sanačních výkopů u domů. Trasa nové hloubené kanalizace byla také prozkoumána za pomoci sond 1–4. Podloží na Masarykově náměstí je tvořeno jíly žluté a šedé barvy. Na povrchu náměstí se nachází recentní vrstvy do mocnosti 0,60 metru, pod nimiž leží dvě novověké vrstvy dláždění z valounů. Pod nimi se objevují jílovité vrstvy z období vrcholného středověku. Ze zajímavých sídlištních vrstev stojí za zmínku vrstva 0175, obsahující velké množství dřeva (odštěpky, třísky, proutí aj.), a vrstva 0169, 0170, obsahující velké množství zlomků mazanice, které lze patrně interpretovat jako stopu po planýřce dřevohlinitých staveb. Pozoruhodný je nález novověkého vodovodního potrubí postaveného ze dřevěných trubek. Podobné potrubí bylo zkoumáno také v roce 1994 v Radniční ulici (Večeřa 2004). Rovněž nález sklepních prostor na ploše náměstí byl překvapující, protože při odstranění recentních vrstev nebylo zjištěno žádné základové zdivo nadzemní konstrukce. Sklepní prostory byly zbudované z kamene na maltu a tvoří je dvě obdélné místnosti, které jsou spolu spojené. Vstupní otvory do obou místností tvoří šachty z plochy náměstí. Oba vstupy byly v druhé polovině 20. století zabetonovány.

Zámek. Vrcholný středověk. Novověk. Zámek. Záchranný výzkum.

Na podzim roku 2006 byly zahájeny stavební úpravy zámeckých sklepů a jejich přeměna na klubové zařízení. Identifikace lokality je možná na mapovém listu ZM ČR (M 1 : 10 000) číslo 25-12-22: Z : 12 – J : 147; Z : 13 – J : 142; Z : 14 – J : 147; Z : 14 – J : 142. Vzdálenosti jsou uvedeny v milimetrech od západní (Z) a jižní (J) sekční čáry.

Zámecké sklepy se nacházejí v místě předhradí, které vzniklo při perněstejské přestavbě hradu. Původně čtyři sklepy jsou situovány v jednotraktovém uspořádání podél jižního okraje ostrožny a přiléhají ke kamenné hradbě. Tři sklepy jsou zachovány dodnes a jsou zaklenuty valenou klenbou, podobně jako čtvrtý, nejzápadnější položený sklep, který byl zničen v minulosti. Dále byl prozkoumán solitérní sklep uprostřed plochy bývalého předhradí, který má stejnou orientaci jako ostatní sklepy a je s ostatními propojen chodbou. V roce 2006 se stavební práce soustředily na statické zpevnění zdiva sklepů, na blízké hradby a bašty. Následně byla snížena úroveň podlah ve sklepení a také došlo k odstranění záspy ze zničeného sklepa. Podlahu sklepení v době výzkumu tvořila hnědá hlína s množstvím malých zlomků cihel a břid-

lice. V minulosti byla podlaha pokryta patrně právě tímto materiálem. Pod hlinitou vrstvou je dobře patrná vrstva žlutohnědého písku. V nejvýchodnějším sklepe byla pod pískem zjištěna vrstva valounů, nejspíše část původního pokryvu podlahy sklepa. Níž bylo již jen podloží, které je tvořeno říčními valouny, pískem a šedým jílem. V roce 2007 budou stavební práce pokračovat výkopem přípojek inženýrských sítí, zaklenutím zničené části sklepa a vyhloubením stavební jámy pro přístavbu zázemí klubu na ploše bývalého předhradí.

Jakub Vrána

Literatura

Večeřa, P. 2004: *Hranice, Radniční*. Nálezová zpráva, archiv NPÚ ÚOP v Olomouci.

Resumé

Hranice (Bez. Přerov). Masarykovo Platz. Spätmittelalter. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Hranice (Bez. Přerov). Schloss. Spätmittelalter. Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

HRUBÁ VRBKA (okr. Hodonín)

„Březůvky“. Střední doba hradištní. Sídliště. Povrchový sběr.

Při povrchovém sběru prováděném v roce 2006 Martinem Ďugou na katastru obce Hrubá Vrbka byla v trati Březůvky objevena nová polykulturní lokalita. Její poloha na severním svahu výrazné terénní vyvýšeniny o nadmořské výšce mezi 340–370 m je na ZM ČR 1 : 10 000 (list 35-11-22) určena okolím bodu o souřadnicích 440/85 mm od Z/J s.č. Nalezený soubor keramických zlomků s charakteristickými rysy velkomoravské periody zřetelně svědčí pro zařazení do střední doby hradištní.

„Horní Padělky“. Střední doba hradištní. Sídliště. Povrchový sběr.

Další nová polykulturní lokalita byla objevena při povrchových sběrech, prováděných v letech 1999–2006 Martinem Ďugou v trati Horní Padělky. Její poloha na západním svahu mírného návrší o nadmořské výšce okolo 260 m je na ZM ČR 1 : 10 000 (list 35-11-23) identifikována okolím bodu o souřadnicích 95/265 mm od Z/J s.č. Z rámce souboru nálezu (srov. kap. Palcolit, Neolit a Doba bronzová) náleží do střední doby hradištní zlomky keramiky s charakteristickými rysy velkomoravské periody.

Jaromír Šmerda

Resumé

Hrubá Vrbka (Bez. Hodonín). „Březůvky“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

Hrubá Vrbka (Bez. Hodonín). „Horní Padělky“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

HRUŠOVANY NAD JEVIŠOVKOU (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Středověk. Středověká vesnice. Záchraný výzkum.

V rámci modernizace silnice Branišovice – Hevlín byly v letech 2005–2006 sledovány výkopy na trase Branišovice – Hevlín. Jejich součástí byla i rekonstrukce průtahu obcí Hrušovany nad Jevišovkou. Na východní straně náměstí se podařilo zachytit sled středověkých vrstev, které lze podle zlomků keramiky datovat do průběhu 15. století. Tyto vrstvy dokládají poměrně intenzivní rozvoj osady v období vrcholného středověku; dva uhlíkové horizonty představují možná zbytky dřeva použitého pro stavbu nadzemních objektů nebo se může jednat i o doklady požárů. Nálezy železné strusky pak ukazují na možnost soustředění železářské výroby v této části obce. Místo nálezu se nachází na ZM ČR 34-14-02 v měřítku 1 : 10 000 v okolí bodu 29 mm od západní sekční čáry a 120 mm od jižní sekční čáry. V prostoru hrušovanského náměstí je podloží tvořeno tenkou vrstvou spraše, která nasedá na šterkovou terasu řeky Dyje. Nadmořská výška v místě nálezu činí 181 m n. m.

Zdeněk Čížmář

Resumé

Hrušovany nad Jevišovkou (Bez. Znojmo). Mittelalter – 15. Jahrhundert. Rettungsgrabung.

JAVORNÍK (k. ú. Javorník-město, okr. Jeseník)

Zámek Jánský Vrch, parc. č.: 762. Středověk, novověk. Hrad, zámek. Záchraný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 14-22-01, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z. s. č. : mm od J s. č.): 26:362, 25:356, 22:357.

V prostoru východního předhradí zámku byl v měsíci květnu dokumentován výkop o délce cca 60 m a hloubce 1,2 m pro přípojku inženýrských sítí (kanalizace a vodovod) k budově klasicistního domku. Lokálně bylo ve výkopu zachyceno navětralé skalní podloží, větší část vrstev byla tvořena suťovými dorovnávkami terénu z období novověku, které byly prokládané komunikačními horizonty, z nichž nejvýraznější byla torza dvou valounových dlažeb. Zachycena byla i tenká (4 cm) požárová vrstva (k. 138) a torza čtyř porušených zdív. Významnější byla pouze zeď 904; jednalo se o kamenné základové zdivo stavby orientované ve směru sever-jih. Výkopem byl rozrušen východní líc zdiva. Délka zachyceného zdiva byla 5,15 m, síla zdiva byla kolem 1,2 m. V druhotných polohách bylo nalezeno několik fragmentů světlé oxidační tzv. krupičkové keramiky ze 14. století.

Ladislav Kašer, Pavel Šlézar

Resumé

Javorník. Schloss Jánský Vrch (Kataster Javorník-město, Bez. Jeseník), Parz. Nr. 762. Mittelalter, Neuzeit. Burg, Schloss. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (k. ú. Jihlava, okr. Jihlava)

Staré Hory III. Vrcholný středověk. Hornický a hutnický areál. Záchraný výzkum.

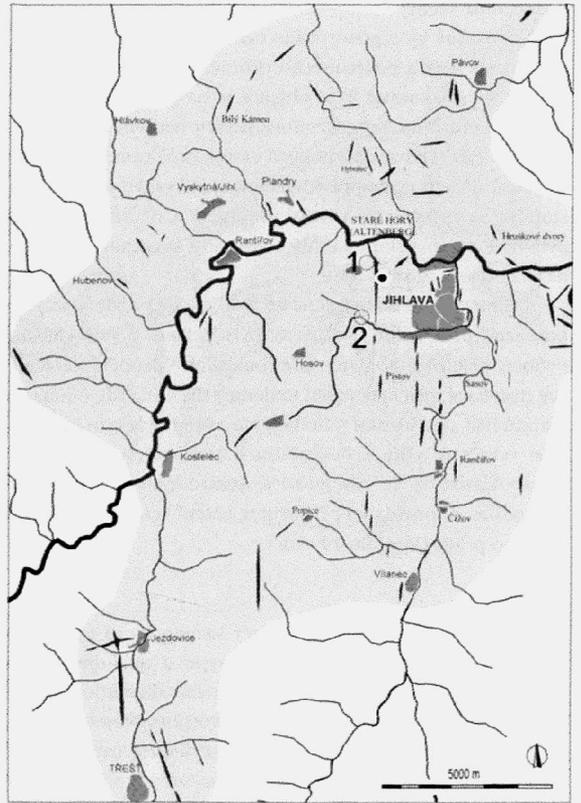
V září 2006 proběhl záchraný archeologický výzkum na lokalitě Jihlava-Staré Hory III (obr. 82). Výzkum byl vyvolán plánovanou stavbou prodejny společnosti Discount Plus a prováděla ho společnost Archaiia Brno, o. p. s. Lokalita se nachází na severozápadním okraji Jihlavy, asi 2000 m severozápadně od středověkého historického jádra města, a je součástí místní části Staré Hory (obr. 83: 1). Je situována v prostoru mezi ulicemi Jiráskova a ulicemi S. K. Neumanna. GPS souřadnice rohových bodů lokality jsou 49°24'32.92"N, 15°34'2.96"E; 49°24'31.91"N, 15°34'4.91"E; 49°24'31.31"N, 15°34'4.86"E; 49°24'31.11"N, 15°34'3.46"E.

Jedná se o rovný terén s nepatrným sklonem k severu až severovýchodu. Rozmezí nadmořských výšek lokality je 497–499 m n.m.

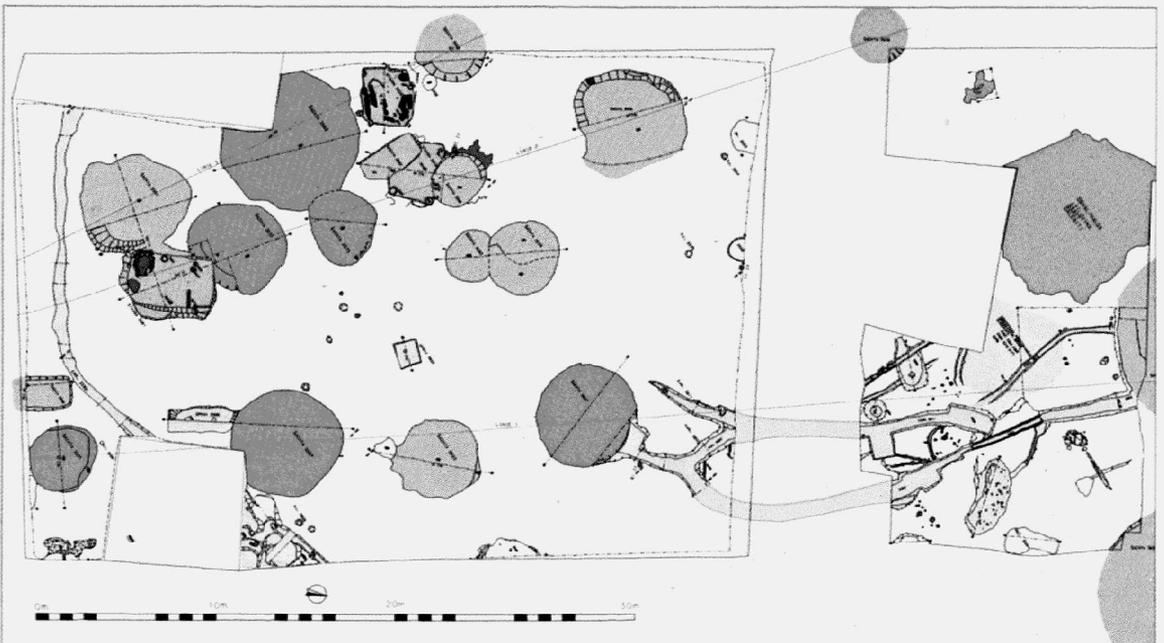
V nejstarší pramenné zmluvě z roku 1315 je lokalita uváděna pod názvem „Antiquus mons“, což naznačuje, že v této době existovalo povědomí o pracích z předchozích dob. O důlních pracích na lokalitě se dozvídáme i v letech 1517, 1541, 1577 a z počátku 17. století (Vosáhlo 1999, 56 – 58).

Pozůstatky staveb

Na výzkumné ploše byly identifikovány celkem 3 stavby dřevohliněné konstrukce, přičemž dvě z nich měly suterénní část. Jednalo se o pravidelné jámy s plochým dnem, kolmými stěnami a se vstupní šíjí. Obecně jsou v kontextu zkoumané lokality považovány za pozůstatky staveb sloužících v procesu těžby a úpravy rud, v procesu zpracování suroviny a v přidružených výrobních procesech (kovářství), možná je však i funkce obytná. V rohu suterénní stavby 3581 byla umístěna píčka s kamennou konstrukcí (obr. 84).

Obr. 83. Jihlava. Umístění zkoumaných lokalit (Staré Hory, č. 1 a Koželužský potok, č. 2).
Jihlava. Localisation der untersuchten Fundstellen (Staré Hory, Nr. 1 und Koželužský potok, Nr. 2).

Obr. 82. Jihlava. Plocha výzkumu Jihlava-Staré Hory Plus.
Jihlava. Grabungsfläche Jihlava-Staré Hory Plus.

Průzkumné šachty

Na lokalitě bylo pozorováno celkem 13 šachet, považovaných podle jejich povrchového průměru a podle charakteru zásepů za průzkumné. Tyto objekty se na povrchu jeví jako pravidelné oválné nebo kruhové útvary barevně odlišné od okolí. V nálezech ze zásepových vrstev průzkumných šachet se na lokalitě III zcela pravidelně a hojně vyskytuje keramika, stopově se vyskytovaly kovové předměty a strusky. Nalezena byla také dvě průzkumná díla, která jsou kvadratická (obdélná) již od samého povrchu.

Zajímavé jsou liniové série šachet, jejichž vzdálenosti jsou poměrně pravidelné. Rozlišeny byly celkem 3 linie, jejichž průběh přibližně kopíruje předpokládaný průběh starohorské dislokace, přičemž jejich vzájemný úhel se vždy o několik stupňů lišil a od ideální poledníkové osy S-J byly tyto šachetní linie vtyčeny vždy s odchylkou k severozápadu. Můžeme předpokládat, že se zde jedná o doklad systematické důlní prospekce, odpovídající příslušným ustanovením jihlavského horního práva (Vosáhlo 1998).

Těžní šachty

Výzkumem bylo zachyceno pět šachet, které pro jejich velikost a charakter materiálu v zásepě a okolním obvalu považujeme za těžní. Tyto objekty jsou charakteristické pravidelnými svislými kruhovými jámami většího průměru, s kolmými stěnami a nenalezeným dnem. Průměry ústí se pohybovaly v rozmezí 2–3,5 m, někdy i více.

K zajímavým patří situace šachet, v jejichž blízkosti se nacházejí objekty považované za pozůstatky úpravnických zařízení, ať už jde o pravidelné obdélné jámy nebo žlaby a koryta či jiné atypické struktury. Zpravidla se nacházejí do vzdáleností nanejvýš 3–4 m, většinou však je jejich vazba těsnější.

Příkladem existence vodotěžního zařízení, vázaného na výstupy ze šachet, je situace šachty 3607, kde se při jejím vyústění na povrch nachází obdélný objekt s vyúsťujícím kanálem přímo napojeným a s těsně sousedícím dalším kanálem. Tyto kanály jsou součástí větší úpravnické soustavy, vedoucí k severu.

Obr. 85. Jihlava. Plavící koryta na dřevorytu G. Agricoly. Jihlava. Flößgräben auf dem Holzstich von G. Agricola.

Ve třech případech vytvářely šachty markantně se projevující dvojice, přičemž dvě z těchto dvojic byly tvořeny vždy šachtou kruhovou a obdélnou. Vzájemné vzdálenosti šachet, měřeno od jejich středu, se pohybovaly v rozmezí 2,8–3,5 m.

Haldy a obvaly

Haldy byly složeny z vytěžených rudnin s křemenem několika typů a generací. Vizualně se hlušina hlubinného původu od povrchových materiálů výrazně lišila. Jemnozrnný až makroskopicky kompaktní křemen je charakteristický našedlou nebo černou barvou, která je odrazem přítomnosti grafitu. Významnými hlušinovými nerosty byly karbonáty.

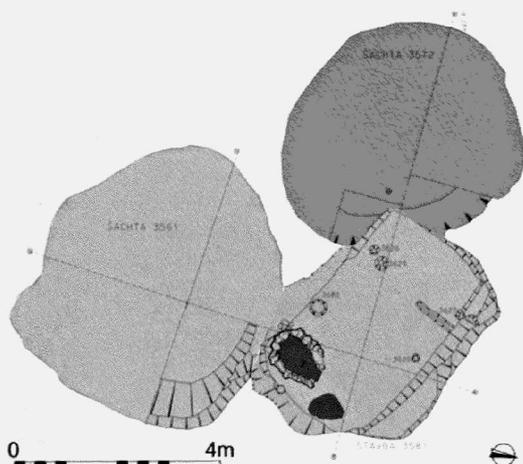
Další zbarvení je způsobeno limonitem (hnědá až žlutá barva) a jarositem (žlutá barva). Haldovina se vyskytovala v zásepě šachet a některých dalších objektů a dále v lokálních koncentracích velikosti až několik desítek metrů. U východní části lokality III, která se nacházela takřka bezprostředně v prostoru průběhu starohorské dislokace, bylo možno pozorovat, že nahromaděná hlušina a další horniny, deponované v haldách, v minulosti zvedly původní terén mnohem více než v jiných částech Starých Hor.

Pozůstatky jednotlivých zařízení na úpravu rudy

První skupinu tvořily obdélné jámy standardizovaných rozměrů. Dno těchto jam bylo vodorovné a ploché, stěny kolmé a rovné. Tyto objekty byly zapuštěny do podloží v hloubkách do 40 cm a nacházely se v malých vzdálenostech od šachet.

Druhou skupinu tvořily lineární kanály, někdy s doprovodnými kúlovými jamkami. Existenci takového typu objektů na hornických lokalitách dokládají i ikonografické prameny (obr. 85).

Třetí skupinou jsou objekty se stopami žaru, považované za ohniště nebo pece. Jediným nálezem tohoto druhu bylo pravidelné oválné ohniště 3553 bez vazby na stavby nebo úpravnické objekty, avšak ve vzdálenosti 2,2 m od středu šachty 3555. Tato skupina může představovat zbytky otevřených ohnišť nebo pecí používaných v různých fázích úpravy rud, nejpravděpodobněji ve fázi pražení.

Obr. 84. Jihlava. Stavba 3581 s pickou či ohništěm v interiéru. Jihlava. Bauobjekt 3581 mit Herd oder Feuerstelle im Innenraum.

Obr. 86. Jihlava. Plocha úpravárenské ho areálu.
Jihlava. Das Areal einer Aufbereitungsanlage.

Úpravna a prádelna rud

Takto označený areál se skládal ze specifické skupiny archeologických objektů, konstrukcí a uloženin. Nacházel se v severovýchodní části zkoumané plochy (obr. 86). Je příznačné, že byl situován v bezprostřední vazbě na těžební jámy, které zde vytvářely hlavní šachetní pásmo. Celý areál byl soustavou využívající přirozený spád terénu ve směru JJZ–SSV, v rozmezí nadmořských výšek 496,815–496,381 m, tj. s převýšením 43 cm v zachycené délce okolo 27 m.

Převažujícím druhem objektů jsou kanály, kterých bylo zjištěno několik svazků. Řada z nich fungovala s největší pravděpodobností současně, v jiných případech byla zjištěna stratigrafická návaznost. Hlavní kanály měly trapézovitý průřez, kdy v horní základně se šířka pohybovala mezi 65–82 cm a v dolní základně 45–55 cm. Hloubka kolidovala mezi 30–55 cm. Dno bylo zásadně ploché a hladké. Na hlavní kanály byly navázány výkopy, které byly charakteristické pravidelnými obdélnými tvary, plochým vodorovným dnem a velmi hladkými a rovnými stěnami. Tyto objekty byly pozůstatky nádržek či rezervoárů, ve kterých se usazoval rudonosný náplav a v konečném stadiu praní pak čistý rudní koncentrát. Vedlejší kanály měly průřez hranolový a byly zpravidla menší. Šířka se pohybovala mezi 25–35 cm. U kanálu 3570 byla pozorována i zajímavá původně dřevěná konstrukce, zjištěná ostatně již na lokalitě I roku 2002, asi 420 m jihozápadně – u první z objevených středověkých prádel a úprav. Jednalo se o stěnu či řadu kúlů průměru okolo 10–15 cm, které měly šikmo nebo ploše seříznuté dno a které po sobě zanechaly hustou linii jamek podél jedné ze stěn kanálu. Podoba původního zařízení a jeho přesné technické funkce nejsou blíže známy. Dno vedlejších kanálků bylo hladké, jejich průřez byl miskovitý nebo měl tvar U. Třetí skupinou jsou vyložené mělké a povrchové úzké kanálky, zachycené v severní části soustavy, které propojovaly jednotlivé větve zařízení, přičemž nepřesahovaly délku 1,7–2,1 m, šířku 11–20 cm a hloubku často jen několik centimetrů. Tyto kanálky působí dojemem, jako by šlo spíše o sadu regulační opatře-

ní, která měla zabránit rozlévání vody po pracovišti při zvýšeném průtoku soustavou. Dno těchto kanálků bylo již více nepravidelné a nebylo tak hladké, profil byl zpravidla trapézovitý nebo mělce miskovitý.

Zatímco archeologický obraz výzkumných ploch z let 2002–2005 má alespoň zčásti charakter sídliště, plocha zkoumaná v místě prodejny PLUS Discount je téměř výhradně areálem těžby a primární úpravy rud. Výzkum tak doplňuje a potvrzuje naše znalosti o této části lokality III, získané sondáží v místě kanalizace v roce 2005 (Hejhal 2006; Hejhal – Hrubý 2006).

Petr Hejhal, Petr Hrubý

Literatura

- Hejhal, P. 2006: *Jihlava-Staré Hory, U mlékárny – kanalizace*. Zpráva o provedení archeologického výzkumu. Číslo akce A 082/2005. Archaia Brno. Nепublikovaný rukopis
- Hejhal, P., Hrubý, P. 2006: Jihlava (okr. Jihlava), *Přehled výzkumů* 47, 234–249
- Vosáhlo, J. 1998: Metody vyhledávání průzkumu stříbrnorodných ložisek v rozmezí 13. až 18. století (se zřetelem k jihlavskému rudnímu revíru), *Stříbrná Jihlava*, 29–44.
- Vosáhlo, J. 1999: Přehled historie jihlavského hornictví. In: *Dolování stříbra a mincování v Jihlavě*, Jihlava, 52–65.

Resumé

Im September 2006 realisierte man eine Rettungsgrabung an der Fundstelle Jihlava – Staré Hory III. Es handelt sich um den Raum einer verödeten Bergbauagglomeration aus dem 13. Jahrhundert. Dokumentiert wurden die Überreste von Inspektions- und Förderschächten, Baureste und das Areal einer Erzaufbereitungsanlage.

JIHLAVA (k. ú. Pístov u Jihlavy, okr. Jihlava)

Pístov – Koželužský potok. Vrcholný středověk. Hornický a hutnický areál. Záchranný výzkum, environmentální analýzy.

V dubnu 2006 až lednu 2007 proběhl záchranný archeologický výzkum na lokalitě Jihlava Pístov – Koželužský potok. Výzkum byl vyvolán stavbou obchvatu silnice I/38 Jihlava-JIH a prováděla ho Archaia Brno, o.p.s.

Lokalita se nachází v nivě Koželužského potoka na jeho horním toku a na jeho pravém břehu (obr. 83:2). Je situována cca 40 m jižně od stávající komunikace II/602 Jihlava – Pelhřimov a 2300 m Z/ZJZ od kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě. Jedná se o nejsevernější ohyb Koželužského potoka a soutok s bezejmennou vodotečí, přítékající zleva od severozápadu. Nadmořská výška lokality je 521–522 m. Jedná se o ploché a nehluboké nivní údolí směru zhruba Z-V, přičemž svahy na jižním břehu potoka jsou o něco příkřejší než na povlném břehu severním. GPS souřadnice lokality jsou 49°23'37.19"N, 15°33'40.64"E. Byly dokumentovány dva sedimentární profily na Koželužském potoce s komponenty úpravy rud.

Sidelně historická topografie

Na délce Koželužského potoka a jeho bezejmenných přítoků západně a jihozápadně od Jihlavy se nacházejí celkem čtyři historicky známé areály zemědělských či předměstských sídlišť, které mohly mít zásadní vliv na archeobotanický a geochemický obraz, získaný rozbory v sedimentech profilů Koželužský potok I. a II. Jedná se o lokality Vysoká u Jihlavy (Hochdorf), Hosov (Hossau), Pístov (Pistau) a předměstí U koželužů (Cerdonium, Lederthal).

Metody odkryvu, exkavace práce se sedimentárními profily

Pro sondážní výzkumné práce byla zvolena obdélná základová jáma nejj jižnějšího z pilířů mostu, která se nacházela na samém jižním okraji potoční nivy a kterou bylo zasaženo původní pohřbené koryto Koželužského potoka, nacházející se na holocénní sedimentární bázi. Byly zaměřeny a začištěny profily Koželužský potok I a Koželužský potok II.

Botanické a chemické analýzy vzorků odebraných z profilu

Z profilů byly odebrány vzorky, které byly podrobeny palynologické, archeobotanické makrozbytkové, xyotomární a diatomární analýze (Kočár 2007).

Provedené environmentální analýzy zaznamenaly dynamické změny krajiny v okolí Jihlavy ve vrcholném středověku až novověku. Vysledované změny můžeme shrnout do několika etap.

V prvním období pozorujeme výrazné indikátory metalurgické a důlní činnosti (vysoké koncentrace těžkých kovů v sedimentu, vysoká koncentrace uhlíků a makrozbytků jedle, buku a smrku na bázi profilu). Studovaná situace má v tomto období charakter vodní nádrže přirozeného nebo umělého charakteru. Toto období končí na úrovni vrstvy 128 (pylový K1, makrozbytkový KPI, xyotomární horizont 1).

V následujícím období (K2, KP II a III) pozorujeme na diatomárním a makrozbytkovém a částečně i pylovém záznamu eutrofizaci studovaného sedimentu, prudký ústup primárních jedlobukových lesů ve prospěch indikátorů zemědělství

a sekundárních lesů – olšiny, porosty borovice, břízy a částečně smrku (začátek xyotomárního horizontu 2). Vlastní studovaná nádrž v tomto období intenzivně zarůstá vodní a mokřadní vegetací snad v důsledku eutrofizace. V tomto období pozorujeme také optimum indikátorů lidské činnosti na lokální úrovni (makrozbytky plevelů obilnin, rumištní vegetace), což snad souvisí s nárůstem intenzity osídlení v bezprostředním okolí studované situace, indikátory vlastní metalurgické činnosti však v takové intenzitě nepozorujeme.

Po tomto období můžeme pozorovat pravděpodobně určitý ústup zemědělské činnosti ve prospěch pěstování lučních porostů a pastvy dobytka v nivě potoka, dochází k opětovnému poklesu obsahu živin ve vodoteči (diatomární analýza). Na regionální úrovni (pylový záznam) k žádnému drastickému ústupu antropogenních indikátorů nedochází – pravděpodobně tedy jde o změny v blízkém okolí studovaného profilu a ve vlastní nivě potoka. Lesní společenstva zůstávají na podobné úrovni jako v předchozím období (xyotomární horizont 2).

Analýzy geochemické a mineralogické – vzorky odebrané z profilu

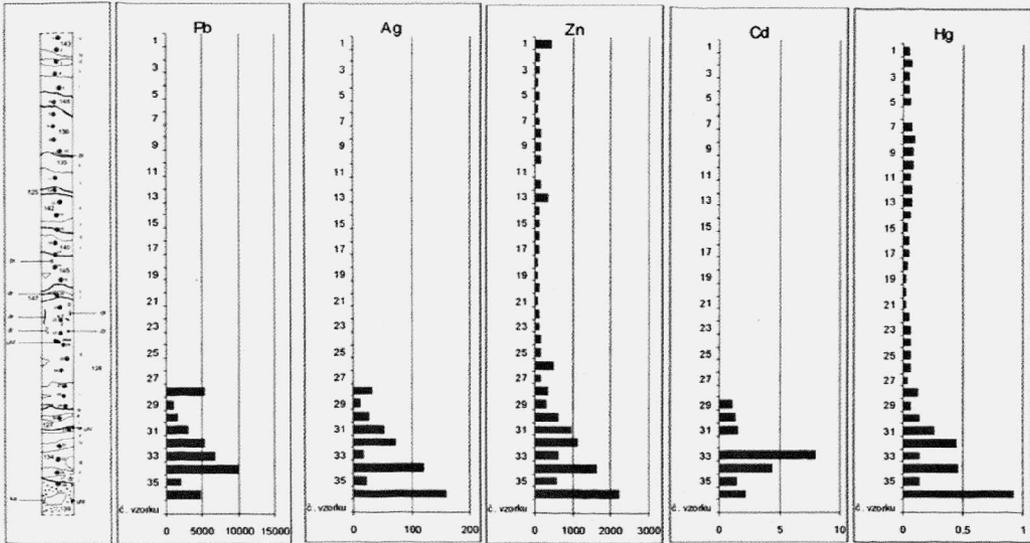
Odebrány byly čtyři vzorky sedimentů (cca 1 až 2 kg), u kterých bylo již v terénu pravděpodobně, že obsahují baryt. Číslo vzorků jsou shodná s označením vrstev, tak jak ho provedl objednatel. Vzorky sedimentů byly dlouhodobě sušeny při pokojové teplotě. Pak byly prohlédnuty pod binokulárním mikroskopem. U dvou vzorků, které měly již makroskopicky anomální obsahy barytu, byla část barytu ručně vyseparována a zvážena. Ze všech vzorků pak byla provedena chemická analýza metodou AAS. U vzorků, z kterých byl ručně separován baryt, byl obsah Ba dopočten.

Část vzorků (cca 0,5 kg) byla dále přeplavena na síť (0,2 mm), materiál zbylý po odkalení byl opět prohlédnut pod binokulárním mikroskopem. Přednostně byly vyhledávány rudní minerály, baryt, strusky a jiné technolity.

Analýzy geochemické a mineralogické – vzorky z profilové ho sloupce

Paralelně provedlo sérii komplexních geochemických analýz profilu II také specializované pracoviště České geologické služby. Tento postup byl zvolen kvůli vzájemné komparaci a verifikaci výsledků. Rozdíl mezi výše uvedenými analýzami a analýzami referovanými spočíval nejen v metodě zpracování vzorků, ale také v komplexnosti a v metodě odběru vzorků. V tomto případě byl odebrán vertikální sloupec celého profilu, a to za pomoci hliníkových pouzder, která se do profilu natloukla a kde vzniklá výplň byla z profilu odebrána „in situ“.

Teprve v laboratorních podmínkách byly z tohoto sloupce odebrány jednotlivé vzorky, přičemž druhotným efektem bylo navíc ještě preciznější rozlišení uloženin, pozorovaných přímo v terénu. Vzorky nebyly číslovány podle čísel uloženin, nýbrž pořadovým číslem 1–36 a k tomu přiřazenou hodnotou hloubky odběru v cm, a sice směrem shora dolů. Vzorky prošly následujícími úpravami a analýzami: Kvartace a pulverizace pod 63 μm (achátový box), stanovení vlhkosti, stanovení ztráty žháním, rozklad směsí kyselin s HF, stanovení Ag, Cd, Cu, Pb, Zn – plamenová atomová absorpční spektrometrie (FAAS), stanovení As, Bi – atomová absorpční spektrometrie s generací hydridů (HGAAS) a stanovení Hg.

Obr. 87. Jihlava. Histogram koncentrací barevných kovů v sedimentech profilu Koželužský potok II. Provedla Česká geologická služba.

Jihlava. Histogramm von Konzentrationen der Buntmetalle in Sedimenten des Profils Koželužský potok II. Durchgeführt von dem Tschechischen geologischen Forschungsamt.

Terénní archeologická situace

Geochemické a mineralogické analýzy byly provedeny ze vzorků, odebraných na východním řezu základového výkopu pro mostní pilíř, tj. na profilu Koželužský potok II, a to z následujících uloženin:

Vrstva 0131: Hnědý, nevytříděný sediment, převážně hrubě písčité. Obsahuje úlomky rozvětralých rul až do 5 cm velké. Již makroskopicky je zřejmé, že obsahuje značné množství barytu. Baryt je bílý nebo slabě žlutohnědě zbarvený limonitem, hrubě štěpný. Jeho ostrohranné úlomky mají proměnlivou velikost od zlomků 1 cm až po maximálně asi 5 cm. V písčité frakci jsou úlomky rul, běžné horninotvorné minerály (křemen, živce, biotit, muskovit), granát, baryt, grafit, amfibol (?), rutil (?).

Vzorek obsahuje relativně hojně ostrohranné úlomky neprůhledné, černé nebo hnědočerné (místy zeleně prosvítající), zelené nebo šedozelené sklovité strusky: ve vzorku o hmotnosti 0,268 kg bylo v písčité frakci pod binokulárním mikroskopem vyseparováno přes 30 úlomků strusky o hmot-

nosti 0,164 g. Velikost zlomků strusky je od 0,1 mm do cca 5 mm. Ve vzorku bylo dále zjištěno mnoho desítek zrn světle zelenými povlaky (povlaky malachitu a pravděpodobného pyromorfitu: některé povlaky, makroskopicky jinak nerozlišitelné, se rozkládají v HCl, jiné nikoli) a dále i přímo několik drobných světle zelených zrn (pravděpodobně opět malachit a pyromorfit).

Vrstva 0132: Hnědošedý, vytříděný, velmi jemně písčité sediment se značným obsahem prachovité až jílovité složky. Vzácně hrubší úlomky (ruly, křemen, křemen s grafitem) mají velikost do 3 cm. Makroskopicky je obsah barytu nepatrný. Vzácně obsahuje sediment uhlíky a kousky dřeva. V písčité frakci jsou úlomky výše uvedených hornin, běžné horninotvorné nerosty (křemen, živce, slidy), amfibol (příp. pyroxen), granát, grafit. Podobně jako ve vzorku 131 byla nalezena dvě zrna s trávově zelenými povlaky (malachit?).

Vrstva 0133: Hnědošedý, nevytříděný, převážně hlinitý sediment. Obsahuje běžně větší úlomky: zvětralé biotitické ruly, hydrotermálně alterované horniny s grafitem, pegmati-

Tab. 2. Přítomnost barevných kovů, charakteristických pro starohorské polymetalické zrudnění, v sedimentech 0131–0134 v profilu Koželužský potok II (obsahy v ppm).

Die Anwesenheit von Buntmetallen, charakteristisch für die polymetallische Vererzung von Staré Hory, in Sedimenten 0131-0134 im Profil Koželužský potok II.

prvek	vrstva 0131	vrstva 0132	vrstva 0133	vrstva 0134
Pb	14214	15941	11460	960
Ag	66	168	61	9
Cu	193	325	171	35
Zn	292	1628	764	211
Sb	0	0	0	0
As	238	209	203	127
Ba (hmot. %)	31,312	1,276	23,784	0,180

ty, rohovce a jemnozrnný šedý křemen do 4 cm velké. Baryt je makroskopicky hojný, bílý, hrubě štěpný, v úlomcích do 4 cm. Sediment obsahuje vzácně i uhliky. V písčité frakci jsou úlomky výše zmíněných hornin, jejich běžné horninotvorné nerosty (křemen, živce, slídy), granát, baryt, grafit. Ve vzorku byly nalezeny zcela ojediněle ostrohranné úlomky sklovité, šedozeleň strusky o velikosti cca 0,5 mm.

Vrstva 134: Šedohnědý, hrubě písčité sediment s mírně opracovanými úlomky až valounky do 3/4 cm velkými. Makroskopický obsah barytu je nízký. Relativně hojně obsahuje sediment kousky dřeva. V písčité frakci jsou úlomky rul, pegmatitů a jejich běžných horninotvorných nerostů (křemen, živce, slídy); dále pravděpodobně amfibol (více typů), granát, turmalín (?), kyanit (?). Pokud je v písčité frakci přítomen baryt, není rozlišitelný od živců. (tab. 2)

Analýzu uloženin, kterou provedla Česká geologická služba, lze charakterizovat následovně: Profil vykazuje silné nabožení ve spodní části, cca pod sedimentem v hloubce 109 cm (pod hloubkou 101 cm), u nějž je rovněž zvýšená koncentrace na povrchu, což se dá spojit s acidifikací, usnadňující transport tohoto prvku. Nepatrné zvýšení u Pb ve dvou nejsvrchnějších vzorcích by případně mohlo souviset s používáním olovnatého benzínu (obr. 87).

Ze spodní části profilu se vymyká předposlední vzorek v hloubce 137 cm, kde je u všech stanovených složek výrazné minimum. Vzorek má sice relativně vysokou vlhkost, ale v jiných částech profilu souvislost mezi vlhkostí a poklesem koncentrací nebyla pozorována, takže příčina je v něčem jiném (proplavený písek z úpravy rud?).

Nelze však vyloučit, že tento pokles souvisí s charakterem vzorku (povodňová událost?). Podobná minima, ale už ne u všech vzorků jsou zjištěna v profilu i na hloubkách 113 a 129 cm, přičemž i zde lze jevy vysvětlit charakterem vzorku. U vzorku ve 105 cm je pokles u Zn (Hg a Cu), ale na druhé straně vyšší koncentrace Ag a Pb, takže zde souvislost s charakterem vzorku není pravděpodobná (obr. 87).

Základní charakteristiky geochemických analýz

Je zřejmé, že vzorkované sedimenty (0130-0134) v profilu Koželužský potok II jsou anomálně obohaceny o těžké kovy (Pb, Zn, Cu, Ag, As) a baryum, což jsou zároveň kovy charakteristické pro starohorské zrudnění. Relativně nejméně je kontaminován vzorek z vrstvy 0134, i v něm jsou však obsahy sledovaných prvků zvýšeny nejméně o řád ve srovnání s předpokládaným „přírodním pozadím“. U ostatních vzorků jsou ve srovnání s „přírodními“ obsahy relativně nejméně zvýšeny obsahy zinku, arzenu a mědi (přibližně o řád), více u barya a olova (o tři řády) a stříbra (až o čtyři řády). Baryum je ve vzorcích v převažujícím množství jednoznačně vázáno na baryt. Vazba ostatních sledovaných kovů již není jednoznačná. Teoreticky lze předpokládat tyto formy vystupování kovů:

1) v primárních sulfidech. Tato možnost není příliš pravděpodobná, resp. kvantitativně významná. Sulfidy totiž relativně rychle zvětrávají a v pravděpodobně dlouhodobě zamokřených sedimentech, v oxidických podmínkách a při malé velikosti agregátů budou rychle rozloženy. Tento předpoklad potvrzuje i makroskopická absence sulfidů v sedimentech.

- 2) s vazbou na jílové nerosty, hydroxidy Fe a a Mn, příp. organickou hmotu v sedimentu. Tento mechanismus lze považovat kvantitativně za důležitý u všech sledovaných kovů. vazba na sekundární nerosty (a to jak nově vzniklé v sedimentu, tak i alochtonní – do sedimentu vnesené). Tuto formu vystupování lze považovat za významnou zejména pro Pb, Cu a snad i Zn a As. Uvedený typ vazby kovů byl potvrzen povlaky a zrny nerostů Cu a Pb (pravděpodobný malachit, pyromorfit).
- 3) s vazbou na strusky. Vzhledem k relativně malému zastoupení strusek v sedimentech lze předpokládat, že tento typ vazby bude kvantitativně důležitý zejména pro Zn (tento kov bývá v obdobných struskách obsažen v největším množství), Pb a příp. i Ag.

Výskyt kovů v sedimentech jako obecný indikátor blízkosti těžby a úpravy rud, otázka existence tzv. Zechgrundu (Zech).

Zjištěné koncentrace kovů jsou doprovodným jevem blízkosti úpravnických provozů. Zjištěné obsahy barevných kovů, stříbra i barya jsou natolik vysoké, že lze jen těžko předpokládat jejich přírodní původ.

Všechny indicie i jasné doklady úpravy rud, zachycené v profilech Koželužský potok I a II, souvisejí s největší pravděpodobností s blízkostí těžby v jižní části starohorské dislokace. Žádná jiná polymetalická struktura jihlavského rudního revíru se nenachází v takové blízkosti, abychom mohli uvažovat o stálém a smysluplném využívání zdejšího úseku Koželužského potoka při úpravě rudy v nich natěžené, vyjma Starohorského couku.

Vzorkovaná lokalita se totiž nachází asi 500–850 m západně až jihozápadně od jižního pokračování tzv. Starohorského couku – největší zrudnělé a od středověku intenzivně a opakovaně těžené struktury v jihlavském rudním revíru.

V areálu nemocnice se pak podle písemných zpráv předpokládá druhá nejvýznamnější koncentrace důlních děl a úpraven, která se podle renesančních zpráv vedle Starých Hor (Altenberg) měla ve 13. století na užším Jihlavsku nacházet. Jde o tzv. Zechgrund (Zech), zmiňovaný v 16. století. Vzdálenost zkoumaného profilu a jižní části starohorské dislokace, která byla bohatá na polymetalické rudy a která mohla být v průběhu 13.–14. století smysluplně dobývána, je 850 m.

Shrnutí

Na koželužském potoce pracoval v době těžby v jižní části starohorské dislokace smíšený úpravnický provoz, který volně můžeme spojovat s existencí jednoho ze dvou nejstarších jihlavských důlních podniků, s tzv. Zechgrundem. Znamenalo by to, že někde v blízkosti místa odběru se nacházela drtírna rudy se stoupou, dále hypoteticky rudní mlýn, kde byla struska po předchozím vyhutnění rozemleta a použita jako přísada do rudního koncentrátu připraveného ke zhutnění. Vedle toho pak nutno vzhledem k vodnímu zdroji i silným kontaminacím kovovými prvky předpokládat rýžovníkový provoz. Přítomnost nadrcené strusky v sedimentech je pak indikátorem možné blízkosti již zmiňovaného hutnického provozu.

Celkově lze situaci interpretovat jako prostředí v blízkosti úpravy, kde byla ruda roztlučována nebo již jako roztlučená přivezena od nedalekých dolů a v úpravě roztlučena,

popřípadě prorýžována a tím nabohacena. Jako taková byla ve směsi s hutnickou namletou struskou transportována do hutě. Protože ve vzorkovaném profilu výrazně absentují jakékoliv artefakty nebo výraznější koncentrace strusek, je evidentní, že tyto provozy se nacházely ve vzdálenosti desítek či více metrů od zkoumaného místa. Protože západním směrem, tj. proti proudu potoka, se žádné významnější zrudnělé a ve středověku dobývané struktury nenacházejí, nutno předpokládat tyto provozy spíše blíž ke městu, tj. po proudu a východním směrem. To by odpovídalo i průběhu jižní části Starohorského couku a předpokládané poloze již zmiňovaného Zechgrundu.

Petr Hejhal, Petr Hrubý, Petr Kočár, Karel Malý

Literatura

- Hrubý, P. 2007: *I/38 Obchvat Jihlava – jih*. Názevová zpráva č. j. 16/07, Archaia Brno.
- Kočár, P. 2007: *Jihlava obchvat – jih I/38*. Zpráva o paleoekologické části záchranného archeologického výzkumu. ZIP, o. p. s. Plzeň. Nепublikovaný rukopis, Archaia Brno.
- Malý, K. 2006: *Jihlava – silnice I/38 obchvat jih*. Mineralogický a chemický rozbor sedimentů. Závěrečná zpráva o výzkumu. Žďár nad Sázavou. Nепublikovaný rukopis, Archaia Brno.
- Polanski, A., Smulikowski, K. 1978: *Geochémia*. Bratislava

Resumé

Im Rahmen der archäologischen Grabung veranlasst durch den Bau einer Entlastungsstraße für die Stadt machte man environmentale Analysen der Proben entnommen aus dem Profil des Koželužský Bachs. Durch diese Analysen wurde die Anwesenheit einer Erzaufbereitungsanlage belegt. Die Situation hängt mit der Förderung von polymetallischen Erzen im 13. Jahrhundert zusammen.

JIŘÍKOVICE (okr. Brno-venkov)

Intravilán obce. Středověk-novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V průběhu roku 2006 byly v liniových výkopech v rámci rekonstrukce kanalizace v obci zjištěny celkem 3 lokality (viz Doba bronzová, Doba železná). Zásobní jáma hruškovitého profilu, rámcově datovaná do intervalu středověk-novověk, byla dokumentována ve výkopu stoky spojující jižní vyústění ulice Ponětovické a sběrač souběžný s tokem Roketnice. Dále bylo v prostoru severního vyústění ulice Náves v blízkosti mostu přes potok Romza zachyceno přes 3 m mocné souvrství na bázi s keramikou vrcholně středověkou a řadou drobných organických zbytků; při ražení šachty v lednu a únoru bylo z tohoto souvrství dělníky vyzvednuto několik větších kusů dřeva, patrně součástí hatě či mostu. Dva vzorky z dubového trámu čtvercového průřezu s dochovanými podkorními letokruhy byly datovány v dendrochronologické laboratoři Mikulčice; získaná data 1452 a 1453 je možné považovat za datum pokácení stromů.

David Parma

Resumé

Jiříkovice (Bez. Brno-venkov). Strasse Ponětovická. Mittelalter-Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

KLIMKOVICE (okr. Nový Jičín)

Lidická ulice, parc.č. 105. Zámek. Novověk. Záchranný výzkum

Při budování parkoviště před klimkovickým zámkem v souvislosti s celkovými stavebními úpravami centra města došlo v místě před vstupem do objektu k objevu klenuté podzemní prostory. Archeologickým výzkumem (č. akce NPÚ Ostrava 60/06) v říjnu 2006 bylo upřesněno, že se jedná o segment kamenného mostu dochované šířky cca 5,5 m, s šířkou klenutí asi 2,70 m, s výškou 1,30 (základová spára ještě o 0,60 cm níže). Vrchol klenby se nacházel 0,60 m pod dnešním terénem. Na tento segment navazoval těsně u zámku (směrem k východu) další, poněkud inženýrskými sítěmi narušenější. Pokračování mostu západním směrem v rámci přístupové cesty nebylo prokázáno. Objev mostu o dvou obloucích evokuje existenci příkopu okolo zámku, písemné i ikonografické prameny o něm však mlčí. Datování objektu je nejasné, při likvidaci příkopu (a mostu) někdy v novověku byl příkop zavážen zeminou s novověkým keramickým materiálem (18. až 19. stol.), ani sonda při základech neposkytla žádná vodítka.

Náměstí, Lidická ulice, č. p. 561. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V průběhu druhé poloviny roku 2006 probíhala ve městě akce „Stavební úpravy centrální části města Klimkovic“. Výkopové práce zasáhly zejména náměstí a Lidickou ulici, kde se také v červnu a červenci uskutečnil archeologický výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 19/06). V jeho rámci došlo v Lidické ulici k objevu dřevěné konstrukce nehluboko pod dnešním terénem (v průměru 0,50 m), která mohla být kvalifikována jako torzo starší přístupové komunikace do centra Klimkovic. Byla orientována ve shodě s dnešním stavem ve směru Z-V a zachycena v délce 78 m, tj. cca ve 2/3 délky dnešní Lidické ulice. Komunikace haťového typu sestávala z horizontálně napříč ulice položených fošen o šířce v průměru 0,30 a průměrné síle 0,10 m, původní délku fošen a zároveň šířku cesty nebylo možno určit přesně, neboť ve 2. polovině 20. století došlo k narušení v důsledku kladení inženýrských sítí. Dochovaná délka dosahovala cca 3,5 m. Jak se v průběhu výzkumu ukázalo, zachovaly se fošny v některých místech i ve dvou vrstvách na sobě. Fošny ležely na podélně kladených kulatinách o průměru cca 0,10 m, které se však dochovaly pouze v jižní části cesty v délce cca 6 m. Celá konstrukce spočívala na starší úpravě cesty, zpevněné říčními valounky; a níže již byl intaktní terén. Nad dřevěnou konstrukcí se nacházely již jen vyrovnávky pod dvěma recentními kamennými dlažbami a asfaltovou pokrývkou. Z kontextu dřevěné konstrukce byl vyzdvížen novověký keramický materiál, větší množství koňských podkov, 6 ks mincí aj. Dvě z čitelných mincí jsou krejčary z r. 1762 a z r. 1812, což koresponduje i s keramickými nálezy.

Prostor náměstí byl zkoumán výběrově, a to zejména v centrální části, kde se již v roce 1564 nacházela budova pivovaru, později radnice, zbořená Němci v roce 1939.

Tehdy došlo i k vydláždění celého prostoru žulovými kostkami. Sondy, které protaly střed náměstí ve směru S–J, zachytily pod terénem pouze tento stav, aniž by byly objeveny nějaké starší základy budovy, eventuálně jiné středověké situace. Několik zlomků středověké keramiky se ovšem podařilo nalézt v prostoru jihovýchodního rohu náměstí, při ústí ulice Hradilovy. Relikty dvou malých objektů, z nichž střepy pocházely, však nebylo možno interpretovat, neboť je takřka zlikvidovaly starší inženýrské sítě.

Hana Teryngerová

Resumé

Klimkovice (Bez. Nový Jičín). Lidická Str., Schloss, Parz. N. 105. Neuzeit. Siedlung – Stadt. Rettungsgrabung.

Klimkovice (Bez. Nový Jičín). Platz náměstí, Lidická Str., Parz. N. 561. Neuzeit. Siedlung – Stadt. Rettungsgrabung.

KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)

„Kralický háj“ (průmyslová zóna města Prostějova). Vrcholný středověk, novověk. Sídliště, zaniklá středověká osada, rybníky. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum související s přístavbou logistického areálu firmy Spedition Feico, s.r.o., situovaného v Průmyslové zóně města Prostějova (podrobná charakteristika lokality – viz. kap. Neolit), poskytl i další terénní situace z období vrcholného středověku, které spojujeme na základě písemných pramenů se zaniklou osadou Stará Ves u Prostějova (Fojtík 2006b). Vedle četných keramických zlomků byl získán též soubor železných předmětů, obsahující např. torzo loveckého nože – tesáku. Zajímavým artefaktem je fragment dětské keramické hračky, zpodobňující ženskou

0 5 cm

Obr. 88. Kralice na Hané. Fragment dětské keramické hračky – ženské postavy s „kruselerem“. Kralice na Hané. Der Bruchteil des keramischen Kinderspielzeugs – die Figurine mit Kruseler.

postavu s „kruselerem“ (obr. 88), již lze datovat do 2. poloviny 14. stol. (z analogií např. Hoffman 1996, Abb. 48–51; Měchurová 1988, 74, tab. I:1, tab. II:1–2, tab. IV:1 a tab. V:1–2). Nejmladšími prozkoumanými objekty jsou vodoteče, dokládající vodní hospodářství, které bylo ve sledovaném prostoru vybudováno z podnětu vysokého úředníka zemských desek v Olomouci Heralta z Kunštátu, manžela Johanky z Kravař, někdy od 2. poloviny 15. století (Fojtík 2006a).

Pavel Fojtík

Literatura

Fojtík, P. 2006a: Kralice na Hané (okr. Prostějov), „Kralický háj“. *Přehled výzkumů* 47 (2005), 250–251.

Fojtík, P. 2006b: Zaniklá středověká osada Stará Ves u Prostějova ve světle nových archeologických výzkumů. *Štafeta (kulturní časopis Prostějovska)*, roč. 37 (2006), č. 1–2 (111–112), 33–39.

Hoffman, V. 1996: Mittelalterliche und frühneuzeitliche Spielzeugfunde aus Sachsen. *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 38, 127–200.

Měchurová, Z. 1988: Drobná středověká plastika ve sbírkách Moravského muzea v Brně. *Časopis Moravského muzea, vědy společenské* 73, 71–78.

Resumé

Kralice na Hané (Bez. Prostějov). „Kralický háj“. Spätmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Dorfwüstung Stará Ves, Teiche. Rettungsgrabung.

KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)

„Kralický háj“ (průmyslová zóna města Prostějova). Středověk. Sídliště. Fortifikace. Záchranný výzkum.

Ve dnech 5.–20. listopadu 2006 byl realizován předstihový archeologický výzkum na ploše určené k výstavbě technologického centra ITC MICOS, s. r. o. Během výzkumu bylo prozkoumáno celkem 138 objektů, mezi nimi i několik středověkých. Vedle běžných sídlištních objektů se jednalo o roubenou studnu, ale především o fortifikaci, datovanou do 13.–14. století.

Z písemných pramenů vyplývá, že v prostoru dnešní průmyslové zóny se nacházelo několik rybníků, postupně budovaných v průběhu 15. století Janem Heraltem z Kunštátu na místě vysídlené osady Stará Ves u Prostějova a jen o něco později, na počátku 16. století, i městem Prostějovem. O přibližné poloze dvou z nich – „Kralického“ a „Vitkovského“ nás informuje První vojenské, tzv. „Josefské“, mapování tohoto prostoru, které proběhlo v letech 1764–1768 a 1780–1783 (rektifikace). Stopy zaniklé středověké osady jsme zachytili při všech výzkumech prováděných ve východní části průmyslové zóny a nebylo tomu jinak ani v případě firmy MICOS. Roubená studna z přelomu 14. a 15. století je v pořadí již třetím objektem tohoto typu odkrytým dosavadními výzkumy v tomto místě. Naprosto výjimečnou záležitostí, která jedinečným způsobem doplňuje dosavadní poznatky o charakteru středověkého osídlení v tomto prostoru, je částečně odkrytá fortifikace, chránící pravděpodobně drobné feudální sídlo. Dva příkopy, vnitřní

lichoběžníkovitého průřezu a vnější hrotitý, s meziprostorem vyplněným četnými prohlubněmi, jejichž význam lze jen odhadnout, ohraničovaly plochu o průměru 20 m. Podél vnitřní hrany lichoběžníkovitého příkopu byly v pravidelných rozestupech rozmístěny dřevěné kůly, zapuštěné až 1 m do podloží. Opevnění, datované především keramikou do 13. až 14. století, bylo v 15. století srovnáno se zemí.

Miroslav Šmíd

Resumé

Kralice na Hané (Bez. Prostějov). „Kralický háj“ (Industriezone der Stadt Prostějov). Mittelalter. Siedlung. Befestigung. Rettungsgrabung.

KRNOV (k. ú. Krnov-Horní předměstí, okr. Bruntál)

Bruntálská ulice, parcela č. 5783/I. Novověk. Hřbitov. Záchraný výzkum.

Součástí archeologického dohledu při výkopových pracích souvisejících s přeložkou plynovodu (NPÚ Ostrava akce č. 26/06) byla i dokumentace vybraných nálezových situací na stěnách výkopů. Stopy antropogenních aktivit byly zachyceny pouze na profilu P1 (A–B), na stěně výkopu situovaného cca 10 m paralelně se severní obvodovou zdí kostela sv. Benedikta. Tento chrám se nachází v Kostelci, což je původně velká kolonizační ves se řadovým půdorysem, od roku 1919 pak městská část Krnova. Jednotodnní zděná stavba se nachází na nízké terase nad inundací řeky Opavy. Její středověké jádro pochází z doby před polovinou 13. století. V průběhu roku 2003 proběhl v jeho interiéru zjišťovací výzkum (PÚO akce č. 11/03, viz Zezula 2006, 252).

V dokumentovaném úseku (profil P1) při kostele byla zachycena část kostelního hřbitova. Podloží je v těchto místech tvořeno šterkopískovou terasou s nesouvislým kvartérním sprašovým pokryvem o mocnosti cca 0,5 m. Svrchní část profilu s původními antropogenními uloženinami se nedochovala, původní terén byl pravděpodobně v minulosti snížen o cca 0,6–1 m v souvislosti s budováním přílehlé silnice. Do původního odstraněného terénu byly zahloboubeny hrobové jámy obsahující pohřby v rakvích. Dochovaly se pouze spodní partie pohřbů (zasahující pod úroveň povrchu podloží) s rakvemi, zdeformovanými tlakem nadložní zeminy (dorovnávková vrstva související pravděpodobně s budováním silnice a chodníku) a zátěží způsobenou výstavbou silnice a chodníku (víka vmáčknuta tlakem dovnitř rakví, bočnice dochovány zčásti). Rakve obsahují vnitřní polstrování (kůže, tkanina) a v některých místech byly zachyceny ve dvou úrovních nad sebou. Vzhledem k absenci vhodného datovacího materiálu lze registrované pohřby pouze obecně vročit do novověku.

František Kolář

Literatura

Zezula, M. 2006: Krnov (k.ú. Krnov-Horní předměstí, okr. Bruntál). Kostel sv. Benedikta, *Přehled výzkumů* 47, 252.

Resumé

Krnov (Kataster Krnov-Horní předměstí, Bez. Bruntál). Bruntálská Str., Parz. N. 5783/I. Neuzeit. Friedhof. Rettungsgrabung.

KUŽELOV (okr. Hodonín)

„Dřínová“. Střední doba hradištní. Sídliště. Povrchový sběr.

Při povrchovém sběru prováděném v roce 2006 Martinem Ďugou na katastru obce Kuželov byla v trati Dřínová objevena nová polykulturní lokalita. Její poloha na pravé terase bezejmenného pravého přítoku Zabařincového potoka o nadmořské výšce mezi 300–330 m je na ZM ČR 1 : 10 000 (list 35-11-23) určena okolím bodu o souřadnicích 255/150 mm od Z/J s. č. Nalezený soubor keramických zlomků lze klást do střední doby hradištní.

Jaromír Šmerda

Resumé

Kuželov (Bez. Hodonín). „Dřínová“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

KYJOV (okr. Hodonín)

Svatoborská ulice, parc. č. 2510/36. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

Na základě požadavku investora byl na parc. č. 2510/36 na k. ú. města Kyjova na Svatooborské ulici proveden koncem dubna 2006 záchraný výzkum formou sondáže, která měla za úkol především ověřit stávající situaci před realizací novostavby cukrárny. Lokalita je situována ZM 1 : 10 000, č. I. 34-22-02, od Z. s. č. 420 mm, od J. s. č. 212 mm.

Výzkumem byla zjištěna výrazná požárová vrstva, kterou bychom mohli datovat před rok 1730, kdy v těchto místech nebyla ještě zástavba, ale jednalo se zde o rozšířené vyústění komunikace, na jejíž ose později vznikla dnešní Svatooborská ulice. Poté došlo k vyrovnání terénu a byla tu realizována stavba objektu na kamenných základech, k němuž ze západní strany přiléhala cihlová destrukce. Tato stavební fáze zanikla opět po požáru, který lze podle převážně keramických nálezů datovat někam na rozhraní 18. a 19. století. Poté zde vznikla patrně kamenná podlaha (dlažba?). Teprve na ní byla recentní navázkou vytvořena dnešní úroveň terénu. Výzkum na ulici Svatooborské tak prokázal změny v uliční zástavbě města od 18. století po současný stav.

Jiří Kohoutek

Resumé

Kyjov (Bez. Hodonín). Svatooborská Gasse. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

KYJOV (okr. Hodonín)

Ulice Újezd, č. p. 990. Středověk-novověk. Opevnění. Záchraný výzkum.

V červenci 2006 proběhl pod patronací Masarykova muzea v Hodoníně záchraný archeologický výzkum při výstavbě vedení NN v Kyjově na ul. Újezd poblíž prostoru

městské památkové zóny města nad návrším s kostelem sv. Martina (ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 34-22-02, souřadnice 478/224 mm od Z/J s. č.).

Mezi nejvýznamnější nález lze v jinak archeologicky intaktním prostředí zařadit příkopovitý útvar v místě před levým nárožím blízké školní budovy č. p. 990, jehož vanovitý profil byl dobře patrný na obou profilech relativně úzkého výkopu. Poměrně homogenní tmavý zásyp hlinitopísčitého charakteru však i přes intenzivní sondáž neposkytl datovatelné nálezy, které se nepodařilo objevit ani v sousedních částech výkopu. Poměrně malý zdokumentovaný úsek prozatím neumožňuje stanovit konečnou interpretaci významu a funkce příkopu. Na základě některých analogických dispozic v okolí církevních areálů je velmi pravděpodobné, že příkop i blízký kostel či spíše jeho předchozí stavební fáze tvořily v průběhu středověku až novověku společnou jednotku, odrážející světské i symbolické aspekty tehdejší společnosti.

Jaromír Šmerda

Resumé

Kyjov (Bez. Hodonín). Újzsd Gasse Nr. 990. Mittelalter-Neuzeit. Befestigung. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Zahradní a Králova ulice, Staroměstské nám. Pozdní doba hradištní, vrcholný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v SMO 1 : 5 000, list LITOVEL 3-3, rok vydání 2000, v ploše mezi body (mm od Z. s. č. : mm od J s. č.): 211:56, 231:102, 265:89, 260:65, 221:74, 223: 76, 257:67, 263:88, 232:100, 212:56.

Záchraný výzkum realizovaný v červenci až září byl vyvolán rekonstrukcí komunikace v ulicích Králova a Zahradní a v západní části Staroměstského náměstí. Jedná se o oblast, kde bylo v roce 2004 objeveno litovelské předlokační sídli-

ště, ležící v písečné akumulaci poloze zaniklého meandru řeky Moravy. Sídliště ve Starém městě, datované pozdněhradištní keramikou od přelomu 12. a 13. století do poloviny 13. století, zaniklo translaci osídlení do prostoru nově lokovaného královského města Litovle. Od počátku 14. století došlo v areálu litovelského Starého města k opětovnému nárůstu osídlení, když se začíná formovat půdorys dnešního Staroměstského náměstí (Šlézar 2005; týž 2006).

Archeologický výzkum se soustředil do celkem tří ploch (obr. 89) bezprostředně ohrožených stavební činností (označených jako plochy A, B, C). Plocha A a B se nacházely na Zahradní ulici, plocha C pak byla odkryta až při průběhu zemních prací na Staroměstském náměstí. Na ostatních místech, kde riziko ohrožení archeologických památek bylo podle měřítek projektové dokumentace menší, probíhal záchraný archeologický výzkum formou dohledu.

U výzkumných ploch A a B byla nejprve pomocí mechanizace provedena skryvka nadložních recentních vrstev komunikace a novověké ornice. Zjištěné kulturní vrstvy a objekty byly již zkoumány archeologickými metodami.

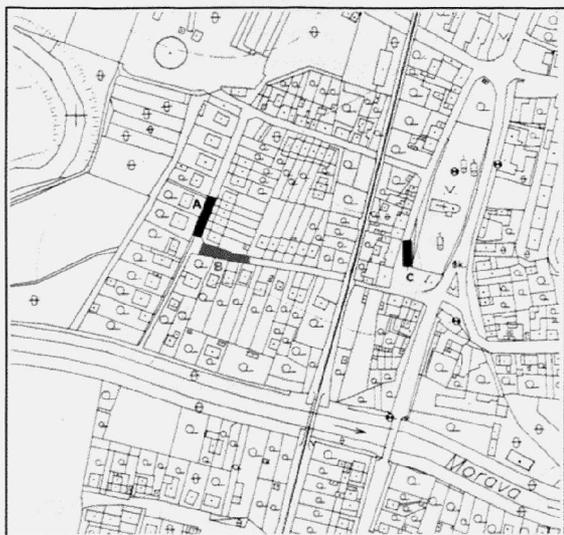
Plocha A o délce 49 m a šířce 2,75 m na Zahradní ulici byla přibližně z 50 % narušena recentními zásahy v podobě inženýrských sítí (voda, plyn, kanalizace apod.), které zničily původní archeologické situace. Intaktní archeologické situace se dochovaly pouze v západní polovině plochy. Plocha byla zkoumána dvěma sondami – S5/06 a S6/06.

Sonda S5/06 (36 × 2,75 m) pod pravěkou a pozdněhradištní kulturní vrstvou zachytila 32 zahloubených sídlištních objektů z období pozdní doby bronzové (kultura lužických popelnicových polí), pozdní doby hradištní a ojedinělé objekty z novověku. V pozdněhradištní kulturní vrstvě se objevily koncentrace mazanic, které představují jediný pozůstatek po nadzemních dřevohlinitých stavbách. Důležitým objevem byl nález drobné stříbrné mince (rakouský fenik ražený před pol. 13. stol.) ze závěrečné fáze pozdněhradištního osídlení lokality (objekt 752), která může pomoci upřesnit chronologické vymezení existence předlokačního sídliště na Starém městě v Litovli. Odpadní objekt 746 (1,60 × 1,0 m) v jižní části zkoumané plochy A s velmi bohatými nálezy keramiky 14. století navazoval na sídlištní objekty a kulturní vrstvu ze 14. století (zemědělská usadlost), zkoumané v prostoru křižovatky Zahradní ulice v roce 2004 v rámci výstavby kanalizace (Šlézar 2005, 105, 108).

Sonda S6/06 (7,5 × 1,75) byla umístěna v severní části plochy A. V sondě se nacházela pozdněhradištní kulturní vrstva a tři zahloubené sídlištní objekty (pravěký, pozdněhradištní a nedatovaná sloupová jamka).

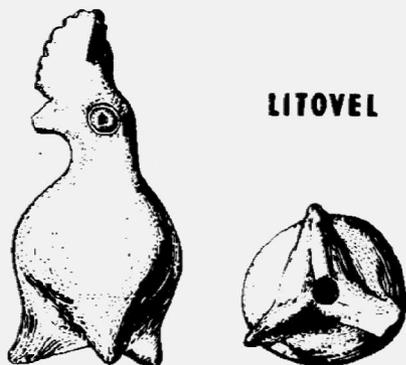
Plocha B o délce 43 m a šířce 8 m na Zahradní ulici byla přibližně ze dvou třetin narušena recentními zásahy v podobě inženýrských sítí (voda, plyn, kanalizace apod.), které zničily původní archeologické situace. Přesto se podařilo v některých částech plochy B objevit intaktní archeologické situace, které byly zkoumány pomocí sond S1/06-S4/06.

Sonda S1/06 (12 × 1,5 m) ležela v jihovýchodní části plochy B. Byla prozkoumána část pravěkého objektu 702 z pozdní doby bronzové. Nejdůležitější byla zachycená struktura zahloubených objektů (700, 712) a kulturní vrstvy 109 s nálezy železných srpů, nožů a podkov z průběhu 14. století. Jedná se o pozůstatek izolované zemědělské usadlosti. Zajímavým nálezem byl zlomek plastiky – hlavička šterchátka ve tvaru

Obr. 89. Litovel, Staré město. Poloha výzkumných ploch A-C.

Litovel, Staré město (Altstadt). Lage der Grabungsflächen A-C

Obr. 90. Litovel. Keramické Staré město. Chřestitko v podobě kohoutka nalezené v 80. letech 20. století (podle J. Bláhy).

Litovel, Staré město (Altstadt). Keramische Ras-sel, als Hännchen gestaltet, in 80er Jahren des 20. Jahrhunderts gefunden (nach J. Bláha).

kohoutka, používaný k magickým obřadům (ochrana před demony při porodu aj.). Kohoutek představoval ve středověku symbol plodivé síly a života, štěrchání mělo rituální funkci zahánějící zlé síly. Z oblasti střední Moravy jde již o čtvrtý nález tohoto artefaktu. Mimo dva olomoucké zlomky, kdy první byl nalezen při výzkumu OD Prior ze 70. let 20. století a druhý byl objeven při výzkumu Horního náměstí v roce 1997, pochází úplný exemplář štěrchátka o výšce 10 cm z nálezů z 80. let 20. století právě z Litovle (obr. 90; Bláha 1999, 196–197/obr. 6; Goš 1988, 188/obr. 3).

Sonda S2/06 (28,5 × 2,75 m) ležela v severní části plochy B. Byla prozkoumána pozdněhradištní a pravěká kulturní vrstva o síle 20 cm. Zásadním objevem byla část palisádového žlabu z 1. poloviny 13. století o délce 17,5 m, šířce 30 cm a hloubce max. 0,5 m, zahloubeného do písčitého podloží (obr. 91). Žlabem 703 byl vymezen blíže neprozkoumaný areál uvnitř pozdněhradištního sídliště (např. dvorec, sakrální

Obr. 91. Litovel, Staré město. Pozdněhradištní žlab 703 z plochy B.

Litovel, Staré město (Altstadt). Spätburgwallzeitliche Rinne N. 703 aus der Fläche B.

ní okrsek). Existenci zděné stavby (kostel?) v pozdněhradištním období dokládají četné fragmenty malt v objektu 713 oválného tvaru o rozměru 2,10 × 1,20 m, který byl v superpozici s pozdněhradištním žlabem 703. Ojedinelé zlomky malt pocházejí i z dalšího objektu z plochy B (objekt 730) i ploch A (objekt 746) a C (objekty 782, 792). Dále byly v sondě S2/06 prozkoumány přibližně dvě desítky zahloubených objektů od pravěku po novověk.

Sonda S3/06 (3,25 × 1,25 m) se nacházela v jižní části zkoumané plochy B ve vzdálenosti 8,75 m západně od sondy S1/06. Kulturní vrstva 148 a zahloubený objekt 741 ze 14. století jsou pokračováním zemědělské usedlosti zjištěné v sondě S1/06.

Sonda S4/06 (1,5 × 0,75 m) leží 2,5 m západně od sondy S3/06. Vrstva 149 představovala novověký půdní horizont ležící na podloží.

Plocha C o délce 23 m a šířce 4,5 m se nacházela v jihozápadní části Staroměstského náměstí při okraji písečné duny. Při archeologickém dohledu při skrývce pro výstavbu komunikace na Staroměstském náměstí bylo zjištěno narušení pozdněhradištních objektů, které vyvolalo otevření plochy C. V ploše C byly položeny dvě sondy – S9/06 a S10/06.

Sonda S9/06 (6 × 2 m) prozkoumala část většího zahloubeného objektu 783 (hliník?) z pozdněhradištního období.

Sonda S10/06 (7,6 × 3,40 m) zachytila 13 zahloubených sídlištních objektů a kulturní vrstvu z pozdní doby hradištní s nálezem dvou koprolitů. V případě objektu 785 se snad jednalo o pozůstatek pece.

Z ostatních archeologických akcí byly provedeny dvě zjišťovací sondy S7/06 a S8/06 o rozměrech 1 × 1 m před západní stranou kostela sv. Filipa a Jakuba. Sondy zjistily pouze novověké uložení.

Na Králově ulici a na Staroměstském náměstí se prováděly dohledy při rekonstrukcích vodovodních přípojek. Archeologicky byly pozitivní (vrstvy 13. a 14. století) dvě šachtyce na Staroměstském náměstí poblíž zkoumané plochy C. Byly označeny jako sondy S11/06 a S12/06.

Během archeologického dohledu na Zahradní ulici byly prozkoumány dva další zahloubené pozdněhradištní objekty 744 a 753 a bylo zdokumentováno několik půdních profilů. V severní části Zahradní ulice byly dokumentovány výškopisné poměry podloží.

Záchranný archeologický výzkum přispěl k poznání podoby, charakteru a proměn osídlení v prostoru písečné akumulární polohy v bývalém meandru řeky Moravy na Starém městě v Litovli. Výzkum potvrdil existenci pravěkého sídliště z doby kultury lužických popelnicových polí, ale zejména přispěl k poznání vnitřní struktury pozdněhradištního protoměstského sídliště, existujícího zde od přelomu 12. a 13. století do poloviny 13. století. Poznatky doplnil odkryv částí dvou zemědělských usedlostí ze 14. století.

Pavel Štézar

Literatura

Bláha, J. 1999: Archeologické poznatky ke stavební konstrukci nejstarších měšťanských domů v Olomouci, *Archaeologia historica*, sv. 24, s. 189–213.

Goš, V. 1988: Slovanské osídlení severní Moravy. In: *Rodná země*, Brno 1988, 181–190.

Šlězár, P. 2005: Předběžná zpráva o objevu „antiqua civitas“ na Starém městě v Litovli a několik poznámek k aspektům geneze města Litovle, *Přehled výzkumů* 46, 103–110.

Šlězár, P. 2006: Litovel (okr. Olomouc), Zahradní ulice, parc. č. 468/7, *Přehled výzkumů* 47, 143, 255.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Zahradní Str., Králova Str., Staroměstské Platz. Spätburgwallzeit. Hochmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Husova ulice č. p. 906, parc. č. 101. Středověk. Město. Opevnění. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v SMO 1 : 5 000, list LITOVEL 3–4, rok vydání 1989, v ploše mezi body (mm od Z. s. č. : mm od J. s. č.): 321:333, 323:333, 323:329, 320:330.

Při úpravě parkovací plochy ve vnějším příhradebním prostoru u budovy Správy CHKO Litovelské Pomoraví byly zjištěny jílovité hlíny s nálezy keramiky 14. stol. Pravděpodobně se jedná o rozplanýrované zbytky tělesa valu, situovaného před hlavní kamennou hradbu z 1. poloviny 14. století. Stojící zbytky tohoto hlinitého valu byly prozkoumány v roce 2001 ve Smyčkově ulici u budovy městského muzea (Faltýnek 2002; Faltýnek – Šlězár 2006).

Komenského ulice č. p. 667, parc. č. 20. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v SMO 1 : 5 000, list Litovel 3–4, rok vydání 1989, linie mezi body (mm od Z. s. č. : mm od J. s. č.): 264:359, 265:362, 268:361.

Záchranný výzkum pro kanalizační přípojku k budově středního odborného učiliště se soustředil na dokumentaci profilů kanálové šachty, vzdálené 2,4 m jižně od jihozápadního nároží pozdněgotické kaple sv. Jiří, která stojí v jiho-východní části bývalého hřbitova, rozkládajícího se kolem farního kostela sv. Marka. Čtvercová šachta o hraně 1,3 m sahala do hloubky 1,5 m. Výkop odkryl pozdněstředověké a novověké sídlištní vrstvy, překryté valounovou dlažbou z tzv. kočičích hlav z 19. století. Absence hrobů, hrobových zásepů nebo izolovaných lidských ostatků ve výkopech šachty a přípojky dokládá, že původní jižní obvodová zeď kaple sv. Jiří je zároveň hranicí rozsahu hřbitova kostela sv. Marka.

Náměstí Přemysla Otakara č. p. 778, parc. č.: 172, 1573/12. Středověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-22-02, rok vydání 1998, na linii mezi body (mm od Z. s. č. : mm od J. s. č.): 298:333, 303:333, 303:335.

Kanalizační přípojka o hloubce max. 2 m byla provedena ve dvoře tzv. Městského klubu a potvrdila dlouhodobé funkční rozdělení parcely. První větev ve směru západ-východ o délce 15 m se pohybovala ve dvorkové části městiště, kde se soustředily hospodářské a odpadní objekty a vrstvy. Byly dokumentovány odpadní vrstvy o mocnosti cca 1,5 m ze 13. a 14. stol. a část hnojště zachycené v délce 0,5 m s nálezem mršiny zvířete.

Na ní kolmá druhá větev kanalizace ve směru jih-sever o délce 11 m, ústící do Husovy ulice, naopak prořela obytnou část parcely, kde se koncentrovaly vyhořelé a rozplanýrované zbytky dřevohliněných domů.

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

Faltýnek, K. 2002: Litovel, Ulice Dr. Smyčky, čp. 795, *Přehled výzkumů* 43, 269.

Faltýnek, K., Šlězár, P. 2006: *Litovel, Smyčková ul. čp. 795. Nálezová č.j. D – 708, NPÚ ú. o. p. v Olomouci.*

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc). Husova Str. 906, Parz. Nr. 101. Mittelalter. Stadt. Festungswerk. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc). Komenského Str. 667, Parz. Nr. 20. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc). Přemysla Otakara Platz 778, Parz. Nr. 172, 1573/12. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

LODĚNICE (k. ú. Loděnice u Moravského Krumlova, okr. Znojmo)

Kostel. Středověk. Záchranný výzkum.

V říjnu a listopadu roku 2005 byly sledovány a dokumentovány výkopové práce po vnějším obvodu kostela sv. Markéty. Podařilo se doložit, že kostelní loď s pravidelně rozmístěnými opěrnými pilíři byla částečně postavena z druhotně použitého kamene, který prošel žárem, a z četných úlomků cihel. Při přestavbě kněžiště s věžemi na severní a jižní straně byl na jižní i severní straně odstraněn jeden opěrný pilíř. Další dva pilíře byly odstraněny při stavbě jižního přístavku.

Josef Unger

Resumé

Loděnice (Kataster Loděnice u Moravského Krumlova, Bez. Znojmo). Kirche. Mittelalter und Neuzeit. Rettungsgrabung.

LOŠTICE (okr. Šumperk)

Ztracená ulice, parc. č. 26/3. Vrcholný středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při archeologickém dohledu (září 2006 – VM Šumperk) hloubení základových pasů rodinného domu (p. Vařeka) ve Ztracené ul., cca 120 m SZ od okraje historického náměstí města (poloha – ZM 1 : 10 000, list 14-43-19: 448:34; 266 m n. m.), byl v SV části výkopu zdokumentován objekt se sporadickými nálezy cihloviny, atypickými fragmenty stavebního pojiva a uhlíky. Ze svrchní vrstvy zásepů objektu byl vyjmut zlomek okraje hrncovité nádoby rámcově datovatelné do 2. pol. 13. stol. Není však vyloučeno, že se může jednat o intruzi. Ve hloubených pasech byly zaznamenány ještě další tři menší objekty, avšak bez datovatelných nálezů (ojetiněle zlomky mazanice, drobné uhlíky).

Jakub Halama

Resumé

Loštice (Bez. Šumperk). Ztracená Str., Parz. Nr. 26/3. Spätmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MACKOVICE (okr. Třebíč)

Rohoteř. Středověk. Ojedinelý nález. Povrchový sběr.

V roce 2002 byla koupí získána železná oválná hlavice meče (obr. 92), která byla podle údajů nálezce objevena v areálu někdejší osady Rohoteř u Mackovic. Posléze byl tento předmět předán do sbírek Archeologického ústavu Moravského zemského muzea v Brně.

Jedná se o kovaný železný artefakt o rozměrech 44 × 48 × 35 mm, jehož váha činí 248 g. Tvar hlavice je tedy přibližně kruhový, přičemž její profil se směrem k předpokládanému řapu zbraně mírně rozšiřuje. Do středu hlavice byl navíc za tepla proražen otvor o světlosti 16 × 10–4 × 3 mm, kterým byla hlavice přinýtována na vlastní řap, kde měla za úkol jednak zbraň vyvažovat, jednak umožnit její kvalitnější úchop.

Svým tvarem se hlavice hlásí ke skupině diskovitých hlaviv, přičemž nejbližší má k typu I, který pro západoevropský materiál vylčnil R. E. Oakeshott (Oakeshott 1964, 96; 2002, 10) a který později doplnil a modifikoval na středoevropský materiál M. Glosek (Glosek 1984, 26).

Nemá smysl zde uvádět jednotlivé analogie k námi studované hlavici, neboť se s nimi na mečích z území celé Evropy setkáváme poměrně velmi často (např. Hoffmeyer 1954, tab. XII–XXIX; Oakeshott 1964, tab. 8:A, 11:A, 14:C, 20:C, 27:C, 28:B; Glosek – Nadolski 1970, tab. V:16, XVI:47; Dufty 1974, tab. 3:d, 4:f; Ruttkay 1975, tab. 5:6, 14; Müller-Kölling 1981, obr. 18, 25).

Soliterně nalezená hlavice tohoto typu se dá jen těžko datovat, neboť skupina diskovitých hlaviv je patrně nejrozšířenější skupinou hlaviv vůbec a objevuje se v podstatě v téměř nezměněné podobě na mečích typů XI–XVII, které se vyskytují v průběhu celého 12.–15. století (Oakeshott 1964, 96; 2000, 119, 155, 224, 229; Glosek 1984, 28–29).

Z těchto důvodů a také kvůli absenci nálezové dokumentace či znalosti nálezové situace můžeme hlavici ze zaniklé vsi

Rohoteře datovat pouze rámcově, a to do průběhu 13.–15. století. Z tohoto časového úseku totiž máme doložené písemné zmínky o lokalitě, která se již v závěru 15. století uvádí jako pustá (Peřinka 1903, 153–156; 1905, 106–108; Nekuda 1961, 110; Hosák 2004, 122).

Za zprostředkování koupě děkuji Mgr. Kamilu Smiškovi.

Lenka Sedláčková, Petr Žákovský

Literatura

- Dufty, A. R. 1974: *European swords and daggers in the Tower of London*. London.
- Glosek, M. 1984: *Miecze środkowoeuropejskie z X–XV w.* Warszawa.
- Glosek, M., Nadolski, A. 1970: *Miecze średniowieczne z ziem Polskich*. Łódź.
- Hoffmeyer, A. B. 1954: *Middelalderens tveæggede svaedr*. København.
- Hosák, L. 2004: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha.
- Müller, H., Kölling, H. 1981: *Europäische Hieb- und Stichwaffen aus der Sammlung des Museums für Deutsche Geschichte*. Berlin.
- Nekuda, V. 1961: *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno.
- Oakeshott, R. E. 1964: *The sword in the age of chivalry*. New York.
- Oakeshott, R. E. 2002: *Records of the medieval sword*. Woodbridge.
- Peřinka, F. V. 1903: Některé zaniklé osady na Znojemsku. *Časopis Matice moravské* XXVII, 145–157.
- Peřinka, F. V. 1905: *Vlastivěda moravská. Jaroslavský okres*. Brno.
- Ruttkay, A. 1975: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei I. *Slovenská archeológia* XXIII, 119–216.

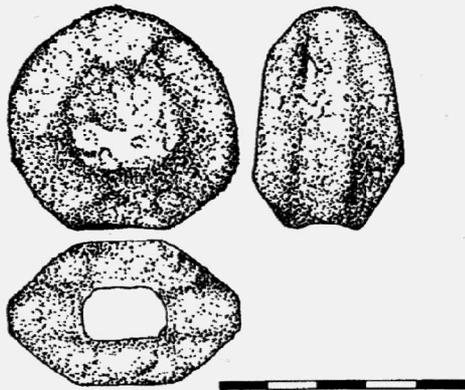
Resumé

Im Jahr 2002 wurde durch einen Kauf ein eiserner ovalförmiger Knauf eines Schwertes erworben, der angeblich im Gebiet einer mittelalterlichen Ortswüstung Rohoteř u Mackovic im Landkreis Třebíč gefunden wurde. Das Artefakt mit Abmessungen von 44 × 48 × 35 mm und einem Gewicht von 248 g gehört am ehesten seiner Form nach zu einem gesonderten Knauf-Typ I (Oakeshott 1964, 96; 2002, 10; Glosek 1984, 26) und man kann es nur annähernd in den Verlauf des 13. bis 15. Jahrhunderts datieren. Heute ist der Knauf in den Sammlungen des Archäologischen Institutes des Mähren-Landesmuseums in Brno eingelagert.

MEDLOV (k. ú. Medlov u Uničova, okr. Olomouc)

„Za školou“. Středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V dubnu až květnu 2006 proběhla 2. etapa výzkumu pod nově budovanými rodinnými domky. Sídliště leží na mírném svahu obráceném k severovýchodu s nadmořskou výškou 258–262 m a lze ho identifikovat v mapě MZ 1 : 10 000 (list 14-44-11) v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 440 mm : 104 mm, 443 mm : 111 mm, 448 mm : 108 mm, 447 mm : 107 mm.

Obr. 92. Mackovice. Hlavice meče ze zaniklé osady Rohoteř.

Mackovice. Der Schwertknauf aus der Ortswüstung Rohoteř.

Na zkoumaném sídlišti z doby bronzové a halštatské byla nalezena i jedna jáma datovaná do středověku (13. stol.). Oválná jáma byla vyplněna několika vrstvami kamenů a keramiky (zásobnice).

Marek Kalábek

Resumé

Medlov (Kataster Medlov u Uničova, Bez. Olomouc). „Za školou“. Mittelalter – 13. Jh. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

Hradiště Mikulčice-Valy, severozápadní podhradí, plocha B 2006-07. Středohradištní období. Hradiště, sídliště. Systematický zjišťovací výzkum.

V júni až auguste 2006 realizoval Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., pracoviště Mikulčice, systematický zjišťovací archeologický výzkum v priestore tzv. severozápadného podhradia slovanského hradiška Mikulčice-Valy. Výzkum je súčasťou projektu smerujúceho k poznaniu najbližšieho zázemia mikulčického hradu (bližšiu charakteristiku skúmanej plochy pozri Poláček – Mazuch – Hladík – Bartošková 2007, 119). Areál nebol v minulosti archeologicky skúmaný. Rozpoznaný a približne vymedzený bol na základe mechanických sondáží z roku 1961 (pozri Poulík 1963, Obr. 50; Poláček 1996, 219, Abb. 4). Plocha otvorená v roku 2006 mala rozmery 32 × 2 m (južná časť) a 10 × 3 m (severná časť). Jej cieľom bolo overiť intenzitu a charakter osídlenia v doposiaľ neskúmanej časti podhradia. Miesto otvorenia plochy bolo vybrané aj s ohľadom na možnosť zachytenia predpokladanej komunikácie, prebiehajúcej medzi areálom VII. kostola (poloha „Štepnice I“) a opevněným predhradím (Poláček – Marek 2005, 15). Sonďa bola orientovaná približne v smere východ – západ. Terénne práce potvrdili osídlenie, ktoré datujeme do mladšej fázy veľkomoravského obdobia. Jedná sa o nálezy sídliskového charakteru. Funerálne aktivity sú doložené len jedným kostrovým hrobom bez nálezov (hrob bol porušený ryhou z roku 1961). Výzkum nebol v sezóne 2006 ukončený. Pokračovanie terénnych prác je plánované na rok 2007.

Marek Hladík

Literatura

- Poláček, L. 1996: Zum Stand der siedlungsarchäologischen Forschung in Mikulčice, in: Č. Staňa – L. Poláček (ed.), *Frühmittelalterliche Machtzentren in Mitteleuropa – mehrjährige Grabungen und ihre Auswertung, Internationale Tagungen in Mikulčice III*, Brno, 213–260.
- Poláček, L., Marek, O. 2005: Grundlagen der Topographie des Burgwalls von Mikulčice. Die Grabungsflächen 1954–1992, in: Poláček, L. (ed.), *Studien zum Burgwall von Mikulčice VII*, Brno, 9–358.
- Poláček, L., Mazuch, M., Hladík, M., Bartošková, A. 2007: Stav a perspektivy výzkumu podhradí mikulčického hradiště, *Přehled výzkumů* 48, 119–142.
- Poulík, J. 1963: *Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích*. Praha

Resumé

Burgwall Mikulčice-Valy, nordwestliches Suburbium, Grabungsfläche B 2006-07. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Suchgrabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

„Podbřežníky“. Časně slovanské a středohradištní období. Sídliště. Záchraný výzkum.

Polykulturní naleziště v trati Mikulčice „Podbřežníky“ je na základě povrchového průzkumu známé již několik desetiletí (Škojec 1997, 2005). Sběry se soustřeďovaly především v prostoru záhumenic řadové zástavby v SV části tratě. Kromě četných slovanských nálezů zde byla zjištěna přítomnost osídlení ze všech období pravěku od neolitu až po dobu římskou.

Obec Mikulčice přistoupila v roce 2006 k realizaci plánované výstavby řadových domků v Z části „Podbřežníků“. Protože se tento prostor nachází v blízkosti nedávno odkrytého velkomoravského a mladohradištního pohřebiště Mikulčice – „Panské“ (publikace výzkumu je chystána do tisku, předběžně Poláček, Škojec, Marek, Skopal 2000; 2001), ujal se realizace stavebního dohledu a následného výzkumu naše pracoviště – středisko pro výzkum velkomoravského období AÚ AV ČR Brno, v. v. i., exp. Mikulčice. Je totiž více než pravděpodobné, že obyvatelé velkomoravské fáze sídliště na Podbřežnicích pohřbívali právě na tomto pohřebišti.

V průběhu hloubení inženýrských sítí byly kromě sídelních aktivit z doby laténské zachyceny i objekty z raného středověku. Na základě těchto zjištění byl následně proveden v neohroženějších místech regulérní plošný výzkum (v trvání od 9.10. do 12.12.2006) přímo na parcelách budoucích domů na ploše asi 45 × 20 m (ZM 1 : 10.000, 34-24-06; bod 1 – Z326,40;J305,1; bod 2 – Z329,9;J302,3; bod 3 – Z328,5;J300,6; bod 4 – Z324,8;J303,1). Výzkum odkryl část raně středověkého a laténského sídliště. Celkově bylo na zkoumané ploše zdokumentováno 15 objektů časně slovanského až velkomoravského stáří (3 zemnice a větší množství obilnic). Pravděpodobně nejzajímavějším objektem je obilnice hruškovitého tvaru, v jejíž výplni byl nalezen kamenný žernov a dvě keramické pražnice.

Protože bylo zjištěno, že jak laténské, tak slovanské osídlení pokračuje všemi směry dále mimo původně vymezenou plochu a je poměrně intenzivní, bude výzkum v trati „Podbřežníky“ pokračovat i v roce 2007.

Marian Mazuch, Jaroslav Škojec

Literatura

- Poláček, L., Marek, O., Škojec, J., Skopal, R. 2000: Mikulčice (okr. Hodonín), Polní trať „Panské“. Slovanské pohřebiště. Záchraný výzkum, *Přehled výzkumů* 41, 170–171.
- Poláček, J., Marek, L., Škojec, J., Skopal, R. 2001: Mikulčice (okr. Hodonín), „Panské“. Středohradištní a mladohradištní období. Pohřebiště. Záchraný výzkum, *Přehled výzkumů* 42, 217–218.
- Škojec, J. 1997: Archäologische Fundstätten und Funde im „Hinterland“ des Burgwalls von Mikulčice (Katastralgemeinde Hodonín, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves), in: Poláček, L. (ed.), *Studien zum Burgwall von Mikulčice II*, Brno, 343–397.

Škojec, J. 2005: Archäologische Fundstätten und Funde im „Hinterland“ des Burgwalls von Mikulčice (Ergänzungen zu Katastralgebieten Čejkovice, Dolní Bojanovice, Dubňany, Hodonín, Josefův, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves, Moravský Písek, Mutěnice, Petrov, Ratiškovice, Rohatec, Strážnice, Vacenovice, Vnorovy, Vracov), in: Poláček, L. (ed.), *Studien zum Burgwall von Mikulčice VI*, Brno, 289–344.

Resumé

Mikulčice (Bez. Hodonín). „Podbřežníky“. Frühmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

MIKULOV (k. ú. Mikulov na Moravě, okr. Břeclav)

„Na obecním“, Střední doba hradištní. Ojedinelé nálezy. Povrchový sběr.

V trati „Na obecním“, která je vymezena areálem bývalých kasáren a Mušlovským potokem, byla sešbírána řada zlomků keramiky, datovatelných do střední doby hradištní. Za zmínku stojí, že již v roce 1964 byl v areálu kasáren odkryt sídlištní objekt se středohradištní keramikou.

Ulice Česká. Střední doba hradištní, novověk. Ojedinelé nálezy, město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s výstavbou nového parkoviště byly dokumentovány dva profily. Profil 1 zachytil novověké vrstvy datovatelné do 17.–19. stol. Z jejich výplně pochází i dva sekundárně přemístěné zlomky keramiky ze střední doby hradištní. Profil 2 byl dokumentován pouze fotograficky. Jednalo se o jámu o hloubce 4 m, která byla vykopána v prostoru před budovou současného kina. Na dně sondy se nacházela štěrková vrstva, kterou silně prosakovala voda. V ní se také nacházela řada vedle sebe naskládaných trámů. Z vrstvy na ně nasedající byla získána keramika, kterou lze datovat na přelom 16. a 17. stol. Vzhledem k hloubce, v jaké byla nalezena, je pravděpodobné, že jde o výplň městského příkopu.

Ulice Česká. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V létě 2005 a na jaře 2006 proběhla přestavba domu na Kostelním náměstí 8, který odděluje zmíněné náměstí a Českou ulici. Stěna domu, jež stojí čelem k České ulici, je tvořena bývalou městskou hradbou. V prostoru mezi ní a parkánovou zdí byla vybagrována jáma o hloubce 2 m. Na odkrytých profilech bylo zdokumentováno souvrství, z jehož výplně byly získány nálezy charakteristické pro přelom 16. a 17. stol. Jaká byla celková mocnost těchto vrstev a co jim předcházelo, nebylo bohužel možné vzhledem k hloubce výkopu zjistit.

Ulice Habánská. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V srpnu 2006 byla provedena výstavba kanalizace v areálu mateřské školy na ulici Habánská. Do této části města je situován novokřtěnský dvůr. Za budovou školy, na konci parcely, byla v roce 1983 odkryta J. Ungerem část novokřtěnského hřbitova.

Sledovaný liniový výkop kanalizace o délce přibližně 40 m a hloubce cca 2 m prošel odpadní jámou s kolnými stěnami

v délce 2,3 m. Její horní okraj byl 0,8 m pod úrovní současného terénu. Dno zachyceno nebylo. Většina nálezů se koncentrovala ve spodní části výkopu. Z obsahu jámy byly získány početné zlomky novokřtěnské glazované i rezné keramiky. Zastoupena je i keramika domácí proveniencce, zejména malované misky. Další část souboru tvoří zvířecí kosti, fragmenty kachlů, nečetné zlomky skla, ojedinelý fragment fajánsu, několik železných předmětů a jeden přeslen.

Žádné další aktivity, které by bylo možné spojit s novokřtěnci, nebyly ve výkopu zaznamenány. Zdá se tedy, že jáma se nacházela již mimo vlastní areál dvora.

Petr Kubín

Resumé

Mikulov (Kataster Mikulova na Moravě, Bez. Břeclav). „Na obecním“. Mittlere Burgwallzeit. Einzelfunde. Oberflächen-sammlung.

Mikulov (Kataster Mikulova na Moravě, Bez. Břeclav). Česká Strasse. Mittlere Burgwallzeit, Neuzeit. Einzelfunde, Stadt. Rettungsgrabung.

Mikulov (Kataster Mikulova na Moravě, Bez. Břeclav). Česká Strasse. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Mikulov (Kataster Mikulova na Moravě, Bez. Břeclav). Habánská Strasse. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

MIROSLAV (okr. Znojmo)

Náměstí Svobody. Mladohradištní období, vrcholný středověk a novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V průběhu měsíců března a dubna r. 2006 prováděl ARÚ AV ČR v Brně záchraný výzkum na ploše nám. Svobody. Zemní práce probíhaly v rámci akce nazvané „Rekonstrukce přístupových komunikací k podnikatelským subjektům v Miroslavi“. Výzkum v jižní části náměstí navazoval na úsek komunikace, na němž se prováděly záchranné výzkumy v souvislosti s akcí „Průtah městem Miroslav“ již v r. 2005 (Čižmář 2006, 157, 164, 258–259). V prostoru celého náměstí byly sledovány výkopy pro novou kanalizační síť, vodovodní řad a přípojky i následná plošná skrývka. Celkem bylo prozkoumáno 26 sídlištní objektů a několik kulových jamek. Osídlení končilo asi ve třech čtvrtinách délky náměstí směrem severním, kde sprásové podloží bylo vystřídáno štěrkokpiskovým. Období slovanské je zastoupeno svou mladohradištní fází, dále se zde našly středověké a četné mladší nálezy, dokládající průběžné osídlení místa až do novověku.

Dagmar Jelínková, Ondřej Šedo

Literatura

Čižmář, Z. 2006: Miroslav (okr. Znojmo), *Přehled výzkumů* 47, 157, 164, 258–259.

Resumé

Miroslav (Bez. Znojmo). Nám. Svobody. Jungburgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MODŘICE (okr. Brno venkov)

Benešova ulice, č. p. 165, parcely č. 12, 13. Středověk, novověk. Sídliště – městečko. Záchranný výzkum.

Při dokumentaci výkopů inženýrských sítí ve dvorním traktu a v ploše dvora novostavby rodinného domu na SZ okraji historického jádra bylo zaznamenáno několik sídlištních jam vesměs novověkého stáří, pouze výkop 502, těsně za uličním traktem, obsahoval ojedinělý okraj hrnce z 15. století. Nepodařilo se prokázat vrstvu z 2. poloviny 14. – počátku 15. století, která byla r. 2000 zachycena v přední části domu (Procházka 2004). Na části plochy dvorního křídla byla zjištěna patrně přirozená kvartérrní deprese, vyplněná splachy (obr. 93: 2).

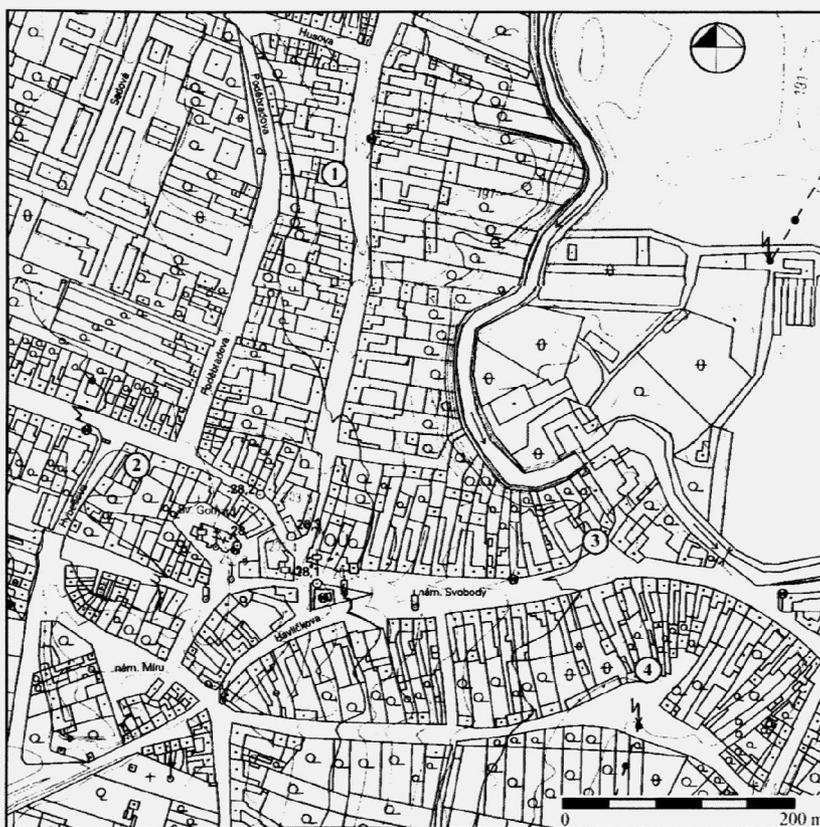
Masarykova ulice č.p. 132, parc.č. 683/1. Novověk. Sídliště – městečko. Záchranný výzkum.

Na přelomu února a března r. 2006 byly sledovány základové výkopy severní části rodinného domku, jehož jižní část byla postavena bez ohlášení v předchozích letech. Lokalita se nachází v severní části historického jádra, v ulici, která byla povětšinou vysazena až v 16. století, kdy se nazývala Nová (srov. Procházka 2003, 287). Tuto skutečnost potvrdil i záchranný výzkum, který zachytil pouze několik novově-

kých jam. Zásyp největšího výkopu 501 o původní délce patrně více než 4 m, zachyceného v jižní a západní stěně výkopu pro bazén ve dvorním traktu, obsahoval kromě novověké keramiky sotva starší 18. století také okraj pokličky datovatelné do 15. století (obr. 93: 1).

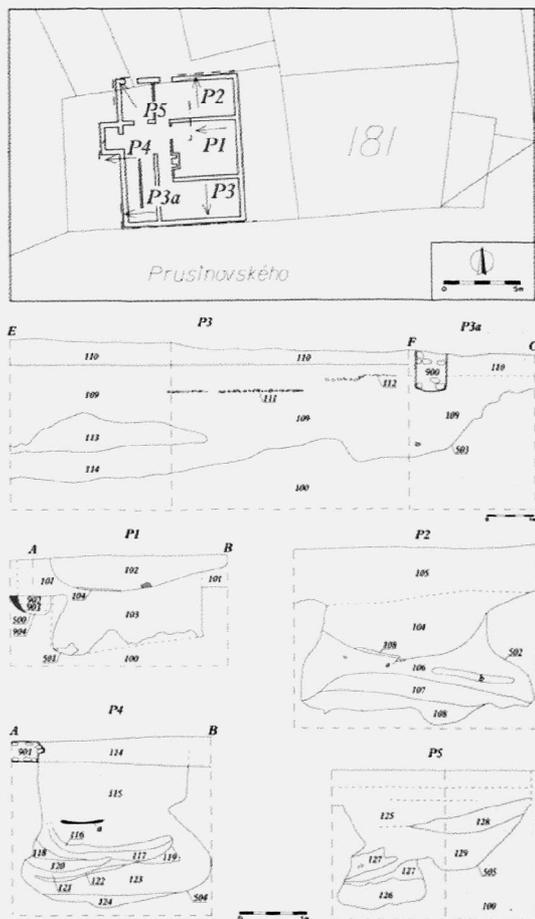
Prusinovského ulice, parc. č. 177/1, 178/2. Středověk, novověk. Sídliště – městečko. Záchranný výzkum.

Ve dnech 3.–5. 9. 2006 byl proveden záchranný výzkum ve stavební jámě rodinného domku. Předmětné parcely se nově vydělily v týlu původní dlouhé parcely směřující do náměstí Svobody, někdejšího hlavního modřického tržiště (č. p. 20). Donedávna zde stála zděná stodola z přelomu 19. a 20. století, součást řady obdobných objektů, uzavírajících původně většinu parcel při jižní straně náměstí. V době zahájení výzkumu byla jáma z velké části vytěžena, výzkum se omezil na dokumentaci výkopů v řezech a vzorkování výplně. Nejstarší aktivitu patrně představoval zbytek do spráše vhloubené pece SSJ 01 (řez P1) s jednou obnoveným hliněným výmazem. Vzhledem k blízkosti polykulturní pravěké až raně středověké lokality (srov. např. Procházka 1999; 2001) mohl by tento objekt být i pravěkého stáří. Velmi pravděpodobně ho narušila jáma 501 nejdříve pozdně středověkého či novověkého stáří, soudě podle zlomků cihel na bázi vrstvy

Obr. 93. Modřice (okr. Brno-venkov), situace zkoumaných ploch ve výřezu z mapy 1 : 5 000. 1 – Masarykova ulice čp. 129; 2 – Benešova ulice, č. p. 165; 3 – náměstí Svobody čp. 78; 4 – Prusinovského, parcela č.177/1, 178/1.

Modřice (Bez. Brno-Land), Lage der erforschten Flächen im Ausschnitt auf der Karte 1 : 5 000. 1 – Masarykova Str., Konstr.N. 129; 2 – Benešova Str., Konstr. N. 165; 3 – Platz náměstí Svobody, Konstr. N. 78; 4 – Prusinovského Str., Parz. N. 177/1, 178/1.

Obr. 94. Modřice (okr. Brno-venkov), Prusinovského ulice, parcela č. 177/1, 178/2, řezy dokumentovanými sídlištními jámami vyhloubenými do sprásového podloží (č. 100).

Modřice (Bez. Brno-Land), Prusinovského-Str., Parz. N. 177/1, 178/2, Schnitte durch dokumentierte Siedlungsgruben, ausgehöhlt im Lössuntergrund (N.100).

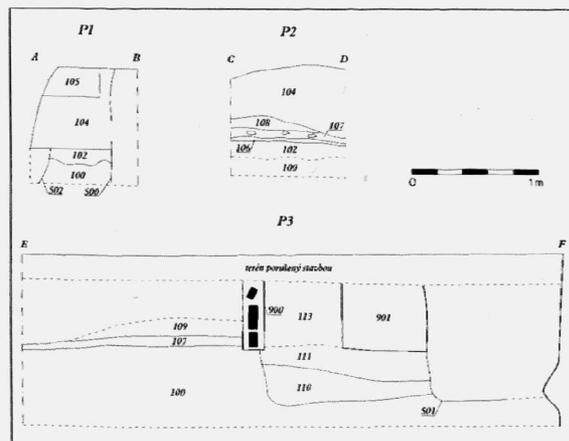
Obr. 95. Modřice (okr. Brno-venkov), Prusinovského ulice, parcela č. 177/1, 178/1, stavební jáma, pohled ze SV na narušené jámy 503–505. Modřice (Bez. Brno-Land), Prusinovského-Str., Parz. N. 177/1, 178/2, Baugrube, Ansicht vom Südosten auf die angeschnittenen Gruben Nr. 503–505.

102. Jáma však obsahovala také dva drobné pravěké střepy neurčitelného stáří. Západní, takřka svislá stěna jámy se nacházela cca 20 cm za dokumentovaným řezem. V severní stěně stavebního výkopu byl zachycen v řezu P2 okraj patrně zásobní jámy (obilnice?) 502; převážně z vrstvy 106 zásypu byla získána kolekce keramiky datovatelné do závěru 16. a 1. poloviny 17. století, včetně brněnského poháru nejmladší, výrazně baňaté formy. Šlo zřejmě o sekundární odpad rozbitých celých či velkých částí nádob, vesměs hrnců s uchem. V jižní stěně byl řezem P3 zachycen severní okraj rozměrné jámy 503, která poskytla relativně četné zlomky keramiky asi z 1. poloviny 19. století. Objekt byl dokumentován již r. 1999 a lze ho interpretovat jako hliník. V západní stěně byly dokumentovány dvě sídlištní jámy. V severní části šlo o výkop 505 (řez P5), snad hliník, se sporadickými nálezy keramiky 16.–17. století. Jižněji se nacházela jáma 504 (profil P4), podle tvaru nejspíše obilnice. Několik zlomků keramiky vrstev 115 a 119 lze klást ještě do 15. století, vrstva 123 poskytla malý zlomek zásobnice z 13. století a několik fragmentů nejspíše raně novověké keramiky.

Výzkum umožnil pohled na způsob využití zadní části parcely převážně zemědělského městečka v novověku. Překvapuje přesah rozměrného hliníku 503 do parcely, jejíž hranice je zakreslena již na indikační skice a mapě stabilního katastru z 1. poloviny 19. století (obr. 93: 4; 94; 95).

Náměstí Svobody č. p. 77–78, parc. č. 350, 351. Středověk, novověk. Sídliště – městečko. Záchraný výzkum.

Při výstavbě bytového domu Šárka v severní frontě východního okraje náměstí byl proveden v září r. 2006 záchraný výzkum, který bohužel postihl jen inženýrské síť

Obr. 96. Modřice (okr. Brno-venkov), náměstí Svobody čp. 78, řezy souvrstvím ve dvoře objektu. Vr. 100 – spraš, 102 – holocénní půdní horizont, 107 – odpadní vrstva z 15. stol. výše novověké navážky a zásahy.

Modřice (Bez. Brno-Land), Platz náměstí Svobody Kónskr. N. 78, Schnitte durch Schichtenfolge im Haushof. 100 – Löss, 102 – der holozäne Bodenhorizont, 107 – Abfallschnitt aus dem 15. Jahrhundert; höher neuzeitliche Aufschüttungen und Eingriffe.

ve dvoře. Vlastní stavba proběhla bez řádného ohlášení, naštěstí však není podsklepena, pouze uliční trakt je zčásti plošně mírně zapuštěn. V řezech P1–P3 v blízkosti zmíněného uličního traktu byla zachycena vrstva 107 s nálezy 15. století; byla vytvořena na původním povrchu dvora. Překrývaly ji novověké úpravy (obr. 93: 3, 96).

Rudolf Procházka

Literatura

- Procházka, R. 1999: Modřice (okr. Brno-venkov), trať Za humny, *Přehled výzkumů* 41, 144–145.
Procházka, R. 2001: Modřice (okr. Brno-venkov), Prusinovského ulice, *Přehled výzkumů* 42, 219–220.
Procházka, R. 2003: Počátky jihomoravských měst a etnické změny, *Archaeologia historica* 28, 267–295.
Procházka, R. 2004: Modřice (okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů* 45, 213

Resumé

Modřice (Bez. Brno venkov), Benešova Str., Kónskr. N. 165, Parz. N. 12, 13. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung- Markt. Rettungsgrabung.

Auf dem NW Rand des historischen Siedlungskernes wurden auf der Baustelle eines Familienhauses einige neuzeitliche, als auch eine Grube des 15. Jahrhunderts festgestellt.

Modřice (Bez. Brno venkov), Masarykova Str., Kónskr. N. 132, Parz. N. 683/1. Neuzeit. Siedlung- Markt. Rettungsgrabung.

Auf dem N- Rand des historischen Siedlungskernes wurden auf der Baustelle eines Familienhauses einige neuzeitliche Gruben dokumentiert.

Modřice (Bez. Brno venkov), Platz náměstí Svobody, Kónskr. N. 77–78, Parz. N. 350, 351. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung- Markt. Rettungsgrabung.

Auf dem O-Rand des historischen Siedlungskernes wurden auf der Baustelle eines Mietshauses eine Schicht aus dem 15. Jahrhunderts dokumentiert.

Modřice (Bez. Brno venkov), Prusinovského Str., Parz. N. 177/1, 178/2. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung- Markt. Rettungsgrabung.

Auf dem SÖ-Rand des historischen Siedlungskernes wurden auf der Baustelle eines Familienhauses Gruben des 15.–19. Jahrhunderts, als auch Rest eines undatierten, möglicherweise urzeitlichen Ofens dokumentiert.

MOHELNICE (okr. Šumperk)

Olomoucká ulice, parc. č. 452/1. Vrcholný středověk-novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při archeologickém dohledu (září 2006 – VM Šumperk) hloubení obvodových základových pasů stavby školní tělocvičny při obchodní akademii (inv. Olomoucký kraj) na pozemku parc. č. 452/1, na ul. Olomoucké, cca 0,5 km jižně od historického jádra města Mohelnice (poloha – ZM 1 : 10 000 (list 14-43-19): 391:338, 395:338, 395:335 a 391:335; 271-272 m n. m.) byl v SV části stavby zdokumentován relikt pece. Dest-

rukce objektu začínala v hloubce cca 130 cm od současné úrovně povrchu, pod souvrstvím navážek. Kopule byla zaklenuta ze silně přepálených cihel. Výplň pece tvořily fragmenty kopule – zřejmě cihly dořada přepálené a spečené. Zlomky cihel měly rozměry 13 × 7 × ? cm, snad gotického typu. Stěny byly téměř kolmé o síle cca 10 cm; dno rovné, dobělava vypálené. Rozměry – šířka cca 50 cm, výška cca 30 cm. Jedinými archeologickými nálezy byly zlomky cihel, jež by mohly objekt datovat pravděpodobně do období vrcholného středověku.

V JZ části půdorysu stavby byla v J stěně patky B v hloubce cca 100 cm zachycena vrstvička černé hlíny promísené kaménky. Jedná se pravděpodobně o původní středověký terén; nad zjištěnou vrstvou byly konstatovány náplavy potoka, níže silně jílovitá spraš. Vzhledem k absenci archeologických nálezů není možné zjištěnou kulturní vrstvu blíže datovat.

Zmiňovaná stavba tělocvičny se nachází zhruba napůl cesty mezi původní slovanskou osadou z 10.–1. pol. 13. stol. (archeologický výzkum viz Goš 1973; 1975), ležící v nivě potoka Újezdky, a historickým jádrem pozdějšího města, založeného na nedaleké vyvýšenině (farní kostel se v Mohelnici připomíná již v roce 1247, viz Melzer – Schulz 1993, 354–355).

Vladimír Goš, Jakub Halama

Literatura

- Goš, V. 1973: Slovanská osada v Mohelnici, *Archeologické rozhledy* 25, 371–380.
Goš, V. 1975: Osada hrncířů v Mohelnici, *Archeologické rozhledy* 27, 338–341.
Melzer, M., Schulz, J. (eds.) 1993: *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk.

Resumé

Mohelnice (Bez. Šumperk). Olomoucká Str., Parz. Nr. 452/1. Spätmittelalter-Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)

Velkomoravská ulica. Novovek. Sídliisko. Záchranný výzkum.

V priebehu mája 2006 uskutočnil Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., pracovisko Mikulčice, záchranný archeologický výzkum v intraviláne obce Moravský Písek. Vo výkopych realizovaných v súvislosti so stavbou cesty „II/427 Moravský Písek-Průtah v km 0,700–2,000“ sa narušilo osem novovekých sídliskových objektov. Na základe nálezov boli rámcovo datované do 17.–19. storočia. Všetky objekty sa zachytili v celom pôdoryse, na dne výkopu pre podklad cesty, v pieskovom podloží. Výnimkou je len objekt č. 2, ktorý bol narušený recentným výkopom (kanalizáciou). Išlo o zahĺbené objekty nepravidelného tvaru. Výplň objektov tvorila tmavá hlinito-piesčitá zemina, ktorá obsahovala drobné kamene a úlomky tehál. Vo výplni objektov sa nachádzala novoveká keramika, sklo, fragmenty kovových predmetov (súčasti odevu) a zvieracie kosti.

Marek Hladík, Jaroslav Škojec

Resumé

Moravský Písek (Bez. Hodonín). Velkomoravská Straže. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MRAMOTICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Doba středo-mladohradištní? Sídliště (železářské pece). Záchraný výzkum.

V rámci dlouhodobě sledované severní větve kanalizace Přímětice – Plenkovice – Mramotice – Kravsko – Žerůrky se podařilo na jižním okraji intravilánu Mramotic nalézt rozsáhlý výrobní objekt s pozůstatky 8 železářských pecí (obr. 97). Celý komplex se nepodařilo prozkoumat, jeho část odkrytá v rýze kanalizace měla minimální rozměry 4 × 2 m. Nístěje peci byly zahloubeny do spraše, případně skalního podloží, a byly vyplněny menšími, ale i velkými kusy železářské strusky se zbytky vápence. Nejtěžší kus strusky vážil kolem 10 kg (obr. 98). Keramický materiál, který by nález přesněji datoval, se nepodařilo nalézt; podle dispozice a velikosti pecí ho můžeme datovat do průběhu raného středověku. V těsném okolí místa nálezů jsou doloženy zdroje železné rudy a zanik-

Obr. 97. Mramotice. Profily železářskými pecemi 5 a 6. Mramotice (Bez. Znojmo). Gesamtansicht der Schnitte der Eisenöfen Nr. 5 und 6.

Obr. 98. Mramotice. Železná struska v peci 3. Mramotice (Bez. Znojmo). Eisenschlacke im Eisenofen 3.

lý lom na vápence, který fungoval do novověku. Nález se nachází na ČR 34-11-16 v měřítku 1 : 10 000 v okolí bodu 27 mm od západní sekční čáry a 186 mm od jižní sekční čáry, v nadmořské výšce 330 m n. m.

Zdeněk Čížmář

Resumé

Mramotice (Bez. Znojmo). Mittlere/spätere Burgwallzeit? Siedlung. Eisenofen. Rettungsgrabung.

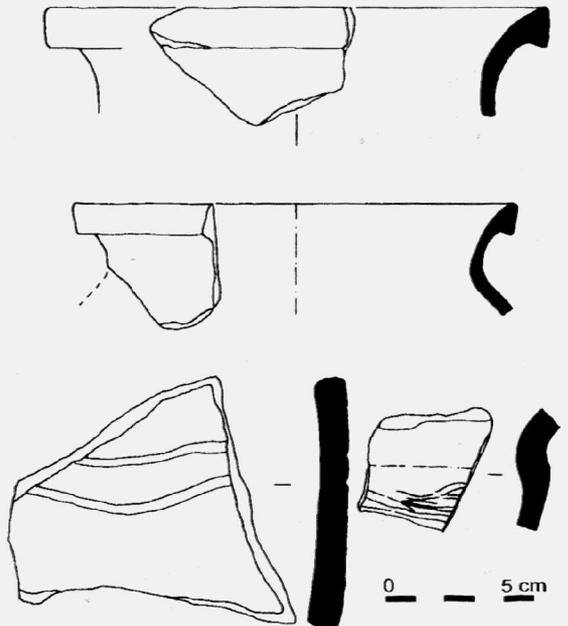
MUTĚNICE (okr. Hodonín)

Ulice Masarykova – Strmá. Středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

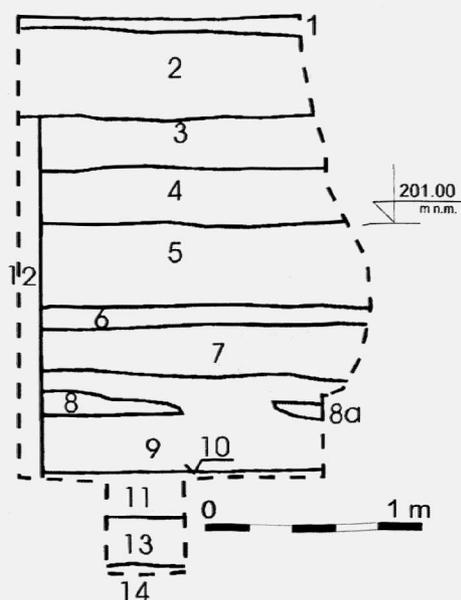
V souvislosti se stavbou vodovodu byly dokumentovány 3 pozitivní archeologické situace. První z nich se nacházela přibližně uprostřed návsi před budovou základní školy, v místech křižovatky ulic Masarykova a Úvoz. Vrstvy s archeologickými nálezy byly dokumentovány na jihovýchodním profilu. Keramika ze 14.–15. století se nacházela již v hloubce 70 cm.

Druhá situace byla zachycena v jižní části Masarykovy ulice před domem čp. 1120. Souvrství obsahovalo nálezy keramiky ze 13.–14. století (obr. 99).

Poslední situace se nacházela v bezejmenné uličce na jihovýchodním okraji obce, východně od křížení ulic Strmá a Farní, v prostoru za domem st. p. č. 754. V protlakové jámě byl dokumentován profil vysoký až 2,6 m (obr. 100). Z vrstev byl získán keramický materiál ze 14.–17. století. Jedná se o důležitý dokumentační bod pro poznání vývoje prostoru nad Strmou ulicí, nedaleko farního kostela sv. Kateřiny. Udušaná podlaha (vr. 10) v hloubce 2,1 m pod současným terénem svědčí o výrazných výškových změnách.

Obr. 99. Mutěnice. Situace 2, výběr keramiky z vrstvy 5. Mutěnice (Bez. Hodonín). Die Lage 2, Auswahl der Keramik aus der Schicht 5.

Obr. 100. Mutěnice. Situace 3, JV profil. Mutěnice (Bez. Hodonín). Die Lage 3, SÖ Schnitt.

Podle indikační skici stabilního katastru se zde již roku 1827 nacházela ulička bez patrných staveb. Zánik objektu je možné klást na základě analýzy keramiky do 16.–17. století, snad v souvislosti s událostmi třicetileté války. O drastických účincích této války vypovídají písemné prameny, v nichž se ještě k roku 1673 zmiňuje v Mutěnicích 62 poustek (Štěpánek 2002, 353). Méně pravděpodobná je možnost, že styková plocha představuje povrch komunikace. Situaci nelze dávat ani do souvislosti s mutěnickou tvrzí vzniklou v pozdním středověku na místě johanitské komendy, která je lokalizovaná do okolí farního kostela (Měřínský 2002, 48).

František Kostrouch

Literatura

- Kostrouch, F. 2006: *Mutěnice, ul. Masarykova, ul. Strmá*. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě vodovodu. Archiv MM Hodonín A-2614.
- Měřínský, Z. 2002: Od dávných věků k branám historie, in: Jan, L. – Štěpánek, V. (ed.), *Mutěnice. Dějiny vinařské obce*. Mutěnice.
- Štěpánek, V. 2002: Obyvatelstvo, in: Jan, L. – Štěpánek, V. (ed.), *Mutěnice. Dějiny vinařské obce*. Mutěnice.

Resumé

Hodonín (Bez. Hodonín). Masarykova – Strmá Strasse. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLDŘIŠOV (okr. Opava)

„Na plštské cestě“, parc. č. 291/1, 1132, 631, 302. Středověk, novověk. Příkop, sídlíšní objekt. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 43/06) na západním okraji obce v polní trati „Na plštské cestě“ proběhl

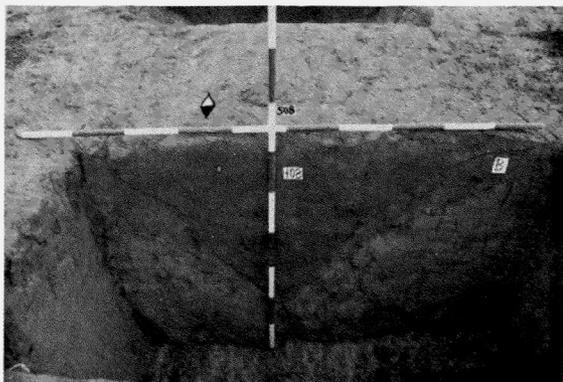

Obr. 101. Oldřišov. Pohled na zaoblené nároží středověkého příkopu (k. 508) od jihovýchodu. Oldřišov. Blick auf die abgerundete Ecke des mittelalterlichen Grabens (K. 508) von SO.

v době od září do listopadu 2006 v souvislosti se stavební akcí „Komunikace, inženýrské sítě a ČOV pro zástavbu RD v Oldřišově“. Na skryté ploše byly vedle osady ze starší doby římské dokumentovány také středověké a novověké nálezové situace (popis naleziště – viz kap. Doba římská a stěhování národů).

V severovýchodní části zkoumané plochy, v kontaktu se západním okrajem oldřišovského intravilánu, byla zaznamenána část takřka pravouhlého příkopového ohrazení se zaobleným nárožím (obr. 101). Z ramene příkopu, orientovaného V–Z, tedy rovnoběžně s osou intravilánu obce, byl odkryt úsek dlouhý 65 m, dále byl tento útvar porušen výraznou erozní rýhou, kterou dnes prochází úvozová cesta. Druhé rameno příkopu, navazující S směrem pod úhlem 110°, bylo v rámci skryté plochy odkryto v délce 11 m. Další 72,5 m dlouhý úsek byl již mimo zkoumanou plochu identifikován pomocí ruční vrtné soupravy, jeho průběh zde byl navíc ověřen i bagrovanou sondou. Profil příkopu, který byl zjištěn položením několika řezů, se pohyboval od tvaru vyložené hroty (obr. 102) po mísovitý. Míra zahloubení příkopu dosahovala až 1,0 m, maximální šířka příkopu byla cca 2,0 m.

Datace i funkční interpretace příkopu je obtížná. Ze zkoumané části homogenní ulehle výplně pochází pouze minimum nálezů. Kromě několika fragmentů strusek a jednoho zlomku železného předmětu se jedná o 19 keramických frag-

Obr. 102. Oldřišov. Profil příkopu (k. 508).
Oldřišov. Schnitt durch den Graben (K.508).

Obr. 103. Oldřišov. Pohled na obdélný novověký objekt (k. 504) ze vstupní šiji od jihovýchodu.
Oldřišov. Blick auf den neuzeitlichen Erdkeller mit der Eingangsrampe von SO.

mentů širšího časového rozpětí (doba římská – středověk). Většina z nich se koncentrovala při povrchu výplně, stav jejich dochování umožňuje dát tyto nálezy do souvislosti s intruzemi v důsledku zemědělské činnosti. Je třeba ale zmínit, že se mezi nimi vyskytují i zlomky grafitové keramiky, kterou lze na základě opavských analogií datovat do období 12./13.–1. pol. 13. stol. Ačkoliv se v bezprostředním okolí odkryté části příkopu nacházely objekty ze starší doby římské, nebyl se žádným z nich v superpozici. Pouze část ramene orientovaná Z-V byla evidentně zahlobena do splachové vrstvy s málo početnými nálezy z doby římské, která zde vyplňovala mělkou terénní depresi. Z vlastní výplně příkopu se podařilo prozatím (část výplně bude plavena) získat 3 keramické zlomky, mezi nimi i větší fragment spodku redukčně vypálené nádoby s podsyaným dnem, který odpovídá staršímu horizontu opavské vrcholné středověké keramiky (2. pol. 13. stol.–14. stol.). Tyto okolnosti spolu s variabilním profilem dna nejspíše vylučují současnost příkopu s germánským sídlištěm. V nepočetném náleзовém souboru na druhou stranu zcela absentují pozdně středověké a novověké nálezy, takže není pravděpodobná ani datace do tohoto období, především proto, že zkoumaná plocha nepochybně musela být intenzivně zemědělsky obdělávána, a tedy i kontaminována sídlištním odpadem. Jako nejpravděpodobnější se tak jeví časové zařazení příkopu do doby nepříliš vzdálené emfyteutickému

vysazení Oldřišova (přibližně 30.–40. léta 13. stol.) premonstráty z kláštera Hradisko. Provéřit bude třeba i možný vztah příkopu k pozemku příslušnému až do novověku k dědičné ruchtě, situované právě na východním okraji oldřišovského intravilánu.

V jižní části zkoumané plochy byl vedle několika recentních jam dokumentován i novověký zahlobený objekt obdélného půdorysu (4,7 × 3,6 m), s přímými stěnami a rovným dnem, zahlobený cca 1,3 m do podloží (obr. 103). Objekt byl na délku orientován Z-V, uprostřed jižní (delší) stěny byla umístěna vstupní šije se čtyřmi schody. Tento objekt, který byl zjevně zahlobenou částí nějaké dřevohliněné stavby (ve spodní části výplně se nacházel charakteristický zával přepálené hliněné omazávky) sloupové konstrukce, zanikl teprve v závěru 2. sv. války, jak dokládají četné nálezy, ze kterých lze zmínit např. plynovou masku a různé druhy munice.

Tereza Krasnokutská, Michal Zezula

Resumé

Oldřišov (Bez. Opava), „Na plšské cestě“. Mittelalter, Neuzeit. Graben, Siedlungsobjekte. Rettungsgrabung.

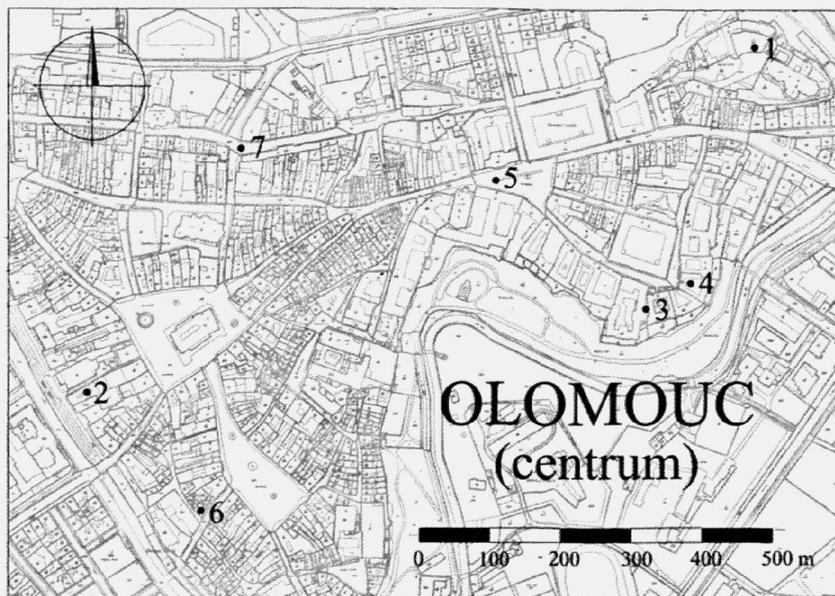
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Křížkovského č. o. 10, č. p. 512, parc. č.st. 208. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

První etapa rekonstrukce budovy Filozofické fakulty Univerzity Palackého na Křížkovského ulici č. 10 si vyžádala archeologické zásahy v několika místech, pouze v jednom případě však přinesly pozitivní výsledky. Budova se nachází v jihozápadní části olomouckého Předhradí, v oblasti tzv. Petrského návrší (obr. 104). Poloha sondy S1/06 je vymezena souřadnicemi X = 1.121.447,01; Y = 546.488,80.

V srpnu až září byl realizován výkop pro základy únikového schodiště o rozměrech 8,6 × 4,6 m. Výkop se nacházel při západní straně budovy FF, v prostoru průchodu do Bezručových sadů. Při odstraňování novodobého suťovitého zasypu byly odkryty tři kamenné zdi (k. 901–903) částečně porušené výkopy. Dochované koruny se nacházely v hloubce 40–50 cm (k. 901) a 80–90 cm (k. 902 a 903) pod úrovní současného povrchu, základová spára ležela v hloubce 1,4–1,6 m; zdi byly založeny na skalní podloží. Maximální dochovaná výška zdiva činila 90 cm, šířka zdi 903 byla 90 cm, u zdi 901 i 902 chybí jeden líc, dochovaná šířka se pohybovala od 40 do 90 cm. Protože suť sahala až na skalní podloží (povrch již od hloubky 90 cm pod současným terémem), není možná jejich přesná datace. Pouze na severním profilu stavební jámy se dochoval zbytek souvrství, jehož nejspodnější část je nálezy keramiky datovaná do konce 13.–14. století.

Pozůstatky zdi s největší pravděpodobností náležely některé ze stavebních fází kláštera s kostelem sv. Jakuba. Klášter augustiniánek kanovnic byl založen na pozemcích „U sv. Petra“ na počátku 13. století, k r. 1272 je bezpečně doložena existence konventního kostela sv. Jakuba. Roku 1523 byl klášter zrušen, byl neobývaný. Na konci 60. let 16. století získali budovy náhradou za svůj původní konvent minorité, kteří zde působili až do zrušení kláštera roku 1875. Objekt byl adaptován a od r. 1787 sloužil jako c. k. filiální zao-

Obr. 104. Lokalizace významnějších záchranných výzkumů v Olomouci v roce 2006: 1. Václavské náměstí č. o. 5; 2. třída Svobody č. o. 33; 3. Křížkovského č. o. 10; 4. Wurmova č. o. 13; 5. náměstí Republiky; 6. Lafayetteova č. o. 10; 7. Křížovatka Sokolská – Zámečnická.

Olomouc. Die Lage der bedeutendsten Rettungsgrabungen im Jahr 2006: 1. Václavské Platz 5; Svobody Str. 33; Křížkovského Str. 10; Wurmova Str. 13; Republiky Platz; 6. Lafayetteova Str. 10; 7. Kreuzung der Strassen Sokolská und Zámečnická.

patřovací ústav, později v něm sídlil chirurgický ústav. Po r. 1896 byla nemocnice přestěhována a budovy vykoupilo město. Do r. 1901 byly všechny včetně kostela sv. Jakuba zbořeny a r. 1902 byl na jejich místě postaven komplex školních budov, pozdější Klementinum, ve kterém od r. 1946 sídlí Filozofická fakulta UP (Jakubec 2005).

Třída Svobody č. o. 33, č. p. 432, parc. č. 373/1. Středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

V roce 2006 pokračovala rekonstrukce Moravského divadla Olomouc (dále MDO; Dehnerová – Večeřa 2006), a to přestavbou budovy ředitelství (obr. 104). V září, po zpevnění obvodových zdí mikropilotáží, proběhl archeologický výzkum na ploše nově budovaného suterénu v severozápadním traktu budovy. Plocha výzkumu je vymezena souřadnicemi X= 1.121.560,20; Y= 547.281,23. Lokalita se nachází na jihozápadním okraji historického jádra Olomouce, mezi západní frontou Horního náměstí a třídou Svobody propojených Divadelní uličkou.

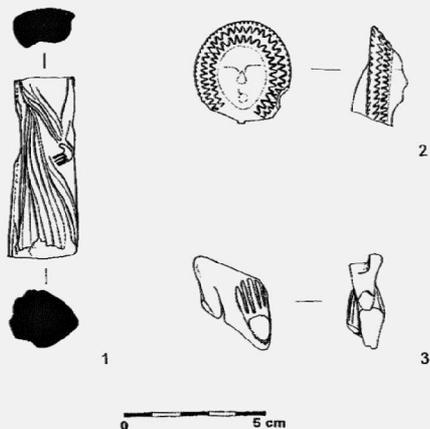
Zpracování výzkumu není ukončeno, k dispozici jsou zatím velmi předběžné výsledky. Celkový rozsah zkoumané plochy byl 11 × 5 m, po odstranění cca 0,5 m recentních navážek bylo prozkoumáno asi 1 m silné kulturní souvrství vrcholného středověku. Povrch geologického podloží tvořeného šedomodrým až světle žlutým jílem se nacházel v nadmořské výšce 214,7–214,3 m n. m. s mírným sklonem k jihozápadu (k ul. Divadelní).

Horizont předlokační ornice nebyl zjištěn, jen ojediněle se jako příměs ve vrcholné středověkých vrstvách nacházely pravěké a pozdněhradištní střepy. Zkoumané objekty časově náležejí konci 13. až průběhu 14. století. Plochou podélně pro-

bíhal žlábek s rovným dnem a šikmými stěnami o šířce 70 cm a zjištěné hloubce 20–45 cm. V jižní části plochy byl porušen objektem nepravidelného kruhového půdorysu (průměr 2 × 2,5 m) hlubokým cca 80 cm, se svažujícími se stěnami. Tento objekt byl překryt kamenným štětem, který byl doplněn zlomky cihel, zásobnic a zvířecími kostmi, zvláště čelistmi a dlouhými kostmi končetin. V jihozápadní části plochy do ní zasahovaly dva menší zahlužené objekty nepravidelného tvaru. Severozápadní část plochy zabíral zahlužený objekt dosud neznámého účelu; zachycena byla jeho jihozápadní hrana, objekt dál pokračoval severním směrem pod vnější zeď MDO do Divadelní ul. a pod dále nezkoumaný terén. Maximální zachycená délka činila 4,6 m, šířka 2,8 m. Zkoumaná část měla obdélný tvar se zaoblenými rohy. Stěny byly na některých místech kolmé, většinou však podhloubené s výrazným sklonem. Dno objektu nebylo výzkumem dosaženo, při sondáži pod úroveň požadovanou stavbou znemožnila další zjištění prosakující spodní voda. Zjištěná hloubka byla 2,4 m, výkopem byly porušeny všechny okolní uložení. Výplň toho objektu byla tvořena podložním jílem smíšeným s původními uloženími v různých koncentracích, místy s četným výskytem mazanice a uhlíků. Kromě keramiky, datované do průběhu 14. století, se jedinečně v tomto objektu dochovaly zbytky kůží a dřeva.

Mezi nálezy vynikají torza tří drobných plastik (obr. 105), tělo v narášeném rouchu s odlomenou hlavou, hlava ženy v čepci se třemi řadami nabírání z jemně plaveného bělavého materiálu a rezného povrchu a zlomek hlavičky a krku konička s rukama jezdce z téhož materiálu se světle hnědožlutou glazurou.

Obr. 105. Olomouc, třída Svobody 33. Zlomky plastik, 1. inv. č. 22/06-131/99, 2. inv. č. 22/06-101/724, 3. inv. č. 22/06-118/9; kresba M. Schindlerová. Olomouc, Svobody Str. 33. Bruchstücke der Kleinplastiken. 1. Inv. N. 22/06-131/99, 2. Inv. N. 22/06-101/724, 3. Inv. N. 22-118/9. Zeichnung von M. Schindler.

Literatura

Jakubec, O. 2005: Olomouc (Olomouc). Zaniklý konvent augustiniánek kanovnic u kostela sv. Petra, později s kostelem sv. Jakuba, následně konvent minoritů, in: Foltýn, D. a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha, 463–468.

Dehnerová, H., Večeřa, P. 2006: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc), Třída Svobody č. o. 33, *Přehled výzkumů* 47, 264–265.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Křížkovského Nr. 10. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc), Svobody Straße Nr. 33. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Křížovátka Sokolská – Zámečnická ulice, parc. č. 116/30, 116/40. Náměstí Republiky, parc. č. 116/46. Středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchraný výzkum.

Koncem roku 2006 probíhala v centru Olomouce akce „Preference městské hromadné dopravy“ (neboli budování sítě inteligentních zastávek). Jednalo se řadu výkopů pro kabely vedených v městské památkové rezervaci a v přednádražním prostoru (obr. 104). Tato stavba nebyla vůbec s archeologickým pracovištěm projednávána, nebyly ohlášeny ani prováděné výkopové práce. Archeologické dohledy byly proto omezeny na sledování některých výkopů na křižovátce ulic Sokolské a Zámečnické a na náměstí Republiky.

Na křižovátce ulic Sokolské a Zámečnické byly postupně dokumentovány celkem čtyři výkopy (sondy S1/06-S4/06). Před č.p. 572 (kino Metropol) to byly sondy S2/06 (1,6 × 1,4 m, hloubka 1,25 m) a S3/06 (2,5 × 1,2 m, hloubka 1,4 m), ležící od sebe 1 m. V těchto sondách bylo zjištěno torzo lomového

zdíva k. 901 – pozůstatek původní zástavby před průřezem severní části Zámečnické ulice. Na protější straně křižovátky před č. p. 551 (bývalé skladiště soli) byly vykopány další dvě sondy S1/06 (cca 1,6 × 1,4 m, hloubka 1,3 m) a S4/06 (cca 2 × 1,4 m, hloubka 1,4 m). Také tyto sondy byly od sebe vzdáleny 1 m a rovněž zde bylo odkryto torzo lomového zdíva k. 900 – základy ubourané části objektu solnice při rozšiřování jižní poloviny Zámečnické ulice.

Výkopy byly vymezeny souřadnicemi – sondy S2/06 a S3/06: X = 1.121.207,41; Y = 547.062,77; sondy S1/06 a S4/06: X = 1.121.227,23; Y = 547.065,66.

Na náměstí Republiky byly dohlíženy další dva výkopy. V západní části chodníku (vedeného kolem kašny Tritonů) byla umístěna sonda S5/06 (2 × 1 m, hloubka 1,3 m). V této sondě byly zakresleny a vzorkovány tři profily. Pod recentními navážkami bylo zjištěno souvrství o mocnosti 0,5–0,8 m s nálezy keramiky z 10.–11. století s příměsí dvou eneolitických střeptů. V sondě S5/06 bylo dosaženo písčitého geologického podloží.

Posledním sledovaným výkopem byla sonda S6/06 (1,2 × 0,6 m, hloubka 0,9 m), vyhloubená u označnicku tramvajové zastávky (směrem k hlavnímu nádraží). V jižním profilu S6/06 se zachovalo lomové zdivo – pravděpodobně pozůstatek hřbitovní zdi zbořeného kostela Panny Marie na Předhradí. Ze sondy S6/06 bylo získáno několik lidských kostí ze zrušených hrobů zřejmě novověkého původu.

Souřadnice sond – sonda S5/06: X = 1.121.267,25; Y = 546.703,95; sonda S6/06: X = 1.121.257,04; Y = 546.666,15.

Wurmova č. o.13, parc. č. 205. Středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchraný výzkum.

Během roku 2006 byla zahájena rekonstrukce budovy bývalé kanovnícké rezidence a její úpravy pro potřeby konzervatoře (obr. 104). Proto se zde v souvislosti s výkopovými pracemi uskutečnil archeologický dohled v měsících říjnu a listopadu. Plocha výzkumu je vymezena souřadnicemi: X = 1.121.410,50; Y = 546.425,60.

V první fázi dohledu byla dokumentována sklepní místnost, objevená při snížení podlahy v severovýchodním křídle budovy. Sklep byl postaven ze smíšeného zdíva s převahou kamene (mimo jižní zeď) a s cihlovou valenou klenbou. Rozměry sklepa: 4,3 × 6,2 m a měřitelná výška klenby ode dna = cca 4 m.

V další fázi dohledu byl sledován základový výkop pro příčku v místnosti v severozápadním křídle rezidence. Výkopem širokým 0,3 m a hlubokým 0,5 m byly narušeny vrstvy obsahující minimum nálezů. Bylo získáno několik zlomků keramiky ze 13. a 15. století a současně bylo odhaleno torzo kamenného zdíva snad středověkého původu.

Poslední etapa archeologického dohledu byla zaměřena na dokumentaci části kanalizačního výkopu vedeného přes nádvoří. Byly dokumentovány dva profily v severozápadním rohu nádvoří. Kanalizační rýha široká 0,5–0,8 m dosahovala do hloubky 1–1,3 m. V tomto případě dohled zjistil narušení kulturních vrstev s nálezy středohradištní keramiky až do počátku 13. století.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Kreuzweg Str. Sokolská – Zámečnická, Parzelle 116/30, 116/40. Platz Republiky, Parzelle 116/46. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc), Wurmova Straße Nr. 13. Parzelle 205. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)
Lafayetteva č.o. 10, čp. 31, parcela č. 454. Pravěk, středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchraný výzkum.

Plocha výzkumu je vymezena souřadnicemi: X= 1.121.729,77; Y= 547.120,00

V rámci sanace sklepení domu č.o. 10, kdy bylo potřeba odizolovat a zpevnit základy podezděním, proběhla dokumentace odkrytých situací. Ve sklepení se budovala nová podlaha a prohlubovaly základy metodou šachovnicového vybraní zeminy a následným vyzdívání jednotlivých šachtíček širokých 0,501,00 m a hlubokých 0,501,00 m. Byly dokumentovány dílčí profily těchto šachtíček, které byly následně složeny do jednoho řezu, dlouhého cca 10 m. Stratigrafie vrstev nad jílovým podlozím byla velice jednoduchá, tvořená jednou až dvěma vrstvami, které sahaly do hloubky cca 0,40 m (obr. 106). Vzhledem k malým rozměrům dokumentovaného terénu jsou jednotlivé vrstvy interpretovány pouze jako sídlištní aktivity. Časově bylo zjištěno osídlení pravěké, převažovaly vrstvy z 13. století, méně bylo zastoupeno 14.–16. století. Výzkum probíhal v listopadu 2006 a bude pokračovat i v roce 2007.

Karel Faltýnek, Jan Grégr, Richard Zatloukal

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Lafayetteva Gasse Nr. 10, Parzelle Nr. 454. Urzeit. Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt. Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

Obr. 106. Olomouc, Lafayetteva č.o. 10, pohled na jeden z výkopů pod základy sklepa, foto J. Grégr.
Olomouc, Lafayetteva Str. 10, Blick auf einen der Aushübe unter den Kellerfundamenten, Photo J. Grégr.

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)
„Salzerova reduta“. Novověk. Barokní pevnost. Zdymadlo. Záchraný výzkum.

V průběhu celého roku 2006 probíhal v rámci projektu „Morava, Olomouc – I. etapa – stavba levobřežního obtokového kanálu“ a „Olomouc – Most u plynárny III. etapa“ záchraný archeologický výzkum ve formě stálého archeologického dohledu nad zemními pracemi. Lokalita se nachází jihovýchodně od historického jádra města Olomouc, v bezprostředním předpolí fortu č. VIII., který býval součástí novověkého pevnostního systému olomoucké pevnosti (výzkum pokračuje i v roce 2007). Výzkum provádí Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc. Na ploše stavebního areálu, do kterého spadala i oblast projektu „Olomouc – Most u plynárny“, bylo zdokumentováno několik desítek profilů výkopů za účelem zachycení původního terénu a jeho novověkých úprav.

V polovině října 2006 byla při exkavaci obtokového kanálu bagrem a následně injektáží stěn koryta rozrušena historická konstrukce, probíhající diagonálně výkopem koryta. Nadložní vrstvy zde tvořily cca 4 m mocné recentní navážky. Vrchní část konstrukce, zřejmě zdymadla, byla z cihlového materiálu spojeného maltou (rozměry cihel: 32 × 16 × 7,5 cm). Spočívala na dřevěných (smrk a jedle) příčně provázaných trámech, mezi kterými se nacházely nasucho kladené kameny. Celá konstrukce byla zapuštěna do štěrkopískového podloží. Na jejich stranách, v místě usazení vrat zdymadla, byly použity kamenné články s vysekanými žlábků. Spodní část vrat dosedala do žlábků v cihlové „podlaze“ konstrukce. Na tomto místě byl spodní dřevěný základ zesílen fošnami zapuštěnými do podloží. Jejich délka se pohybovala od 1,02 do 1,73 m. Celková šířka zdymadla je 6,6–6,7 m, dochovaná délka na severní straně přibližně 19 m a na jižní 23 m. Dochovaná výška konstrukce dosahovala 1,5 m.

K rozrušení horní části zdymadla došlo již v minulosti, pravděpodobně při vzniku skládky odpadu, jak naznačuje nedochovaná část na SSV straně koryta při „Stolárně“, a následně při výstavbě recentního betonového kanalizačního potrubí. JJZ strana byla rozrušena larsenovým pažením stěn. Nutno tedy předpokládat pokračování konstrukce jihojihovýchodním směrem, kde zasahuje do areálu Kovošrotu, s. r. o.

Zdymadlo sloužilo k napouštění a udržování vodní hladiny v pevnostním příkopu nebo k zaplavitelnosti předpolí pevnosti v těchto místech v době vojenského ohrožení, případně v době cvičení (Michna, 1997, s. 31). Zařízení je datováno na základě dendrochronologické analýzy dřevěných trámů do let 1825, resp. 1832 (Rybníček 2006), což by odpovídalo přestavbě opevnění v letech 1834–1837.

Na pravé straně toku řeky Moravy, v těsné blízkosti stavby nového mostu, se podařilo rovněž zachytit torza dalších zdí a zídek prozatím nejasného účelu. Výzkum i zpracování bude pokračovat v roce 2007.

*Michal Cheben, Peter Kováčik, Martin Moník,
Miroslava Plaštiaková*

Literatura

- Michna, P. 1997: *Bastionová pevnost Olomouc. Od opevněného města k tereziánské pevnosti*. Průvodce dějinami a expozicí. Vlastivědné muzeum v Olomouci, Olomouc.
- Rybniček, M., 2006: *Salzerova reduta (Pevňůvka) – Olomouc*. Závěrečná zpráva.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Salzer Redoute. Neuzeit. Barockfestung. Stauanlage/Schleuse. Rettungsgrabung

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Václavské náměstí č. o. 5, parc. č. 23/2; 149; 150/2. Středoa mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Sídliště. Zachranný výzkum.

Po osmi letech skončil v květnu 2006 záchranný výzkum na stavbě Arcidiecézního muzea v areálu bývalého Olomouckého hradu.

V roce 2006 jsme pro potřeby stavby realizovali 12 sond v areálu čestného dvora (plocha D 3), což byly výkopy pro poutače, zahradní architekturu, kanalizační a elektrické přípojky (obr. 107). Pomocí mechanizace byla odstraněna svrchní vrstva zahradní půdy a stavebních navážek z 20. století, archeologické vrstvy byly preparovány ručně. Některé výkopy, např. pro elektrickou přípojku k poutači na náměstí mimo areál muzea, byly vedeny v hloubce jen 0,50 m, tudíž vůbec nezachytily úroveň staršího osídlení. Byly proto pouze nafotografovány, zakresleny do půdorysu a znižovány.

Plocha D 3 čestný dvůr souřadnice: X= 1.121.074,49; Y= 546.335,41 (obr. 108).

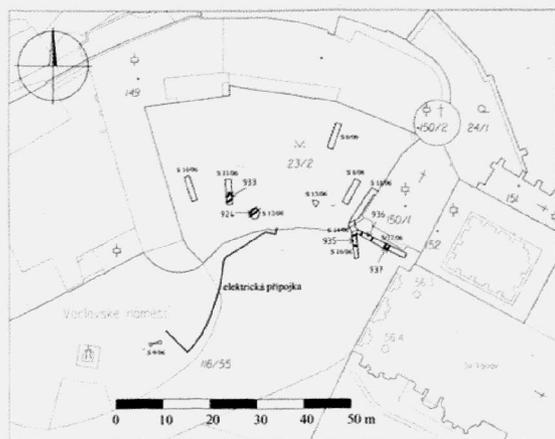
Výkopy pro poutače S 6/06, S 8/06, S 10/06 a S 11/06 měly rozměry 5,5 × 1,00–1,20 m a hloubku 1,00–1,40 m. Stratigraficky se jednalo o jednoduché horizontální situace, kdy do hloubky až 1,30 m sahaly novověké stavební dorov-

návky a teprve při bázi byly zjištěny vrstvy z 12. století (S 6/06, S 8/06, S 10/06), středohradištní a starší doby bronzové (S 11/06). V sondě 11/06 byla v hloubce 1,10 m od současného terénu zdokumentována snížená koruna kamenné zdi (k. 933). Základová spára nebyla zjištěna. Demolice této zdi na současnou úroveň proběhla až v novověku. Z hlediska použitého stavebního materiálu a malty se jedná o středověkou zeď, konstrukčně blízkou dalším základovým zdem z této lokality.

Sonda S 12/06 – výkop pro sochu anděla měl zhruba kruhový půdorys o maximálním průměru 2,30 m a hloubce 1,50 m. Ve výkopu byla detekována cihlová parcelní zeď (k. 924), jejíž průběh přes čestný dvůr byl zjištěn v sondách S 2/03 a S 3/03 již v roce 2003 nebo při dřívějších výkopech V. Dohnala v letech 1982 a 1983. V sondě S 12/06 tato zeď porušila zahloubenou jamku (průměr cca 0,20 m, vybraná hloubka 0,20 m, dno nezjištěno) s materiálem ze starší doby bronzové.

Sonda S 13/06 – zhruba trojúhelníkový výkop pro strom, délka ramene 1,30 m a hloubka 0,60 m. Jáma byla zahloubena pouze do recentních stavebních navážek.

Výkop pro splaškovou kanalizaci, vedený z kaple sv. Anny kolem její západní a jižní zdi, byl rozdělen na čtyři části (sondy S 14–17) a hlouben v delším časovém horizontu, neboť procházel i pod ohradní zdi kolem čestného dvora. Rovněž projektová dokumentace se vytvářela tak říkajíc „za porohodu“, ne-li ex post. Ve výkopu byly zjištěny kamenné základy západní zdi kaple sv. Anny (k. 936) a jihozápadní opěrák (k. 935) téže stavby. Jedná se o demolovanou část ze závěru 19. století, kdy v rámci regotizace a zpřístupnění části průčelí Přemyslovského (resp. biskupského) paláce byla kaple sv. Anny zkrácena o jedno klenební pole. Výkop zachytil několik objektů kultury věteřovské, zahloubených do písčitého podloží, dále vrstvy z druhé poloviny 10. století a druhé poloviny 12. století.

Obr. 107. Olomouc, Václavské náměstí, půdorysný plán s vyznačenými polohami sond a výkopem pro elektrickou přípojku.
Olomouc, Václavské Platz, Grundriß mit ausgezeichneter Lage der Sondagen und des Aushubs für Strom-Anschlußleitung.

Obr. 108. Olomouc, Václavské náměstí, celkový pohled na čestný dvůr s vyznačenými polohami sond.
Olomouc, Václavské Platz, Gesamtansicht des Ehrenhofs mit ausgezeichneter Lage der Sondagen.

Obr. 109. Olomouc, Václavské náměstí, sonda S 9/06.
Olomouc, Václavské Platz, Sondage S 9/06.

Sonda S 9/06 – výkop pro poutač u sochy sv. Jana Nepomuckého měl půdorys ve tvaru písmene H o délce 1,90 m, největší šířce 0,80 m a hloubce 1,00 m (obr. 109). I když se jednalo o poměrně mělký výkop, úroveň terénu z 12. století byla zjištěna v hloubce pouhých 0,30 m od současné úrovně. Prakticky byly zdokumentovány jen dva časové horizonty: 12. a 20. století. Jedná o prostor, kde je rovněž hledán kostel sv. Máří Magdalény.

Předstihové sondáže v roce 2006 opět potvrdily výrazné přemodelování terénu v této části Václavského náměstí. V areálu čestného dvora, ale i přímo na náměstí (S 9/06) máme zjištěno osídlení ze starší doby bronzové, dále výraznou sídelní aktivitu v průběhu 10. a 12. století. Vrstvy od přelomu 12. a 13., resp. první poloviny 13. století chybí a následuje až souvrství z 18.–20. století.

Richard Zatloukal

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 5, Parzelle Nr. 23/2, 149, 150/2. Ältere Bronzezeit. Mittlere und Jüngere Burgwallzeit. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k.ú. Bělidla, Holice, Nedvězí, Slavonín, okr. Olomouc)

Bělidla, Holice, Nedvězí, Slavonín. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

V roce 2006 byl zahájen záchranný archeologický výzkum v souvislosti s rozsáhlou stavební akcí „Olomouc – rekonstrukce a dobudování stokové sítě – II. část“. Práce zasáhly

několik vzdálenějších městských částí Statutárního města Olomouc. Výzkum pod vedením pracovníků Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, probíhá formou dohledu. Při něm bylo zjištěno několik archeologických situací, které byly následně dokumentovány a exkavovány. Za zmínku stojí nález pozdně středověké až raně novověké studny v Nedvězí, odkryv pozůstatků barokní komunikace v katastru Slavonína, objev vojenského betonového srubu z r. 1945 opět v katastru Slavonína. Protože zpracování i vlastní terénní práce budou pokračovat ještě další dva roky, budeme o výsledcích výzkumu detailněji informovat až v příštích Přehledech výzkumů.

Peter Kováčik

Resumé

Olomouc (Bez. Přerov). Kat. Bělidla, Holice, Nedvězí, Slavonín. Mittelalter, Neuzeit. Die Rettungsgrabung

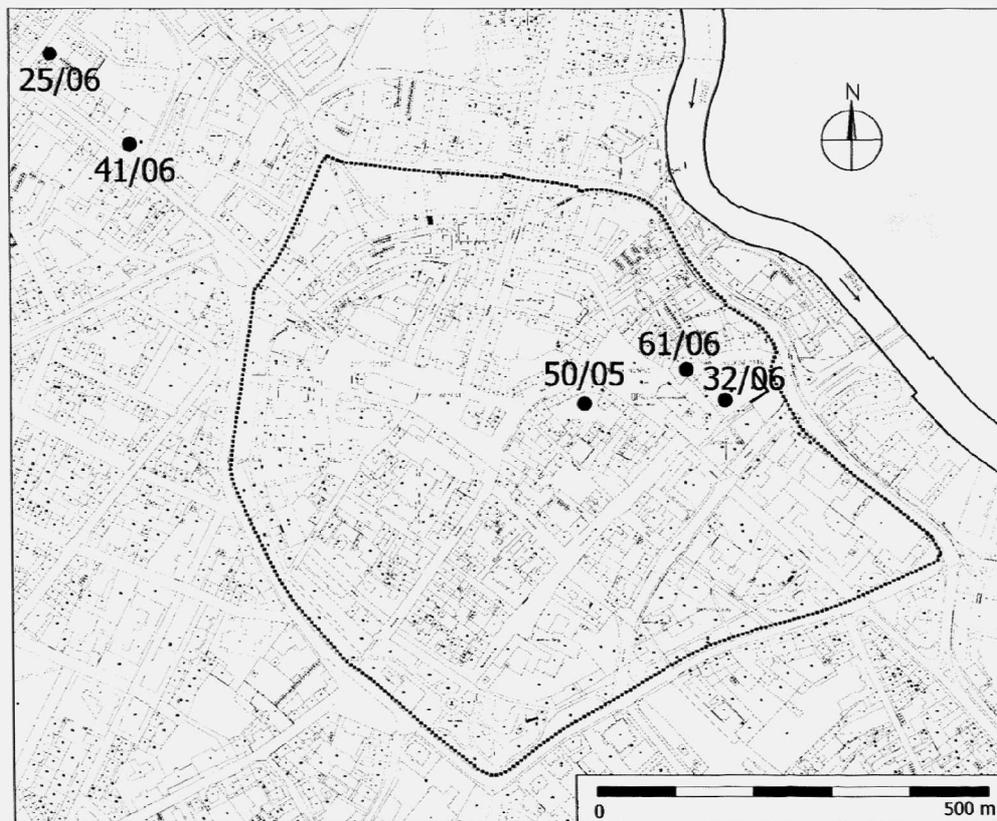
OPAVA (k. ú. Opava-Město, okr. Opava)

Drúbeží trh, parcela č. 606. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí vnitrobloku Drúbeží trh v Opavě byl v l. 2005–2006 realizován předstihový výzkum (obr. 110), na který navázal ve druhé polovině roku 2006 archeologický dohled spolu s dokumentací nálezových situací zjištěných v průběhu stavby (NPÚ Ostrava č. akce 50/05). Zkoumány byly zadní části původních městských parcel s dnes již nedochovanými domy (č. p. 317–321 dle stabilního katastru), které vytvářely do konce 2. světové války východní uliční frontu ulice Mezi trhy, a dále i nárožní parcela v minulosti příslušná k domu č. p. 324 spolu se sousedním měšťským s domem č. p. 325 na Dolním náměstí (obr. 111). V současné době se jedná o volné prostranství v zázemí několika panelových domů, kterými byla ve 2. polovině 20. století nahrazena zdejší historická zástavba. Tato plocha je nyní sloučena pod jedno parcelní číslo s ulicí zvanou Drúbeží trh, jež vznikla v 19. století po zániku rozsáhlé stavby sloužící jako masná a drúbeží tržnice.

Předstihová fáze výzkumu se zaměřila především na trasu nových inženýrských sítí, okolní terén byl stavebními pracemi minimálně narušen. V plné míře tak byl ve dvou výzkumných sezonách prozkoumán výkop vedený v trase nové dešťové kanalizace, v průběhu vlastních stavebních prací pak byla sledována skryvka recentních vrstev v celé ploše rekonstruovaného domovního vnitrobloku. Jako samostatná akce (NPÚ Ostrava akce č. 81/06) byla evidována dokumentace stěn výkopu, hloubeného v listopadu 2006 – lednu 2007 v souvislosti s rekonstrukcí stávajícího kanalizačního řadu.

Archeologický výzkum odkryl celou řadu situací souvisejících s hospodářským zázemím výše zmíněných měšťských domů. Nejstarší středověký sídlištní horizont (12./13. stol. – 1. pol. 13. stol.), charakterizovaný keramickými nálezy raně středověké výrobní tradice, představují dva zahlužené objekty v sondách S2 a S4. Objekt k. 559 lze přiřadit k typickým představitelům dřevohlinité zástavby. Z obdélné pravouhlé stavby byla zachycena vstupní šíje v podobě do podložní spráše vysekaných schodových stupňů a část jižní stěny, pomocí pedologické sondy pak byl vysledován průběh východní

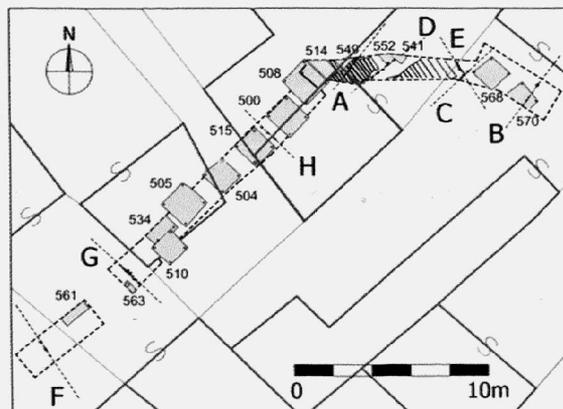

Obr. 110. Opava. Katastrální mapa – lokalizace archeologických výzkumů provedených v roce 2006 NPÚ-ÚOP Ostrava. Opava. Katasterplan mit der Lage der Fundorte, wo im Jahre 2006 Olmützer Arbeitsstelle des Nationalen Instituts der Denkmalpflege Ausgrabungen führte.

Obr. 111. Opava, Drubeží trh. Lokalizace předstihově zkoumaných ploch v soutisku současné katastrální mapy a indikační skici stabilního katastru z r. 1836.

Opava, Str. Drubeží trh. Lokalisierung der im Vorsprung realisierten Grabungen im Zusammenhang des gleichzeitigen Katasterplans und der Indikationskizze des Urkatasters aus dem Jahre 1836.

Obr. 112. Opava, Drubeží trh. Výřez z celkové situace výzkumu s vynesemím odpadních jímek, dřevěných chodníků a plotů (A–H) vzhledem k zástavbě a parcelaci zaznamenané v indikační skice stabilního katastru z roku 1836.

Opava. Str. Drubeží trh. Ausschnitt aus der Gesamtlage der Grabung mit ausgezeichneten mittelalterlichen Latrinen, Holzpfastern und Holzzäunen (A–H) im Zusammenhang mit der Babauung und Parzellengrenzen aus der Indikationskizze des Urkatasters aus dem Jahre 1836.

Obr. 113. Opava, Drúbeží trh. Keramický kamnový kachel z jímky k. 508.

Opava. Str. Drúbeží trh. Ofenkachel aus der Latrine Nr. 508.

a severní stěny. Druhý objekt k. 528, mělké nepravidelně oválné zahloubení do podloží, nebyl také zachycen v úplnosti a zůstává bez možnosti bližší interpretace.

Souvrství 13.–14. stol. o mocnosti 3,0–3,5 m, dokumentované v celé délce výkopu, dokládá dynamický nárůst terénu zejména v počátečním horizontu osídlení města v souvislosti s hloubením suterénů dřevohlinité zástavby, později pak i v důsledku deponování domovního odpadu v prostoru městiště. Jedná se o vrstvy tvořené z části přemístěným podložím a půdním typem, zčásti humusovitými (hnojističními) uloženinami s výrazným podílem rostlinných makrozbytků. V rámci tohoto souvrství se místy vyskytují komunikační horizonty tvořené šterkopiskovými násypy a deštěnými chodníky (event. kulatinou) zpevněnými rozsáhlejšími plochami.

Význam pro poznání rané parcelace města mají především košatinové ploty, kterých bylo v předstihové zkoumaném výkopu zaznamenáno celkem osm (obr. 112). Na základě jejich stratigrafické pozice je můžeme předběžně časově zařadit do průběhu 13.–počátku 14. století, dataci upřesní dendrochronologie četných nálezů dřev ze zkoumaných vrstev.

Podstatnou část nálezových situací tvoří série odpadních jímek (k. 500, 504, 505, 508, 510 a 515), které v závěru středověku sloužily obyvatelům domů č. p. 319 a 320. Jímky, náležící horizontu předběžně vymezenému 14.–16. stoletím (obr. 113), se vzájemně respektovaly, jejich situování v řadě navozuje dojem, že se přizpůsobují parcelní hranici, vymezející pozemek příslušný k nárožnímu domu č. p. 324, vůči městištím v ulici Mezi trhy. Místy se tyto jímky nacházely v superpozici nad staršími objekty téhož druhu (k. 534 a 514), datovanými do průběhu 13.–14. století.

Novověké nálezové situace reprezentovaly v předstihové zkoumané ploše nečetné zahloubené objekty (např. vápenná jáma v ústí jedné z jímek) a nevýrazné souvrství, překrývající horizont středověkých uloženin. Jedná se převážně o dorovnávký terénu a stavební suť související – podobně jako destrukce kamenného a cihlového zdiva – se stavební činností na zmíněných parcelách. V průběhu stavby se dále podařilo identifikovat a dokumentovat studnu s kamenným

roubením a překvapivě dobře dochovaný barokně zaklenutý suterén zaniklého domu č. p. 325 na Dolním náměstí.

Marek Kiecoň, Michal Zezula

Resumé

Opava, Drúbeží trh. Parz. Nr. 606. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)

Krnovská ulice č. o. 23, parcely č. 84, 77/11. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Drobný záchranný výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 80/06) proběhl dne 27.11. 2006 v rámci dohledu nad hloubením výkopu pro plynofikaci kotelny domu č. o. 23 na Krnovské ulici. V části výkopu při náměstí sv. Hedviky byl v profilu zachycen menší mísovitý objekt s homogenní ulehrou výplní, obsahující zlomky středověké keramiky rámcově datované do 15. stol. a fragment podkovy. V další části výkopu, blíže k domu na Krnovské ulici, byl narušen přízemní zděný prostor ze 20. stol., zasypaný stavební suti.

Krnovská ulice, č. o. 42, parcely č. 219, 220/2, 220/8. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 25/06) proběhl ve dnech od 21.6. do 5.7.2006 v místě přístavby domu na Krnovské ulici č. o. 42.

Po odstranění svrchních recentních vrstev byla v celé ploše odkryta hnědá hlinitá vrstva, narušená základovými pásy novověkého cihlového zdiva. Níže se nacházela, již přímo na sprašovém podloží, nevýrazná kulturní vrstva, která se dřívější stavební a zemědělskou činností promísila, takže obsahovala fragmenty keramiky od novověku až po pravěk.

V návaznosti na situaci základového zdiva byla zkoumaná plocha o rozloze 108 m² rozdělena do tří sektorů (A,B,C). Po odebrání kulturní vrstvy se v povrchu podloží vyrýsovaly výplně zahloubených objektů z mladší doby římské, doprovázené i několika středověkými a novověkými jámami.

V sektoru C byly odkryty dva kruhové objekty v superpozici, mladší z nich lze zařadit podle keramických nálezů, včetně kamnových kachlí, do 17.–18. stol., novověké nálezy pocházejí i ze staršího objektu. Kromě keramických nálezů bylo v tomto objektu zaznamenáno větší množství fragmentů ztrouchnivělého dřeva a neúplný skelet psa. Severně od této dvojice jam byl zachycen další zahloubený kruhový objekt, který lze interpretovat jako zásobní jámu druhotně využitou k deponování odpadu. Její výplň obsahovala středověkou keramiku rámcově datovanou do 2. pol. 13. stol. Se středověkou a novověkou etapou osídlení souviselo i dalších 5 většinou mělkých objektů dokumentovaných v sektoru A. Problematické je datování kúlových jamek, jejichž výplně neobsahovaly žádné datovatelné nálezy. Přichází v úvahu jejich spjitost jak se sídlištěm z mladší doby římské, tak i středověkým a novověkým osídlením.

Pavel Malík

Resumé

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Krnovská Strasse, Nr. 23. Mittelalter-Neuzeit. Rettungsgrabung.

Opava (Kat. Opava-Předměstí, Bez. Opava). Krnovská Strasse, Nr. 42. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-Předměstí, okr. Opava)

Krnovská a Kasárenská ulice, parcely č. 2952/1, 2956, 251/2.

Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V měsících srpnu a září roku 2006 probíhal v Opavě na ulicích Krnovské a Kasárenské archeologický dohled (č. akce NPÚ Ostrava 41/06), vyvolaný rekonstrukcí vodovodu. Nálezová situace ve většině kontrolovaných výkopů byla obdobná. Registrován byl recentní zásyp, na několika místech se podařilo rozlišit povrch sprašového podloží. Pouze při vyústění ulice Kasárenské do ulice Krnovské bylo zaznamenáno nevýrazné novověké souvrství s pravěkou bází. Zjištěnou nálezovou situaci lze dát do souvislosti s rozsáhlým polykulturním sídlištěm, zaujímavým okraj pravobřežní opavské říční terasy v prostoru Krnovské ulice a východního okraje historického jádra města.

Marek Kiecoň, Michal Zezula

Resumé

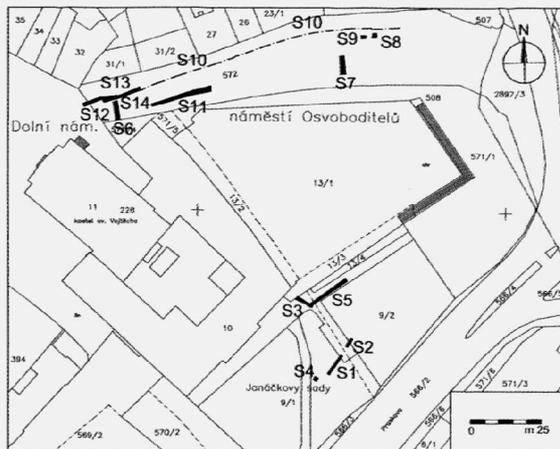
Opava (Bez. Opava). Krnovská Str. und Kasárenská Str. Parz. Nr. 2952/1, 2956, 251/2. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (k. ú. Opava-město, okr. Opava)

Náměstí Osvoboditelů – Janáčkovy sady, parcely č. 9/1, 9/2, 13/1, 13/3, 13/4, 571/1, 572. Středověk-novověk (13.-20. století). Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s celkovou rekonstrukcí povrchu náměstí Osvoboditelů a výstavbou nových inženýrských sítí a vodovodu byl v prostoru náměstí realizován rozsáhlý záchraný výzkum. Tomu předcházela nejprve předstíhový výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 35/05), jehož cílem bylo zjistit základní informace o charakteru archeologických terénů v daném prostoru (Zezula 2006, 267). V červenci – září roku 2006 již následoval vlastní záchraný výzkum spojený se stavebními pracemi (NPÚ Ostrava, akce č. 32/06). Souběžně probíhal také záchraný výzkum v trase rekonstruovaného vodovodu (NPÚ Ostrava, akce č. 61/06).

Zkoumaná plocha se nachází v severním a východním sousedství bývalé jezuitské koleje (dnes Zemský archiv) při kostele sv. Vojtěcha (obr. 114). V současné době (stav před plánovanou rekonstrukcí) se jedná částečně o prostor s parkovou úpravou (Janáčkovy sady), částečně o travnatou plochu s dominujícím pomníkem rudoarmějce a konečně o dlážděnou komunikaci s parkovištěm, propojující Dolní náměstí s ul. Nákladní. Před demolicí opavského opevnění v průběhu 19. století se však v těchto místech rozkládal od středověku postupně budovaný systém Ratibořské brány, sestávající z několika branských budov propojených opevněnými koridory, chráněnými od 17. století barokním bastionem. V S-J směru pak zájmovou plochou prochází zřejmě původní

Obr. 114. Opava, náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Lokalizace a celková situace výzkumu v katastrální mapě.

Opava, Platz náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Lage der Grabung im Katasterplan.

středověké městské opevnění s příkopem, prodávající patrně změny v souvislosti s výstavbou vévodského městského hradu na přelomu 14. a 15. století a doplněné v období novověku o sypané zemní valy a příkopy barokní bastionové fortifikace. V 19. a 20. století byl po demolici městské fortifikace tento prostor zčásti zastavěn, válkou poškozené objekty byly ale po roce 1945 zbořeny. Jedná se tedy o plochu, kde byly z archeologického hlediska očekávány nálezové situace související jak se středověkým osídlením městského příhradebního pásu (JV část zkolmané plochy), tak s komunikací vycházející z V rohu Dolního náměstí a procházející Ratibořskou bránou a v neposlední řadě pak i s relikty systému Ratibořské brány přílehlého pásu městského opevnění (stře-

Obr. 115. Opava, náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Zdivo fortifikačního systému Ratibořské brány a zásyp příkopu v sondě S8. Pohled od západu. Opava, Platz Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Mauerwerk des Befestigungssystems des Ratiborer Tores und Verschüttung des Grabens in der Sondage S8. Blick vom Westen.

dověk – baroko) a jeho předpolí (příkop). Četné náleзовé situace, související se středověkým osídlením této části města, zde byly archeologicky evidovány již v minulosti (Šikulová 1968; 1971), poslední dílčí poznatky pak přinesla již zmiňovaná předstihová sondáž z roku 2005 (Zezula 2006).

Výše uvedená očekávání byla výzkumem v zásadě potvrzena. V prostoru Janáčkových sadů, který po vzniku jezuitské koleje v 17. století sloužil jako její zahrada a s výjimkou výstavby různých inženýrských sítí nebyl v minulosti výrazněji narušován zástavbou, se velmi dobře dochovaly archeologické terény s pravěkými a středověkými nálezy. Z hlediska předběžných očekávání je významné zejména zachycení reliktní středověké městské hradby a hrany opevňovacího příkopu (obr. 115). Hradební zeď je v těchto místech založena na povrchu starší středověké vrstvy (bez podpovrchové základové části) a bude otázkou vyhodnocení nálezů, zdali se jedná o vrstvu, která souvisí s osídlením města před jeho lokací, nebo byla hradba vystavěna teprve v odstupu několika desetiletí od založení města. Výkop středověkého

příkopu, jehož vnitřní hrana byla zachycena ve vzdálenosti cca 6 m od čela hradební zdi, byl veden rovněž do povrchu starší středověké vrstvy. Jeho zásyp pak vykazuje jednotný charakter (přemístěné povodňové hlíny) a souvisí buď s proměnami, které tento úsek městského opevnění prodělal v souvislosti s již zmiňovanou výstavbou městského hradu, nebo až s výstavbou barokní bastionové fortifikace.

V místech někdejšího barokního bastionu, chránícího systém Ratibořské brány, byly pod mocnou vrstvou přemístěných náplavových hlín, související s výstavbou barokních fortifikačních prvků nebo jejich zánikem, evidovány středověké situace včetně několika úrovní štětových úprav povrchu. Registrovány byly rovněž pozůstatky dřevěné cesty a vrstvy, která obsahovala velké fragmenty keramiky, popř. celé nádoby (rámcově datovatelné do 13.–14. století); jedná se pravděpodobně o komunikačně využívaný prostor vně městského opevňovacího příkopu, přičemž nelze vyloučit, že částečně rovněž mohl sloužit k deponování městského odpadu.

Obr. 116. Opava, náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Úsek vydrženého odvodňovacího koryta ze 13. století s patrnými fixačními kolíky a rozpěrami (sonda S13); ve dně patrný průběh dřevěného překrytí staršího koryta. Pohled od západu. Opava, Platz náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady str. Der Abschnitt einer Holz-Abwässerungsrinne aus dem 13. Jahrhundert mit sichtbaren Pflöcken und Spriessen (Sondage S 13). Im Boden ist die Holzabdeckung des älteren Gräbchens. Blick von Westen.

Obr. 117. Opava, náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady. Pohled na stratigrafickou sekvenci středověkých vrstev v sondě S13; detail konstrukčního řešení vydrženého odvodňovacího koryta ze 13. století. Pohled od východu. Opava, Platz náměstí Osvoboditelů-Janáčkovy sady str. Blick auf die mittelalterliche Schichtenabfolge in der Sondage S13; Detail der hölzernen Abwässerungsrinne aus dem 13. Jahrhundert. Blick von Osten.

V komunikaci spojující Dolní náměstí s ul. Nákladní byly podle očekávání zachyceny na několika místech pozůstatky zdiva, související v převážné míře s různými fortifikačními prvky komplexu Ratibořské brány. Detailní vyhodnocení těchto situací bude možné až po jejich vynesení do katastrální mapy z roku 1836 a po komparaci s dobovými ikonografickými prameny. Stratigrafický vztah odkrytých reliktů zdiva nemohl být archeologicky ověřen vzhledem k okolnostem výzkumu (vlastní stavební činnost zděné konstrukce nenarušovala, jednalo se o dokumentaci koruny zdiva, odhalené při skrývce recentních konstrukčních vrstev komunikace), provedena byla alespoň drobná sondáž, registrující zásyp opevňovacího příkopu. Výzkumem bylo ověřeno, že podstatná část základového zdiva jednotlivých komponent systému Ratibořské brány vzala za své v důsledku budování betonové centrální kanalizační stoky v 60. letech 20. století.

V místě vyústění Dolního náměstí do nám. Osvoboditelů, tedy v prostoru, kudy původně procházela komunikace z města Ratibořskou branou ve směru na Ratiboř, byly registrovány náleзовé situace analogické situacím dokumentovaným během výzkumu Dolního náměstí v letech 2003 a 2004 (srovnej Kiecoň – Kolář – Zezula 2005, 306–307). V souladu s očekáváním (jedná se o komunikačně exponovanou rohovou partii jedné z hlavních původních tržních prostor města, Dolního náměstí, situovanou při jedné z městských bran) zde byly kromě náleзовých situací komunikačního charakteru (štětové úpravy povrchu, dřevěná cesta) registrovány i pozůstatky tří vydřevených koryt, odvádějících vodu z města (obr. 116 a 117), a torzo vrtaného dřevěného vodovodního potrubí. Chronologické upřesnění přinese dendrochronologické vyhodnocení jednotlivých dřevěných prvků. Mimo to byly odkryty relikt (novověkého?) základového zdiva domu č. p. 11, stojícího v minulosti na samém kraji SV fronty Dolního náměstí při původní Ratibořské bráně a přizděného na spáru ke staršímu zdivu. V tomto případě se jedná se o základové zdivo založené do středověké vrstvy, kterou lze datovat rámcově do 13. století, a o část původně nadzemního zdiva; nelze vyloučit, že by se mohlo jednat o pozůstatek původní Ratibořské brány (resp. nejstarší, tj. ze strany města první branské budovy v rámci celého komplexu). Blíže napoví až detailnější vyhodnocení náleзовé situace.

František Kolář

Literatura

- Šikulová, V. 1968: Záchraně akce v areálu středověké Opavy (Janáčkovy sady), *Přehled výzkumů* 1967, 107–108.
- Šikulová, V. 1971: Pokračování záchraných akcí v areálu středověké Opavy (náměstí Osvoboditelů), *Přehled výzkumů* 1970, 69–71.
- Kiecoň, M., Kolář, F., Zezula, M. 2005: Opava (k. ú. Opava-střed, okr. Opava), Dolní náměstí. *Přehled výzkumů* 46, 306–307.
- Zezula, M. 2006: Opava (k.ú. Opava-město, okr. Opava), nám. Osvoboditelů-Janáčkovy sady. *Přehled výzkumů* 47, 267.

Resumé

Opava (Kataster Opava-město, Bez. Opava). Platz Osvoboditelů. Mittelalter-Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava) Cingrova ulice, parcely č. 2444, 2453. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický dohled (NPÚ Ostrava, akce č. 16/06) spojený s dokumentací náleзовé situace byl vyvolán zcmními pracemi v souvislosti s budováním přeložky kanalizace v prostoru křížení ulic Cingrova a Nemocniční. Lokalita se nachází mimo areál historického jádra někdejší Moravské Ostravy.

Ve výkopu pro přeložku kanalizace (profily P1–P3) bylo dokumentováno cca 12 m profilu a byl odebrán vzorek dřevěného vrtaného potrubí na dendrochronologickou analýzu. Geologické podloží je v těchto místech tvořeno štěrko-pískovou říční terasou, následuje cca 1,5 m mocné souvrství povodňových hlín, do jejichž povrchu byl veden výkop pro dřevěné vodovodní potrubí (novověk). Do této úrovně byla patrně zapuštěna i kamenná studna (obr. 118); stratigrafický sled uzavírají novověké a recentní planýrky a dorovnávk. Středověké osídlení nebylo prokázáno.

František Kolář

Resumé

Ostrava (Kataster Moravská Ostrava, Bez. Ostrava). Cingrova Str. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Obr. 118. Ostrava, Cingrova ulice. Detail reliktu zdiva (studna, cisterna?), profil P3. Pohled od severu. Ostrava, Cingrova Str. Rest einer Mauer (vom Brunnen oder Zisterne), Schnitt P3, Blick von Norden.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava) Dlouhá ulice č. o. 6 a 8, parcely č. 167/1, 168/2, 170. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V měsících říjnu až prosinci roku 2006 proběhl v centru historického jádra Ostravy záchraný výzkum (plošný odkryv o rozloze cca 320 m²), vyvolaný novostavbou v proluce na ulici Dlouhá č. o. 6 a 8 (NPÚ Ostrava č. akce 71/06). Zkoumaná plocha (obr. 119), bezprostředně navazující na výzkum z roku 2004 (Kolář 2005), se nachází ve střední a tylové části parcel příslušných k měšťanským domům č. p. 50 a 51 v jihozápadní domovní frontě náměstí. Zástavba v ulici Dlouhé je druhotná a pochází z 20. stol.

Obr. 119. Ostrava, Dlouhá ulice. Pohled na zkoumanou plochu od jihu.
Ostrava. Dlouhá Str. Blick auf die Grabungsfläche von Süden.

V počáteční fázi výzkumu byla strojně odebrána sut vyplňující suterén demolovaného domu z 1. poloviny 20. stol. V úrovni podlahy suterénu byl zjištěn pouze mírně snížený povrch podloží (překvapující byla absence jakýchkoliv zahloubených objektů, především odpadních jímek). Středověké a novověké souvrství se dochovalo pouze v nepodsklepené střední části parcel, kde se jej podařilo z větší části prozkoumat a zdokumentovat.

Nejstaršímu sídlištnímu horizontu na lokalitě (závěr 13. století) lze připisat neúplně zachycenou zahloubenou část dřevohliněné stavby se základovým trámovým věncem. Následující etapu osídlení 13. a 14. století reprezentuje kromě souvrství o mocnosti cca 1 m také do starších vrstev zahloubené koryto. Mezi mladší středověké situace (průběh 15. století) můžeme zařadit opět jen částečně odkrytý suterén další dřevohliněné stavby a trámovou základovou část lehčí nadzemní dřevěné konstrukce. Patří sem pravděpodobně i studna s kamennou, nasucho kladenou obezdívkou, vybudovanou na masivním trámovém věnci, v jejímž zásypu se nacházel keramický materiál 15. století.

K mladším náleзовým situacím lze přiřadit svrchní část zkoumaného souvrství, včetně výrazného požárového horizontu a novověké až recentní zahloubené objekty (např. dvě zděné, cihlové odpadní jímky).

Marek Kiecoň, Michal Zezula

Literatura

Kolář, F. 2005: Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava), Masarykovo nám. 32, *Přehled výzkumů* 46, 310–311.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Dlouhá Str. Parz. Nr. 168/2, 170. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)
Kostelní ulice č. 2. Středověk, novověk (14.–17. st.). Sídliště. Záchraný výzkum.

V průběhu roku 2006 byla na Kostelní ulici budována přístavba k domu č.p. 2 (parcela 86/4 – ZM 1 : 10 000, mapo-

vý list č. 15-43-10, 201 : 280 Z a J sekční čáry). Stavební práce zahrnovaly výkopy pro základy obvodových i vnitřních zdí a výkop pro točité schodiště. V sousedství stavební plochy byl v r. 1998 proveden rozsáhlejší archeologický výzkum vedený M. Zezulou (Zezula 2003), který přinesl zajímavé informace k středověkému vývoji města. Práce navíc probíhaly v místech, kde stály ostravské hradby, které byly vystavěny mezi léty 1371–1375 (Bakala 1993, 39; Kroček 1997, 308–309).

Výzkum probíhal ve dvou časových úsecích. V červenci byly otevřeny sondy 1 a 2, v prosinci sonda 3. Při průběžném archeologickém dohledu se rovněž podařilo zdokumentovat část bašty a hradby. Zeď byla v odkrytých úsecích silná 2 m a zřetelně oddělovala prostor vlastního středověkého jádra města od míst svažujících se k Ostravici. Stavebním materiálem byl pískovec a pojivem vápenná malta.

Sondy 1 a 3 se rozkládaly uvnitř hradeb. Zjišťovací sonda 2 mapovala sled vrstev vně středověkého městského areálu. Zatímco území vně hradby bylo na nálezy poměrně chudé, plocha zkoumaná uvnitř hradebního systému přinesla velké množství nálezů. Při výzkumu byl v sondě 1 zachycen pravděpodobně větší objekt, jehož hranu se v rozsahu sondy nepodařilo zachytit (objekt byl navíc v mnoha místech porušen pozdějšími zásahy). Celkově se z poměrně malého prostoru podařilo získat přes 6000 keramických úlomků různých velikostí a přes 300 ks kosterních pozůstatků zvířat. Z kovových předmětů byl pak nalezen nůž a několik hřebů. Důležitý je nález dutého halče vévody Přemka Opavského (1366–1433), s jehož pomocí je možné nálezy věnit rámcově do 2. pol. 15. st.

Podložní vrstvy se podařilo dosáhnout pouze v sondě 3, kde byla mimo sled vrstev dokumentována 48 cm hluboká kulová jamka. Zajímavá je především svou prostorovou blízkostí k hradbám města. Kulturní vrstvy v sondě 3 nevznikly před 13. st.

Zbyněk Moravec

Literatura

Bakala, J. 1993: Ostrava v období vrcholného středověku (do roku 1437), in: Jiřík, K. (ed.), *Dějiny Ostravy*, Ostrava, 25–50.

Kroček, M. 1997: Opevnění města Moravské Ostravy, *Príspevky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska* 18, 308–322.

Zezula, M. 2003: Archeologie a počátky Moravské Ostravy (Archeologické výzkumy v historickém jádru města v letech 1998–2002), *Príspevky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska* 21, 7–44.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava), Kostelní Gasse, Mittelalter, Neuzeit (14.–18. Jh.), Siedlung, Rettungsgrabung, Ostravské muzeum p.o.

In Kostelní Gasse n. 2 fand im Juli und Dezember 2006 eine Rettungsgrabung statt (Sonden 1–3). Die Arbeiten wurden im Platz ausgeführt, wo sich die Stadtbefestigung befand. Die Sonden 1 und 3 lagen innerhalb, die Sonde 2 außerhalb der Stadtmauer. In der Sonde 1 wurde ein Objekt mit die zahlreiche Funden (um 6000 keramische Scherben) gefunden.

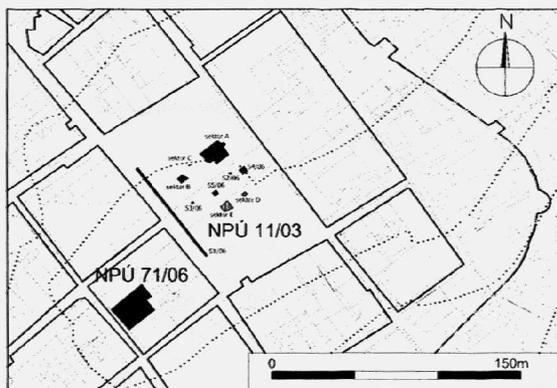
Am Grund die Funde des Hohlhellers von Přemek Opavský (1366–1433) ist es möglich das Objekt in die 2. Hälfte des 15. Jh. datieren. In der Sonde 3 wurde eine Pfostengrube mit der Tiefe 48 cm entdeckt. Von der Sonde 2 kommen nur neuzeitliche Funde her.

OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)
Masarykovo náměstí, parcely č. 3487/1, 3487/2, 3486. Raný (?) a vrcholný středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum na Masarykově náměstí v Ostravě (obr. 120 a 121) byl vyvolán celkovou rekonstrukcí tohoto hlavního ostravského veřejného prostranství a s ní související obnovou inženýrských sítí. Archeologický výzkum realizoval NPÚ – ÚOP Ostrava (č. akce 35/06) ve spolupráci s Ostravským muzeem, terénní práce probíhaly v srpnu – prosinci roku 2006.

Nejvýraznější zásah do archeologických terénů představoval výkop pro technologickou šachtu nově budovaného vodotrysku (sektory A, B), dešťová kanalizace (S1) a další méně rozsáhlé stavební jámy, např. pro patku vánočního stromu, stožáry veřejného osvětlení atp. (S2–5). Protože předchází archeologické akce (Zezula 2004; Kiecoň 2004) prokázaly, že v ploše náměstí je velmi dobře dochována středověká část souvrství, bylo záměrem v úplnosti prozkoumat co možná největší část ploch, ve kterých stavební výkopy zasahovaly pod bázi recentních uložení. Část hlavní zkoumané plochy ale byla bohužel výrazně narušena ještě před zahájením výzkumu při demolici stávajícího vodotrysku, resp. jeho podzemního technického zázemí. Přesto se plošným odkryvem podařilo prozkoumat terén o souhrnné rozloze 248 m².

V první fázi se archeologický výzkum soustředil na JZ úsek trasy dešťové kanalizace (S1), která se v této části náměstí díky spádování zahlubovala až 2,0 m pod úroveň stávajícího terénu. Svrchní část stratigrafie, sestávající z drenážních šterkopiskových vrstev a novověkých dláždění, byla odstraněna strojně. Středověkou část souvrství reprezentovaly dvě úrovně valounových dlažeb. Starší z nich zpevňovala přímo povrch podloží, resp. cca 0,1 m mocnou naplaveninovou vrstvu. Na základě předběžně vyhodnocených náleзовých souborů je možné potvrdit předpoklad, že plocha náměstí byla poprvé zpevněna v nevelkém odstupu od lokace města, tedy někdy v intervalu vymezeném třetí čtvrtinou 13. stol. – počátkem 14. stol. Tato nejstarší dlažba byla překryta splachovými hlinitými vrstvami, v rámci kterých se místy vyskytovaly shluky a pásy říčních valounů, ohraničené lomovými pískovcovými kameny a dřevěnými trámkami, jež lze interpretovat jako chodníky. Druhá úroveň souvislého dláždění pochází z průběhu 15. století. Starší z dvojice středověkých dlažeb byla lokálně pokryta proutím a větve. Poblíž JZ koutu náměstí byl pod nejstarší úrovní dláždění zaznamenán rozsáhlý zahloubený objekt s podseknutými stěnami, z jehož výplně pocházejí rané středověké (?) keramické nálezy. Méně dokonalý výpal těchto fragmentů a keramická hmota s příměsí hrubšího oštriva se výrazně odlišuje od všech prozatím získaných náleзовých souborů souvisejících s předlokačním osídlením prostoru pozdějšího města; pouze na základě profilace jednoduchých, vně vyhnutých okrajů lze uvedené nálezy s potřebnou mírou obezřetnosti datovat do 8.–9. stol.

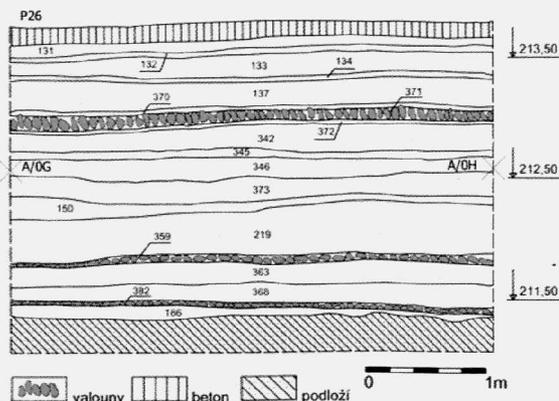

Obr. 120. Ostrava, Moravská Ostrava. Lokalizace archeologických výzkumů provedených v r. 2006 NPÚ-ÚOP v Ostravě. Silnou linií vyznačen obvod domovních bloků podle stabilního katastru a rekonstruovaný průběh městské fortifikace. Ostrava, Moravská Ostrava. Lokalisierung der Grabungen des Nationalen Instituts der Denkmalpflege, Arbeitsstelle Ostrava, aus dem Jahre 2006. Dicke Linie markiert den Umfang der Hausblöcke nach dem Urkataster und rekonstruierter Verlauf der Stadtmauer.

Obr. 121. Ostrava, Masarykovo nám. 2006. Letecký pohled na náměstí v průběhu výzkumu. Ostrava. Masarykovo Platz., 2006. Die Luftbildaufnahme der Grabungsfläche.

Náleзовá situace v dalších sondách byla v zásadě identická (obr. 122). V hlavní ploše výzkumu v sektoru A byl plošný odkryv zahájen na úrovni hnědé hlinité vrstvy (k. 150), obsahující výraznou příměs přepálené hlíněné omázkavy a četné nálezy související velmi pravděpodobně s planýrkou zástavby přilehlé k náměstí po některém z požárů města v průběhu 17. století. Početný náleзовý soubor zahrnoval mj. konvolut pozdně gotických a renesančních kamnových kachlů a několik drobných mincí. V pozdně středověké splachové vrstvě, překrývající mladší středověké dláždění (k. 359), se podařilo zachytit reliktů jednoduchých sloupových konstrukcí, které lze snad spojit s přístřešky nebo stánky užívanými na náměstí ve středověku trhovci.

Obr. 122. Ostrava, Masarykovo nám. 2006. Sektor A. Profil P 26 středověkým a novověkým souvrstvím v ploše náměstí.

Ostrava, Masarykovo Platz., 2006. Profil P26 mit der mittelalterlichen und neuzeitlichen Schichtenabfolge.

Z rámcově jednotného rázu sledu středověkých vrstev vybočovala situace v sektoru B. Nenacházela se zde ani jedna úroveň středověké dlažby. Hnědá splachová vrstva zde nasadila přímo na povrch podloží. V tomto sektoru byl rovněž zachycen průběh vrtaného dřevěného potrubí, které lze datovat do 17. stol. Relikty dřevěného vodovodního potrubí byly zaznamenány i v sondě S5. V narušené střední části hlavní zkoumané plochy (sektor C) mohla být dokumentována nálezo-ová situace pouze na stěně stavební jámy, podařilo se zde ale identifikovat další do podloží zahloubený objekt s nálezy rámcově datovatelnými do 14.–15. století. Není ale jasné, z jaké úrovně byl zmíněný objekt hlouben, středověké vrstvy zde byly v minulosti zničeny při výstavbě staršího vodotrysku.

Archeologickým dohledem při skryvce konstrukčních vrstev pod recentním zpevněním povrchu byl zjištěn a následně dokumentován původní základ mariánského sloupu, odstraněného ve 2. pol. 20. stol. a obnoveného po r. 1989 (sektor E), a základ, který je pozůstatkem nedochované sochy sv. Floriána (sektor D).

Obr. 123. Ostrava, Masarykovo nám. 2006. Keramická plastika konika ze starší středověké dlažby náměstí (k 376).

Ostrava, Keramische Pferdefigur aus dem älteren mittelalterlichen Pflaster (K. 376).

Závěrem je možné sdělit, že z archeologického výzkumu na Masarykově náměstí v Ostravě pocházejí mimořádně kvalitní nálezo-ové soubory, výrazně posouvající stupeň poznání hmotné kultury tohoto středověkého města. Kromě převážující kuchyňské a stolní keramiky se jedná o relativně početnou drobnou keramickou plastiku (obr. 123), zmínit je možné dále soubor kovových předmětů, zahrnující např. jezdeckou a koňskou výstroj (udidlo, podkovy, ostruhy), zemědělské nářadí, nože, přezky opasku, ale i poutní odznak, identický s exempláři, které bývají spojovány s jihoitalským Bari.

Pavel Malík, Zbyněk Moravec, Michal Zezula

Literatura

- Kiecoň, M. 2004: Ostrava, Masarykovo nám. (p. p. č. 348/6; 3487/1), *Přehled výzkumů* 45, 234.
 Zezula, M. 2004: Ostrava, Masarykovo nám. (p. p. č. 348/6), *Přehled výzkumů* 45, 234–235.

Resumé

Ostrava (Bez. Ostrava). Masarykovo náměstí Platz. Mittelalter, Neuzcit. Stadt. Rettungsgrabung.

OSTROŽSKÁ NOVÁ VES, (okr. Uh. Hradiště)

Intravilán obce, dům č. p. 58. Novověk. Obilnice. Záchran- ný výzkum

Při úpravách staršího rodinného domu v intravilánu obce, po pravé straně silnice Uherské Hradiště – Veselí nad Moravou, byla po stržení dřevěné podlahy přímo v obytné místnosti objevena zásobní jáma. Byla původně vyhloubena do dusané podlahy a sloužila pravděpodobně k uskladnění obilí. Zásobnice měla hruškovitý tvar, hloubku 250 cm, průměr ústí 55 cm. V zásypu jámy ani v jejím bezprostředním okolí nebyly objeveny žádné nálezy.

Miroslav Vaškových

Resumé

Ostrožská Nová Ves (Bez. Uh. Hradiště). Intravilán. Neuzeit. Die Vorratsgrube. Rettungsgrabung.

OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)

Intravilán obce, č. p. 50, parc. č. 30/1. Středověk. Sidliště. Záchran- ný výzkum.

Lokalizace: poloha lokality v ZM ČR 1 : 10 000, list 24-24-22, rok vydání 1982: 38 mm od Z. s. č. : 205 mm od J. s. č.

V měsíci říjnu byl dokumentován výkop pro kanálovou přípojku v délce 19 m. V průjezdu rodinného domu byla v hloubce 30 cm pod kamennou dlažbou zachycena část objektu zahloubeného do hnědošedého půdního typu. Objekt, snad kruhového tvaru, o průměru 90 cm se zlomky mazanice ve výplni byl prozkoumán do hloubky 80 cm. Dna objektu nebylo dosaženo.

Podle nalezených keramických fragmentů lze objekt datovat do rozmezí 2. pol. 12. stol. až 1. pol. 13. století.

Karel Faltýnek, Pavel Šlézar

Resumé

Otaslavice (Kataster Horní Otaslavice, Bez. Prostějov) Nr. 50. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

OTASLAVICE (k. ú. Horní Otaslavice, okr. Prostějov)

„Stránsko“. Středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při výkopu pro hloubkovou kanalizaci byl zachycen objekt se zlomky středověké keramiky (13.–14. stol.). V jedné z přípojek byla narušena jáma s novověkou keramikou. Celé polykulturní sídliště bylo profáto liniovým výkopem, vymezeným zhruba koordináty odečtenými z mapy na serveru <http://www.mapy.cz/> : 49°23'4.85"N, 17°4'14.08"E a 49°23'7.8"N, 17°4'9.64"E.

Pavel Moš

Resumé

Otaslavice (cadastral unit Horní Otaslavice, Prostějov district). „Stránsko“. 13th – 14th century, modern period. Settlement.

PAVLOV (k. ú. Pavlov u Dolních Věstonic, okr. Břeclav)

Intravilán obce, parc. č. 5662. Doba hradištní. Hrob. Záchranný výzkum.

Na severovýchodním okraji Pavlova (parc. č. 5662) byl narušen erozí kostrový hrob. Lokalita se nachází na svahu, který je skloněn k severní straně. Hrob byl zahlouben do sprašového podloží cca 60 cm pod úroveň terénu, přičemž okraje hrobové jámy nebyly patrné. Jeho orientace byla severojižní. Kostra samotná byla erozí částečně poškozena tak, že lebka a část páteře byly odděleny. Uložena byla na zádech, s rukama podél těla. Jediným nálezem, který kostru doprovázel, byla železná šipka uložená na vnější straně levé holeně.

V roce 1951 proběhl v blízkosti našeho nálezu výzkum, který odkryl celkem 17 hrobů, z nichž 15 bylo datováno do 9.–10. stol. (Jelinková-Kavánová 2002, 406, s literaturou). Byly velmi chudě vybaveny. Souvislost tohoto pohřebiště s naším nálezem je nasnadě. Není vyloučeno, že na přilehlých parcelách budou další hroby ještě odkryty.

Petr Kubín

Literatura

Jelinková, D., Kavánová, B. 2002: Soupis slovanských nálezů, in: S. Stuchlík (ed.): *Oblast vodního díla Nové Mlýny od pravěku do středověku*, Brno, 393–418.

Resumé

Pavlov (Bez. Břeclav), Parz. Nr. 5662. Burgwallzeit. Grab. Rettungsgrabung.

PODOLÍ (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)

Ulice Za farou. Středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V průběhu roku 2006 pokračovalo sledování rekonstrukce kanalizace. Na ulici Za farou před domem č. p. 286 byla

dokumentována ojedinělá sídlištní jáma, datovatelná nejspíše do 13. století.

David Parma

Resumé

Podolí (Kataster Podolí u Brna, Bez. Brno-venkov). Strasse „Za farou“. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

PODOLÍ U MOHELNICE (okr. Šumperk)

Intravilán obce, tvrz Kobylků z Kobylího (č. p. 38). Novověk. Renesanční tvrz. Záchranný výzkum.

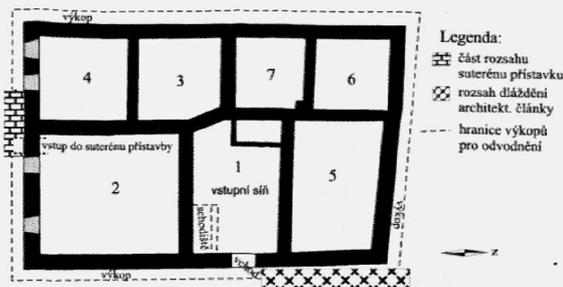
V souvislosti s odvodňováním objektu bývalé tvrze Kobylků z Kobylího proběhl v srpnu–září 2006 archeologický dohled (VM Šumperk). Budova se nachází v jižní části obce (linie výkopů podél budovy – ZM 1 : 10 000, list 14-43-19: 193:376, 195:376, 194:373, 192:373; nadm. výška 300 m) – viz obr. 124.

Historie dosud stojícího objektu bývalé renesanční tvrze v Podolí, západně od Mohelnice, sahá již do poloviny 16. století. Podle nedávno provedeného stavebně-historického průzkumu (dále jen SHP) pracovníky SÚPP (Macek – Beránek – Kroulík – Patrný 2000) by několik dochovaných pozdně gotických architektonických článků v podobě pískovcových ostění mohlo snad naznačovat ještě časnější existenci objektu. Nejpozději roku 1551 (k uvedenému datu se vztahuje zápis do zemských desek olomouckých) se dostala obec Podolí do majetku olomouckého biskupství a od tehdejšího biskupa Jana Dubravia získal zboží mírovský hejtman Jindřich Kobylka z Kobylího. Tento šlechtický rod si ve vsi dal vystavět tvrz se dvorem a pivovarem. Pro účast posledního držitele tvrze, Jana Buriana z rodu Kobylků, na stavovském povstání byl roku 1620 majetek zkonfiskován a posléze odkoupen olomouckým biskupem a připojen k panství Mírov. Objekt tvrze zůstal sice zachován, nicméně ztratil svou rezidenční funkci a v průběhu doby sloužil různým hospodářským účelům (ve 20. stol. jako hostinec, objekt JZD, naposledy v majetku Sva-

Obr. 124. Podolí u Mohelnice. Pohled na objekt tvrze od severu.

Podolí u Mohelnice. Gebäude der Feste – Blick von Norden.

Obr. 125. Podolí u Mohelnice. Zjednodušený půdorys přízemního podlaží tvrze.
Podolí u Mohelnice. Vereinfachter Grundriss des Erdgeschosses der Feste.

zarmu), k čemuž byl náležitě stavebně upravován (Březina 1963, 310; Melzer – Schulz 1993, 395-396). Situace se podstatně změnila až nedávno, kdy objekt získal soukromého vlastníka; v současné době proto za přispění dotací probíhají intenzivní stavební úpravy.

Archeologicky bylo sledováno odvodnění budovy, jež spočívalo ve výkopech těsně podél všech vnějších zdí budovy (hl. cca 100 cm, šířka 50–70 cm).

Při severní i západní stěně budovy byla konstatována obdobná situace – v profilech bylo možné sledovat pouze mohutnou vrstvu navážkové zeminy tmavé šedohnědé barvy, promíšenou různými většími i menšími kameny, místy kumulace zlomků cihel nebo jen ojedinělé kusy. Jinou situaci odkryl výkop podél jižní stěny. Kumulace četných zlomků i celých cihel, střešních tašek a kamenů potvrdily existenci později přístavěné přízemní budovy (na jižní fasádě je stále patrný otisk po její sedlové střeše). Její vznik patrně souvisel s přeměnou objektu bývalé tvrze v hostinec a obytný dům, k níž došlo na přelomu 18. a 19. století (Macek – Beránek – Kroulík – Patrný 2000). Odhalené části cihlových kleneb při patě jižní fasády v prostoru mezi dvěma nyní zazděnými vchody (v délce 4,8 m) rovněž potvrdily existenci sklepu pod tímto přístavkem (obr. 125 – půdorys). Došlo též k identifi-

Obr. 126. Podolí u Mohelnice. Jeden z pískovcových architektonických článků.
Podolí u Mohelnice. Ein architektonisches Fragment.

kaci vchodu do suterénu, který se nacházel přesně uprostřed jižní fasády bývalé tvrze, ústil do její největší místnosti v přízemí, a to do jejího jihozápadního rohu (v SHP označena jako prostora 2). Vchod o šířce 130 cm byl prolomen do původní kamenné vnější jižní zdi objektu, pomocí cihel byl upraven i zaklenut.

Překvapení poskytl prostor před východní průčelní stěnou budovy, kde se nacházel hlavní vstup do objektu. Po odstranění drnového pokryvu narazili stavebníci na pískovcové bloky různých tvarů i velikostí. Byly vyskládány podél stěny budovy – od míst hlavního vchodu až po její severo-východní nároží v pruhu o šířce cca 150 cm (obr. 125). Po jejich vyjmutí se ukázalo, že se v některých případech jedná o renesanční architektonické články pocházející z bývalé tvrze (obr. 126). Po odstranění betonového panelu před původním vchodem do budovy byly identifikovány další články použité jako obruby pro starší úpravu vstupního prostoru. K zodpovězení otázky, kdy mohlo dojít k jejich druhotnému použití pro vydláždění komunikačního prostoru před průčelím budovy, by nám mohly pomoci výsledky SHP. Odhalily totiž druhotné použití různých renesančních architektonických článků (různá ostění a překlady oken, okenní stojky) v suterénu, v přízemí i patře v prostoru 1 (= vstupní síň) a v podkroví. Stávající podobu sklepního prostoru s patrně nejvyšším počtem druhotně použitých článků památkáři spojují až se stavební úpravou na přelomu 18. a 19. stol (Macek – Beránek – Kroulík – Patrný 2000). Kromě dalších poměrně razantních úprav došlo dle nich pravděpodobně i k přístavbě podsklepené menší budovy k jižní fasádě objektu. Z bývalé tvrze se stal hostinec a obytný dům. S těmito rozsáhlými stavebními proměnami by tedy s jistou pravděpodobností mohlo být spojováno i ono vydláždění prostoru před průčelím budovy za použití starších architektonických článků (zatím bohužel nebyly podrobněji zhodnoceny). Jen několik cm pod popisovanou dlažbou z druhotně použitých architektonických článků a dalších bloků byly zachyceny relikty nějaké dlažby starší, již tvořily neopracované kameny různých velikostí a ojediněle též staré nízké cihly. Absence archeologických nálezů však bohužel znemožňuje její dataci. Dokumentace profilu výkopu podél této průčelní stěny zaznamenala hnědošedou stavební zeminu s častými kamínky i většími kameny, ve vrchních částech místy staré cihly, ojediněle atypické zlomky novověké keramiky. Výkop jen na dvou místech protnul podložní vrstvy, tvořené žlutohnědou sprašovitou a těž zelenošedou mazlavou zeminou v hloubce cca 80, resp. 60 cm od současného povrchu.

Hloubení jámy pro jímku (2 × 2 m, hl. 2,5 m) ukázalo, že i zde ve vzdálenosti 10 m východně od původního vstupu průčelní strany tvořily navážky vrchních cca 80 cm (větší počet kamenů i větších velikostí, zlomky cihel). Pod navážkovou vrstvou již začínala šedá mazlavá podložní zemina.

Jakub Halama

Literatura

- Březina, Jan 1963: *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava.
Macek, P., Beránek, J., Kroulík, M., Patrný, M. 2000: *Tvrz Kobylků z Kobylího. Podolí u Mohelnice (okr. Šumperk)*. Stavebně-historický průzkum. SÚPP Praha.

Melzer, M., Schulz, J. (ed.) 1993: *Vlastivěda šumperského okresu. Šumperk.*

Resumé

Podolí u Mohelnice (Bez. Šumperk). Gebäude der Feste des Adelsgeschlecht Kobylci aus Kobylí (Bnr. 38). Neuzeit. Renaissance Festung. Rettungsgrabung. VM Šumperk.

POZOŘICE (okr. Brno-venkov)

Hrad Vildenberk. Vrcholný středověk (14. stol.). Hrad. Povrchový průzkum.

Dne 13. 2. 2007 byly během dětského výletu v jižní části Dražanské vrchoviny zjištěny rozsáhlé recentní stavební aktivity na ploše jádra hradu Vildenberka, ležícího asi 2,13 km severovýchodně od zámku městyse Pozořice a 1,55 km severozápadně od středu obce Viničné Šumice. Vzhledem k závažnosti poškození byl proto ve dnech 19. a 27. 2. proveden povrchový průzkum hradu a dokumentace těchto aktivit.

Největším současným zásahem je probíhající stavba sruhu ve východní části jádra hradu, přibližně v poloze 49°13'26,97" N, 16°48'46,45" E (www.mapy.cz). Objekt obdélného půdorysu s rozměry 6,3 × 3,6 m má zahloubené základy z nasucho kladených kamenů. Nosná konstrukce sruhu čítá mj. šest hluboce zapuštěných kúlů. Při budování základů došlo evidentně k odkryvu a narušení středověké kulturní vrstvy tvořené nejspíše suti, o čemž svědčí hojný výskyt stavební keramiky v objektu a jeho bezprostředním okolí, zejména asi dvě stě velkých fragmentů cihel a dokonce devět úplných exemplářů cihel. To ostře kontrastuje se situací v roce 1993, kdy M. Plaček a R. Procházka sice zjistili při povrchovém průzkumu množství fragmentů cihel, ale pouze jediný měl alespoň dva zachované rozměry (Plaček - Procházka 1993, 208).

Devět celých cihel se svými rozměry řadí do dvou skupin. Osm cihel mělo podobnou velikost ve škále 278–291 mm délka, 136–147 mm šířka a 83–96 mm výška. Devátá cihla byla o něco subtilnější s rozměry 260–267 × 122–124 × 79–87 mm a jako jediná nesla značku v podobě dvou zkrížených rýh (obr. 127).

Další nové aktivity byly zjištěny na tzv. akropoli v čele jádra hradu, kde jsou stopy recentních výkopů na jihozápadní a jihovýchodní straně vyvýšeniny. O přesném stáří těchto výkopů a případné souvislosti se stavbou sruhu však nelze říci nic bližšího.

V jihozápadní části akropole bylo povrchovým průzkumem zachyceno celkem 20 fragmentů prežů. Vzhledem ke stavu zachování byla jediným relevantním sledovatelným rozměrem síla střeptu, která kolísala od 10 do 21 mm, nejčastější velikost potom činila 15 mm. Největší fragment měl velikost 121 × 76 mm (síla střeptu 17–21 mm), nejmenší pak 44 × 35 mm (síla střeptu 14–15 mm).

Během února 2007 se ve stavebních aktivitách na Vildenberku pokračovalo, což je v rozporu se statutem této zříceniny jakožto součásti kulturního dědictví ČR (hrad je zapsán v seznamu nemovitých kulturních památek od 3.5. 1958, číslo rejstříku 15747/7-893). Monitorování situace proto bude pokračovat.

Josef Kovář

Obr. 127. Pozořice, hrad Vildenberk. Cihla. Pozořice, Burg Vildenberk, Ziegel.

Literatura

Plaček, M., Procházka, R. 1993: Hrad Vildenberk – zrod a zánik jednoho dominia. *Castellologica bohemica* 3, 201–210.

Resumé

Pozořice (Bez. Brno-venkov). Vildenberk. Hochmittelalter (14. Jh.). Burg. Streufunde.

PRACE (okr. Brno-venkov)

Intravilán. Pravěk, novověk. Pec. Záchraný výzkum.

V průběhu roku 2006 byly v rámci rekonstrukce kanalizace v obci v liniových výkopech zjištěny dvě lokality. V ulici Ponětovská před domy č. p. 185 a 226 byly dokumentovány dva zahloubené objekty rámcově pravěkého stáří, z nichž se nepodařilo získat žádný datovací materiál. V ulici K Mohyle míru před domem č. p. 83 byla v hloubce 2 m dokumentována část menšího otopného zařízení, původně zaklenutého, datovaného rámcově do novověku (dle organických příškvarků by snad mohlo jít o povidlářskou pec).

David Parma

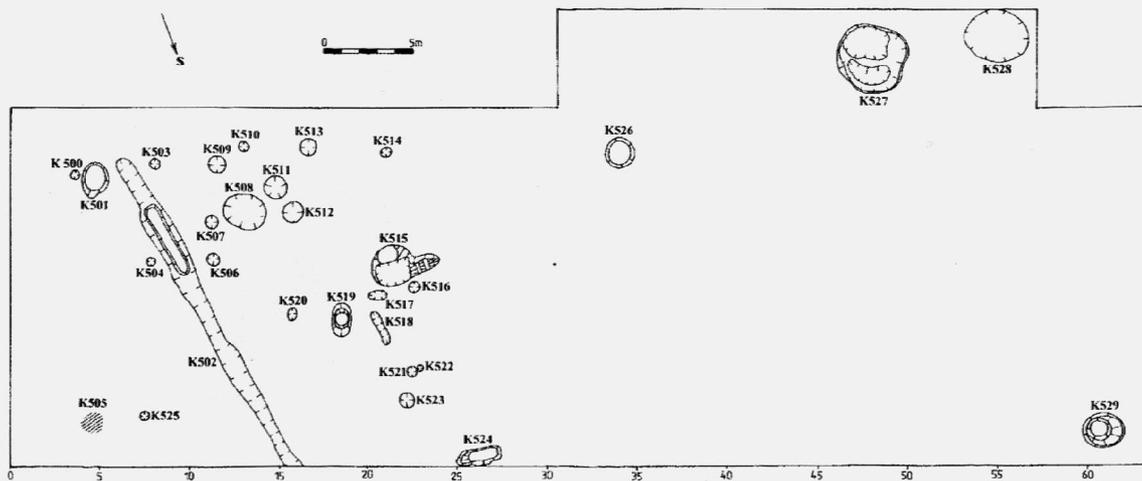
Resumé

Prace (Bez. Brno-venkov). Innenbereich der Gemeinde. Neuzeit. Ofen. Rettungsgrabung.

PROSTĚJOV (okr. Prostějov)

„Průmyslová zóna města Prostějova“, sektor G. Středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V měsíci květnu a červnu 2006 byl proveden záchraný archeologický výzkum v trase pátevní komunikace v sektoru G průmyslové zóny města Prostějova (obr. 128). Jedná se o mnohahektarovou plochu na JV okraji Prostějova, mezi Kralickou a Kojetinskou silnicí. Nově budovaná komunikace obě silnice propojuje. Směrem k východu vybíhají ze spojnice dvě odbočky, krátká jižní a dlouhá severní. Podstatná část plochy sektoru G byla ve středověku poznamenána soustavou rybníků a napájecích kanálů. Archeologické objekty se proto

Obr. 128. Prostějov. Celkový plán prozkoumané plochy.
Prostějov. Gesamtplan der untersuchten Fläche.

Obr. 129. Prostějov. Suterén nadzemního objektu se vstupním koridorem.
Prostějov. Überreste des Erdkellers mit der Eingangstreppe. Mittelalter-Neuzeit.

dochovaly pouze na jejím východním okraji, kde se terén díky naváté spraši poněkud zvedá. Shodou okolností se nacházely ve východním úseku severní odbočky. Nadmořská výška místa výzkumu je cca 210 m.

Prozkoumané objekty patřily z větší části kultuře platnické, jeden mladší až pozdní době římské a zbytek závěru středověku a počátku novověku (přelom 15. a 16. století). Nejmladšímu úseku osídlení patřil žlab, běžící napříč komunikací (zhruba od J k S), jehož funkce je nejasná. Mohl odvádět srážkovou vodu stékající z návrší, ale stejně tak mohl být využíván i k hospodářským účelům. Pravidelná obdélníkovitá prohlubeň v jeho střední části překračuje hranice účelnosti obyčejného rigolu. Dále pak šlo o do spraše zapuštěný kvadratický sklep s úzkým vstupním koridorem a menším kruhovým sklípkem na jižní straně (obr. 129). Vstupní koridor je pozoruhodný mírou zachovalosti ve hlíně modelovaných schodů. Na dně sklepa leželo několik velkých kamenných bloků z jemnozrnných slepenců a střepy červeně malovaného hliněného talíře z 15. století. Konečná planýrka sklepa

proběhla v závěru 15. či na počátku 16. stol., o čemž svědčí množství typické keramiky, vyplňující mísovitou kavernu v horní části zásypu. Poněkud archaickým dojmem působí torza tuhových zásobnic, jejichž střepy byly nalezeny mezi keramikou zánikového horizontu.

Miroslav Šmíd

Resumé

Prostějov (Bez. Prostějov). Industriezone der Stadt Prostějov (Zone G). Mittelalter und Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

PŘEROV (okr. Přerov)

Horní náměstí č. p. 26. Doba mladohradištní, středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V roce 2006 byl víceméně ukončen průzkum v prostoru vlastního domu č. p. 26 a jeho nádvořího traktu (parcela č. 330) v areálu Horního náměstí (obr. 130). Výzkum v těchto místech byl zahájen již v zimních měsících roku 1998 a předběžně uzavřen v červnu 2001 (Sonda III). V poslední

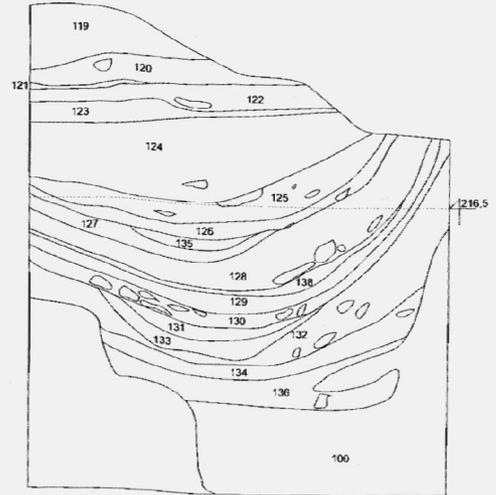
Obr. 130. Přerov, Horní náměstí. Letecký pohled s vyznačením domu č. p. 26.
Přerov, Horní Platz. Luftbildaufnahme, ausgezeichnet das Haus Konstr. N. 26.

etapě (rok 2006) byl prováděn průzkum v nově vzniklém prostoru suterénu domu a zároveň zde byly provedeny některé další menší ověřovací mikrosondáže. Lokalita je situována na ZM ČR 1 : 10 000 (list č. 25-13-12) od Z s. č. 382 a 383 mm, od J s. č. 246 a 245 mm.

Hlavní pozornost byla věnována poměrně rozsáhlému souvrství, které se dochovalo v podstatě jako výplň výrazné zahloubeniny (obj. k. 500) a kde byl realizován průzkumový řez. Částečně byla tato situace zachycena již sondou III, realizovanou v roce 2001 (NZ ÚAPP Brno, č. j. 200/01). V průběhu výzkumu se ukázalo, že k. 500 představuje výraznou terénní depresi, která se dala sledovat zhruba v délce 2,6 m, a to delší osou ve směru sever-jih, její šířka dosahovala místy až 2,1 m. Celková hloubka odkryvu dosáhla 1,8–1,9 m. Západní okraj deprese tvořila původní travertinová skála, na níž byla zbudována již dříve objevená (rok 2000) hranolová stavba (obj. k. 900). Východní okraj tvořilo původní sprašové podloží, jehož původní povrch se nacházel přibližně v úrovni nivelety 216,5 m. Výplň deprese tvořilo mohutné souvrství (k. 119–136), tedy sedmáct vrstev (obr. 131). Zatímco vrstva k. 119 obsahovala zlomky keramiky z konce 14. a 15. století, vrstvy k. 120–123 obsahovaly vesměs materiál z průběhu první poloviny a kolem poloviny 13. století. Od vrstvy č. 124 se jednalo již bezpečně o vlastní výplň deprese – k. 500, přičemž horní hrana vrstvy k. 124 (spolu se spodní hranou vrstvy k. 123) překrývala základovou spáru objektu k. 900. Stratigraficky starší vrstvy – k. 125–130 již vesměs obsahovaly pouze mladohradištní materiál, tvořený převážně keramikou, zastoupen byla ale i materiál osteologický (v několika případech se jednalo také o kostěné výrobky, např. tzv. „kostěná brusle“, dále proplétáčky apod.). Podle předběžného vyhodnocení především keramického materiálu lze vrstvy k. 125–127 předběžně zařadit do průběhu 12. století (nádobu zdobené na osazení výduti plastickou lištou), k. 128–130 již obsahovaly materiál datovatelný do průběhu 11. století (obr. 132). Důležitá byla vrstva k. 132, která obsahovala poměrně velké množství pískovcových kamenů, a vrstva k. 134, tvořená především zbytky dřevěného odpadu a antropogenních uloženin. Tyto vrstvy, spolu s k. 136, která tvořila již poslední vrstvu stratigrafie a vyplňovala tak dno zahloubeniny k. 500, obsahovaly jednak materiál s vysokým obsahem tuhy (druhá polovina – 10. stol.). Dále z k. 134 pochází zlomek cylindrického okraje hrnce opět s příměsí tuhy (slezský vliv), ale objevily se zde i zlomky druhotně přemístěné pravěké keramiky, a to jak z období kultury laténské, tak i kultury větčevské. Zajímavým poznatkem bylo zjištění dvou kúlových jamek – k. 501 a 502 na dně objektu.

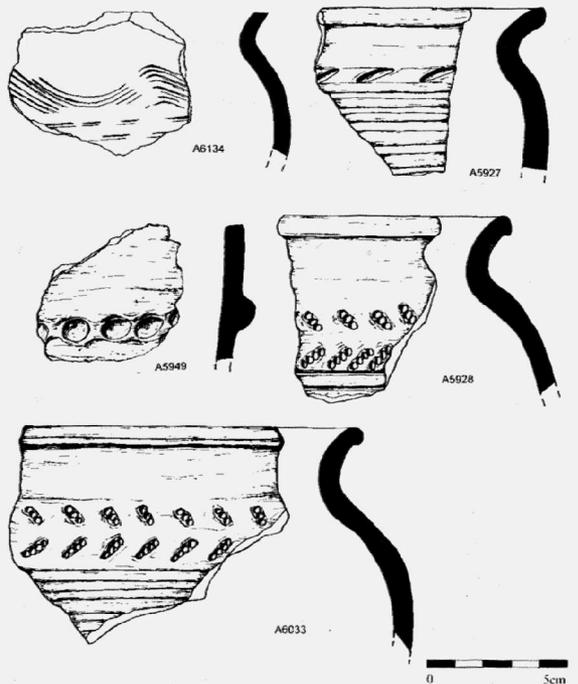
Problematická je interpretace vzniku a funkce této deprese (obj. k. 500). Podle všech známek (viz i geologický posudek) se jedná o uměle vytvořenou zahloubeninu, která ovšem mohla vzniknout již v místě trhliny vzniklé přírodním procesem mezi vrcholem travertinové skály a vedlejší návějí spraše. Jako jeden z možných interpretačních výkladů se v tomto případě jeví možná existence příkopu, oddělujícího prostor travertinového výchozu od okolního terénu. Kúlové jamky na dně pak mohou být pozůstatkem případného přemostění. Skutečností ale zůstává, že zjištěné rozměry k. 500 (zejména hloubka a šířka) zase nemohly zcela bezvýhradně plnit fortifikační funkci (především pak zachycená šířka kolem 2 m je z tohoto hlediska víceméně nedostačující). Pozoruhodným

119 - šedá písčité vrstva	130 - ořevonaná vrstva
120 - černá vrstva středně ulehá, příměs uhlíků 15%	131 - šedá pískovcová vrstva
121 - masnicová křa	132 - sesoná vrstva s příměsí drabných kamenů (stavobní odpad)
122 - šedočerná vrstva s příměsí uhlíků	133 - hnědošedá vrstva středně ulehá
123 - šedá vrstva s příměsí kamenů	134 - hnědošedá vrstva středně ulehá (antropogenní uloženy)
124 - šedočerná vrstva středně ulehá	135 - žlutá jílovitá vrstva
125 - černá vrstva s příměsí uhlíků	136 - šedočerná středně ulehá (pravěk)
126 - tmavošedá vrstva s příměsí uhlíků	138 - žlutá jílovitá vrstva
127 - šedočerná vrstva středně ulehá	100 - podloží
128 - šedočerná vrstva s příměsí kamenů	
129 - šedočerná vrstva s příměsí kamenů	

Obr. 131. Přerov, Horní náměstí. Stratigrafie obj. 500 (řez I).

Přerov, Horní Platz. Stratifizierte Verfüllung der Grube 500.

Obr. 132. Přerov, Horní náměstí. Výběr nálezů z 11. stol. (obj. č. 500).

Přerov, Horní Platz. Auswahl der Funde aus dem 11. Jahrhundert.

jevem je výskyt pískovcových kamenů, které se jeví jako stavební materiál (resp. stavební odpad), ve vrstvách k. 132 a 133. Vzhledem k tomu, že se na lokalitě jedná o naprosto cizorodý materiál, je zjevné, že v tomto případě se musí jednat o známky nějaké blíže nespecifikovatelné stavební činnosti, která zde musela proběhnout již někdy v průběhu první poloviny 11. století.

Pouze hypoteticky tak lze předpokládat, že na travertinové kupě vznikla v tomto období nějaká stavba, případně ohraničená příkopem (k. 500), která vzala za své při výstavbě hranolové stavby k. 900 (Kohoutek 2000). Poněkud jiná situace se objevila v severní polovině nově vzniklého suterénního prostoru. Zde se za centrálním pilířem, který dělí tento prostor zhruba na dvě poloviny – severní a jižní, podařilo zachytit další souvrství, které bylo následně vypreparováno v řezu II. Předběžně lze zjištěnou situaci v řezu II interpretovat následovně. Pod požárovým horizontem a následnou destrukcí, která je datována do druhé poloviny 18. století, se objevila další výrazná vrstva maznicové destrukce s nálezy z druhé poloviny 15. století, která byla již částečně zachycena při výzkumu na přelomu roku 1998 a 1999 v sondě H (Kohoutek 1999).

Je pravděpodobné, že v těchto místech byla právě v tomto období zbudována zahlobená stavba (suterén) dřevolinité konstrukce, která má četné analogie právě v době po polovině 15. století i v jiných jádrech městských aglomerací (např. Uherský Brod, Hranice, Zlín apod.).

Jiří Kohoutek, Zdeněk Schenk

Literatura

- Kohoutek, J. 1999: Přerov-Horní náměstí 1999, rekonstrukce domu č.p. 26, n. z. č. j. 157/99, Ústav archeologické památkové péče Brno.
- Kohoutek, J. 2000: Přerov-Horní náměstí, rekonstrukce domu č.p. 26, n. z. č. j. 319/00, Ústav archeologické památkové péče Brno.

Resumé

Přerov (Bez. Přerov). Stadt „Horní náměstí (Oberplatz)“ čp. 26“. Jüngere. Burgwallzeit.Hochmittelalter. Burgwall. Siedlung. Rettungsgrabung.

PŘEROV (okr. Přerov)

Horní náměstí, zámek. Středověk, novověk. Hrad, Zámek. Zjišťovací výzkum.

Lokalita se nachází v archeologicky exponovaném prostoru historického jádra Přerova. Konkrétně se jedná o nádvoří zámku, situovaného na jihozápadním okraji tzv. Horního města. Na podzim roku 2006 zde v souvislosti s projektovaným předlážděním nádvoří zámku provedla společnost Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, zjišťovací archeologický výzkum. Výzkum proběhl formou dvou ručně kopaných zjišťovacích sond, které byly realizovány pouze do hloubky 2,1 m (sonda S1), resp. 1,6 m (sonda S2). Sondy byly situovány nejdříve do jižního a pak do východního rohu nádvoří (ZM ČR 1:10000, list 25-13-12, sonda S1 377:243 od Z/J s. č. a sonda S2 380:244 od Z/J s. č.).

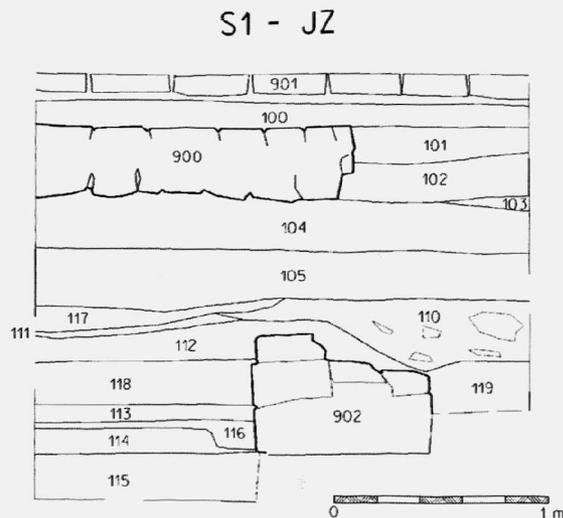
V první sondě bylo již v hloubce 0,2 m pod povrchem dnešní dlažby zachyceno souvrství raně novověkých a středověkých kulturních vrstev (s.j. 101, 102, 103, 104; obr. 133). Kromě toho byl ve stejné hloubce odkryt pozůstatek novověké kamenné konstrukce. V dolních partiích sondy pak byla nalezena starší kamenná zeď s.j. 902. Ta představuje obvodovou zeď větší stavby, která podle stratigrafické situace byla postavena někdy ve 13. nebo spíše ve 14. století. Požárový (s.j. 112, 111) a destrukční horizont (s.j. 110, 117, 105) zřejmě indikuje zánik stavby někdy ve 14. až 15. století. Přesnější datování bude možné po ošetření movitých archeologických nálezů.

Rovněž v druhé sondě se archeologické situace nacházely pouze 0,2 m pod současným povrchem dlažby (obr. 134). Nejvýraznější byla klenutá chodba zděná z kamenů a cihel (s.j. 905). Klenba chodby byla v této části narušena zřejmě v 2. polovině 20. století (s.j. 211). Chodba začíná ve východním rohu zámku a pokračuje dále doprostřed nádvoří, kde se k němu připojuje další chodba ze severu. Tady jsou chodby přerušeny betonovou kanalizační šachtou. Podle našeho názoru se jedná o pozůstatky kanalizačního systému, datovaného předběžně do období raného novověku (16.–17. století). Souvisí zřejmě s výstavbou trojkřídlého zámku za Vratislava Nádherného z Pernštejna, případně s následními stavebními aktivitami Karla staršího ze Zerotína. Renesanční kanalizace byla zahlobena do souvrství novověkých a středověkých kulturních vrstev (s.j. 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 210), z nichž nejstarší pocházejí zřejmě již ze 13. století. Přesnější datování bude opět možné až po ošetření movitých archeologických nálezů ze souvrství a ze záspy výkopu pro kanalizaci (s.j. 201, 209).

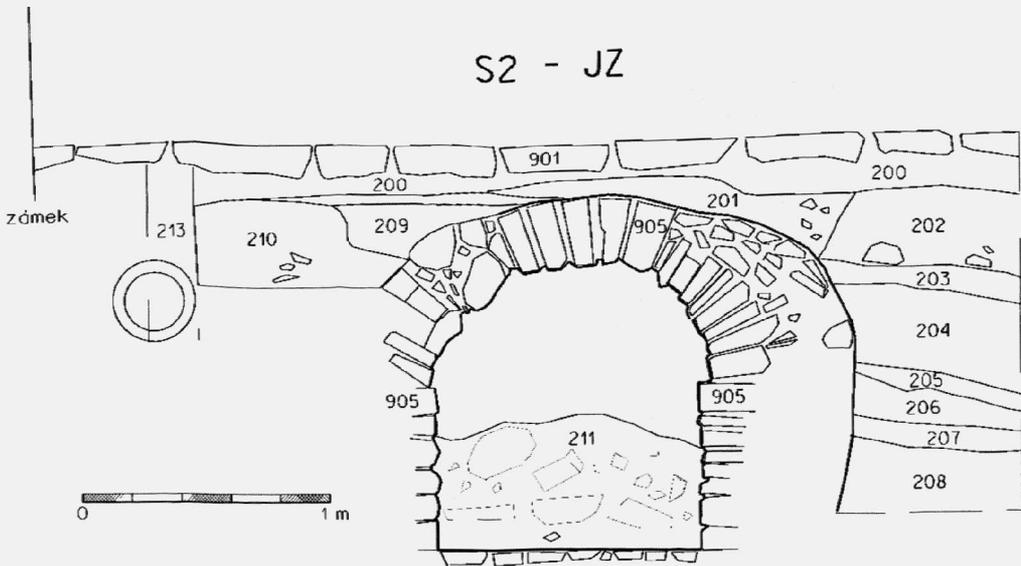
Peter Kováčik, Zdeněk Schenk

Resumé

Přerov-das Schloss (Bez. Přerov). Horní Platz. Die Burg, das Schloss. Mittelalter, Neuzeit. Die Suchgrabung.

Obr. 133. Sonda 1, řez středověkým souvrstvím. Suchgrabung S1, der Schnitt durch die mittelalterliche Schichtenabfolge.

Obr. 134. Sonda S2, středověké souvrství a renesanční kanalizace.
Suchgrabung S2, die mittelalterliche Schichtenabfolge und die Renaissancekanalisation.

PŘEROV (okr. Přerov)

Palackého ulice. Středověk. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s projektem „Modernizace a optimalizace CZT v Přerově“ byl v měsíci červnu 2006 prováděn společností Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc archeologický dohled nad výkopovými pracemi v ulici Palackého. Výkopy pro pokládku nového teplovodního potrubí byly vedeny převážně ve staré trase, kde byl výsledek dohledu negativní. Pouze v místě, kde byla položena protlaková šachta došlo k porušení středověkého souvrství. Záchraným archeologickým výzkumem se podařilo zdokumentovat dva středověké sídlištní horizonty, které byly od sebe odděleny sedimenty nivních hlín. U dna šachty v hloubce 2,60 m od současného povrchu bylo zachyceno mírně zahlušené korytko, které bylo vyplněné hlinitým sedimentem, obsahujícím zlomky keramiky ze 14. století. Tato vrstva byla překryta hlinitojílovitým sedimentem o síle cca 0,80 m, který neobsahoval žádný datační materiál. Na něm se nacházel 0,40 m silný požárový horizont, spojený s destrukcí dřevohliněné zástavby. Nalezená keramika datuje tento horizont do 1. poloviny 15. století. Zachycená situace tak může dokumentovat události z období husitských válek, kdy bylo město Přerov v roce 1423 dobyto a značně poškozeno vojskem Diviše Bořka z Miletínka.

Nejmladší doklad osídlení představovala kolekce raně novověké keramiky a zlomky kachlů.

Lokalita se nachází v inundačním území řeky Bečvy, přibližně 120 m JZ od náměstí TGM. Souřadnice místa nálezu jsou 49°27.121' N 17°26.537' E (WGS 84). Nadmořská výška současné úrovně terénu je 211, 20 m n. m.

Ulice Boženy Němcové. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí vodovodního potrubí byl v září 2006 prováděn společností Archaia Brno, o. p. s., pracovi-

ště Olomouc, archeologický dohled nad výkopovými pracemi v ulici Boženy Němcové. Při jejím vyústění do ulice Palackého byla v rozšířeném výkopu zachycena pozitivní situace. Na podložní vrstvě, tvořené v těchto místech hlinitojílovitým sedimentem žluté barvy, se nacházela požárová vrstva, která byla datována nečetným souborem keramiky do první poloviny 15. století. Několikametrový úsek tohoto požárového horizontu se podařilo zachytit při dokumentačních pracích již v červnu 2006 v ulici Palackého.

Šrobárova ulice. Novověk. Stratigrafie. Záchraný výzkum.

V souvislosti s modernizací a optimalizací centrálního zavedení tepla byl v červnu 2006 veden ulicí Šrobárovou 1,80 m hluboký výkop pro pokládku teplovodního potrubí. Výkopová rýha probíhala podél obytných bloků č. o. 1-9.

V rámci archeologického dohledu společnosti Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, se podařilo zdokumentovat dva jílovité povodňové sedimenty, které byly odděleny vrstvou tmavého zabarvení s organickými příměsí. Ze spodního jílovitého sedimentu byl získán malý soubor novodobé keramiky (19. století).

Lokalita se nachází v inundačním území na levém břehu řeky Bečvy. Nadmořská výška současného povrchu činí 210,5 m n. m. Prostor Šrobárovy ulice tvořil původně nezastavěnou volnou zahradní plochu (parc. č. 2314), která byla pravidelně zaplavována při větších povodních.

Jan Mikulík, Zdeněk Schenk

Resumé

Přerov (Bez. Přerov). Palackého Str., Mittelalter. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Přerov (Bez. Přerov). Boženy Němcové Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Přerov (Bez. Přerov). Šrobárova Str. Neuzeit. Siedlung, Überschwemmungsschichten. Rettungsgrabung.

**PŘEROV (k. ú. Kozlovice u Přerova, okr. Přerov)
Ulice Za Školou. Mladší doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.**

V říjnu 2006 byl společností Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, realizován archeologický dohled nad výkopy kabeláže v intravilánu obce Kozlovice. V ulici Za Školou na parcele č. 582/3 byla zachycena pozitivní archeologická situace. V okolí bodu vymezeného souřadnicemi WGS 84: 49°27,52' N a 17°29,95' E byly zjištěny doklady osídlení z mladší doby hradištní. Vlastní nálezová poloha byla zachycena v hloubce 0,90–1,08 m od současného povrchu. Jednalo se o koncentraci keramiky uložené v hlinitopísčité vrstvě, dosedající na podložní šterkový sediment. Lokalita je situována poblíž hrany říční terasy pleistocenního stáří v nadmořské výšce 218 m n. m. Současný tok řeky Bečvy je vzdálen přibližně 100 m severním směrem.

Souběžně byl prováděn povrchový průzkum nejbližšího okolí místa nálezů, který potvrdil přítomnost rozsáhlejšího raně středověkého osídlení v prostoru říční terasy. Nejbližší soudobé osídlení bylo zdokumentováno poblíž východního okraje intravilánu obce v trati Nad lukami a další v trati Za kapličkou na katastru Přerova situované 500 m západním směrem.

Nová lokalita potvrzuje intenzitu raně středověkých sídlištních aktivit, koncentrujících se na staré levobřežní terase řeky Bečvy.

Jan Mikulík, Zdeněk Schenk

Resumé

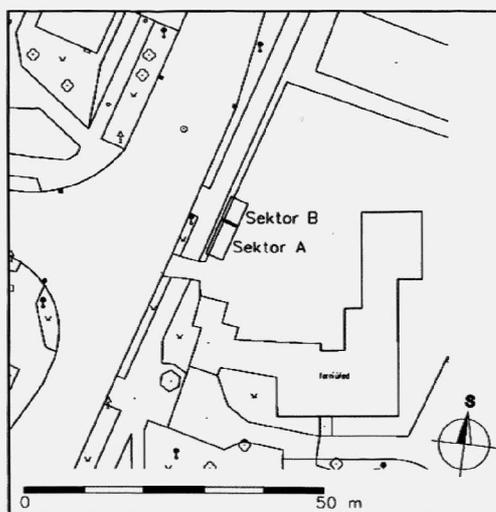
Přerov (Kataster Kozlovice u Přerova, Bez. Přerov). Strasse Za Školou. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

**PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)
Hranická ulice. Mladší doba hradištní, středověk-novověk.
Pohřebiště, sídliště. Záchraný výzkum.**

V souvislosti s budováním cyklostezky v centru Předmostí, podél ulice Hranická, byla narušena část pozemku farské zahrady při jejím západním okraji, parc. č. 35 (obr. 135). Terén zde byl snížen o 0,80 m v délce zhruba 20 m. Na odkryté ploše proběhl v září 2006 záchraný výzkum společnosti Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc. V průběhu se postupně ukázalo, že se jedná o původní, recentními terénními zásahy výrazněji nedotčenou parcelu.

Na ploše 60 m² bylo postupně odkryto 7 kostrových hrobů z mladší doby hradištní, které reprezentují nejstarší raně středověké aktivity na lokalitě (obr. 136). Hroby byly situovány ve směru SV-JZ v natažené poloze na zádech. Několik hrobových jam bylo mělce zapuštěno do sprašového podloží. Většina pohřbů byla bez doprovodných milodarů. Výjimkou byl dětský pohřeb 805, který obsahoval soubor 5 bronzových esovitých žaušnic, a dále pohřeb 800, ve kterém byl nalezen denár uherského krále Ondřeje (1046–1061), situovaný pod lebkou.

PŘEROV II - PŘEDMOSTÍ - ul. Hranická

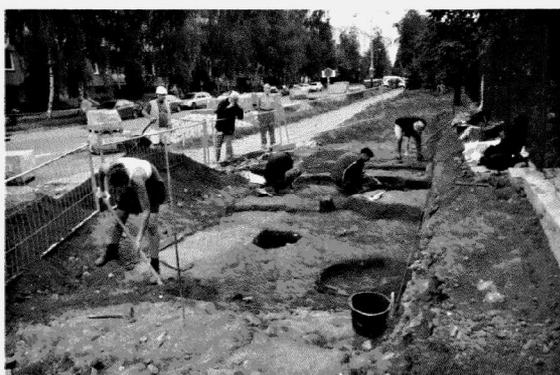
Obr. 135. Přerov, Hranická ulice. Situační plán lokality. Hranická Strasse. Gesamtplan der Grabung.

S největší pravděpodobností se jedná o pokračování rozsáhlého kostrového pohřebiště, objeveného M. Křížem v roce 1895 při úpatí Skalky, západně od nově prozkoumané plochy. Toto pohřebiště by mělo také dále pokračovat SV směrem od farské zahrady. Zde byly v letech 1867 a 1924 odkryty kostrové hroby při kopání základů staré budovy obecní školy a při stavbě domu č. 15.

Dokladem vrcholné středověkého osídlení byla zahlupebná sídlištní jáma, která obsahovala keramiky z 1. pol. 13. století. Nejmladší stopy osídlení představuje několik výkopů novověkého stáří.

V jižní a severní části zkoumané plochy bylo zdokumentováno několik sintrových poloh, které se dají spojit s průsákem místních minerálních vod.

*Jan Mikulík, Martin Moník, Miroslava Plaštiaková,
Zdeněk Schenk*

Obr. 136. Přerov, Hranická ulice. Detail plochy s částí odkrytého mladohradištního pohřebiště. Hranická Strasse. Detailsicht der Grabungsfläche mit einem Teil des freigelegten junburgwallzeitlichen Gräberfeldes.

Literatura

Pamětní kniha Předmostí (psaná od roku 1899).

Resumé

Přerov (Kat. Předmostí, Bez. Přerov). Hranická Str. Mittelalter-Neuzeit. Körpergräbelfeld, Siedlung. Rettungsgrabung.

PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)

Hranická ulice. Novověk. Sídliště. Zjišťovací výzkum.

V červenci 2006 byla provedena zjišťovací sonda na Lokalitě III v Předmostí. Jednalo se částečně o revizní výzkum, který navázal na záchranný výzkum z roku 2005 (Nývltová Fišáková – Schenk 2006) a který si kladl za cíl opět zachytit nedotčené vstvy mladopalcolitického osídlení. Tento příspěvek se věnuje svrchním partiím sondy se zachyceným novověkým osídlením. Báze profilu sondy je popsána v kapitole Paleolit.

Daný prostor je z JV strany ohraničen ulicí Hranickou, z JZ strany ulicí Teličkovou a na severu přiléhá k okraji dlážděného náměstí. Sonda rozměrů 2 × 2 metry byla situována těsně k profilu, který byl odkryt v rámci záchranného výzkumu v roce 2005. Jedná se o úzce vymezený prostor mimo hustou síť položených inženýrských sítí.

Na hranici sprašové vrstvy v hloubce 2,5 metru od stávající úrovně terénu byla zachycena část původního, kamenivem zpevněného profilu vodoteče protékající Předmostím. Koryto je zaneseno sedimentační vrstvou, datovanou malým souborem glazované keramiky rámcově do 18.–19. století. V jednom případě se vyskytl druhotně přemístěný zlomek výdutě nádoby rámcově datovaný do mladšího pravěku. Sedimentační vrstva překrývá vyrovnávací vrstva, která obsahuje úlomky cihel, čocky spraše a popelovité vrstvičky. Napříč sondou ve směru severovýchod – jihozápad jsou obě vrstvy přerušeny recentním výkopem do hloubky 310 cm od povrchu terénu. V této úrovni byl zachycen průběh zatrubněné vodoteče o průměru 80 cm. Tu lze časově zařadit do první třetiny 20. století, kdy byla provedena parková úprava náměstí a zřízení rybník.

Svrchní vrstvy sondy jsou tvořeny stavební sutí a planýrkou, související s demolicí staré zástavby a výstavbou panelového sídliště v 80. letech 20. století.

Tyršova ulice. Kostel sv. Máří Magdaleny. Středověk–novověk. Kostel, hrob. Záchranný výzkum.

V souvislosti s realizací stavebně izolačních prací obvodového základového zdiva kostela sv. Máří Magdaleny v Tyršově ulici byl v říjnu 2006 společností Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, proveden záchranný archeologický výzkum. Výkopovými pracemi byl narušen hřbitovní areál rozprostírající se původně kolem kostela.

Výzkumem byly zachyceny jednotlivé stavební fáze vývoje kostela. Předběžně lze vyčlenit tři základní etapy stavby. Původní gotické jádro tvořila jednodílná stavba s pravouhloú apsidou s věží při JV straně. Základové zdivo je hrubě opracováno. Jako pojivo bylo užito kvalitní vápenné malty.

Ze stratigrafické situace vyplývá, že stavba byla založena na vysráženém sintrovém podkladu o max. síle 0,5 m, který je pozůstatkem aktivní minerální činnosti v minulosti. Při JZ nároží lodi kostela byl patrný prudký nárůst sintrových sedimentů na ploše 2 m². Přítomnost vývěru minerálního pramene v blízkosti kostela mohla mít svůj symbolický význam při zakládání stavby. Nejstarší doklad středověkého osídlení v místech kostela představuje druhotně přemístěný stěp zdobený vlnicí z mladší doby hradištní, který byl nalezen v prostoru pod věží.

V další fázi byla v SZ části přistavěna sakristie o rozměrech 6,5 × 6 m, včetně oratoře s přístupem po vnějším schodišti. Přistavbou byl mimo jiné narušen pohřeb obsahující 2 stříbrné mince z let 1637 a 1651. Z toho lze vyvodit, že realizace sakristie proběhla někdy v období po tomto pohřbu. Podle historických písemných zpráv došlo k poslední zásadní přestavbě v letech 1769–1772. V této souvislosti došlo k demolici stávající sakristie kvůli stálému podmáčení a výstavbě nové na JV straně. Byla také zbourána gotická věž a kostel byl prodloužen o 9,7 m. Nad vstupní částí byla postavena nová věž se zvonici.

Jan Mikulík, Zdeněk Schenk

Literatura

Nývltová Fišáková M., Schenk, Z. 2006: Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 47, 94–96.

Resumé

Přerov (Kataster Předmostí, Bez. Přerov). Hranická Str. Neuzeit. Siedlung.

Přerov (Kataster Předmostí, Bez. Přerov). Tyršova Str. Kirche St. Maria Magdalena. Mittelalter–Neuzeit. Rettungsgrabung.

PŘEROV (k. ú. Újezdec u Přerova, okr. Přerov)

„Kravský trávník“. Středověk–novověk. Povrchový průzkum.

Během povrchových průzkumů realizovaných v letech 2000–2006 na k. ú. Újezdce u Přerova byl v trati „Kravský trávník“ shromážděn početný soubor pozdně středověké a raně novověké keramiky. Dále byl nalezen křesací kámen ze silicitu glacienního původu.

Jan Mikulík, Martin Moník, Zdeněk Schenk

Resumé

Přerov (Kataster Újezdec u Přerova, Bez. Přerov). „Kravský trávník“. Mittelalter–Neuzeit. Oberflächensammlung.

PŘÍKAZY (okr. Olomouc)

Příkazy, parc. č. 16. Středověk–novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V souvislosti s dostavbou Kameníčkova gruntu v Příkazech č. p. 54 probíhal ve dnech 18.9.–16.10.2006 na ploše stavby záchranný archeologický výzkum. Na listu 24-22-08 ZM 1 : 10 000, rok vydání 1992, je poloha vymezena bodem 57 mm od Z s. č. a 59 mm od J s. č. Na sledované ploše stavby

o rozměrech 7,67 × 5,94 m byla vytyčena sonda 1 (1,30 × 1,30 m), sonda 2 (1,70 × 0,60 m) a sonda 3 (5,40 × 0,60 m). Maximální dosažená hloubka ručně kopaných sond byla 2,80 m.

Na podloží tvořené prachovitou hlínou nasedala místy až 1,20 m mocná vrstva pozdně středověkého stáří. Sondou 1 byla zachycena jihozápadní část objektu, který byl zahluoben do podloží. Na jeho stěnách nebyly zaznamenány žádné stopy po vnitřní konstrukci. Exkavace objektu byla provedena do hloubky 2 m a následně vzhledem k bezpečnostním podmínkám ukončena, aniž by bylo dosaženo jeho dna. Zmiňovaný objekt je možné na základě nálezcových okolností interpretovat jako loch. Do zásypové vrstvy propadlého lochu se v sondě 1 zahlubovaly mělké kúlové jamky, svědčící o přítomnosti lehké dřevěné konstrukce. Následovalo novověké souvrství o mocnosti 0,50 m, do kterého byly uloženy základy menší kamenné stavby, orientované ve směru západ – východ, z níž bylo výzkumem zachyceno základové zdivo (dochovaná výška 0,60 m; šířka 0,70 m).

Ladislav Kaiser

Resumé

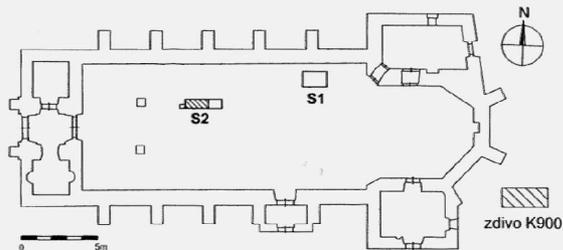
Příkazy (Bez. Olomouc), Parzelle Nr. 16. Mittelalter. Neuzeit. Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

RADKOV (k. ú. Radkov u Vítkova, okr. Opava)

Farní kostel Narození Panny Marie, parcela č. 39. Středověk–novověk. Kostel. Zjišťovací a záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum omezeného rozsahu (NPÚ akce č. 29/06) byl realizován v souvislosti s plánovaným záměrem sanace podlah v kostele Narození Panny Marie v Radkovicích. Kostel byl patrně založen už nedlouho po vysazení vsi ve druhé polovině 13. století, jeho existence je pak v dochovaných písemných pramenech poprvé zachycena roku 1470 (Dvorská – Prix 2002, 9). Bez rozsáhlejšího archeologického výzkumu kostela a jeho bezprostředního okolí se nelze vyjádřit k době výstavby a podobě tohoto zaniklého objektu. Tento zatím bližší neznámý kostel podlehl roku 1590 požáru, stávající stavba je tak ve svém jádru renesanční novostavbou z roku 1590. Podstatnou přestavbou pak kostel v Radkovicích prošel v průběhu poslední čtvrtiny 18. století, kdy byla loď v západním směru rozšířena a původně samostatně před průčelím stojící dřevěná věž přebudována a včleněna do nové stavby (srovnej Grůza – Augustínková 2000; Dvorská – Prix 2002, 13–15).

V prostoru lodi kostela byly položeny dvě zjišťovací sondy, a to v místech odstraněné stávající dlažby (obr. 137); sonda S1 měla za cíl ověřit existenci a průběh původního závěru kostela, ubouraného v souvislosti s rozšířením kostelní lodi v závěru 18. století. Byla registrována jak koruna tohoto základového zdiva, tak i cihlová dlažba související s danou stavební fází kostela (16.–18. století); na této úrovni byly výkopové práce v S1 ukončeny (obr. 138). V rámci sondy S2, situované při S obvodové vnitřní stěně kostela, byly odebírány jednotlivé uložení až po úroveň geologického podloží s cílem alespoň elementárně postihnout stratigrafickou sekvenci lokality. Registrován byl mj. základový vkop obvodového zdiva kostelní lodi (z roku 1590?), kostrový

Obr. 137. Radkov. Lokalizace zkoumaných ploch v plánu kostela.

Radkov. Grabungsflächen im Plan der Kirche.

dvojhrob zahloubený částečně do zásypu základového vkopu a překrytý cihlovou dlažbou (patrně 16. století) a kostrový hrob s pozůstatky rakve, narušující cihlovou dlažbu (patrně poslední čtvrtina 18. století). Středověký horizont byl reprezentován vrstvou přemístěného podloží téměř bez nálezů; spáleništní vrstvička na jejím povrchu může souviset s požárem v průběhu středověku, případně s požárem vedoucím roku 1590 k zániku předchozí stavební fáze kostela, přičemž do úvah o její podobě (dřevěná stavba, kombinovaná zděná a dřevěná stavba?; srovnej Grůza – Augustínková 2000, 69; Dvorská – Prix 2002, 21) záchranný výzkum vzhledem k svému rozsahu příliš nového světla nevnese.

František Kolář

Obr. 138. Radkov. Celkový pohled na stratigrafickou sekvenci v sondě S1. Pohled od východu.

Radkov. Stratigraphie in der Sondage S1, Blick von Osten.

Literatura

- Grůza, A., Augustinková, L. 2000: *Stavebně-historický průzkum Farního kostela Narození P. Marie v Radkově*. Stavebně-historický průzkum e.č. 617/OP/150 uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. v Ostravě.
- Dvorská, H., Prix, D. 2002: *Renesanční kostel Narození Panny Marie v Radkově (okres Opava) a jeho rokoková přestavba. Časopis Slezského zemského muzea, série B, 51, 1–26.*

Resumé

Radkov (Kataster Radkov u Vítkova, Bez. Opava). Pfarrkirche von Jungfrau Maria Geburt. Mittelalter – Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

RADOTÍN (k. ú. Radotín u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)

„Mezi březím“. Středověk. Sídliště. Povrchový průzkum.

V rámci povrchových průzkumů prováděných v oblasti Kelečské pahorkatiny (Záhoří) se podařilo dne 6. června 2006 objevit v polní trati rozoráný středověký objekt, podle nálezů zařaditelný do 13.–15. stol. V jeho bezprostřední blízkosti, cca 50 m, byla nalezena stříbrná mince (pražský groš) z období vlády Václava II.

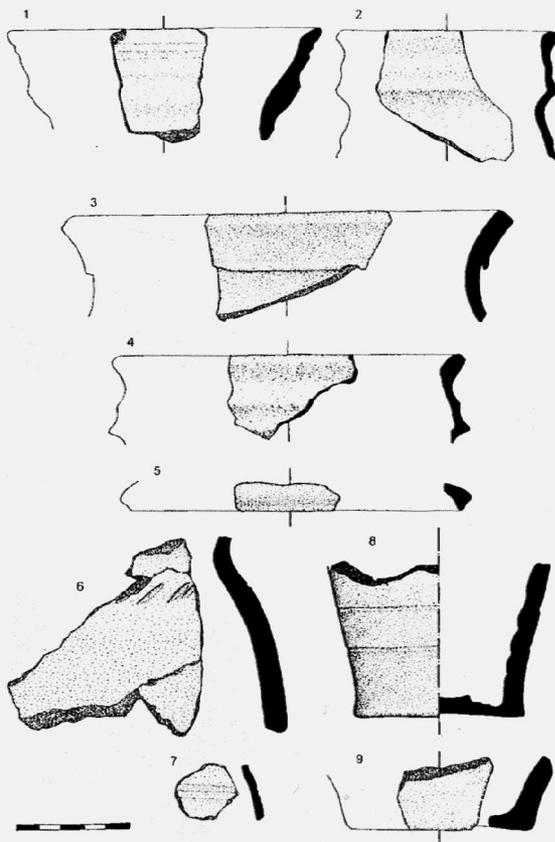
Lokalita středověkého objektu se nachází severně od obce Radotín, v trati „Mezi březím“, podél levé strany helfštýnského lesa v nadmořské výšce 360–365 m (obr. 139). Přibližná plocha lokality je zhruba 15 × 20 m. Povrchovou prospekci se podařilo získat 26 kusů keramiky, z toho jsou: 4 okraje hrnců (obr. 140: 1–4), 1 okraj pokličky (obr. 140: 5), 2 výdutě s deko-rem (obr. 140: 6, 7), 2 dna (obr. 140: 8, 9) a 17 výdutí bez deko-ru. Veškerá keramická hmota byla hrubě ostřena a redukčně i oxidačně vypálená. V jednom případě bylo použito hrubých zrněk grafitu jako ostřiva (obr. 140: 6). V místě lokality bylo dále nalezeno množství mazanice s otisky slámy a větší zčervenalé přepálené kusy lomového kamene, což by mohlo

svědčit o náhlém zániku stavby. Severně od místa středověkého objektu, v blízkosti kóty (365,1 m) byl nalezen pražský groš (obr. 141), který může poukazovat na souvislost s tímto objektem.

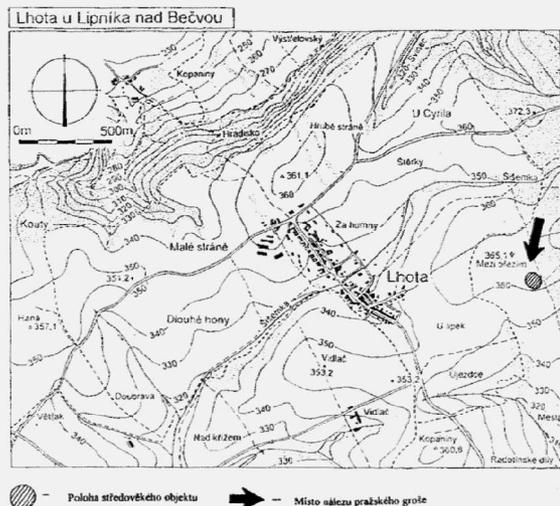
Dalibor Fígel

Resumé

Radotín (Kataster Radotín u Lipníka nad Bečvou, Bez. Přerov). „Mezi březím“. Hochmittelalter. Siedlung. Geländebegehung.

Obr. 140. Radotín. Výběr keramik. Radotín. Auswahl der Keramik.

Obr. 139. Radotín. Poloha lokality. Radotín. Fundplatz.

Obr. 141. Radotín. Stříbrná mince – Pražský groš Václava II. Radotín. Silbermünze. Prager Groschen des Wenzel II.

SLATINA (k. ú. Slatina u Jevišovic, okr. Znojmo)
Intravilán obce. Doba středohradištní, mladohradištní (10.?, 2. pol. 12.–poč. 13. století), středověk. Sídliště, areál zámku. Záchraný výzkum.

Při výstavbě vodovodu v obci se podařilo v prostoru zámeckého návrší prokázat raně středověké osídlení a zachytit rozsah podzemí starších fází dnešního zámku. Předmětné území se nachází na ZM ČR 34-11-01 v měřítku 1 : 10 000 v okolí bodu 148 mm od západní sekční čáry a 352 mm od jižní sekční čáry. V prostoru zámku je geologické podloží tvořeno světle žlutou prachovou hlínou – spraší, která pravděpodobně nasedá na skalní masiv. Zachycené raně středověké osídlení se nachází na mírném svahu s jihovýchodním sklonem a nadmořskou výškou 368 m n. m. Za důležitý nález lze pokládat i zachycenou část zásobní jámy 500, kterou můžeme na základě menšího souboru keramiky datovat na sklonek 12. a počátek 13. století. Fragment okraje hrnce vyrobeného z materiálu s příměsí grafitu a zdobeného hřebenu vlnicí bychom mohli zařadit s otazníkem až do století 10. Objekt tak představuje první stratifikovaný doklad nejstaršího raně středověkého vývoje obce.

Obr. 142. Slatina. Pohled na zámecké návrší s trasou výkopu v místě nálezu středověkých sklepů.
Slatina. Blick auf den Schloßberg mit der Grabenslinie in der Stelle der angeschnittenen Keller.

Na zámeckém návrší pak výkopy porušily dva středověké, případně novověké sklepy, které však již utrpěly předchozími zásahy a dnes jsou už nefunkční (Obr. 142). Sklep č. 1 byl vymezen celokameným zdívkem z lomových kamenů kladebných na pískitou, okrovou maltu, o síle zdiva 40 cm. Stejně mocná byla i klenba. Dochovaná část sklepa měla 5 m na délku; 1,5 m na šířku a 2,2 m na výšku. Sklep č. 2 pak byl z větší části zasypán a porušen. Podařilo se ho tak zachytit pouze v délce 2 m a šířce 3,3 m. Oba sklepy měly orientaci sever–jih a zcela jistě je lze interpretovat jako součást podzemí zámku.

Zdeněk Čížmář

Resumé

Slatina (Kataster Slatina u Jevišovic, Bez. Znojmo). Mittele-/jüngere Burgwallzeit. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

STRÁŽNICE (k. ú. Strážnice na Moravě, okr. Hodonín)

Ulice Jana Skácela č. p. 699. Novověk. Opevnění. Záchraný výzkum.

V roce 2006 byl Masarykovým muzeem v Hodoníně proveden záchraný archeologický výzkum, vyvolaný výkopem pro novou přístavbu domu č. p. 699 v místech nedaleko tzv. Veselské brány, tvořené dnes již zaniklou hranolovou věží a dvěma přilehlými půlkruhovými baštami. Poloha pozitivních kontextů v nadmořské výšce okolo 182 m je na ZM ČR: 10 000 (list 34-22-20) je určena souřadnicemi 396/131 mm od Z/J s. č.

K důležitým nálezům patřil příkopovitý útvar, zachycený těsně pod povrchovou recentní navážkovou vrstvou na severním a částečně jižním profilu stavební jámy s celkovou šířkou cca 790 cm, jehož vanovitý profil s nepatrně zvrstveným tmavým zásypem jílovitého charakteru se zahluboval nejméně 240 cm do šterkového podloží. Vzhledem k omezení spodní niveletou stavby nebylo možné stanovit celkovou hloubku příkopu, zasažen nebyl ani prostor s případnou zachovanou částí sypaného valu, zpevněného pravděpodobně kůly. Zdokumentovaný úsek i přes intenzivní sondáž bohužel neposkytl datovatelný materiál. Na základě písemných pramenů je však možné ztotožnit příkop s městským opevněním, vystavěným, resp. obnoveným okolo poloviny 16. století.

Zámek. Novověk. Zámek. Záchraný výzkum.

V listopadu 2006 realizovalo Masarykovo muzeum v Hodoníně záchraný archeologický výzkum, vyvolaný neohlášenými výkopovými pracemi při výstavbě nového vodovodu pro zámecký areál ve Strážnici. Zemní práce probíhaly v bezprostřední blízkosti dnešního zámku, původně zeměpanského hradu, jehož existence je na základě indicií v písemných pramenech předpokládána od 60. let 13. století. Vzhledem k pozdnímu ohlášení stavby však bylo možné sledovat výkop přetínající kulturní souvrství v lomené linii od zpevněného prostranství před zámkem k mostu přes dnešní Baťův kanál až ve fázi těsně před samotnou pokládkou, kdy

nejnižší horizont překryl pískový podsyp (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 34-22-20, souřadnice 358/226 mm od Z/J s. č.). Výzkum kladl důraz na zdokumentování nalezených prvků, vedoucí k analýze jejich funkce a datace, a na jejich geodetické zaměření se zanesením do systému GPS. Pro zpřesnění náleзовé situace bylo na relevantních místech s pozitivními doklady zděné architektury použito tzv. mikrosondáže s cílem zjistit charakter předchozích stavebních počínů, resp. výkopů a zajistit chronologicky signifikantní nálezy pro ověření doby existence, resp. prostorového uspořádání.

V místě zemních prací byl pozorován sled vrstev, u nichž nebylo vzhledem k nejnižší stanovené niveletě stavby dosaženo původního půdního horizontu tvořícího podloží. K hlavním typům kontextů patřilo hlinitá nadloží (s. j. 100), zpevněná asfaltová plocha komunikace včetně tzv. kufru (s. j. 101), černá hlinitá navážková vrstva (s. j. 102), hnědá hlinitá destrukční vrstva silně promíšená stavebním odpadem (s. j. 103), hlinito-písčítá vrstva (s. j. 104) a v ní zahluobené zděné destrukce i souvislé řady kameno-cihelného charakteru, pojené kvalitní vápennou maltou (s. j. 800, 801, 802, 803). V průběhu výzkumu došlo k objevu nových archeologických skutečností, které svým způsobem přispívají k objasnění některých dříve pouze předpokládaných, resp. nedokonalé doložených faktů, týkajících se zvláště zástavby v okolí vlastní budovy zámku. Zajímavým objevem jsou především středověké a novověké zdi, nalezené relativně dobře zachované ve třech úsecích na trase výkopu.

V prvním případě, v prostoru nejbliže k zámku, se i přes poměrně úzký výkop o šířce cca 60 cm, zachycující jen malý segment zděné konstrukce, navíc dobře dokumentovatelný jen na profilu západní stěny, může jednat o zachovanou část středověké, zřejmě gotické hradby uzavírající předhradí. O této skutečnosti svědčí nejen poměrně velká šířka, jejíž mocnost se i přes nepříznivé podmínky výzkumu podařilo prokázat nejméně na 140 cm a výšku nejméně na 120 cm, ale také daná poloha, nacházející se v linii dnes již zmizelého opevnění, doloženého situační mapkou z počátku 18. století.

U další konstrukce, lépe dochované jen na profilu východní stěny, jde pravděpodobně o zbytek bastionového opevnění z období novověku, což by opět potvrzovala i celková poloha navazující na cca 30 m východně dodnes zachovaný zbytek valu. Ideální průřez indikuje celkovou podobou hradby, sestávající původně z navršené zeminy, zpevněné snad dřevěnými trámy, později ovšem oplenované z obou stran cihelnou zdí. Vzhledem k plánované spodní niveletě stavby má nejnižší zdokumentovaná úroveň základů obou zdí (cca 280 cm od sebe vzdálených) hloubku nejméně 160 cm od dnešního povrchu. Rozborem dosavadních písemných i ikonografických pramenů sloužících k upřesnění celkové geneze novověké fortifikace lze usuzovat, že ohrazení opevněním s bastiony proběhlo zřejmě v pozdně renesančním období, tedy v 1. polovině 17. století. Nасыpané valy s pětibokými bastiony, vystupujícími do předpolí, uzavíraly plochu pětiúhelníku s využitím některých úseků starší gotické hradby. Předpokládána je poprsní zeď se střílnami pro děla na vnější hraně; podepření valů ze zadu dokládá dodnes dochovaná zeď s příloženými budovami obvodové zástavby na severu areálu. Trojboký ravelin před Černou branou a mostem přes strouhu náleží zřejmě až mladšímu období. Tuto situaci mohl zachránit archeologický výzkum v podstatě potvrdit, určitým otaz-

níkem je však přesná datace výstavby jednotlivých konstrukčních prvků, víme-li, že několik vojenských kampaní citelně dolehnuvších v průběhu 17. a 18. století na město Strážnici a zámek a celkově také rozmach technických možností mohly mít za následek fázovaný stavební vývoj. Za nález pouze obecně chronologicky zařaditelných předmětů novověkého charakteru v tomto prostoru se dají označit odkryté zbytky keramických nádob, ovšem s relativně nízkou vypovídací hodnotou, neboť nepatří mezi příliš chronologicky signifikantní (umístění v navážkové vrstvě navíc umožňuje uvažovat o jejich redepozici ze starších kontextů). Určitým vodítkem může být dochovaná úřednická zpráva týkající se opravy a vytvoření šanci, datovaná do roku 1703, kdy byl díky bezprostřednímu ohrožení kladen značný důraz na důkladné a nepřerušované budování, včetně nedělí a svátků odpoledne.

Dalším přínosem je odkryv rozsáhlé kameno-cihelné destrukce v místech okolo dnešní kapličky, patřící s největší pravděpodobností zbytkům konstrukce jednoho z prvních mohutných mostů nad bývalým korytem Morávky, dnes již posunutém výstavbou Baťova kanálu, která v tomto prostoru v minulosti meandrovala blíže směrem k zámku. Také zde byly pouze výjimečně na některých místech patrné drobné keramické zlomky nádob, jako doklady regionálního vývoje hmotné kultury v novověkém období, jejichž vypovídací hodnotu nelze z dnešního pohledu přeceňovat. Srovnáním s písemnými prameny je možné uvažovat, že se zde v tomto případě jedná o pozůstatky tzv. řetězového mostu Ing. Snircha z roku 1824, vůbec prvního ve střední Evropě.

Přestože nedošlo k objevu středověkých archeologických kontextů ani starších situací s pozůstatky lidské činnosti, lze i tak při celkových dějinách osídlení a zástavby v zámeckém areálu počítat s dochovaným reliktem bastionového opevnění, případně s další zástavbou, související s hospodářským či komunikačním zázemím zámku.

Jaromír Šmerda

Resumé

Strážnice (Bez. Hodonín). Jana Skácela Gasse Nr. 699. Neuzeit. Stadtbefestigung. Rettungsgrabung.

Strážnice (Bez. Hodonín). Schloss. Neuzcit. Schloss. Rettungsgrabung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Ulice Československé armády. Vrcholný středověk. Novověk. Město. Zachranný výzkum.

V souvislosti s úpravou vzhledu ulice ČSA a výměnou inženýrských sítí (kanalizace a vodovod) byl na ulici Československé armády proveden archeologický výzkum. Identifikace lokality je na mapě ZM ČR (M 1 : 10 000), mapový list číslo 14-44-25 : Z : 229 - J : 264; Z : 230 - J : 264; Z : 234 - J : 240; Z : 232 - J : 238. Výzkum probíhal ve dvou etapách podle postupu stavby. První etapa proběhla v červnu roku 2005, druhá v březnu roku 2006. V roce 2005 byla zkoumána severní polovina ulice a nebylo zjištěno žádné narušení archeologických situací. V roce 2006 byly objeveny a následně prozkoumány dvě zdi a okolní kulturní vrstvy. První zeď je kamenná - postavená na maltu o mocnosti cca 1 metr

(k. 0900). Datace této zdi je možná pouze rámcově do období vrcholného středověku až novověku, neboť ve vrstvě pod touto zdi byly nalezeny tři malé keramické zlomky (k. 0106), které lze rámcově datovat do období 14.–15. století. Podél západní strany kamenné zdi vedl výkop plynovodu, který do značné míry porušil stratigrafickou situaci, a proto nebylo možné zkoumat její výkop. Z východní strany zdi 0900 se nacházel k. 0109, který se jevil jako stavební suť. Zmiňovaný fragment zdi (k. 0900) je patrně relikv nadzemní stavby (měšťanského domu?). Během dohledu byl také prozkoumán relikv cihlové konstrukce k. 0901, která se částečně nacházela v trase výkopu nového vodovodu. Ovšem v době dohledu byl výkop již zasypan, a proto získané informace o této konstrukci jsou pouze útržkovité a datace je možná jen rámcově do novověku.

Jakub Vrána

Resumé

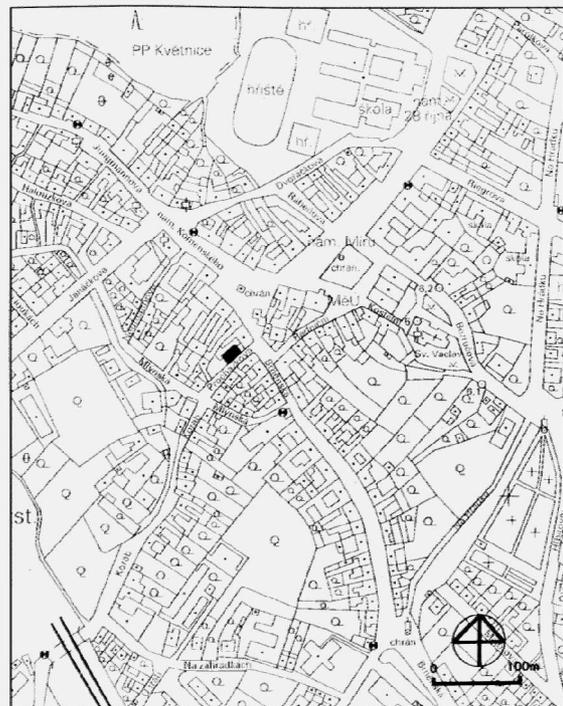
Šternberk (Bez. Olomouc). Straře Československé armády. Hochmittelalter. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

TIŠNOV (okr. Brno-venkov)

Brněnská ulice 148. Středověk, novověk (13.–20. století).

Sídlíště, město. Záchraný výzkum.

První fáze předstihového záchraného archeologického výzkumu, vyvolaného budováním nové přístavby finančního úřadu v Tišnově (Brněnská 148), byla uskutečněna v listopadu 2006 (lokalita se nachází ve výšce 257 m n. m. a na Základní mapě ČR 1 : 10 000 (list 24-32-02) je určena bodem

Obr. 143. Tišnov. Zachycení plochy výzkumu. Tišnov. Aufnahme der Grabungsfläche.

Obr. 144. Tišnov. Pohled od severovýchodu na plochu výzkumu.

Tišnov. Grabungsfläche. Blick vom Nordosten.

180/178 mm od Z/J s. č.). Výzkum bude pokračovat i po zahájení stavby v jarních měsících roku 2007 a o jeho výsledcích bude proto referováno později. Předběžně můžeme říci, že výzkum (obr. 143 a 144) doložil osídlení plochy, která byla součástí historického intravilánu Tišnova od první poloviny 13. století. Nejstarší osídlení je reprezentováno zčásti porušeným sklípkem s. j. 510 v hloubce parcely. Doklady dalších středověkých aktivit nebyly prozatím doloženy (vyjma keramického materiálu, druhotně uloženého v raně novověkých kontextech), byly zřejmě zničeny pozdější výstavbou. Na severní polovině výzkumu se nacházel zahloubený suterén pravděpodobně zděné kamenné stavby, který pokračoval k severu směrem kuliční čáře. Zásypy sklepa poskytly poměrně bohatý inventář nálezů, poskytující částečnou představu o hmotné kultuře raně novověké tišnovské domácnosti v 17. století (zánik sklepa klademe prozatím na základě nalezených mincí do 2. čtvrtiny 17. století). Po zániku sklepa vznikla v námi zkoumané části parcely pravděpodobně dřevěná nadzemní stavba na kamenné podezdívce (?) s poměrně dobře dochovanou dřevěnou podlahou. Stavba, patrně hospodářské funkce, vznikla v 2. polovině 17. nebo 1. polovině 18. století. Před rokem 1826 byla nahrazena kamennou přízemní nepodsklepenou budovou (zobrazena na císařském povinném otisku stabilního katastru), stojící na východní straně parcely. Ta byla zbořena v létě 2006 v předstihu před započítím výstavby nového křídla finančního úřadu (Kolařík – Peška – Zúbek 2006).

Václav Kolařík

Literatura

Kolařík, V., Peška, M., Zúbek, A. 2006: *Tišnov, finanční úřad*. Terénní dokumentace z akce A86/06 uložená v archivu Archaia Brno, o.p.s.

Resumé

Tišnov (Bez. Brno-venkov). Brněnská ul. 148. Siedlung. Stadt. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)

Sojákova ulice, Mariánské náměstí, Zelný trh, Protzkarova ulice, náměstí T. G. Masaryka Středohradištní období, středověk, novověk. Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10 00 (list 25-33-17) rok vydání 1992, plocha mezi body v souřadnicích od Z:j s. č. 429:126, 447:108 mm (parc. č. 653/1, 653/9, 653/20, 653/23).

Záchranný výzkum, vyvolaný rekonstrukcí kanalizace v exponovaných částech města (ulice Sojákova, Mariánské náměstí, Zelný trh a zvláště ulice Protzkarova a náměstí T. G. Masaryka), zachytil středohradištní osídlení, kolonizační horizont (2. polovina 13. století – počátek 14. století) a středověké až novověké vrstvy a nálezy (obr. 145). Výzkum proběhl v měsících duben–srpen 2006 a listopad–prosinec 2006. Výkopové práce v ulici Sojákové a v části Mariánského náměstí proběhly bez dohledu archeologa. Další úseky již byly pravidelně sledovány. Nálezové situace zjištěné dřívějšími výzkumy (např. 1983 – základové zdivo velkomoravského stáří) se však nepodařilo ověřit, ač výkop procházel v těsném sousedství někdejšího nálezu. Novodobý kanalizační výkop byl hlubší, přibližně 300–350 cm. Dno bývalo pravidelně zaplaveno kanalizačními splašky. Výkop procházel z větší části po trase stávající kanalizace, vybudované patrně již v rozmezí let 1913–1914. Byl však širší (přibližně 225 cm), což umožňovalo sledovat zčásti neporušená souvrství obou stran výkopu.

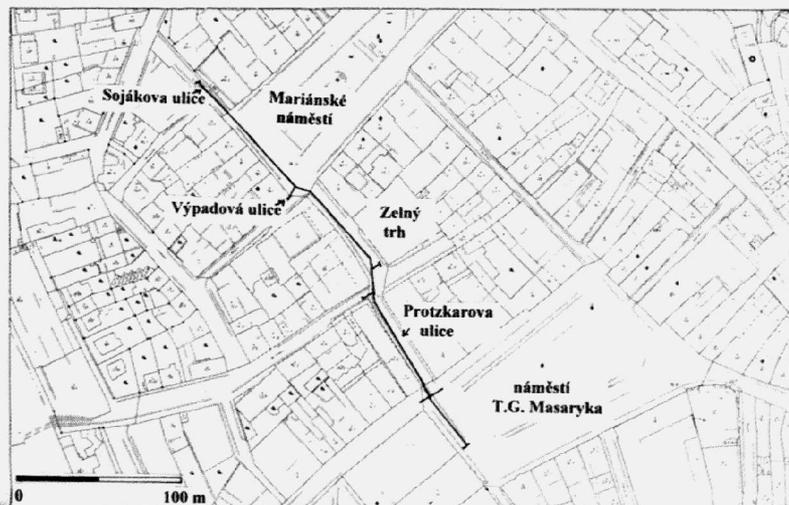
Na rozhraní Mariánského náměstí a ulice Výpadové byla zachycena černozemní středověká – novověká vrstva, shora i zdola provázená dřevěnou roštovitou konstrukcí. Další průběh výkopu v oblasti Zelného trhu provázela značně překopaná souvrství v horních částech, stopy antropogenní činnosti středověkého – novověkého stáří a sterilní podloží, korespondující s předpokládaným tokem vodoteče Rechly a okolním zavodněním v prostoru Zelného trhu.

S kolonizačním horizontem budování města souvisí nálezy dvou dřevěných částí při vyústění ulice Protzkarovy ze Zelného trhu. Zde byly dělníky vytaženy z hloubky asi 300

Obr. 146. Uherské Hradiště, Protzkarova ulice, severo-východní profil. Kamenná destrukce velkomoravského stáří nasadající na hlinitokalovou vrstvu s nálezy keramiky a zvířecích kostí. Pod ní patrně rostlé jílovité podloží původního ostrova. Uherské Hradiště, Protzkarova Strasse, das nord-östliche Profil. Die Steinzerrütung des großmährischen Alters aufsteigend auf trüblehmige Schicht mit Funden von Keramik und Tierknochen. Darunter ist gewachsene Schlickbasis der ursprünglichen Insel zu sehen.

cm dva dřevěné opracované kusy, poškozené prkno a poškozený hrotitý trámeček. Dřevěné části lze dát do souvislosti se zpevněním břehu nově vznikajícího kolonizačního města vůči Rechle, a to s ohledem na jejich stratigrafickou pozici i se zřetím na dendrochronologická data vypracovaná laboratoří AV ČR v Mikulčicích. Vzorky lze s jistou výhradou datovat k polovině 13. až počátku 14. století. Další dřevěné zlomky se nepodařilo datovat. Nejdůležitějším zjištěním z ulice Protzkarovy byla kamenná destrukce velkomoravské

Obr. 145. Uherské Hradiště. Výřez z katastrální mapy. Lokalizace záchranného výzkumu v roce 2006. Uherské Hradiště. Ausschnitt aus dem Katasterplan. Lokalisierung der Rettungsgrabung im Jahre 2006.

ho stáří (obr. 146). Destrukci z nasucho kladených kamenů provázely ve spodní části nálezy zvířecích kostí i drobných střepů velkomoravského stáří. Ty byly nalezeny (intaktně) také v destrukci samotné. Ve vzdálenosti kolem 31 m délky ulice Protzkarovy vystupovala pod destrukcí hlinitokalová vrstva s nálezy keramiky a zvířecích kostí, která se výrazně zvedala ze zavodněného podloží až do výše 1 m 10 cm ode dna. Její mocnost byla 20–30 cm a jevila se po obou stranách profilu. Pod ní nasedalo kompaktní rostlé jílovité podloží původního ostrova, které předcházelo antropogennímu dění na ostrově. Zachytit se tak podařilo hranu ostrova, vzniklou hydrologickou činností vodoteče, nazývanou později Rechla. Starší než středohradištní osídlení zjištěno nebylo. Z uvedené stratigrafické situace tedy vyplývá, že na původním rostlém podloží ostrova došlo k vytvoření nepřilíš mocné středohradištní vrstvy (zde dosahovala 20–30 cm), která směrem do nitra ostrova stoupala; na ní nasedala destrukce rovněž středohradištního stáří nejasného stavebního účelu. S ohledem na mocnost závalu (zachováno až 80 cm), jeho šíři (přes 2 m) i délku (8 m) se jeví pravděpodobné, že destrukce mohla původně sloužit ke zpevnění a ohraničení – opevnění? okraje jednoho z ostrovů (vůči Rechle?), vyloučit nelze ani obranný charakter. Navíc zjištěná šíře nemusí být konečná. Je totiž dána šíří výkopu. Ověřit pokračování destrukce za hranici skryté plochy nebylo bohužel pro hustou zástavbu možné. Také zachycená mocnost destrukce nemusí být konečná. Shora byla totiž již značně narušena novodobými zásahy. Stratigrafická pozorování v tomto úseku ulice Protzkarovy potvrzují, že terén se od Zelného trhu, tedy od míst zavodnění Rechlou, směrem k dnešnímu náměstí T. G. Masaryka zvedal alespoň o 1 metr a že velkomoravské osídlení se zavodněnému úseku vyhýbalo. Nastupovalo přibližně v polovině dnešní ulice Protzkarovy. Zčásti byl pak tento sídelní horizont narušen mocnou středověkou kolonizační vrstvou.

V následujícím úseku, a to až k vyústění do náměstí T. G. Masaryka, byl znovu zachycen středohradištní sídelní horizont, narušený středověkými kolonizačními aktivitami (dřevité zlomky, zbytky kůží promísené s nálezy středohradištní keramiky). Také v prostoru náměstí T. G. Masaryka, na rozhraní domu služeb a kostela sv. F. Xaverského, byla zachycena středohradištní sídelní vrstva, provázená nálezy střepů, zvířecích kostí i větším množstvím kamenů, v různé míře narušovaná kolonizačním horizontem osídlení města. Vyhodnocení situace na náměstí T. G. Masaryka však dosud není vzhledem k pokračujícímu výzkumu možné.

Dana Menoušková

Resumé

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště), Sojákova Strasse, Platz Mariánské náměstí, Platz Zelný trh, Protzkarova Strasse, Platz náměstí T.G. Masaryka. Burgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlungsschicht. Rettungsgrabung.

UNIČOV (okr. Olomouc)

Haškova ulice, parc. č. st. 134. Středověk–novověk. Město, sídelní vrstvy. Záchraný výzkum.

V srpnu 2006 proběhl záchraný výzkum při stavbě rodinného domu v historickém jádru Uničova. Na Základní

mapě ČR 1 : 10 000 je poloha vymezena bodem 421 mm od Z s. č. a 308 mm od J s. č. Lokalita je situovaná cca 150 m jihovýchodně od centrálního náměstí, v blízkosti bývalého minoritského kláštera s kostelem Povýšení sv. Kříže. Přestože byla většina plochy druhotně porušená, podařilo se na jednom místě zachytit a na jediném dochovaném profilu dokumentovat sled kulturních vrstev od vrcholného středověku do současnosti. Byl získán keramický materiál datovaný do 2. poloviny 13. až 1. poloviny 15. století a novověku. Nejmladším zásahem byla odpadní jáma, používaná ještě na počátku 20. století.

Hana Dehnerová

Resumé

Uničov (Bez. Olomouc), Haškova Gasse, Parzelle Nr. St. 134. Mittelalter. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

ÚSOV (k. ú. Úsov-město, okr. Šumperk).

Zámecká ulice. Vrcholný středověk–novověk. Hrad a zámek. Záchraný výzkum.

V průběhu roku 2006 byl prováděn archeologický dohled (VM Šumperk) v souvislosti s budováním inženýrských sítí v areálu hradu a zámku, který se nachází na cípu náhorní planiny, vybíhající od východu nad městečko Úsov. Tento původně raně gotický hrad s dispozicí francouzského kastelu byl založen ve 13. stol. V průběhu dalších staletí prošel mnoha stavebními přestavbami a úpravami až do současné zámecké podoby (Plaček 2001, 663-666).

V březnu 2006 byly sledovány výkopy pro vodovod uvnitř hranolové věže (E) v jihovýchodním nároží – tedy původní věže s bránou. Pohybovaly se však pouze ve vrchních navážkových souvrstvích. Kromě zvířecích kostí a zlomků novověké keramiky v nich byl zajímavý pouze větší fragment komorového reliéfního kachle (pravděpodobně část zobrazení lva, cca 15. stol.).

Během srpna byly hloubeny výkopy pro rozvod vody a NN, VO, které vedly napříč východní částí nádvoří od věže A až do prostoru mezi dnešním průjezdem a věží E (označení věží dle Goš 1992, obr. 1). Výkop pro vodovod (hl. cca 100–110 cm, šířka 40 cm) v podstatě jen potvrdil výsledky zjišťovacích výzkumů Vl. Goše (1989; 1990; 1992) – původní hlubokou depresi v severní části u věže A (nyní terén zarovnan navážkami) pravděpodobně i existenci dělicí severojižní zdi (destrukci základů) v úzkém prostoru mezi kočárkovnou a tzv. palácem Vlašimů a také situaci v severovýchodní části nádvoří (zvětralé podloží se v severní části nalézalo v hloubce pouze cca 30–40 cm od současné úrovně povrchu, směrem k jihu postupně klesalo pod přibývajícím souvrstvím navážek – vyzvednuty zlomky novověké keramiky). Výkopy pro vedení NN, VO byly realizovány v jihovýchodní části nádvoří – před budovou bývalé lesnické školy (stojí při východní straně areálu). Zde byly registrovány také pouze navážky a též recentní cihelné destrukce; jižním směrem (k dnešnímu průjezdu) byl místy zachycen v hloubce cca 40 cm podložní terén.

Jakub Halama

Literatura

- Goš, VI. 1989: Zjišťovací výzkum na hradě v Úsově (okr. Šumperk). *Přehled výzkumů* 1986, 72–73.
- Goš, VI. 1990: Fortsetzung der Erforschung der Burg Úsov (Bez. Šumperk). *Přehled výzkumů* 1987, 69.
- Goš, V. 1992: Počátky hradu Úsova. *Časopis slezského zemského muzea, série B* 41, 103–107.
- Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha.

Resumé

Úsov (Kataster Úsov-město, Bez. Šumperk). Zámecká Str. I. Spätmittelalter–Neuzeit. Burg und Schloss. Rettungsgrabung. VM Šumperk.

VESELÍ NAD MORAVOU (okr. Hodonín)

Ulice Národních mučedníků č. p. 759. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Stavební práce v prostoru před železničním nádražím ve Veselí nad Moravou, zahrnující několik výkopů pro nové inženýrské sítě a rekonstrukci stávající komunikace pro nové autobusové nádraží, umožnily v září 2006 provedení záchranného archeologického výzkumu (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 35-11-11, souřadnice 364/311 mm od Z/J s. č.). Vzhledem k uváděným starším nálezům v bezprostřední blízkosti stavební plochy měla jejich existence dosti reálnou podobu, a proto byl kladen důraz na precizní kontrolu jednotlivých plánovaných stavebních počinů.

Mezi zajímavé doklady hmotné kultury z novověkého období patří dokumentovaný průběh poměrně masivní zděné konstrukce kameno-cihelného charakteru, běžící paralelně s dnešní linií domů přibližně uprostřed komunikace, která představuje podle všech indicií pozůstatek vysoké ohradní zdi bývalého servitského kláštera. Jde tak zároveň o potvrzení starších zpráv o značné rozlehlosti bývalých pozemků a zahrad tamních církevních činitelů, které dosahovaly jihovýchodním směrem až téměř k nádražní budově. O jejich severovýchodní hranici svědčí dodnes dochované zbytky v zahradách rodinných domů na Komenského ulici. Celkový průběh je pak dobře kontrolovatelný s některými relativně známějšími historickými prameny, především ikonografického typu, zvláště v případě tzv. II. vojenského mapování.

Zánik objeveného reliktu lze spojit s modernizací bytového fondu, spojeného s přibýváním zaměstnanců rozvíjející se železnice na počátku 20. století, kdy byly obecní pozemky v okolí farního kostela sv. Anděle strážných odprodány k realizaci nové řadové výstavby. Také v nadložní vrstvě bylo místy nalezeno několik ojedinělých zlomků z těl keramických nádob novověkého, resp. zcela recentního stáří, jejichž vypovídací hodnota je však poměrně nízká, stejně jako v případě zděného kontextu cca 4 m před průčelím nádražní budovy.

Jaromír Šmerda

Resumé

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín). Národních mučedníků Gasse Nr. 759. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

VÉMYSLICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Doba pozdněhradištní (13. století), středověk (14. století). Středověká vesnice. Záchranný výzkum.

V listopadu roku 2006 byly zahájeny stavební práce na trase průtahu obcí, vč. tras kanalizace. V jejich profilech se v centru obce podařilo, v hloubce 2 m od současného povrchu, zachytit 4 zahloubené objekty. Tři z nich můžeme datovat do průběhu 13. století a představují tak nejstarší archeologicky doložené raně středověké nálezy z intravilánu obce. Poslední objekt je pak datován do 14. století. Na ZM ČR 34-11-04 v měřítku 1 : 10 000 se místo nálezů nachází v okolí bodu 438 mm od z. s. č. a 355 mm od j.s.č. v nadmořské výšce 252 m n. m.

Zdeněk Čížmář

Resumé

Vémyslice (Bez. Znojmo). Hochmittelalter (13.–14. Jh). Mittelalterliche Dorf. Rettungsgrabung.

VNOROVY (okr. Hodonín)

„Hulínův kopec“. Doba středohradištní, doba mladohradištní, středověk, novověk. Sídliště. Povrchový sběr.

V roce 1988 při terasování svahu již dříve známé polykulturní lokality Hulínův kopec na katastru obce Vnorovy provedla Anna Křenková povrchový sběr, při němž se podařilo zachránit nálezový soubor celé řady předmětů hmotné kultury. Poloha na severozápadním svahu terénní vyvýšeniny s kostelem sv. Alžběty Durynské o nadmořské výšce mezi 190–174 m je na ZM ČR 1 : 10 000 (list 35-11-11) určena okolím bodu o souřadnicích 100/90 mm od Z/J s.č. Kolekce keramických zlomků obsahuje střepy s charakteristickými rysy středohradištního, mladohradištního, středověkého a novověkého období, zahrnuje také kusy kachlů a pravděpodobně střešní krytiny. Jmenovat je třeba kusy bíle malovaných omítek, mazanice, zlomky železa, včetně jedné celé železné koule, strusky a skla a také zvířecích a lidských kostí či říčních škeblí.

Jaromír Šmerda

Resumé

Vnorovy (Bez. Hodonín). „Hulínův kopec“. Mittlere, Jüngere Burgwallzeit. Mittelalter. Siedlung. Terrainbegehung.

VRANOV (k. ú. Vranov u Brna, okr. Brno-venkov)

Poutní chrám Narození P. Marie. Novověk. Hřbitov. Záchranný výzkum.

V červenci roku 2006 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno záchranný archeologický výzkum na terase před poutním chrámem Narození P. Marie paulánského kláštera ve Vranově, kde v souvislosti s obnovou pod ním ležící liechtensteinské hrobky byl upravován i stávající hlavní vstup do kostela. Při této příležitosti bylo odstraněno schodiště a po obvodu vzniklého obdélníkového prostoru byl následně kopán 0,5–0,6 m široký a až 1 m hluboký výkop, který byl v podélné ose chrámu přerušen vystupující klenbou hrobky. Ve

zmíněném výkopu byly dělníky zachyceny lidské kosterní pozůstatky. Přesná poloha nálezů je na ZM ČR 1 : 10 000 (list 24-32-10) určena souřadnicemi 106:118 mm od západní:jižní sekční čáry.

Ukázalo se, že výkop porušil celkem 3 kostrové pohřby, a to dvou dospělých jedinců a jednoho dítěte, které představují patrně pozůstatek novověkého hřbitova. Jednotlivé hroby byly zapuštěny do vrstev vzniklých při stavebních úpravách prostoru. Kromě zbytků dřevěných rakví, železných hřebů a kování se podařilo z jednoho hrobu získat ještě zlomek asi bronzové mince a zbytek kombinované kožené a textilní pokrývky hlavy, zdobené drobnými bronzovými kroužky a skleněnými perličkami. Přesnější datování je vzhledem k absenci chronologicky citlivých předmětů obtížné. Pouze na základě historických pramenů lze předpokládat, že zemědělí zde byli ukládáni nejdříve po vysvěcení chrámu v roce 1642. Horní hranici pak tvoří pravděpodobně roky 1817–1821, kdy byla na přání knížete Jana I. Josefa přebudována liechtensteinská rodová hrobka, přičemž došlo i k úpravě celého prostranství před hlavním portálem. zakrývajících část jejího stropu (Foltýn 2005, 751–755; Král 1969).

Michal Přichystal

Literatura

Foltýn, D. (a kol.) 2005: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha.

Král, A. B. 1969: Liechtensteinská hrobka ve Vranově u Brna, *Vlastivědný věstník moravský* 21, 121–131.

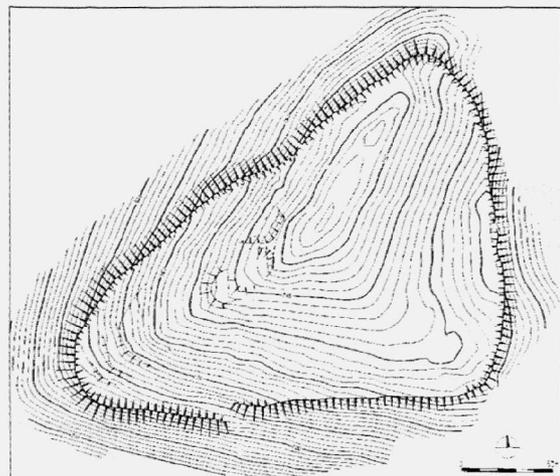
Resumé

Vranov (Kataster Vranov u Brna, Bez. Brno-venkov). Wallfahrtskirche. Neuzeit. Friedhof. Rettungsgrabung.

VYSOKÉ POLE (okr. Zlín)

Kláštov. Doba středohradištní. Hradiště. Zjišťovací výzkum.

Nejvýše položené hradisko na Moravě (753 m n. m.) se nachází na temeni hory Klášťov, na nejvyšším vrcholu hor-

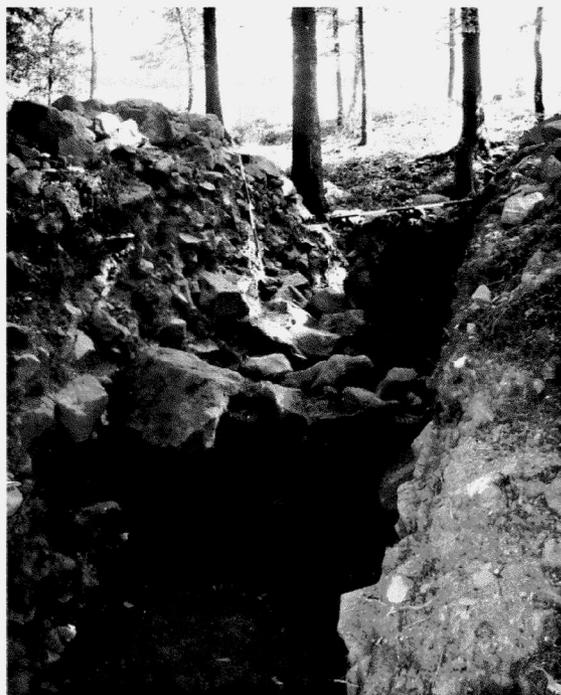

Obr. 147. Vysoké Pole. Půdorys hradiska Klášťov. Vysoké Pole. Grundriß des Burgwalls Klášťov.

Obr. 148. Vysoké Pole. Pohled na hradiště Klášťov od jihu. Vysoké Pole. Gesamtansicht des Burgwalls Klášťov von Süden.

ského pásma Vizovských vrchů (obr. 147 a 148). Lokalita je situována na ZM 1 : 10 000 (list 25-32-25) od Z. s. č. 86 mm, od J. s. č. 113 a 123 mm. Na základě překvapivých výsledků sondáže v předchozím roce 2005 bylo v tomto roce přikročeno k průzkumu v poněkud větším rozsahu. Bylo dokončeno geodetické zaměření lokality pracovníky ÚAPP Brno, zaměřeny byly i jednotlivé sondy (jak z roku 2005, tak i z roku letošního) a geodeticky byly také zaměřeny nálezy větších archeologických souborů, a to jak uvnitř samotného hradiska, tak i vně jeho areálu. Souběžně byly také s maximální možnou přesností lokalizovány jednotlivé nálezy archeologické povahy, a to v prostoru dvou hlavních sídlištních okrsků na vnitřní ploše hradiska (vrcholový hřeben lokality se skaliskem „Čer-

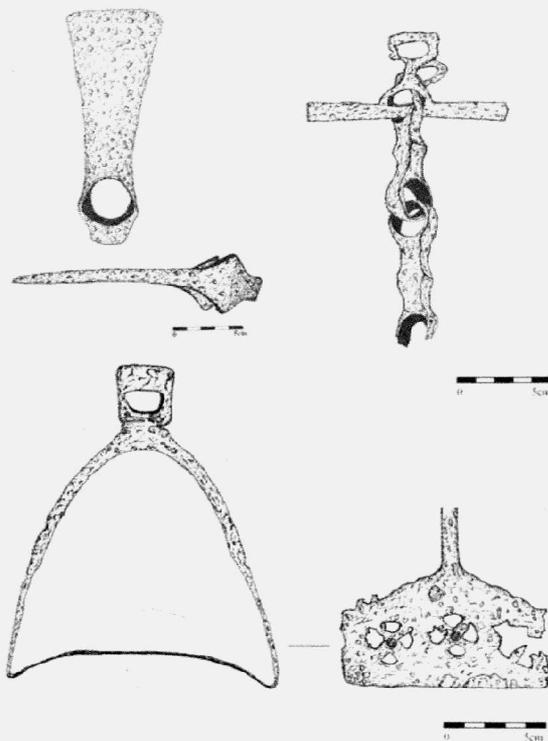
Obr. 149. Vysoké Pole. Řez valem – pohled od severu. Vysoké Pole. Der Burgwall Klášťov, Schnitt durch die Befestigung. Blick von Norden.

Obr. 150. Vysoké Pole. Řez valem-pohled od jihu.
Vysoké Pole. Der Burgwall Klášťov. Schnitt durch die Befestigung. Blick von Süden.

tův kámen“ a uměle navršená kamenná terasa v jeho jihovýchodní části).

Vlastní sondážní výzkum byl zahájen v červnu a ukončen v září 2006, realizován byl v několika etapách. V první fázi byl průzkum zahájen západně od linie zjišťovacích sond A, B a C z roku 2005. Ve vzdálenosti cca 1,5 m západním směrem od zmiňované linie, tedy opět v delší ose ve směru sever-jih v jihovýchodním sektoru hradiska, byly položeny další tři zjišťovací sondy, označené jako sondy E, F a G. V následné fázi pak byly realizovány další sondy, a to v prostoru vrcholového hřebene (H-J) byl proveden řez valem (sonda K, obr. 149 a 150) a v místě předpokládaného vstupu do areálu hradiska pak byla položena sonda L. Vedle jednotlivých zjišťovacích sondáží byl proveden také částečný průzkum oné vodní nádrže, považované ve starších zprávách za cisternu. Vzhledem k tomu, že zde byl neustále dostatek vody, lze spíše hovořit o studni - výzkum zde nebyl dokončen a měl by pokračovat i v příštím roce. Zatímni výsledky ukazují na záměrnou úpravu - vymazání jejích stěn jílem. Byly zde nalezeny i artefakty ze středohradištního období (fragment žernovu) a dále již víceméně jen stopy po železných předmětech, které se v tomto agresivním prostředí nedochovaly (vysoká hladina spodní vody). Souběžně byl v areálu hradiska i vně prováděn průzkum pomocí detektoru kovů, kdy byly objeveny vedle již známého depotu 1 ještě další depoty. Depot 2, obsahující asi 20 předmětů, byl objeven ve vzdálenosti cca 18 m jihozápadně od depotu 1, depot 3, zachycený na severním svahu pod Čertovým kamenem, obsahoval téměř 40 předmětů, depot 4, na severním svahu pod valem hradiska, obsahoval cca 7 předmětů a depoty 5 a 6, které byly zjištěny v místě přístupového sedla pod samotným areálem hradiska, obsahovaly přes 30 předmětů. Dále byla s pomocí detektoru kovů zjištěna velmi silná koncentrace nálezů rozptýlených železných předmětů, a to na dvou místech v areálu lokality, jednak na ploše uměle kamenné terasy, zjištěné sondou E (viz výše), kde byl také situován vodní zdroj (označení ST), a jednak v prostoru okolo skaliska Čertův kámen na nejvyšším místě vrcholového hřebenu hradiska (označení CK). Celkově i s depotem 1, známým již od roku 2005 (obr. 151), dosáhl počet celkově nalezených železných předmětů na Klášťově počtu přes

Obr. 151. Vysoké Pole. Výběr nálezů z depotu 1.
Vysoké Pole. Der Burgwall Klášťov. Auswahl der Funde aus dem Hortfund N. 1.

400 kusů jednotlivých předmětů. Zastoupeny jsou jak zbraně (sekery - bradatice, hroty šípů, zlomek čepele meče?), tak i součásti výbavy jezdce a koně (ostruhy, podkovy, udidla, třmeny), dále pak předměty zemědělské výbavy (krojidla, srpy, kosy) a předměty na zpracování dřeva (pily, vrtáky, apod.). Početné jsou zde zastoupeny i další předměty (seke-rovitě hřívny, misky slezského typu, aj.).

Podle předběžného určení lze všechny tyto nálezy datovat od přelomu 8./9.stol. až do poloviny 9.století. Soubor takového rozsahu ze starší fáze doby středohradištní nemá zatím v našich zemích obdoby.

Všechny tyto nálezy železných předmětů, a to jak jednotlivých exemplářů, tak i depotů, se vesměs nacházely ve dvou vyhraněných polohách v areálu hradiska; jednak na ploše uměle upravené kamenné terasy s vodním zdrojem (studnou?), jednak v místě vrcholového hřebene s dominantním skaliskem Čertův kámen, kde byla navíc zjištěna také uměle upravená dlážděná plošina s popelovitou vrstvou (sonda I). Tyto zcela nové a překvapivé výsledky výzkumu v roce 2006 vedou k domněnce, zda původní pravěké hradisko z přelomu mladší doby bronzové a halštatu nebylo v době středohradištní případně využito jako kultovní místo před christianizací Velké Moravy.

Jiří Kohoutek

Resumé

Vysoké Pole (Bez. Zlín). Klášťov. Mittlere Burgwallzeit. Burgwall. Feststellungsgrabung.

ZLATÉ HORY (k. ú. Zlaté Hory v Jeseníkách, okr. Jeseník)

„Příčná“. Středověk, novověk. Hornický areál. Záchranný výzkum.

Na lokalitě provedla ve druhé polovině roku 2006 Archaia Brno, o. p. s., pracoviště Olomouc, záchranný archeologický výzkum v souvislosti s realizací stavby „Zlaté Hory-lanová dráha Zlaté Louky“ v rámci sportovně-rekreačního lyžařského areálu Příčná ve Zlatých Horách, pro stavební objekty FO 01 – lanová dráha a FO 04 – obslužné objekty.

Zkoumaná lokalita, ležící na místě intenzivní středověké a novověké těžby zlata (Večeřová – Večeřa 2002, 24, 41), se nachází na severním svahu Zámeckého vrchu (702,4 m n. m.), pod zříceninou středověkého hradu Edelštejn. Vykácená plocha začíná asi 100 metrů pod vnějším valem hradu a táhne se cca 1300 metrů až k rekreačnímu středisku Bohema, ležícímu u silnice spojující Zlaté Hory s Heřmanovicemi. Nadmořská výška předmětné plochy se pohybuje v intervalu mezi 485–670 m n. m.

Rýžoviště v oblasti Zámeckého potoka patří svojí velikostí (asi 700 m²) k méně rozsáhlým. Souvisí pravděpodobně s jílovišti se spodním či horním přívodem vody, jejichž relikty jsou patrné jak ve střední partii svahu, tak v blízkosti rekreačního zařízení Bohéma, kde plošná těžba zřejmě navazovala na rýžoviště ležící západněji podél Černého potoka (Večeřová-Večeřa 2002, 24). Ve střední části svahu, nad Zámeckým potokem, se rovněž zachovaly pozůstatky několika nad sebou ležících úvozových cest a minimálně jednoho koryta pro přívod vody.

Vlastní terénní část archeologického výzkumu spočívala v realizaci zjišťovacích sond, situovaných ve vybraných místech, v dohledu nad hloubením některých bodových a liniových zemních zásahů stavby a v dokumentaci vybraných částí areálu projektované sjezdovky. Celkem se podařilo zdokumentovat 13 sond. Tyto sondy postihly pozůstatky intenzivní hornické činnosti, čímž výzkum mj. navázal na starší odborné práce o lokalitě (Večeřová – Večeřa 2002). Odkopy v horní části svahu (sondy 02, 04–06) doložily prospekci zlatonosných žil. Minimálně jeden z těchto odkopů snad můžeme podle nálezu hrotu kuše datovat do středověku, pravděpodobně do doby existence hradu Edelštejn (13.–15. století).

Sondy 08 a 10 byly položeny přes kanály přivádějící vodu k jílovištím, sondy 07 a 11 pak přes úvozové cesty táhnoucí se napříč sjezdovkou. Tekoucí voda v sondě 11 vylouhovala v místních sedimentech vysrážené železo, čímž se písek pod komunikacemi zbarvil do červena. Podle RNDr. J. Večeři se však nejednalo o koryta na přívod vody, ta bývala položena spíše horizontálně a s minimálním spádem. Ze sondy 08, která postihla výrazné koryto ve střední části svahu, byly odebrány vzorky na materiálovou analýzu. Sondy 09, 11 a 13 pak postihly hromady hlušiny, tzv. sejpy, vzniklé při těžbě zlatonosných sedimentů.

Vzhledem k časové tísní jsme se snažili zachránit část nálezů povrchovým sběrem za pomoci detektoru kovů. Díky tomu jsme shromáždili početnou kolekci převážně železných předmětů, mezi nimiž vynikají především čtyři hroty do kuše a jedna podkova, rámcově datované do období středověku a související zřejmě s existencí hradu Edelštejn.

Martin Moník, Miroslava Plaštiaková

Literatura

Večeřová, V., Večeřa, J., 2002: *Jesenické zlaté stezky*. Jeseník.

Resumé

In the second half of 2006 a rescue excavation was carried out due to the construction of a ski slope in the vicinity of the town Zlaté Hory. In addition to various pits and mounds related to gold mining and prospecting, at least two hollow ways and one water supplying canal were found and documented. One pit can be dated back to between 13th and 15th century thanks to the find of a iron crossbow bolt. Aided by metal detector, there were found, i.a., four other medieval crossbow bolts and one horseshoe.

ZLÍN (okr. Zlín)

Centrum. Středověk (13. stol.) – novověk (17.–19. stol.). Město, sídliště. Záchranný výzkum.

V průběhu prosince 2006 byl realizován záchranný archeologický výzkum v samotném centru města Zlína mezi náměstím Míru a ulicí Dlouhou, v místech výstavby nového obchodního a nákupního střediska „Zlaté jablko“. Místo naleziště je přesně lokalizováno na ZM 1 : 10 000 (list 25-32-21) od Z. s. č. 15 a 18 mm, od J. s. č. 343 a 345 mm (městské parcely č. 352/1-2,355/5,356/6,263,266,267). Ze západní strany jej ohraničuje plocha náměstí Míru, z východní strany pak linie hlavní severojižní komunikace Zlína, ulice Dlouhé. Dříve v těchto místech byla jak ona zmíněná zástavba východní fronty náměstí, tak – ze strany ulice Dlouhá – původně řadová zástavba nízkých přízemních domků, obrácených štítovou stranou k ose komunikace. Vnitřní prostor byl zastavěn společenským objektem bývalého hotelu Záložny, ze strany ulice Dlouhá zde byly nádvorní traktory jednotlivých domů s hospodářským zázemím.

Výzkum proběhl během stavebních prací za krajně nevhodných podmínek. Na východním profilu stavební jámy se podařilo zachytit souvrství, datovatelné od roku 1650 do roku 1849, kdy došlo ke značnému poškození města velkým požárem. Tyto vrstvy překrývaly část polozemnice, z níž byl

Obr. 152. Zlín. Výběr nálezů z obj. č. 503.
Zlín. Auswahl der Funde aus der Grube N. 503.

získán keramický materiál z první poloviny 13. století. Ve východní polovině staveniště se podařilo částečně prozkoumat zbytek patrně suterenního objektu o předpokládaných rozměrech cca 5 × 4 m s pravděpodobně sрубovou konstrukcí stěn a podlahou z dřevěných desek. Nadzemní část objektu měla zřejmě dřevohlinitý charakter (tzv. hrázdcné zdivo). Výzkum byl prováděn pouze zjišťovacím řezem, neboť jeho dokončení bylo znemožněno zničením objektu stavebním zásahem těsně na konci kalendářního roku. Z výplně objektu (k. 503) se podařilo získat dosud nejrozsáhlejší kolekci středověké keramiky z katastrálního území Zlína (obr. 152), zároveň s vrstvou přepáleného obilí. Podle předběžné datace lze tento objekt zařadit do druhé poloviny 13. století s přesahem do počátku 14. století. Vzhledem ke stopám požáru nelze vyloučit jeho zánik za vpádu Matouše Trenčanského na východní Moravu před rokem 1315.

Výzkum pokračoval i v lednu roku 2007, kdy se zde podařilo objevit pozůstatky další zástavby z průběhu 15. století a několik hrncířských pecí.

Jiří Kohoutek

Resumé

Zlín (Bez. Zlín). Dlouhá Gasse, Platz náměstí Míru. Mittelalter-Neuzeit. Stadt (Siedlung). Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

Divišovo nám. 3. Doba mladohradištní (12. století). Sídliště. Záchranný výzkum.

V rámci rekonstrukce havarijního stavu kanalizace byla ve dvorním traktu nemovitosti na Divišově náměstí 3 zachycena pod novodobými navážkami vrstva, kterou můžeme na základě získaného souboru keramiky datovat do průběhu, případně na sklonek 12. století. Místo nálezu se nachází na ZM ČR 34-11-21 v měřítku 1 : 10 000 v okolí bodu 366 mm od z. s. č. a 63 mm od j. s. č. Geologické podloží bylo tvořeno tmavě okrovou, ulehlou jílovotopisčitou hlínou, která nasedá na skálu Dyjského masivu. Lokalita má mírnou jihovýchodní orientaci a nadmořskou výšku 300 m. Nález je z archeologického hlediska velmi důležitý, protože se kromě pozůstatků osady Bala na dnešním náměstí Svobody jedná o doposud nejseverněji doložené mladohradištní osídlení v rámci historického jádra města. Tato skutečnost rozšiřuje doposud známé informace o vývoji předpolí znojmského hradu.

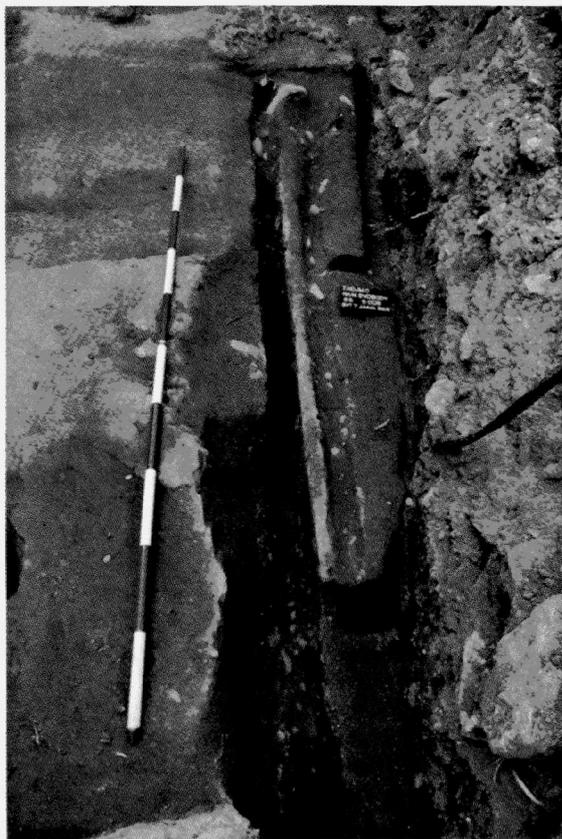
Pražská ulice. Středověk (14.–15. století), novověk (16. století). Město. Záchranný výzkum.

Ve výkopech základových pasů multifunkčního objektu na křižovatce ul. Pražská/Přímětická se podařilo zdokumentovat dochovanou stratigrafickou sekvenci středověkých a novověkých vrstev s materiálem z průběhu 14.–16. století. Počátek osídlení tohoto prostoru lze klást do poloviny 14. století, kdy se zde, severně před městskými hradbami, nejintenzivněji rozvíjel tzv. „Horní předměstí“ středověkého Znojma. Podle písemných zpráv dosahovala tato část aglomerace koncem 14. století přes 90 samostatných usedlostí. Tomuto zjištění odpovídají i nálezy a poměrně velká mocnost jednotlivých vrstev, které tak především upřesňují doposud nepřilíš známý

rozsah předměstí, a to minimálně 300 m severně od městských hradeb. Kontinuitu osídlení dokládají nálezy z průběhu 15. a 16. století, a to i přes to, že tato část města byla na počátku 15. století a především v jeho průběhu opakovaně devastována v důsledku častých válečných událostí. K zajímavým nálezům patří poměrně hojně doklady strusky, které indikují možné výrobní zařízení. Místo nálezu se nachází na ZM ČR 34-11-21 v měřítku 1 : 10 000 v okolí bodu 342 mm od z. s. č. a 109 mm od j. s. č. Geologické podloží bylo porušeno pouze v některých úsecích liniových výkopů a bylo tvořeno tmavě žlutou – okrovou, prohlíněnou štěrko-písčitou terasou. Zkoumaná plocha má mírnou jihovýchodní orientaci a nadmořskou výšku 306 m.

Náměstí Svobody. Doba mladohradištní (12. století), pozdněhradištní (13. století), středověk (14.–15. století), novověk (16.–19. století). Sídliště, město, areál špitálního kostela, špitální pohřebiště. Záchranný výzkum.

V dubnu až červnu 2006 byly realizovány dvě etapy záchranného archeologického výzkumu v prostoru budoucího polyfunkčního domu na náměstí Svobody. První etapu výzkumu se soustředila na jihovýchodní část území o rozloze cca 450 m², druhá etapa pak na severní část plochy podél ulice Pražská, o velikosti 250 m². Nejstarší etapu osídlení

Obr. 153. Znojmo-nám. Svobody. Průběh negativů raně středověké cesty. Znojmo-Svobody Platz. Speichenabdrücke im frümittelalterlichen Weg.

Obr. 154. Znojmo-nám. Svobody. Průběh středověkého opevnění z první poloviny 14. století. Znojmo-Svobody Platz. Verlauf der mittelalterlichen Befestigung aus der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts.

Obr. 155. Znojmo-nám. Svobody. Pohled na půdorys špitálního kostela ze 14. století. Znojmo-Svobody Platz. Grundriß der Fundamentmauern der Spitalkirche aus dem 14. Jahrhundert.

Obr. 156. Znojmo-nám. Svobody. Pohled na část špitálního pohřebiště. Znojmo-Svobody Platz. Blick auf den Westteil des Spitalfriedhofs.

Obr. 157. Znojmo-nám. Svobody. Pohled na hroby donátorů z 15. století. Znojmo-Svobody Platz. Gräber der Spitalspender aus dem 15. Jahrhundert.

Obr. 158. Znojmo-nám. Svobody. Dvojhrob popravených jedinců. Znojmo-Svobody Platz. Doppelgrab der hingerichteten Individuen.

představuje kulturní vrstva a několik drobných objektů v jižní části plochy, které lze datovat do průběhu 12. století. Podél ulice Pražské to je pak část vyježděných negativů vozové cesty ze stejného období. Jedná se patrně o vůbec první archeologické doklady existence osady Bala, náležející v mlado- až pozdněhradištním období ke kostelu sv. Michala, a potvrzení starobylé raně středověké komunikace na Prahu (obr. 153). V průběhu 13. a první poloviny 14. století zde vzniká ve směru V-Z, paralelně s dnešní ulicí, opevnění, které představuje příkop o zachycené celkové délce cca 40 m, šířce 1,5–2 m a hloubce od 0,4–0,7 m (obr. 154). Podél jeho vnitřní stěny byla do dna vsazena řada kůlů, která konstrukčně podporovala kamennou zed s nasucho či na hlínu kladených lomových kamenů. Opevnění pravděpodobně vymezovalo vznikající raně středověké předměstí podél hlavní cesty. Parcelu či části několika parcel představuje právě jižní část zkoumané plochy s několika desítkami zahloubených objektů, které jsou převážně datované do průběhu 14.–15. století. V severní části plochy se podařilo prozkoumat půdorys špitálního kostela, který mohl být zasvěcen sv. Alžbětě nebo sv. Kateřině. Jeho vznik je kladen do doby kolem pol. 14. století a definitivně

zánik pak do období třicetileté války. Je orientován ve směru V-Z. Loď má rozměry 9,8 × 8,35 m a presbytář s kruhovým ukončením pak 7,3 × 7,3 m (obr. 155). Špitální kostel prošel několika přestavbami. Ve vnějším prostoru se rozkládalo pohřebiště (obr. 156), z kterého se mimo dislokovaných a v novověku do ossaria uložených kostí podařilo prozkoumat na 150 kostrových hrobů nebo jejich částí, datovaných do průběhu 14.–16. století. Za pozornost stojí dva hroby představených špitálů či donátorů, pohřbených v presbytáři u vítězného oblouku. Jeden z nich měl mezi dolními končetinami umístěnou keramickou nádobu (obr. 157). Zajímavý je také hrob dvou mečem popravených jedinců, jejichž hlavy byly umístěny mezi jejich dolními končetinami (obr. 158). Novověkou etapu představují základy renesančního Selského dvora (obr. 159), jinak známé formanské hospody, který byl asanován až v průběhu 20. století. Stejný osud potkal i kostelík sv. Kateřiny, vzniklý na základech staršího špitálního kostela v letech 1702–1705. Výzkum představuje první významný odkryv v prostoru doposud neznámého „Horního“ předměstí Znojma.

Ulice V Jirchářích. Středověk – 15. století, novověk, 16.–18. století. Město. Záchraný výzkum.

V trase kanalizace AD-4 (ISPA Znojmo) se podařilo zachytit stratigrafickou sekvenci vrcholně středověkých a novověkých vrstev z 15.–18. století s průběhem trasy keramického vodovodu a dvěma zahloubenými objekty, které můžeme datovat do 14. a 15. století. Na ZM ČR 34-11-21 se prostor nachází v rozmezí bodů 376 mm od západní sekční čáry a 2 mm od jižní sekční čáry; nadmořská výška kolísá v rozmezí 293–297 m.

Horní náměstí. Doba mladohradištní (12. století), středověk. Město, podzemí, ojedinělý hrob. Záchraný výzkum.

Na trase kanalizace AG-1-3 (ISPA Znojmo) na západní straně náměstí byl ovzorkován objekt, který můžeme datovat do mladohradištního období. Narušen byl také větrací kanál do systému středověkého podzemí. Nálezy se nacházejí na ZM ČR 34-11-21 v místě bodu 366 mm od západní sekční čáry a 47 mm od jižní sekční čáry, v nadmořské výšce 294 m. Na trase stoky AG-1 byl zdokumentován v severní části Horního náměstí, směrem do ulice Vlkova, jeden menší středověký objekt. Důležitý je nález horní poloviny mužského kostrového hrobu v rakvi, který můžeme datovat do průběhu 12. století. Jedná se s největší pravděpodobností o samostatný hrob, který byl umístěný podél hlavní komunikace ze znojemského hradu na Prahu. Nálezy se nacházejí na ZM ČR 34-11-21 v místě bodu 367 mm od západní sekční čáry a 51 mm od jižní sekční čáry, v nadmořské výšce 298 m. Na trase stoky AG8/8a na východní straně náměstí byla zachycena kulturní vrstva s keramikou mladohradištní. Za pozornost stojí několik zahloubených objektů ze stejného období, především pak pravděpodobný zbytek polozemnice s kamenným topeništěm (obr. 160). Na ZM ČR 34-11-21 se zmiňovaný prostor nachází v rozmezí bodů 374 mm od západní sekční čáry, 49 mm od jižní sekční čáry a 370 mm od západní sekční čáry, 54 mm od jižní sekční čáry. Nadmořská výška kolísá v rozmezí 293–297 m.

Obr. 159. Znojmo-nám. Svobody. Renesanční článek. Znojmo-Svobody Platz. Renaissancezeitliche Spolie.

Obr. 160. Znojmo-Horní náměstí. Pohled na mladohradištní kulturní vrstvu.
Znojmo-Horní Platz. Blick auf die renaissancezeitliche Kulturschicht.

Václavské náměstí. Doba mladohradištní (12. století), středověk (15. století), novověk. Pohřebiště, kostel sv. Petra a Pavla. Záchranný výzkum.

Na trase stoky AD-6 protnul výkop část kostrového pohřebiště (cca 15 hrobů), které se nachází ve střední a severní části náměstí. Hroby ležely v jednom, v centrální části náměstí pak ve dvou horizontech, přičemž jejich horní vrstva byla porušena realizovanou novodobou valounovou dlažbou, následovala dlažba katovská. V této úrovni se pak vyskytovaly, a to i mezi porušenými kostrovými hroby, středověké a raně novověké střepty. Ve spodním horizontu hrobů se však vyskytovala výhradně keramika mladohradištní, popřípadě pravěká, pocházející z kulturní vrstvy únětické kultury, do níž byly hroby zahlubovány. Zemřelí byli ukládáni v natažené poloze na zádech s orientací V-Z. Z milodarů můžeme zmínit pouze zlomek bronzového kování (?), masivní bronzový kroužek a především bronzovou náušnici z tenkého drátu, kterou doplňují do síťoviny spirálovitě spletené drátky (obr. 161). Na základě zlomků keramiky v zásepu a těchto drobných milodarů pohřebiště časově řadíme do mladohradištního období (obr. 162). Rýha porušila i zdivo presbytáře vrcholně gotického kostela sv. Petra a Pavla, který s hroby již evidentně nesouvisí. Stavba byla asanována v průběhu 2. pol. 19. století. Na ZM ČR 34-11-21 jsou nálezy vymezeny body 360 mm od

Obr. 161. Znojmo-Václavské náměstí. Detail mladohradištního hrobu 15 s bronzovou náušnicí.
Znojmo-Svobody Platz. Detailsicht des jungburgwallzeitlichen Grabes N. 15 mit einem Bronzeohrering.

Obr. 162. Znojmo-Václavské náměstí. Celkový pohled na část pohřebiště z 12. století.
Znojmo-Václavské Platz. Gesamtansicht eines Teiles des Gräberfeldes aus dem 12. Jahrhundert.

západní sekční čáry, 44 mm od jižní sekční čáry a 357 mm od západní sekční čáry, 47 mm od jižní sekční čáry. Nadmořská výška činí 296 m.

Náměstí Svobody. Středověk (14.–15. století). Město, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Na trase stoky D-3, v prostoru před městským opevněním, se podařilo doložit existenci středověkého hřbitova pravděpodobně z průběhu 14. století. Na něj nasedá mladší objekt 506 s doklady železářské výroby, který datujeme do 15. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v okolí bodu 370 mm od západní sekční čáry a 87 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 296 m.

Ulice Dolní Česká/Pontassievská. Doba mladohradištní–pozdňohradištní (12.–pol. 13. století). Město. Záchranný výzkum.

Na trase sběrače AG a stoky AG-5 se podařilo zdokumentovat několik zahloubených objektů z průběhu 12.–13. stole-

tí s typickou kolonizační keramikou. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v rozmezí bodů 391 mm od západní sekční čáry, 35 mm od jižní sekční čáry a 395 mm od západní sekční čáry, 37 mm od jižní sekční čáry; nadmořská výška činí 282 m.

Veselá ulice. Doba mladohradištní (12. století). Město. Záchranný výzkum.

Na trase stoky AD-6 (rekonstrukce kanalizace ISPA Znojmo) se podařilo, především v rozšířené střední části ulice, zdokumentovat sekvenci mladohradištních vrstev z průběhu 12. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v rozmezí bodů 360 mm od západní sekční čáry, 48 mm od jižní sekční čáry a 362 mm od západní sekční čáry, 53 mm od jižní sekční čáry; nadmořská výška činí 288–290 m.

Ulice Dolní Česká/Kolárova. Doba mladohradištní, středověk. Město. Záchranný výzkum.

Na trase sběrače AG (rekonstrukce kanalizace ISPA Znojmo) byla zachycena na křižovatce obou ulic u Vlkovy věže stratigrafická sekvence mladohradištních a středověkých vrstev. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v okolí bodu 392 mm od západní sekční čáry a 17 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 282 m.

Komenského nám. – ulice Kovářská. Doba mladohradištní (12. století), pozdněhradištní (13. století), středověk (14.–15. století). Město, městské opevnění. Záchranný výzkum.

Na trase AD22 se podařilo na východní straně náměstí zdokumentovat stratigrafickou sekvenci vrstev a drobných objektů z průběhu 12.–15. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v okolí bodu 403 mm od západní sekční čáry a 50 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 280 m. Směrem do ul. Kovářské byl zachycen průběh městského opevnění v prostoru střední brány, která byla tvořena hlavní a parkánovou hradbou, mohutnou polovalcovou věží

Obr. 163. Znojmo-Komenského náměstí. Pohled na věž a most střední brány městského opevnění. Znojmo-Komenského Platz. Blick auf den Turm und die Brücke über den Graben vor dem Mittel-tor der Stadtbefestigung.

a mostem přes příkop (obr. 163). Pod novověkými navážkami se v tomto prostoru vyskytla i vrstva a drobné objekty mladohradištního stáří. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v rozmezí bodů 401 mm od západní sekční čáry, 50 mm od jižní sekční čáry a 393 mm od západní sekční čáry, 49 mm od jižní sekční čáry; nadmořská výška činí 290 m.

Ulice. Na Svahu. Středověk (15. století). Město. Záchranný výzkum.

V dolní polovině ulice se vyskytlo několik zahlučených objektů z druhé poloviny 14. a průběhu 15. století. Z těchto a obdobných nálezů na ul. Antonínské a V Jirchářích je zcela patrné, že současná podoba této části historického jádra vznikla nejdříve v průběhu 15. a 16. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v okolí bodu 373 mm od západní sekční čáry a 5 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 256 m.

Mikulášské náměstí. Doba pozdněhradištní (13. století). Město. Záchranný výzkum.

Na trase propoje neporušený terénem byla v rámci rekonstrukce kanalizace Znojma (ISPA) prozkoumána mohutná stratigrafická sekvence z období pravěku a středověku. Nejmladší nálezy v místě dnešní komunikace náleží kolonizačním horizontům z průběhu 13. století. Na náměstí byla zachycena část polozemnice, zničené požárem, se zbytky kamenného topeniště a typickou keramikou. Na ZM ČR 34-11-21 se nálež nachází v rozmezí bodů 358 mm od západní sekční čáry a 27 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 283 m.

Ulice Dolní Česká. Doba mladohradištní (12. století), středověk (14. století). Město. Záchranný výzkum.

Na trase vodovodu, který byl vybudován paralelně s trasou kanalizace, byl zachycen rozsáhlý výrobní objekt z 12. století s destrukcí pece. Další objekty, včetně kruhové jímky, náleží do průběhu 14. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v rozmezí bodů 390 mm od západní sekční čáry, 36 mm od jižní sekční čáry a 389 mm od západní sekční čáry, 40 mm od jižní sekční čáry; nadmořská výška činí 283–284 m.

Antonínská ulice. Středověk (14. století). Město. Záchranný výzkum.

Na sklonku roku 2006 byly zahájeny rozsáhlé rekonstrukce povrchu komunikací v jihozápadní části historického jádra města. Na ulici Antonínské se podařilo v místech budoucího pásu chodníku zachytit 3 archeologické situace z nálezů, které spadají do průběhu 14. století. Jedná se o jedny z nejstarších doposud nalezených středověkých nálezů v tomto prostoru, který se intenzivně vyvíjel až v průběhu 15.–16. století. Na ZM ČR 34-11-21 se místo nálezu nachází v okolí bodu 374 mm od západní sekční čáry a 9 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška činí 262 m.

Resumé

Znojmo (Bez. Znojmo). Diviš Platz. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Pražská Str. Mittelalter (14.–15. století), Neuzeit (16. Jh.). Obere Vorstadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Pražská Str. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), Spätere Burgwallzeit (13. Jh.), Mittelalter (14.–15. Jh.), Neuzeit (16.–19. Jh.). Stadt – Obere Vorstadt. Spitalkirche, Spitalgräberfeld. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). V Jirchářích Str. Mittelalter (15. Jh.), Neuzeit (16.–18. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Obere Platz. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), Mittelalter. Stadt, Untergrund, Körpergrab. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Václavs Platz. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), Mittelalter (15. Jh.), Neuzeit. Stadt, Gräberfeld, Kirche St. Peter und Paul. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Freiheit Platz. Mittelalter (14.–15. Jh.). Stadt. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Dolní Česká/Pontassievská Str. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), spätere Burgwallzeit (13. Jh.), Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Veselá Str. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Dolní Česká/Kolárova Str. Jüngere Burgwallzeit, Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Platz Komenského náměstí, Kovářská Str. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), spätere Burgwallzeit (13. Jh.), Mittelalter (14.–15. Jh.). Stadt. Mittlere Thor – Stadtbefestigung. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Na Svahu Str. Mittelalter (15. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Platz Mikulášské náměstí. Spätere Burgwallzeit (13. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Dolní Česká Str. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), Mittelalter (14. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo). Antonínská Str. Mittelalter (14. Jh.). Stadt. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

Hradiště sv. Hypolita. Doba středohradištní, mladohradištní, středověk. Hradiště. Záchraný výzkum.

Poloha lokality v ZM ČR 1 : 10000 (list 34-11-21) je dána souřadnicemi od Z a J s. č. 243:101.

Terénní výzkum se po udělení nešťastné a velmi kritizované výjimky ze stavební uzávěry (schválena přes opakované zamítavé stanovisko AÚ AV ČR) uskutečnil v letních prázdninových měsících v centru a na nejvyšším místě původního opevněného předhradí velkomoravského hradiště. Byl proveden na ploše 460 m² jako velká předstihová a zachraňovací akce před výstavbou obrovské budovy Charity.

Vzhledem k poloze a také rozsahu skrývky jsme výzkum z hlediska historického poznání osídlení lokality i obecného vědeckého přínosu pokládali za nesmírně důležitý. Realizoval se na místě, které bylo v době velkomoravské velmi exponované a kde proto bylo možno oprávněně očekávat významné objevy. Svou rozlohou také představoval jednu ze dvou dosud nejrozsáhlejších a v celku zkoumaných ploch (první na předhradí), na níž bylo možno dobře pozorovat strukturu osídlení i jednotlivé vazby sídlištních celků. Prostor zde navíc nebyl zasažen mladším osídlením, což je na Hradišti opravdu vzácné. Nezachytili jsme zde žádné stopy po středověké až novověké zástavbě. Od středověku byla plocha využívána pouze k zemědělství, jako pole, pastvina a zahrada. Teprve ve třicátých letech 20. století po vybudování velké školní budovy na východním okraji parcely se stala oplocenou školní zahradou s hřištěm. Budovu školy získala potom v devadesátých letech pro svůj stacionář znojemská Charita. Její představitelé, i přes platnou stavební uzávěru na Hradišti, po několika let usilovali o vybudování další velké dvoupodlažní budovy, jako přístavby ke stojící škole. Přes nesouhlasná stanoviska některých institucí byli nakonec ve svém snažení úspěšní, získali výjimku ze stavební uzávěry a povolení stavbu realizovat. Tento akt ale již způsobil a v budoucnu ještě rozhodně způsobí řadu nepříjemností, které budou spadat na vrub Odboru památkové péče MÚ ve Znojmě a KÚ v Brně. Místo ochrany významné archeologické lokality, jakých máme v naší vlasti jen několik a na JZ Moravě jen jedinou, úřady svým rozhodnutím umožnily spíše její postupnou devastaci a likvidaci.

I vlastní zahájení terénního výzkumu se nevyhnuło komplikacím. Zpoždění zavinily závažné a dosti nepříjemné problémy finančního a také organizačního charakteru. Smlouva s Masarykovou univerzitou byla ze strany Charity třikrát vrácena a uzavírala se dva měsíce. To proto, že se představitelům Charity zdály finanční požadavky, které byly naprosto srovnatelné s běžně kalkulovanými cenami u jiných oprávněných organizací, nepřiměřeně vysoké. Žádali maximální snížení hodinových sazeb brigádníků a usilovali spíše o sponzorské provedení výzkumných prací. O takových podmínkách jednali i s pracovníky ÚAPP, kterým nabídli pomoc svých několika brigádníků. Nakonec z iniciativy studentů MU došlo k dohodě a následnému podpisu smlouvy, když se studenti zřekli nároku na odměnu od MU (fakturovanou Charitě) a zařadili se na roveň dobrovolných brigádníků Charity. Ti však zcela selhali, a tak studenti pracovali opravdu sponzorsky jen za úhradu obědů. Rovněž v organizaci výzkumu jsme se potýkali s problémem, do jehož řešení se vložilo vedení AÚ AV ČR. V jednání o samotném provedení výzkumu na lokalitě, dlouhodobě zkoumané MU, podpořili představitelé AÚ AV ČR naše pracoviště.

Celá lokalita je charakteristická svým slabým hlinitým pokryvem. Tvrdé skalní podloží je jen na povrchu mírně zvětralé a drolivé. V místech výzkumu jej protínalo několik tvr-

dých horninových žil a pokrývala jej vrstva hlíny, dosahující mocnosti pouhých 20–50 cm. Na profilových stěnách i kontrolním bloku nebylo patrné žádné výraznější rozvrstvení. Jen v JZ rohu skryté plochy vystupovala sprašovitá, až 8 cm. mocná vrstva, která nasedala na tmavou hlínu a vytvářela světlejší pás hned pod travnatým drnem. Vznikla zde jako vyrovnávací, navážková vrstva a směrem ke středu skryté plochy postupně vyznívala. Neobsahovala žádné nálezy a její uložení jsme spojili s obdobím šedesátých let minulého století, kdy se prováděla výraznější úprava zdejší školní zahrady, výstavba několika prolézaček, houpaček a chodníků pro dopravní výchovu. Plochu školní zahrady však ve 20. století porušila jedna širší a dvě úzké kanalizační rýhy spolu s jednou rýhou pro uložení plynového potrubí. Všechny vedly k budově školy a dotkly se našeho výzkumu nebo jej protaly. Byly hloubené bagrem a odstřelováním skalního podloží, a tak nejen poškodily, ale i zcela zničily některé hodnotné objekty. Rozsah poškozené plochy však nebyl příliš velký.

Samotná archeologická práce byla s ohledem na uvedené skutečnosti (slabý hlinitý povrch a recentní porušení kanalizačními rýhami) značně náročná. Vyžadovala maximální pozornost již od sledované úrovně těsně pod travnatým drnem. Samozřejmě že nejhodnotnější objevy potom byly vyzvednuty z celkem 56 objektů a pěti kostrových hrobů zasekaných do skalního podloží. Nejvýraznější se na zkoumané ploše rýsovaly pozůstatky velkomoravského osídlení, soustředěné do několika celků. Byly zachyceny a prošetřeny polozemnice, hospodářské a výrobní stavby i zmíněných pět hrobů. K nejvýznamnějším nálezům ze sídlištního prostředí řadíme kolekci pěti kusů železných kování řemenů koňského postroje. Předměty, rozptýlené v poměrně malém prostoru u dvou sousedních objektů, dovolují vyjádřit jistou představu o významu nálezů i o obyvatelích objektů, kterými byli jezdcí, příslušníci vojenské družiny a jejich rodiny. Ti právě zde, v centru opevněného předhradí, na jeho nejvyšším místě, podél centrální (hlavní) komunikace hradištěm, a také v dosahu hlavního pásu opevnění, mohli tvořit sídlištní enklávu, podobnou např. situaci na opevněném předhradí hradiště v Mikulčicích. Kolem jedné z usedlostí byla také zachycena rozptýlená skupina pěti dětských kostrových hrobů. Jámy se zahlubovaly max. 25 cm do povrchové drodivé vrstvy skalního podloží a kryla je max. 45 cm mocná vrstva zeminy. Z nich dva měly bohatší, typickou výbavu, k níž náležela nádobka, vědro, náušnice, korálky náhrdelníku, prsten a nůž. Na velkomoravské osídlení navázalo osídlení mladohradištní, reprezentované několika řadami malých pravidelných zahloubení, patrně pozůstatků po kulových jamách velké nadzemní stavby.

Pouze jeden z 56 prošetřených objektů se hlásil svým střepovým materiálem do pravěkého období (do mladší doby bronzové) a dvě malé jámy se zvířecími kostmi představovaly recentní zásahy.

S výsledky výzkumu se dne 25.8.2006 seznámili členové archeologické komise, kteří se hned v úvodu jednání kriticky vyjádřili ke stavbě charitního domova a pozastavovali se nad tím, jak mohla být vydána výjimka ze stavební uzávěry. O stavbě hovořili jako o nevhodné a nešťastné, která celé lokalitě jen uškodí. Také výrazně naruší vzhledový charakter Hradiště, neboť společně s již stojící školou (stacionářem) vytvoří novou, netypickou dominantu starobylého Hradiště, které-

mu dosud vévodil jen klášterní komplex s barokní přestavbou chrámu sv. Hypolita. Jinak po stránce odborné členové komise potvrdili správnost zvoleného postupu archeologických prací, které byly vzhledem k mělkému hlinitému povrchu již od samotného počátku snímání jednotlivých vrstev od baze drnu vedeny s maximální pozorností a přesností. Pochvalně se vyjádřili o práci studentů MU a spolupracovníků Nadačního fondu sv. Hypolita, kteří odvedli kvalitní práci. A to zvláště při vědomí, že studenti pracovali jen za úhradu obědů.

Provedený a v současnosti vyhodnocovaný výzkum znovu potvrdil, že celý areál opevněného předhradí velkomoravského mocenského centra – Hradiště sv. Hypolita, včetně jeho západního předpolí, byl plošně hustě osídlen. Nachází se na něm cenné archeologické situace a nálezy, důležité a jedinečné pro poznání našich nejstarších národních dějin. Proto celá lokalita vyžaduje nejvyšší stupeň památkové ochrany s vyloučením další stavební činnosti. Věříme, že připravované kroky k prohlášení lokality kulturní památkou budou rychlé a úspěšné.

Bohuslav F. Klíma

Resumé

Znojmo (Bez. Znojmo). Hradiště sv. Hypolita. Mittlere, jüngere Burgwallzeit, Hochmittelalter. Rettungsggrabung.

ŽAROŠICE (okr. Hodonín)

Kostel sv. Anny. Novověk. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

V průběhu výstavby nového poutního arcálu v Žarošicích provedl v září 2006 Masarykovo muzeum v Hodoníně záchraný archeologický výzkum v prostoru určeném pro nový poutní areál za místním farním kostelem sv. Anny, především na místě pro krytý svatostánek nad kamenným oltářem (ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 24-43-25, souřadnice 275/173 mm od Z/J s. č.).

Vzhledem k projektovanému záměru nepříliš hluboko zasazených základových patek pro stavbu bylo narušení kostrových hrobů starého hřbitova v bezprostřední blízkosti kostela zpočátku poněkud méně pravděpodobné. V průběhu dohledu nad stavebními pracemi však v místech nejnižší nivelety některých výkopů došlo k odkrytí pozůstatků sepulkrálních aktivit, které byly bezprostředně dokumentovány a zaměřeny do systému GPS. Na základě celkové poměrně jednoduché stratigrafie vrstev je zřejmé, že relativně četné stavební počiny a úpravy v průběhu historie související s kostelem, jeho pozdější dispozicí a také kaplemi se zřetelně odrazily na stavu zachování zdejšího souvrství s několika recentními zásahy a heterogenní zásyповou hlinitou vrstvou, promíšenou spraší a zlomky stavebního materiálu a kostí. V ní byl dokumentován jeden téměř neporušený hrob bez zřetelných obrysů hrobové jámy a dále několik kosterních pozůstatků z již dříve rozrušených hrobových celků. Velmi zajímavý pohled na tehdejší sakrální zvyklosti poskytl nález kompletně dochovaného růžence z keramických kuliček, pokrytých černou glazurou se závěsným bronzovým křížkem s plastickým motivem ukřižovaného Krista, a dále nález bronzových knoflíků se skelnou vložkou s barevným motivem květu a dvou skleněných terčíků. Tuto hrobovou výbavu, resp. součásti oděvu nalezené u sepjatých rukou v klíně zemřelého, na

základě předběžného určení pravděpodobně mladšího muže, lze na základě některých analogií datovat do průběhu 18.–19. století.

Silničná. Novověk. Sídlištní vrstvy, pohřebiště ? Záchranný výzkum.

V červenci 2006 byl pracovníky Masarykova muzea v Hodoníně proveden záchranný archeologický výzkum, vyvolaný nálezy kosterních pozůstatků v prostoru míst označovaných písemnými prameny a literaturou za původní církevní areál středověkých Žarošic. Zkoumaná lokalita se nachází v intravilánu osady Silničná, ležící asi 2 km směrem na sever od vlastní obce Žarošice v nadmořské výšce okolo 254 m, pod úpatím svahu mírně terénní vyvýšeniny, na plošině otevřené a postupně se svažující směrem na východ. Místo archeologického výzkumu je na ZM ČR 1 : 10 000, kladový list 24-43-25, identifikováno bodem o souřadnicích 163/331 mm od Z/J s. č.

Výzkum se zaměřil na sledování uloženin v prostoru předpokládaného areálu s uváděným kostelem středověkého stáří, obklopeným v 1. polovině 18. století ambity s rezidencí, a na případné pozitivní nálezy archeologických kontextů. Pro zpřesnění nálezové situace bylo na základě dosavadních, v některých případech dosti rozporuplných informací o místě a charakteru předchozích amatérských výkopů a ojedinelých nálezů hlavním cílem ověření jejich existence, resp. prostorového uspořádání. V sondě o rozměrech 5 × 2,5 m bylo souvrství postupně snižováno a začišťováno, přičemž vrstvy byly odebírány podle přirozených rozhraní tak, aby byla celkově zachována hmotná náplň jednotlivých kontextů, sloužící ke zjištění a zároveň celkovému posouzení skladby a časového rozpětí případných sepulkrálních a stavebních reliktů. Důraz byl kladen na zdokumentování nalezených prvků, jejich analýzu pro chronologické účely a jejich geodetické zaměření se zanesením do systému GPS. Prozkoumáno bylo kulturní souvrství a stavební relikt, datované keramikou do vrcholné středověkého a novověkého období. Nejstarší horizont využívání daného místa představuje uloženína sprašového charakteru (s. j. 106) s poměrně obtížně určitelným rozhraním nad sprašovým podložím (s. j. 107) v hloubce přibližně 170–180 cm pod dnešním povrchem, obsahující ojedinelé zlomky stavební sutě a pouze menší počet keramických fragmentů, zahrnujících materiál od 13. do 18. století. Nad touto vrstvou, související zřejmě s výstavbou či úpravami blízkého zděného objektu, se nacházela přibližně 5 až 10 cm mocná žlutohnědá hlinitá vrstva (s. j. 105) klesající od severu k jihu, což indikuje zřejmě i původní sklon terénu poněkud odlišný od dnešního stavu. Na ni bezprostředně nasadala stejně orientovaná propálená mazanícová destrukce šedočerné barvy (s. j. 104) v JZ části sondy, zřejmě zbytek otopného zařízení se zlomky kovových, pravděpodobně bronzových slitků a strusky. Do další sprašovité vrstvy (s. j. 103) pak bylo zahlobbeno základové zdivo, postavené z pravidelně opracovaných kvadratických kamenů a z cihel (s. j. 800). Fundament o šířce cca 25–30 cm, odkrytý přibližně v úhlopříčce sondy v délce cca 560 cm a běžící dále pod profily ve směru V–Z, byl na dvou místech značně narušen, zvláště ve střední, ryze cihlové části. Na základě naměřených výšek základové spáry bylo možné rozpoznat zřetelné klesání

východním směrem ke svahu a je pravděpodobné, že základ tvořil součást delší stěny. Ovšem rozhodnout o její interpretaci bez dalšího plošnějšího odkryvu je poněkud předčasné. Další kamenná destrukce z plochých, spíše zlomkovitě zachovaných fragmentů (s. j. 801) byla objevena v jiho-východní části sondy, ovšem vzhledem k odkrytí pouze menší části, navíc zjevně porušené mladšími výkopy, nelze o jejím charakteru říci nic bližšího. Nad popsávanými stavebními reliktami se nacházela avizovaná vrstva destrukčního charakteru, vyznačující se tmavě hnědou až šedou barvou se silnou příměsí stavební sutě mezi hlinitými komponenty (s. j. 102), s kterou také souvisely dva až 180 cm hluboké výkopy (s. j. 500, 501) s místy patrnou horní slabší vrstvou žlutohnědé hlíny o síle cca 5–10 cm (s. j. 101). Zásyp jámy na západní straně sondy (s. j. 500) obsahoval mimo zmíněné nálezy i železné zlomky a fragmenty kostí, jejichž charakter by nevyklučoval ani možnost původní hrobové jámy. Celé popisované souvrství pak bylo shora překryto hnědou hlinitou vrstvou s menší příměsí stavební sutě a s keramikou převážně ze 17.–18. století, v jejímž spodním rozhraní byla v severní části sondy objevena menší cihlová destrukce spolu se zbytky zemědělského nářadí novověkého stylu.

Nalezené keramické fragmenty náleží několika časovým horizontům, bohužel jejich vypovídací hodnota je vzhledem ke značnému porušení vrstev daného místa, souvisejícího nejspíše s výběrem stavebního materiálu v minulosti, poměrně nízká. Mezi nejstarší patří zlomky s římsovitým okrajem, datovatelné již do 13. století, dále jde o střepy s rozličně přehnutým okrajem ze 14.–15. století, drtivá většina pak patří rozmezí 16.–18. století. Uvést lze několik zlomků skleněných terčíkových okenních vitráží čiré barvy i větší množství železných hřebů, kování a dalších, leckdy již obtížně určitelných fragmentů s širší datací do středověkého a novověkého období. Pozornost zasluží drobný jednostranný peníz s motivem štítu, královské koruny a písmeny v trojlístkové obrubě, svědčící o fenikové ražbě, zařaditelné do průběhu pokročilého 15. století. Zajímavým nálezem je medailonový přívěšek, nesoucí na obou stranách motiv Matky Boží s latinským opisem S. MAR. BRAVN. IN. BOHEM. O. S. BENED. A THVRANENS. VNO MITIARIA BRUNA. Tento barokní svátostek, ochraňující majitele před všemi škodlivými neduhy, souvisí podle slohových znaků s poutními areály v Broumově v Čechách s chrámem Nanebevzetí Panny Marie Pod lipami a nedalekým benediktinským klášterem a v Tuřanech u Brna s chrámem Panny Marie v trní a jezuitskou rezidencí poblíž. Na základě nečetných analogií a dalších prozatím nepublikovaných nálezů by tak teoreticky mohl být identifikován původ a vydavatel, resp. vardajn mincovny, která se jejich emitováním zabývala, případně i určena přesnější chronologie. Objevené stavební reliktu lze na základě písemných i ikonografických pramenů spojit se zástavbou v rámci relativně rozsáhlého církevního areálu se třemi pohřebišti, nejspíše však světské funkce, související se správním, resp. hospodářským zázemím či s ohrazením.

Jaromír Šmerda

Resumé

Žarošice (Bez. Hodonín). Sv. Anna Kirche. Neuzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Žarošice (Bez. Hodonín). Silničná. Neuzeit. Siedlungsschichten, Gräberfeld ?. Rettungsgrabung.

ŽBÁNOV (k. ú. Žbánov, vojenský újezd Břežina, okr. Vyškov)

„Městisko.“ 13./14. stol. Sídliště. Zjišťovací sondáž

V srpnu roku 2006 byla provedena zjišťovací sondáž na ploše tzv. „Obléhacího tábora“ u Ježova hradu. Lokalita je vymezena zhruba koordináty odečtenými z mapy na serveru <http://www.mapy.cz/>: 49°28'53.05"N, 16°56'48.64"E; 49°28'56.52"N, 16°56'44.88"E; 49°28'53.17"N, 16°56'32.12"E; 49°28'50.07"N, 16°56'33.36"E a 49°28'48.41"N, 16°56'43.66"E. Nachází se na jižně orientovaném svahu na levém břehu říčky Okluky a je vzdálena 1500 m JZ od kostela v obci Vícov.

Na lokalitě byly prováděny v poslední době sběry, které naznačovaly možnost časnějšího datování areálu, než byla jeho obvyklá interpretace ve spojení s obléháním Ježova hradu koncem 14. stol. (Hebr 2004).

Průzkum byl prováděn za účelem získání podkladů pro památkovou ochranu areálu. Bylo položeno celkem pět sond. Pro sondáž byla vybrána Z část opevněného areálu, jevící se jako nálezcově bohatší. Tři sondy byly situovány vzhledem k patrným terénním útvarům, dvě vznikly začištěním a rozšířením. Každá z nich byla před započítím výkopu nejdříve výškopisně zaměřena v síti 20 × 20cm. Poté byla odebírána zemina v mechanických vrstvách po 10cm. Každá odebraná vrstva byla fotograficky dokumentována, v případě odkrytí situace zaznamenané na plánu byla pořizována i dokumentace kresebná, po dokončení výkopu byly zakresleny profily i půdorys.

Sonda 1 (obr. 164)

Poloha: Na Z okraji výrazné terénní deprese, v místě kde byl na povrchu identifikován keramický materiál.

Rozměry: 3 × 2 m, zkoumány byly šachovnicovitě tři čtverce 1 × 1 m.

Výsledky: Po výkopu byly na profilu identifikovány tři přirozené vrstvy, horní – černá humózní, při povrchu přecházející v lesní hrabanku, obsahovala četné zlomky keramiky, datovatelné do konce 13. až počátku 14. stol. Ve čtverci A1 (JZ část

sondy) byl v této vrstvě učiněn nález železného ostruhy, střední – kamenitá, promíšená černým humusem, méně keramických zlomků stejné datace jako v horní vrstvě, spodní – méně kamenitá, hlína tmavohnědé barvy, nasedající na skalnaté podloží, keramika přelomu 13. a 14. stol. je promíšená zlomky datovatelnými do období KLPP.

Sonda 2

Poloha: cca 5 m S od sondy 1, rozšíření výkopu po detektoráři.

Rozměry: 1 × 1 m.

Výsledky: Humózní vrstva lesní hrabanky zde nasedala na šedivou sterilní hlínu, pravděpodobně demineralizovanou lesní půdu, která byla uznána jako podloží, v rozrušené hlíně byl nalezen atypický zlomek keramiky datovatelný pravděpodobně do středověku.

Sonda 3

Poloha: cca 12 m SZ od sondy 1, rozšíření výkopu po detektoráři.

Rozměry: 1 × 1 m.

Výsledky: Humózní vrstva lesní hrabanky zde nasedala na šedivou sterilní hlínu, pravděpodobně demineralizovanou lesní půdu, která byla uznána jako podloží, v J rohu byl zachycen okraj propálený ohraničeného kamennou destrukcí (pece?), movité nálezy nebyly zjištěny.

Sonda 4

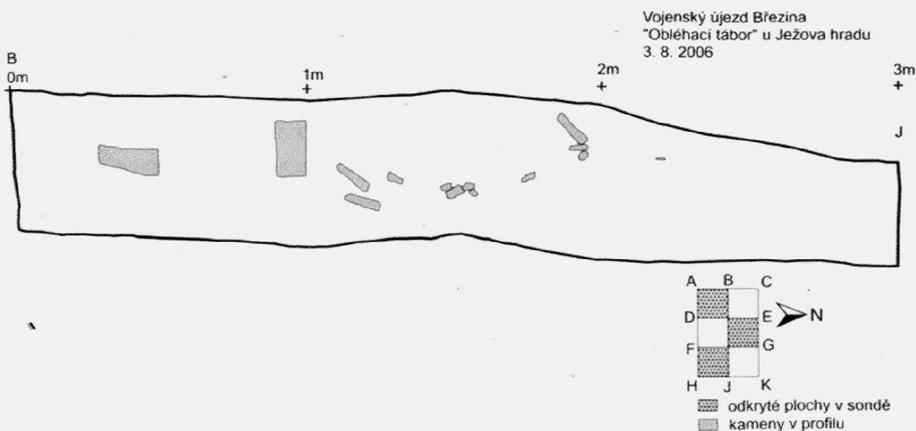
Poloha: Cca 5 m S od hrany výrazné terénní deprese, kolmo na severojižní podlouhlou vkleslinu ústící do terénní deprese. Rozměry: 0,5 × 4 m.

Výsledky: Po skrytí lesní hrabanky se objevila skalní suť bez rozpoznatelného antropogenního zásahu, jakož i bez movitých nálezů. Výzkum byl ukončen.

Sonda 5

Poloha: Cca 20 m severně od sondy 1, položen ve směru Z-V kolmo na terénní vyvýšeninu, připomínající relikt stěny stavby.

Rozměry: 0,5 × 4 m.

Obr. 164. Žbánov. Západovýchodní řez sondou č. 1.
Žbánov. West-östlicher Schnitt in der Sondage N. 1.

Výsledky: Humózní vrstva lesní hrabanky zde nasedala na šedivou, archeologicky sterilní hlinu, pravděpodobně demineralizovanou lesní půdu s ojedinělými kamennými bloky, která však nebyla uznána jako podloží vzhledem k možnosti, že se jedná o destrukci hlinité či dřevohlinité stavby. Výkop byl proveden až do hloubky cca 40 cm. Když však nebyla nalezena žádná stopa antropogenního zásahu, byl výzkum ukončen.

Sondáž poskytla dostatek materiálu k datování stop osídlení, jakož i k rozšíření památkové ochrany Ježova hradu na tento prostor. Definitivně byla falzifikována teze o účelu objektu jako obléhacího tábora a potvrzena datace osídlení do konce 13. až počátku 14. století (podrobně se lokalitě věnuje J. Doležal, v tisku). Novým, nikoli však překvapujícím zjištěním je nález keramiky lidu lužických popelnicových polí. Nepodařilo se však zjistit účel ani původ zkoumaných terénních reliktů. Rovněž u opevnění vyvstává možnost jeho pravěkého stáří.

Pavel Moš

Literatura

Hebr, J. 2004: Relikty středověkého opevnění v údolí říčky Okluky (k. ú. Březina, okr. Vyškov), *Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově* 1-2/2004, 89–91.

Doležal, J. v tisku 2007: Městisko. Zaniklá městská lokace 13. století u Vícova na Prostějovsku, *Archaeologia historica* 32.

Resumé

Žbánov (cadastral unit Žbánov, military area Březina, Vyškov district). „Městisko.“ 13th/14th century. Settlement.

ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou) Kláster. Středověk a novověk. Kláster. Záchraný výzkum.

V listopadu roku 2005 byly v areálu bývalého rajského dvora a severního křídla křížové chodby cisterciáckého klášte- ra položeny dvě sondy za účelem zjištění průběhu zdi vymezující křížovou chodbu a rajský dvůr. Sondy neprokázaly existenci tohoto zdiva a jen rozhraní zachycených vrstev vyrovnávajících terén naznačují jeho průběh. Odvodňovací kanálek, zachycený jednou sondou, je zřejmě barokního nebo mladšího stáří. Mimo rámec výzkumu byla fotograficky dokumentována severní část portálu mezi jižní boční lodí kostela a původní křížovou chodbou. Bylo zjištěno, že portál se při barokních přestavbách ocitl ve větší hloubce než ve středověku. Cihly použité na vyzdívký jsou tedy starší nebo současně, tedy barokní.

Josef Unger

Resumé

Žďár nad Sázavou (Bez. Žďár nad Sázavou). Kloster. Mittelalter und Neuzeit. Kloster. Rettungsgrabung.

ŽDÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou) „Na Starém městě“, „Klafar“. Vrcholný středověk. Tržní městečko. Záchraný výzkum.

Sezona 2006 byla naplánována jako závěrečná etapa dlouholetého archeologického výzkumu středověkého městečka (Richter 1975; Geisler – Zatloukal 1999; Geisler 2005; Geisler 2006), založeného těsně po roce 1252. Jejím cílem bylo propojit všechny dosud zkoumané plochy do jednoho celku a získat tím kompletní půdorys souvisle osídleného areálu.

Archeologický výzkum byl zahájen dne 26 června a ukončen 14. září 2006. Pro jeho účely byla odhumusována nejprve plocha 110 × 70 m. Její vytyčení určily především poznatky získané v roce 1997, kdy směrem k jihu navazující osídlená plocha byla poměrně ostře omezena na cca sedmdesát metrů široký pás podél úvozové cesty, dále vlastnické vztahy k dotčeným pozemkům a finanční a kapacitní možnosti jak města Žďáru nad Sázavou, tak ÚAPP Brno. K odkrytí části plochy pod dráty elektrického vedení musel být z bezpečnostních důvodů použit buldozer, což do určité, ne však podstatné míry ovlivnilo kvalitu výzkumu. I extrémně suché počasí ztížilo především vyhledávání jednotlivých kulových jamek.

Obr. 165. Žďár nad Sázavou, „Na Starém městě“. Těžba výplně studny.

Žďár nad Sázavou, Flur „Na Starém městě“. Grabung des Brunnenausfüllung.

V průběhu sezony bylo odkryto, dokumentováno a geodeticky zaměřeno celkem 123 zahloubených středověkých objektů, z toho 93 kulových jamek. Především se podařilo dokončit průzkum „usedlosti“ spojené s kamenickou dílnou (zjištěnou v roce 2005), užívanou pravděpodobně rodinou mistra Ekwarda, jehož syn Jindřich dokončil v roce 1300 letopisné dílo *Cronica domus Sarensis*. Kromě již dříve zjištěného suterénního objektu ji tvořila další částečně zahloubená prostora se vstupním koridorem (K 1521) a patrně k ní náležela i čtvercová jamka (cisterna?) hluboká 2,2 m (K 1522) a oválná, v otevřeném prostoru situovaná pec (K 1548), obsahující fragmenty kuchyňské keramiky. Zástavbu usedlosti doplňovalo několik lehkých nadzemních objektů, z nichž se zachovaly pouze jamky po kulové konstrukci.

Určitým překvapením byla kumulace zahloubených objektů na severozápadním okraji zkoumané plochy, kde jsme podle výsledků z minulého roku očekávali již postupné vyznívání intenzivního osídlení. Navíc podle četných nálezů železářských strusek zde mohla být provozována činnost spojená s výrobou či zpracováním železa, která se podle dosavadních poznatků koncentrovala především v opačné, jihovýchodní části městečka. Dalšímu rozšíření plochy v tomto prostoru však bránil majitel zemědělsky využívaných pozemků.

Naopak se potvrdil předpoklad, že osídlení je limitováno zhruba sedmdesátimetrovou vzdáleností od úvozu. Skutečně se za touto pomyslnou hranicí již archeologické objekty téměř nevyskytovaly, respektive neobsahovaly žádný archeologický materiál. Výjimku představoval prostor v jihozápadní části plochy. Zde se koncentrovalo několik jam s výraznými stopami žáru, projevujícím se jednak částečně propálenou a popelovitou výplní, jednak i propálenými skvrnami ve dně (K 1572, 1573). Nebyl zde však nalezen žádný odpad umožňující blíže specifikovat jejich funkci. Ve stejném místě se vyskytovala i jáma (K 1571), téměř celá vyplněná kamennými odštěpkami různých velikostí, nepochybně vzniklými při hrubém opracování kamenných bloků, což by mohlo naznačovat přítomnost dalšího centra kamenické produkce. Zde také začínal žlábek (K 1574), dlouhý přibližně 30 m, směřující směrem k západu. Jeho sledování nás zavedlo k objektu K 1579, neobyčejně dobře zachované peci, původně zaklenuté kamennou klenbou. Ta byla sice již destruována, zato zůstalo v neporušeném stavu vlastní topeniště, tvořené kamennými bloky a deskami o rozměrech až 0,8 × 0,4 × 0,2 m. Ve výplni pece, stejně jako v předpeční jámě se kromě drobných zlomků keramiky nedochovaly žádné nálezy upřesňující její funkci. Velké množství mikroskopických „okují“, zjišťovaných v prostoru pece detektorem kovů, nasvědčuje tomu, že se mohlo jednat o kovářskou výheň, což by ostatně korespondovalo s dosud zjištěnými poznatky o rozmístění těchto typů zařízení na lokalitě.

Mnohaletý výzkum si ponechával největší překvapení až na samý závěr. Byl jím nepravidelně kruhový objekt K 1570 o průměru přibližně 6 m, na povrchu se nijak nelišící od ostatních. Jeho světle hnědá výplň přecházela v hloubce mezi 1 až 1,5 m v kamenný zával, stejný jako u jiných rozměrných a obdobně hlubokých objektů. Zával tvořily hlavně neopracované kameny, vyskytlo se však mezi nimi i jedno klební žebro a především polotovar stavebního článku, který umožňuje detailní studium pracovního postupu, který na již dohotovených člancích nelze sledovat. Pro odstranění závalu bylo užito stavební mechanizace a při dalším strojním prohlubování jámy se v hloubce 5 m objevila hladina spodní vody a trámy sloužící původně jako výdřeva. V tomto okamžiku bylo další prohlubování strojem zastaveno, protože bylo nepochybné, že jsme zde narazili na studnu, jejíž průzkum

může přinést kvalitativně zcela nové informace. Strojem byla pouze vysvahována horní partie studny a vytvořena přístupová rampa, aby vzniklo bezpečné pracoviště (obr. 165). Další práce pak již probíhaly výhradně ručně, až do celkové hloubky 9,8 m. V této hloubce byly další práce z bezpečnostních důvodů zastaveny, protože hrozilo řícení a vypadávání materiálu jednak z porušeného kamenného roubení nalezeného v hloubce 7,6 až 8,6 m, jednak z kaveren v místy značně nesoudržném skalním podloží, do kterého byla studna vyhloubena. V dosažené hloubce bylo možné zarazit do dna ještě 1,2 m sondážní tyčce, nebylo však zcela jasné, zda tyč procházela pouze výplní studny nebo i částečně nepříliš kompaktním podložím. Studna byla zjevně nejméně jednou prohlubována, buď v závislosti na kolísání hladiny vody nebo kvůli měnícímu se počtu obyvatel, a několikrát upravována dřevěným a kamenným roubením. Z bahnité výplně se podařilo získat celkem čtyři celé keramické tvary, především dvě konvice s třmenovým uchem, vedeným přes okraj a s trubkovitou výlevkou, a několik stovek keramických zlomků převážně z obdobných konvic a džbánů. Pouze v trvalc zavodněném prostředí se mohly dochovat předměty z organických materiálů, jako dřevěné segmenty, ze kterých byla sestavována vědra a misky, kožené řemínky, provazy a další předměty.

Závěrem lze konstatovat, že sezonou 2006 byla zřejmě ukončena hlavní etapa archeologického průzkumu středověkého městečka, prováděná velkými plošnými odkryvy. Za definitivně uzavřený však výzkum považovat nelze. Měl by se však do budoucna spíše orientovat na prostory vytipované geofyzikálním průzkumem, respektive na sledování probíhajících zemních prací na stavbách inženýrských sítí, komunikační apod.

Martha Geisler

Literatura

- Geisler, M. 2005: Žďár nad Sázavou (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů* 46, 321–322.
- Geisler, M. 2006: Žďár nad Sázavou (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů* 47, 294–225.
- Geisler, M., Zatloukal, R. 1999: Žďár nad Sázavou (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů* 1997–1998, 383–386.
- Richter, M. 1975: *Archeologický výzkum a otázky nejstarší sídlištní topografie Žďáru nad Sázavou*, Dějiny města Žďáru nad Sázavou III.

Resumé

Žďár nad Sázavou (Bez. Žďár nad Sázavou) „Na Starém městě“, „Klafar“. Hochmittelalter (13. Jh.). Marktflücken. Rettungsgrabung.

PD 1520 §

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

BRNO 2007